

PERKINS LIBRARY

Duke University

Rare Books

HOMILIAE

THEODORI BEZÆ

VEZELII,

IN HISTORIAM

DOMINI RESVR-

rectionis.

Ex Gallicis Latinæ factæ.

GENEVÆ,

Apud Iohannem le Preux.

M. D. XCIII.

Ex libris Scholæ Rintigen
Ab 1503

Handwritten text, possibly a signature or date, located at the bottom of the page. The text is heavily obscured by noise and is difficult to decipher.

TR. R.
B. 16
2

ILLVSTRISSIMIS POTENTI-
bus & Christianis Dominis Dominis Or-
dinibus Generalibus Vnitarum Germa-
niæ Inferioris Prouinciarum, Gratia &
pax à Deo Patre nostro, & Filio ipsius Ie-
su Christo vnico Seruatore nostro.

ILLVSTRISSIMI Potentes &
Christiani Domini, versanti mi-
hi, ex eo munere quod in hac
Geneuensi Ecclesia sustineo, in
expositione resurrectionis Do-
mini, presentissimi & certissimi aduersus Mortē
antidoti, quā iam inde à multis annis, indignissi-
mis quibusque modis, tam multi puris omnibus
Ecclesiis per Galliam totā intentant: & cogitāti,
ob eas quas deinceps causas commemorabo, vo-
bis hoc quicquid est operis, cum bona vestra ve-
nia, dicare, sicut iam antea non alienū opus ab
hoc argumento, in historiā eiusdē mortis & pas-
sionis Domini, patria meae nuncupauī: commodū
visum est, paucis totā hanc historiā ad precipuū
suum scopū cōferre. Is autē est abolitio mortis, &
eorum quæ ipsam consequuntur: ut qui nos tam
infelicitatis animis immerito persequuntur, sciant sese
vltro dum nos perdere student, in malorum om-
nium grauissimum præcipites ruere, & e contra-
rio imprudentes summum nobis bonum compa-
rare. Qui igitur impositam omnibus moriendi
necessitatem animaduertunt, nec eius verā cau-
sam, & quæ maximè noxia sunt ipsius effecta in-

* 2

telligunt, ferè dicere solent, aduersus quæuis ma-
 la, præterquam aduersus mortem, remedium in-
 ueniri. Sed longè melius edocti Christiani cõtra-
 ria planè sentiunt & testantur: nullum videlicet
 esse certius & paratius aduersus malum vllum
 quàm aduersus Mortem, si modò ad summũ il-
 lum & singularè medicum recurramus. Annon
 enim quæso, verè dicendus est agrotum persana-
 re, qui ipso morbo pro morbi remedio vsus, illum
 in integram & firmam valetudinem restituit?
 Alter utros autem hac de re, tam contrariis &
 discrepantibus sententiis dissidentes, vehemen-
 ter errare necesse est. Iam verò quoniam nulla
 grauior quæstio inter homines agitari potest, an-
 te omnia videamus, ecquæ mors ista sit, quam
 naturâ tâtopere reformidât homines, quæ ipsius
 causa, qui effectus: & eam primum ex nuda &
 simplici innata hominibus opinione considere-
 mus: deinde ex iis quæ hac de re ex vera Dei
 nobis verbo suo patefacta sapiëntia didicimus illã
 expendamus, tum vt eam verius cognoscamus,
 tum vt præcipuum aduersus eam remedium in-
 ueniamus. In summa igitur Mors est huius vitæ
 priuatio, per disunctionem animæ à corpore, un-
 de mox sequitur eius corruptio, id est, in ea ex
 quibus erat conflatum dissolutio. Animam ve-
 rò alij ex philosophis huius seculi, sublato o-
 mni inter hominis & bestiarum animas dis-
 crimine, sibi, quantum quidem possunt, per-
 suadere conantur, nihil aliud esse, quàm hali-
 tum euanescentem, aut quoddam temperamen-
 tum quod aut vi dissoluatur, aut sponte naturæ
ad

ad interitum vergat, cui sint composita omnia, quibus & animam nostram accensent, obnoxia. Hinc fit ut eiusmodi homines nihil magis quam mortem reformident, in qua procul arcenda omnem operam ponunt. Alij, quorum paulò melior est sententia, vel infelicem vel beatam animæ ex nostro corpore emigrantis immortalitatem, sed qualè ipsis libuit imaginantur. Alij delirantes cæco mentis errore, animas è corporibus in alia corpora transmigrare somniant. In tot verò tantisque deliriis quis miretur alios quidem spem omnem abiicere, alios sibi ipsis frustrâ indignari, alios siipsis brutis stolidiores, in idipsum quod maximè timent præcipites ruere: & omnes istos in vniuersum in ea modò quæ sibi confinxerunt, non in ea quæ sunt intuentes, omnium miserrimos & infelicissimos mori? At sacrosanctum Dei verbum, testis certissimus, & omni exceptione maior, docet nos quòmodo, vbi, quando Deus Hominem illum primum condiderit: ut corpus quidem ipsius ex quatuor elementis fuerit temperatum: ut ei fuerit anima, simplicis, si cum rebus corporeis conferatur, essentiæ, ac proinde in sese indissolubilis, vni constituendo ὁμοιογενῶς vnita: duabus istis naturis inter se à conditore Deo tam arcto inter se vinculo connexis, ut vna nunquam separari posset ab altera, si modò sese homo in omnibus obsequentem ei præberet, à quo talis, id est, ad illius imaginem & exemplar conditus fuerat: singulari nimirum quadam intelligentiæ luce, & maxima tum voluntatis, tum affectuum integritate præditus: addita

etiam ei subalterna in res omnes inferiores potestate: & quod summum erat, immortalitate ipsi concessa, nisi illam ultro & voluntaria rebellionē abiiciens, sui que ipsius factus homicida, tum disiunctioni animæ à corpore (quæ prior est mors) tum morti posteriori, alteri videlicet animæ cum corpore coniunctioni, obnoxium sese redderet, per quam à Deo in sempiternum exclusus, horrendæ perpetuæque Dei maledictioni addiceretur: utraque illa morte minimè à pura & sancta creatione, sed ex depravatione naturæ humanæ, per spontaneum primi hominis & primæ fœminæ lapsus initium ducente. Istis igitur duobus primis hominibus Satanae impulsu rebellionis reis, tum suo, tum aliorum deinceps ab ipsis continua serie propagandorū hominū nomine: occæcata iam eorum intelligentia, & voluntate cū omnibus affectibus deprauata, cuncti nostro merito, in prioris & posterioris mortis seruitutem incidimus. Sed sapientissimus ille, idemque Omnipotens, & summè bonus rerum Opifex, minimè ferens præclarum illud suum opificium à Satana, hoste suo capitali penitus deleri, ita conatum illius in contrariam partem inuertit, ut ex illo ipso tam graui lapsu & tam horrenda avertentia, occasionem arripuerit, non tantum iustissimi, & seuerissimi in Satanam, & eius administratos palam exercendi iudicij, sed etiam, pro infinita sua sapientia, potentia & peculiari in miserum & perditum humanum genus bonitate, efficiendi, ut vita hæc animalis, felix primùm creata & immortalis, subito verò postea infelicissima & mortalis reddita, in alteram vi-

tam

tam cœlestem, spiritualem & sempiternam, & quidem cum incomprehensibili gloria cōiunctam immutaretur. Præterea mundi istius inferioris loco, cui ad hominum habitationem destinato benedixerat, sed quem mox, propter peccatū hominis, ei quā quotidie experimur vanitati obnoxium fecit, habitationem cœlestem supra omnes cœlos, inenarrabili gloria refertam, ijs omnibus qui sui vnus opem implorarent præparauit. Idem ille verò sicut in eo capiendo consilio summè admirandum sese præbuerat, sic in eo quod decreuerat perficiendo, illustrius etiam nobis demonstrauit quā is sit incomprehensibilis, cuius natura tota, mera est bonitas: cuius voluntas est omnipotens; cuius denique operatio, mera est clementia. Quum enim, quæ est ipsius summa potestas, tam facilè posset vno momento inferiorē hūc mundum suo pristino statui restituere, quā illū facilè ex nihilo tam pulchrū & tam bonum condiderat: longè diuersam rationem inire voluit, quam solus ipse & secum agitare & perficere potuit, vt in hoc opere vel seipso maior appareret. Quis igitur mente consequi poterit altitudinem, profunditatem, longitudinem arcani illius, quo summus ille Deus in Filij sui persona infimam nostram & abiectissimam conditionem suscepit? summa illa virtus tantam miseriam induit? summa illa æternitas nostram mortalitatem subiit? natura illa filij, vt pote veri Dei, ἀπαθὴς illi παθόντι vnita fuit, vt Redemptor ille hac quidem moriens summè Iusti illius Iudicis seueritati abundè satisfaceret, illa verò se-

ipsum à morte excitans, infinitã Dei misericordiã erga eos ipsos patefaceret, in quos Deus summo iure in illius redẽptoris persona animaduerteteret, in quo nimirum crucifixo omnes electi crucifigerentur : in eiusdem resurrectione resurrecturi, & in eius ascensione tandem sursum collocandi . Sic igitur ille per se ἀόρατος, sese ὁρατὸν in nostra sibi vnita natura præbuit : ille natura ἀκατάληπτος, humanæ naturæ finibus factus est circumscriptus : qui tempora omnia antegreditur, in tempore natus est : qui denique singulis rebus existendi vim tribuit, in cruce mortuus est, vt sempiternæ gloriæ decus per crucis contumeliam, vitam denique pretio mortis suæ nobis acquireret. Omnipotens enim ille, vt illustriorem de suo nostróque aduersario triumphum reportaret, illum apertè omnipotente illâ suâ essentiã & maiestate adoriri noluit : sed eãdem illi oppositã naturã, quam licet omnis peccati expertem eãdem tamen infirmissima & abiectissima conditione præditam assumpsit, in quam ab aduersario isto redacta fuerat, illum oppugnavit & simul expugnavit : vt qua ille natura nos superauerat, ipse victus, pessimè sese sibi nefarium illud scelus accersuisse experiretur : nihil redemptoris huius veri Dei & veri hominis forma serui detrahente de forma Dei, nec Dei forma serui formam absorbente : quam potius ad infimam vsque miseriam redactam perquirere bonus ille pastor non destitit, donec inuentam ad dextram in cælis collocaret. Est igitur huiusmodi hoc mysterium verè meritóque ab Apostolo

magnum

magnum appellatum, vnico illo Dei filio, Patri
σωτηριω καὶ ἰμωσει in carne conspicuo facto, in
 Spiritu iustificato, & ab Angelis conspecto, vt
 supera & infera reconciliaret. Caterum non mi-
 nus sese Deus summè sapientem, summè potètem
 & summè bonum in huius sui consilij præstatione
 declarauit. Quæ enim hæc Omnisapientia est, qua
 omnem omnium hominum sapientiam stultitiã
 carnis pudefacere ab æterno decreuit? quæ Omni-
 potentia, qua omnem Satanae & hominum fero-
 citatem, vires, crudelitatem, calliditatem, nõ in-
 uasit modò, sed & percussit & prostrauit? id-
 que tam exigua hominum manu, nulla huma-
 niorum literarũ disciplina intrinsecus, nulla ex-
 trinsecus facundia aut robore instructorum, sed
 illiteratorũ, artem exercètium alioqui vilem &
 contemptam, immo etiam ex maximè inuisa cū-
 ctis gente selectorum, & doctrinam in præcipuis
 sui capitibus communi hominum rationi ex dia-
 metro repugnantem, annuntiantium: quæ Iudeos
 quidem offenderet, & quam gentes ceteræ pro
 mera stultitia ducerent? Quandoquidem igitur o-
 pus Opificem commēdat, cedò quis alius res tan-
 tas, tã inusitatis modis & rationibus, prorsusq;
 adeo sensui humano repugnãtibus, conari potuit,
 quàm qui Omnisapiens est? ecquis alius tantam
 victoriã tã tenuibus ac potius nullis adminiculis
 vsus referre potuit, quàm qui verè Omnipotens
 est? quis suos tanta misericordia fouere, suas oui-
 culas à grege aberrantes perquirere, repertas in
 humeros attollere, & ex dentibus & unguibus
 inmanis illius leonis eripere potuit, quàm Max.

& summè misericors Deus? Sed & hic rursus aliud sese offert eiusdem Opificis summè admirandum testimonium, bifariam considerandum. Primum in eo quòd quanto magis Satan & eius satellites Dei voluntati obnituntur, tanto compèriuntur manifestiora & formidabiliora diuina iudicia: quandoquidem illa ipsa eorum pertinacissima contumacia, ex ipsorum induratione promanat, quam illis pœnam summus ille Iudex infligit: nedum vt illa ipsorum obstinatione quidquam diuinę Maiestatis imperio detrahatur: de quo nos admonens diuinus ille vates, Certè, inquit, hominum furor te celebrem reddet. Deinde, quanto officij Dei sunt in hac vita imbecilliores, tanto vis illa Dei spiritualis clarius splendet, efficiens vt quot insultibus impetuntur, tot sint ipsis plâta-ta trophœa: nedum vt eos aut nolit aut nequeat in eiusmodi tentationibus tueri, tantisperdū plena fiat omnium rerum restauratio. Hoc enim demum tempore, diuinitus præstituto, Diabolus, cū suis omnibus, illum quem transfixerunt intuebuntur, extremo illi sempiternæ mortis exitio addicendi: contrà verò qui passionis ipsius non uoi fuerint, eum videbunt in gloriosissima sua Maiestate in quem sperarunt, & cuius hereditatem tunc demum adibunt. Ecquæ verò est ista vis & hæc bonitas: qua freti ipsius filij, cum primogenito suo fratre in vnum spiritum coadunati: anchora in ipsius Maiestatis throno, & immotis promissionibus defixa, tuti & securi in seuisimis quamlibet fluctuum aestibus perstant? tum maxime illa tranquillitate, quam mundus nec dare nec auferre

auferre potest perfruētes, quū sēuissimis tēpesta-
tibus & procellis iactantur. Cur enim cōdemna-
tionē metuerent natiuæ corruptionis sibi conscj,
quum & natura nostra perfectissimè & supra
quàm credi possit, in hoc Redemptore sit in inte-
grum restituta, quicum, per fidei in ipsis creatæ
veluti manū apprehēso, S. Spiritus virtute, sunt
coniuncti: & cuius beneficij tandē perficiendi pi-
gnus in sese habeant: Et cur illo terribili peccato-
rum sensu consternaremur, ab iis non auro, non
argento sed illius sanguinis effusione expiati, qui
peccatis nostris debitas omnes pœnas, ad vltimū
vsque quadrantem exoluit? nisi fas sit credi, eum
qui sit ipsa veritas, falso dixisse clarissima vo-
ce, & tam sonora vt cœlum terramque concusse-
rit, omnia esse consummata. Et quīnam de vitæ
eternæ certitudine dubitarent, qui longè perfe-
ctissima Mediatoris illius obedientia sunt donati,
de qua lex ipsa pronunciat, Hæc fac & viues?
quæ quidem lex proinde longè maiorem vim ha-
bet ad nos in eo seruandos qui sese illi præstandæ
obnoxiiū reddidit, quàm ad nos in nobis ipsis dā-
nandos. Huius autem beneficij testem in nostris
quidem animis Spiritum Sanctum, extrinsecus
verò nō modò verbi prædicationē: sed etiam san-
ctum Baptisma in mortem, sepulturam & resur-
rectionem ipsius: & sacrosanctam Cœnam, quæ
est alterum nostræ cum eiusdem pro nobis traditi
corporis & sanguinis pro nobis effusi commu-
nionis sigillum: vt vel morti ipsi istis Prophetæ
verbis insultemus, vbi tua ô mors victoria, vbi
tuus ô sepulchrum stimulus? Totum igitur hoc

EPISTOLA

nostræ salutis mysterium vnico nostro Mediatore nititur, nempe quatenus nostris expiatis peccatis, tum priorem tum posteriorem mortem aboleuit: & resurgens sua virtute nobis veræ immortalitatis aditum aperuit. Itaque non est hæc passio quòd ad ipsius fructum attinget, arctè in vnica Christi persona consideranda: sed quod ille nostri causa prestitit in omnes redūdat, qui per veram & viuam fidem, ex illa peculiari Dei gratia, ipsi adherescunt. Horum autem cœtus is est quem Ecclesiam vniuersalem appellamus, cuius corpus totum congruenter coagmentatū, ad infima vsq; ipsius mēbra, pro ea quæ capiti intercedit cum suis membris analogia, Christi spiritus sua illa sapientia, potentia, bonitate vegetat, viuificat & sustinet per omnes suppeditatas ipsius corporis cōmissuras. Hunc enim manat illa *συμμέτοχος* nostræ nobis adoptionis testis. Nam quàm est obsecro, nostra sub cruce gloriosa conditio, vel in hoc vno, quòd in eadem & tam iusta causa, filiū illum Dei socium habemus? Sic enim in rebus etiam humanis comparatum esse videmus, vt longè sit potior eorum etiam cōditio qui in bonæ causæ defensione vnà cū viris bonis fortiter occumbunt, quàm eorum qui inter sceleratos placidè vitam exigunt, illis non dissimiles. Sed altius etiam nos euehit hæc conformitas. Sic enim ad eius exēplum ab iisdem hostibus vexamur, vt simul eiusdem vnus virtute pugnando superiores facti, ipsius victoriæ fructum cum eo communem habeamus. Sed vt hoc melius etiam nouerimus., agedum, qualis & quantus sit huius

ius

ius conformitatis fructus propius consideremus. Filius ille Dei naturam nostram essentialiter assumpsit ut esset *θεῖος ὁμοιωμένος*. Hinc quadam analogia, ex Humanitatis spiritualiter nostra facta beneficio, natura diuina participes, (hoc est, interprete Apostolo, unus cum eo spiritus: non essentia quidem sed imaginis Dei in nobis instauratione) ieuadimus: unde beata illa immortalitas corporis & animi in regno illo eterno permanabit. Et hic quidem Mediator, natura humane respectu, in utero virginis Mariae conceptus est: credentes autem itidem noua prorsus per eiusdem S. Spiritus virtutem generatione, in illa sanctificata sua matre Ecclesia concipiuntur. Sic virgo quidem Maria illum concepit, quam loquentis Angeli voce auribus simul & animo recepta, respondit, *Fiat mihi secundum verbū tuum*: Christus autem quatenus fides est ex auditu, per verbum in auribus & corde nostro ad Iustitiam & sanctificationem concipitur. Sic tota quidem Christi vita in terris perpetua fuit aduersus Satanā, peccata nostra & mortem pugna: nobis verò iidem sunt hostes ab eo victi, & prostrati, & iisdem armis contra eosdem pro modulo nostro instrui-mur, ut eos pedibus nostris conculcemus utcumque nondum planè id quod erimus apparuerit. Sic ut Christi regnum non fuit ex hoc mundo, ita nostrū ex mundo non est, siquidem nos ipsi sumus illius regnum. Ille ab uno ex suis domesticis proditus fuit. Nū verò prorsus interit Iudae proditoris genus? Immo si quando visum fuit illud interuisse, an non hoc nostro seculo reuixit? Archi-

señti quondã hunc lapidem reiecerunt, quem tãmen dũ reiecerunt, in ipsa ædificij structura collocarunt. Ecqui verò acerbius, sceleratius, immanius Christum in ipsius seruis sunt persecuti, & nũc quoq; persecuntur, quàm qui Pastorum Ecclesie locũ sibi vëdicãtes, nõ modo in regnũ illud nõ ingrediuntur, sed ne ingredi quidẽ alios sinũt?

Christus ut blasphemus & seditiosus est accusatus & dãnatus, & à Caiapha circumductus ad Pilatũ, à Pilato ad Herodẽ, & ab Herode rursus Pilato remissus: ecqua verò alia via traductus est idem ille Iesus Christus, Saulo dicẽs, Cur me persequeris? & quanã hodie via circũducuntur in eorũ persona qui pro sordibus & mũdi recrementis habentur? Immo nũc boni & pij detiore sunt in eo quàm olim conditione, quod olim quidẽ illa, quantũvis efferata, mundi rabies aliqua iuris speciẽ præ se ferebat: sed iam eò deuentum est ut, nulla habita sexus, etatis, conditionis ratione, promiscuẽ omnes fas sit cõtrucidare, mactare, cõcidere, dirissimis quibusque proscriptionibus, atque ad eò teterrimis omnium post hominũ memoriã inhumanitatibus superatis. At verò hec via sanguine illius madet, qui hanc sibi & se sequentibus consecrauit: & hec ipsa nostri cum eo in cruce $\sigma\upsilon\mu\mu\acute{o}\rho\phi\omega\omicron\tau\iota\varsigma$ nos ad idem regnum ipsius deducit: momentaneis nostris perpeffionibus, quãrecunq; sint, non æquantibus vel minimum illius gloriæ momentum quæ illas consequitur.

Sepultura corporis Domini mortem eius est in cruce cõsecuta, sed tantũ absuit ut tũ triumpharis Mors, quæ victrix in cruce fuisse videri pote-

DEDICATORIA.

rat, vt contra tum demum fuerit in illa tenebri-
 cosa sua specu planè confecta & destructa: adeò
 quidem vt ne in illud quidem cadauer corruptri-
 cem illam vim suam exercere valuerit: quin po-
 tius integrum illud & incorruptum, vt præclarū
 quoddam sibi commissum depositum, seruare co-
 acta sit, tantisperdum inde viuus victor que sibi &
 suis redemptor ille prosiliret. Sic quotiescunq; Deo
 visum est suos vel castigandos vel explorandos
 eò redigere, vt ad tempus intermortua quasi &
 consépulta videatur Ecclesia: tum quidem planè
 de illa actum esse sibi persuadent homines huius
 seculi, qui tamen ne de rebus quidem corporeis
 & in sensus incurrentibus aliter statuere quàm
 cæcutiendo possunt. At interim Ecclesia nūquam
 intrinsecus illa sua vita spiritali destituitur, sed
 eorum instar qui vel animi deliquium vel morbū
 lethargicum patiuntur, subsistendo interquiescit,
 & interquiescendo subsistit: omnis lethalis cor-
 ruptionis expers, & in hac sepulchri specie ita
 perstans incolumis, vt sit illi thalami cuiusdam
 instar: sic eam nimirum illo suo spōso per Prophe-
 tas suos compellante, *Vade popule mi, ingredere
 in cubicula tua, & claude ostium post te: absconde
 te ipsum paruulum ad momentum, donec præter-
 eat indignatio mea.*

Denique quemadmodum Iesus Christus à mor-
 tuis excitatus, pro triumphali suo curru victis
 & vinctis suis hostibus traductis, vsq; ad Patris
 dextram est euectus, summum in res omnes con-
 ditas, supremas, medias & infimas consequutus
 imperium: ita misella Dei Ecclesia grauissimè

quidem premitur, postmodum tamen ex angustijs eruitur, & horrendis aquarum gurgitibus immersa semper emergit: vt quæ non magis mergi possit quàm Dei verbum debilitari, aut eius voluntas immutari, siue illam in vniuerso suo corpore consideremus. siue in ijs sigillatim ex quibus illa constat. Nam premuntur quidem illi: sed non opprimuntur: in angustias rediguntur, sed nõ destituuntur: persecutionē patiuntur, sed non deseruntur: prostrati deniq; in cõspectu hominum qui tamen sunt ijs indigni, in summũ dignitatis culmẽ apud Deum euehuntur, sic tandem elusa Satanae scuitia, vt per illos suos tortores nihil aliud effecisse comperiat, quàm illorum vitæ cursu in breuiorem gyrum contracto tanto ocyus in cælum peruolandi facultatem illis commonstrasse: tanto illustriore sui memoria ad finem vsque seculorum relicta, quanto rabiosius in illos exarsit, cum perpetuo ipsius cum sui sceleris administratos apud Deum & homines dedecore. Etenim si alius esset istorum conatum exitus, licet minimè semper conspicuus, necessariò quoque veritas in falsitatem degeneraret.

Enimvero historia tota sacra Prophetica, Apostolica & Ecclesiastica, ipsũque ad eò cælum & terra, certam & amplam fidem faciunt, tum huius sanctorum patientiæ nunquam, licet interdum aliquandiu dilatata, gloriæ corona fraudata: tum administratorum Satanae rabiei, quæ nunquam horrenda illa diuini iudicij pœna caruit. Sed quorsum ista ab vltima vetustate repetita commemorare? Etenim si nobiscum animo reputemus
quanto

9

DEDICATORIA.

quanto cū impetu rabidus ille Satā annis ab hinc circiter octoginta, in eos irruerit quibus indignus erat mundus : vt veritatis illius cursum abrumperet tot seculis iacentis , vel potius densissimis superstitionis & idololatriæ tenebris immersa, sed hac demum ætate nostra, velut ex inferis excitatæ, & singulari Dei beneficio emicantis: liquiddò comperiet nūquam Satanam furiosius sæuitiē omnē suam exercuisse: nunquā sibi obsequētiores habuisse quos suis laqueis irretitos , arbitrio suo transuersos rapit. Sed prohibente quam profite-mur religione *μνησικακείν*, immo etiam præcipiente vt inimicis nostris bene precemur: absit vt sese latius mea diffundat oratio in tam atrocium rerum commemoratione, quæ mentes hominum exacerbare posset. Quin potius Deum oramus vt suæ veritatis facem cæcis præferat, deuos illos tanto furore abreptos in viam reducat : sui Spiritus virtute sic eorum animos inflectat , vt pro eo quòd vltro sibi ipsis perniciem accersunt, vnà nobiscum omnes in sanctam & firmam concordiam cōeant , si non tam subito in ipso religionis negotio (quod suo tempore dabit Deus) at certè in sincero inter se affectu, mutuique officij testatione , qualem vel ipsa natura, ab ijs quibus est communis patria, efflagitat. Procul igitur sunt omnia illa dissidia, quibus fit vt sese vltro in cōmunis parentis busto & cineribus conssepeliant: malo, eheu! tanto nunc magis deplorando, quanto fit quotidie deterius, nullum tandem remedij genus admissurum.

Sed profecto maxima fuerit, neque mediocri

pœna digna ingrati animi culpa, si quo silentio
 præteriremus insignem illam Dei quam sensimus
 in his tantis calamitatibus commiserationem.
 Nam ut in eiusmodi afflictionibus, cum summa
 ignominia & crudelitate coniunctis, capiti suo
 conformes facti sunt Filij Dei, quibus vexandis
 alij rediuiui Pilati, Herodes, Caiaphæ, & Iudæ
 minimè defuerunt: ita ex aduerso ad eiusdem
 quoque gloriæ cum illo capite suo conformatio-
 nem & societatem sic peruenerunt, diuina &
 omnipotente sui ducis virtute suffulti. Exem-
 plarequirimus? Quum vel vnica vrbs illa in
 Germania, eorum ipsorū opera per quos in sum-
 mas redacta fuerat angustias, non modò furen-
 tis Satane impetū repressit, sed etiā, domū able-
 gato victore tanto Principe, penitus infregit: an-
 nō hoc insigne fuit potentis Dei dextre opus? lōgè
 sanè illustrius quàm si Dominus aduersus hostiū
 conatus, statim in principio, securam illam præ-
 stitisset? Et vtinam faxit Deus ne edificiū illud,
 quod tunc non passus est Deus aliunde subuerti,
 à seipso subruatur. Rursus autem cuius alterius
 robore freta, vrbs itidem vnica in Gallia, sepul-
 chri locū dirissimis & teterrimis piorū mactato-
 ribus præbuit? atq; adeò immotæ rupis instar, in-
 uicta vnus Dei manu, summissis etiā illi ex inti-
 ma vsque Polonia diuinitus liberatoribus, eua-
 sit firmum aduersus eundem Satanā præsidium?
 Ecquis verò in Anglia, illa tam graui Mariana
 tempestate repressa, immanium leonum fauces
 obstruxit, & vngues retudit? quænam illam o-
 mnium seculorum memoria dignam, quasi ex i-
 psius

psius mortis faucibus ereptā, ab infimo quo habebatur loco, in tam altum dignitatis gradum subuexit? Quis eam tam inusitatis modis à tam nefariis coniurationibus incolumē asseruit? quæ alia quàm Omnipotentis virtus, ventorum excitationis turbinibus dissipauit, effregit, comminuit, in imos aquarum gurgites detrusit, ingentem illam & validissimam classē in eiusdē Serenissimæ Reginæ perniciē, quæ in suis illis regnis verū pacifici illius regni Salomonis exēplar renouauit, atque adeo in totius illius florentissimi regni exitiū comparatam? Deniq; diuini istius in suos fauoris luculenta & nunquàm vllis seculis obliteranda testimonia, vnde potius quàm à vobis Illustres Domini, petierimus: quos ab immanissimis Gigantibus oppressos, & viribus impares, tot annos, contra tam furibundos hostium impetus tutatus est: eorum etiam victoriis ad illustrandam suam potentiam in infirmitate suorum abusus? Annon vnus ille verè admirabilis admirabiliū rerum omnium auctōr? At enim, inquierit hostes Pharaonis exemplo indurati, nondū hæc sunt confecta. Fateor, & interea quoque nos esse quibus suis iniuriis obnoxios. Sed duo hîc esse adiicienda dicimus. Vnum, innocentium tergo non semper hæc flagella insidere, vt qui sic castigentur, non vt pereant, sed vt erudiantur. Alterum, iustos patiēdo victores euadere, quū illi ipsi qui vitæ iacturam in hac pugna faciunt, amplissimum & honoratissimum præ cæteris triumphum reportent.

Tribuatur igitur Deo Opt. Max. Seruatori no-

EPISTOLA

stro laus & gloria tum de præteritis ipsius iudiciis, tum de innumerabilibus eius in vos collatis beneficiis. Sed vno & quidem præcipuo adhuc opus est, perpetua nimirum in his iniuriis ferendis constantia, quòd præsertim nostrum non sit modum vel metam iis præscribere. Christus enim ipse, de hac re percontantibus ipsum discipulis respondens, Vestrum non est, inquit, nosse tempora siue opportunitates quas Pater in sua ipsius auctoritate posuit,

Sed habemus interim in quo acquiescamus, nempe quòd, vt idem Apostolus ait, consilium Domini teneamus, qui non tantum suis amplum illum gloriæ & triumphi campum per crucem aperuit, sed, quod amplius est, sese nunquam passurum pròmisit, vt sui supra vires in eiusmodi certaminibus, quod ipsa quoque quotidiana experientia probat, explorentur. Vt cumque enim tudites isti nullum pertundendæ Ecclesiæ, tanquam incudis finem faciant: manet tamen illa solida & integra, attritis tandem & in fragmenta disiliētibus malleis, nec aliud istis quàm certam perniciem sibi fabricatis. Eam igitur constantiæ laudem Deus Opt. Max. vobis, Illustres Domini, cum reliquis omnibus præstantissimæ notæ dotibus quàm cumulatisimè largiatur. Eius enim gratia (quod absq; vlla adulationis specie cōmemoro) sic vos adhuc gessistis, vt huiusmodi precibus potius quàm vllis acrioribus ad fortiter perseuerandum stimulis indigeatis. Neque sanè ideo superiorem institui sermonem, quasi à me doceri vos deceat, quibus datum est non solum

lūm in Christum credere, sed etiam pro ipsius nomine quiduis perpeti, & verum tum mente tum re ipsa Christianismū profiteri. Duo tamē sunt de quibus peto etiam atque etiam vt mihi fas sit, pro animi vestri equitate, vobiscū agere. Vnum est, vt in tāta & nunquā satis laudāda cura quā excitandis Ecclesiæ seminariis impenditis. (idcirco, vt opinor, in primis, vt Ecclesiis non desint qui præ cæteris ad opus illud Domini requiruntur) diligenter prospicere velitis, vt quam accuratissimè fieri poterit, maxima cum fide & diligentia, lingua illa sancta doceatur. Deinde, vt impurissimorum illorum & abominandorum spurcissimorum scriptorum veterum & recentiorū lectio seuerissimè interdicator: & in omnibus vestris ditionibus quā longissimè à bonarum artium & disciplinarum scholis repellatur. Sunt enim illæ iuuentuti in vera pietate erudiendæ, & sanctitati morum à teneris etiam annis hauriendæ propriè consecratæ. Cōstat autem & experientia ipsa iam pridem ostendit, illorum scriptorum turpissimorum lectio, quibus vel ipsa terra contaminatur, iuuentutem ad turpissima quæuis cogitāda excitari, & ita sensim ad ea tantē exercēda impelli, haud secus ac si in ganeis & mediis luparū lustris educarentur: vt fortasse nulla re magis ira Dei in Christianum orbem excitetur quā huiusmodi sordium impurissima tractatione. Et tamen istud tam turpe dictu & factu, longo iam abusu passim non inualuit modò, sed etiam maximè excolitur & commendatur, nescio quo peruestigādæ omnis antiquitatis præ-

textu: quum tamē earum rerum memoriam quæ
 non modò nihil nos adiuuant, sed è contrario de-
 teriores nos efficiunt, iam pridem obductam obfi-
 tam & abolitam esse oportuerit. Alterum illud
 est quòd licet bonis incredibile, quidam tamen
 vestrās, vobis, palam editis etiā scriptis, impin-
 git, qui incertum est, an à vobis aliò commigravit
 vt inde sibi facilius esset tum hæc in nos spicula
 dirigere, tum omnem illam sanctam & rectam
 politiæ Ecclesiasticæ formam subvertere, quæ
 Ecclesiis Gallicanis vobiscum est communis. Is est
 igitur qui vestrates magistratus grauissimè re-
 prehendit, quasi bona Ecclesiastica non tantum
 in alios quàm par erat vsus conuertant, sed etiā
 dilapident, vnde iustis suis meritisque stipendiis
 fidi Ecclesiarum pastores defraudentur. Quæ si
 fortè verè diceret (verè autem dici absit vt mihi
 persuadeam, tametsi in leuioribus etiam rerum
 perturbationibus talia multa non semper caueri
 possunt) istud certè vt recte factum excusari, ne-
 que apud Dei tribunal, neque apud homines nul-
 la ratione posset: & præsens remedium require-
 ret, saltē vt huiusmodi hominibus omnis de vo-
 bis obloquendi occasio præripiatur. Sunt autem,
 quod vestra per se prudentia summa facilè anim-
 aduertit, inter cætera diligenter hic obseruandi
 & cauendi leues & rerum nouarum studiosi ho-
 mines, à quibus si qui iā tales extiterint, quibus
 nihil nisi suum placet, nec rectum quidquam ni-
 si quod ipsis libuerit, videtur: vtinam vos istic
 Dominus, & omnes vbique Ecclesias immunes
 seruet: ac deinceps faxit ne qui tales exoriantur.

Denique

Denique ne quis hac epistola mea offendatur quasi extra mei in hac mea Ecclesia muneris fines excurrerim, quanta possum animi demissione precor; Illustres Domini, ne hanc meam, in hac quantulacunque opella, Illustri & honoratissime vestrae dignitati consecranda audaciam, aliunde profectam existimetis, quàm ex eo quòd vestram hanc sinceræ benevolentiae plenam, cum puris Ecclesiis Gallicanis, & speciatim cum hac nostra Geneuensi in eadem causa & contra eosdem hostes coniunctionem mecum reputans, non posse me iure culpari existimaui, si pro tenui facultatum mearum parte, conarer vos eius cōsolationis participes facere, quæ nobis pariter in hac resurrectionis Dominicæ victoria proponitur: vnica nimirum huius nostræ spei basi, qua fit vt qui tam firmo fundamento nituntur nunquam turpiter concidant. Huc accedit quòd pro Christianissima illa & plane singulari vestra cbaritate, factum fuit, vt durissimis etiam hisce & acerbissimis temporibus; quibus hæc belli flamma in intimis etiam visceribus vestris grassatur, iustissimæ Christianissimi Regis defensionem vos adiunxeritis: Regis, inquam, illius, quem cœlitus in terras videtur Deus demisisse, vt suam maximo illi & vobis proximo regno gloriam & amplitudinem restituat: & quidem in primis, vt puras in eo regno Ecclesias confirmet. Quid amplius? hanc etiam summa certè liberalitate ciuitatem Geneuensem subleuastis, & etiamnum, in tantis rerum angustijs, quibus iam totum quadriennium versatur subleuare pergatis: Hæc ita-

que tantæ beneficentię publica etiã agnitio quã sine maximo ingrati animi vitio diutius differri non posse videretur, his causis impulsus ego, licet inter multos infimus, hanc quantulamcunq; nostram opellam, Illustri vestro preposito, boni ominis causa, nomine apparere volui: eãdem animi propensione qua Deum Opt. Max. precor, Illustres Domini, vt vestris omnibus consilijs intersit & presit: vos glorię suę zelo maiore in dies incendat: vos in tantis rerum motibus, rectissima intelligẽtia, & sanctissima prudentia, omni deniq; donorum suorũ agmine septos, & cõunitos, inuicta sua potentia, & tutissimo presidio in omnibus periculis protegat: denique vt, pro immensa illa sua bonitate, primo quoque tempore ex densissimis hisce tenebris serenissimam lucem iubeat exoriri, ad glorię suę amplificationem: ad hostium suorum perniciem, si qui sese penitus insanabiles præbuerint: deniq; ad tot miserarũ tam duriter acceptarum gentium incolumitatem. Geneva, Calen. Ian. anno vltimi temporis 1610. 10.

X C I I I.

Illustri vestrę Dignitati & Ampli-
tudini addictissimus
Theodorus Beza.

TH. BEZAE.

HOMILIÆ IN
HISTORIAM RESURRE-
ctionis Domini nostri Iesu
Christi.

HOMILIA PRIMA.

Matth. 28.

1. Extremo autē Sabbatho, quum luceſceret in primū [diem] hebdomadis venit Maria Magdalene, & altera Maria ut ſpectarent ſepulchrū.
2. Et ecce terra motus factus eſt magnus. Angelus enim Domini quum deſcendiſſet è cœlo, acceſſit & amovit ſaxū ab oſtio, ſedebatque ſuper illud.
3. Erat autem viſus eius ut fulgur, & veſtimentum eius album ſicut nix.
4. Cuſtodes autem percuſi ſunt præ ipſius timore, & facti ſunt ſicut mortui.

RIVS QVAM hāctam inſignem & magnificam Dominicæ reſurrectionis hiftoriam aggrediar, incumbit mihi neceſſitas ſeriem explicandi, tum aduentus mulierum ad ſepulchrum, tum eorum quæ ad illud

Quibus modis concilianda que in huius hiftorie a lectione prima fronte repugnātia viderentur.

conspexerunt, ac tandem ab eodem etiam recessus, quod leuiter considerati prima fronte pugnantia inter se videantur quæ ab Euangelistis recensentur. In primis notandum, ut ipse Diuus Lucas indicat, præter hic nominatas tres mulieres, Marc. 16. 1. Mariam putà Magdalenam, Mariam matrem Iacobi & Salomen, (quarum tertiam Matthæus omisit) alias etiam ipsis adiunctas ad sepulchrum fuisse comites. Deinde obseruandum Euangelistas de profectioe ab vrbe & ad sepulchrum aduentu cõiunctim loqui, quæ distinctè tamen consideranda nos historię series admonet. Nam etsi videntur quidem omnes sub tertij diei auroram se in viam dedisse, ut D. Matthæus & D. Lucas narrant, tamen, quod Iohannes 20. v. 1. speciatim obseruat, Maria Magdalene venit ad sepulchrum quum adhuc essent tenebræ: aliæ verò iam exorto sole, Marc. 16. 1. seu prior illa vrbe egressa, seu comitibus illis suis diligentior, seu ab iisdem explorandi sepulchri causa præmissa fuerat. Præterea Matthæus vnus tantùm Angeli super saxum sepulchri sedentis meminit, Marcus autem hoc omisso mentionem eius tantùm facit qui in ipso monumento visus est, quorum idem ad mulieres sermo fuit: Lucas autem vtrumque in ipso monumento coniungit, Luc. 24. 4. qua in re tamen nulla repugnantia nec contradicção est: sed ex vno supplenda quæ in alio defunt: manifestè Spiritu sancto demonstrante hac diuersitate, non autem repugnantia, nullam Euangelistarum

rum in hac conscribenda historia factam, non minus quàm in aliis, conpirationem. Tertiò notandum ea quæ de terræ motu recensentur & eorum qui ad sepulchrum custodias agebant pauore, ac eorundem in urbem reditum, (cuius meminit Matth. cap. 28. II. & eorû quæ mulieribus contigerunt narrationi inseruit) contigisse quum essent adhuc in via mulieres: sic hæc omnia administrante Dei prouidentia, ne mulieres terræ motu qui ad sepulchrum contigit, custodûmque præsentia perterritæ, cœptam profectionem abrupterēt. Accipite igitur, meo iudicio seriem huius mulierum profectionis.

Domini corpus sepulchro conditum sub finem primi diei illorum trium quem diem hodie Veneris dicimus, mansit in eo primùm 24. horas diei naturalis Sabbathi, qui ex Iudæorum instituto à Solis occasu diei Veneris cœperat, & sequenti occasu desierat, & vocatur apud Matth. 28. 1. Vespera, id est extremû Sabbathi, nobisque est Saturni dies. Præterea, totam sequentem noctem, quæ ex Iudæorum instituto primi diei naturalis hebdomades erat initium, quem diem Dominicum dicimus, in sepulchro quieuit, vsque ad auroram primi illius diei, quo terræ motu facto, Dominus resurrexit, vt sumus deinceps demonstraturi. Itaque mulieres istæ sub finem noctis illius sese ad iter summo mane egressuræ præpararunt. Interim ad sepulchrum sub ipsam auroram terræ motus accidit: Angelus taxum illud re-

Huius historia series ex quatuor Evangelistarum collatione.

uoluit ab ostio sepulchri: custodes metu perculsi facti sunt sicut mortui, & in urbem rem ut erat gesta narraturi fugerunt. Maria verò Magdalene, cæteris diligentior, quum ad sepulchrum sub ipsum crepusculum (paulò post terræ motum, ut est verisimile) venisset, reuolutumque ab ostio sepulchri saxū eminus cōspexisset, repenti, ut erat feruidissima, ad Apostolos in urbem, persuasa Domini corpus è sepulchro fuisse sublatum, excurrit. Aliæ verò mulieres, ut verisimile est, dum moram aliquam faciunt, aliæ alias præstolantes, & inter se deliberantes, quomodo sepulchrum, quod à Iosepho clausum aduoluto saxo magno cōspexerant, Matth. 27. 60. ingrederentur, exorto demum sole ad sepulchrum adueniunt, ubi Angelum saxo insidentem reperiunt, à quo fiunt eorum quæ contigerant omnium certiores. Matth. 28. 5. quarum aliæ, quum eas Angelus vocasset, in ipsum sepulchrum magno metu percussæ, statim nemini quicquam dicentes, aufugerunt, Marc. 16. 8. aliæ verò animosiores sepulchrum ingressæ, alium in eo Angelum præterea reppererunt, a quo sunt iisdem quibus ab altero sermonibus compellatæ: ex quibus quum magnam consolationem perceperant, & in urbem regrederentur, ecce ipsis *Dominus* obuiam factus, *discipulis* suis ipsas gesta illa omnia narrare iussit. Quæ sic omnia geri nō nisi quodam horarum spatio interiecto potuerunt, interea dum Maria Magdalene iterum ad sepulchrum cum Petro & Iohanne aduenit,

nit,

nit, qui diligenter omnibus quæ in monumēto conspexerant expensis, incertiores quàm antè, domum reuersi sunt: nisi quòd Iohannes quiddam sibi iam tum de resurrectione cœpit persuadere. Verum tamen Mariam Magdalenam parui cuncta illa facientem, & ad sepulchrum constantius manentem, donec rei gestæ veritatem penitus perspectam haberet, Dominique corpus furto ablatum sibi persuadentem, tandem est hac Dei filius gratia dignatus vt illi se priori conspiciendum præbuerit. Marc. 16. 9. antequàm aliis mulieribus quæ iam erant in reditu ad urbem sese conspiciendum præberet, vt ab hac & illis tandè Apostoli de Domini resurrectione certiores facti fuerint.

Habetis, vt equidem sentio, & summam & seriem huius hystoriæ, ad cuius expositionem antequam accedo, primùm est nobis ista vox Resurrectionis expendenda, quotque sint illius in sacris Scripturis species, tum ad quam illarum Domini nostri resurrectio pertineat, ac tandem quis ad nos inde fructus redeat.

Vox itaque Resurrectionis propriè significat eius quod morte ceciderat instauratiōem: ac corporis tantùm est propria, quando quidè hominis anima sua natura immortalis est, Deo solo qui à seipso Immortalis est, sic pro sua egregia in hominem voluntate statum ac conditionem qua illam initio iussit esse, conseruante. Verùm propterea quòd illa corporis à mortuis resurgentis instauratio fieri nisi ani-

*Triacapita
præcipua
ante huius
hystoriæ ex
plicationē
consideran
da.*

*Prima spe
cies Resur
rectionis
corporis in
stauratiōe
quod antè
morte ceci
derat.*

mæ in suum corpus, iterum viuificandum, reditu non potest: idcirco vox illa Resurrectionis de toto homine dicitur ratione totius, non autem distinctè singularum eius partium respectu. Idcirco in symbolo nostro non simpliciter profiteamur nos credere resurrectionem, sed expressè carnis resurrectionem dicimus, ne Christiani videantur eorum errori qui mortales cum corporibus animas statuunt a stipulari.

*Secunda
Resurre-
ctionis spe-
cies ab in-
genti ali-
quo pericu-
lo liberatio.
Tertia re-
surrectio-
nis species
pro destru-
ctione cor-
ruptionis
& instaura-
tionis ima-
ginis Dei
in anima.*

Et illa quidem huius vocis propria est significatio. Vt autem omittam eam loquendi phrasin, qua resurgere dicuntur qui ex maximis angustis emerferunt, aut summum periculum euaserunt, obseruandum est quòd quemadmodum purum intellectus lumen, voluntatisque & aliorum affectuum integritas ac rectitudo sunt velut animæ vitæ, hac ratione Deo Creatori suo, quæ vera vita est, adherentis: sic contrà priuationem istius puritatis lucis in intellectu, & in voluntate rectitudinis, à scripturis mortem animæ vocati: minimè quidem essentia suæ respectu, quæ semper eadem permanet, sed quòd hac puritate & integritate destituta, sui Creatoris gratia & fauore excidat, à quo non alium in finem Esse tuum retinet, nisi vt in æternum hanc miseriam sentiat. Et quidem intelligendæ sunt hoc sensu quæ toties in Scripturis occurrunt phrasés, homines nasci in peccatis mortuos, donec Spiritus sancti gratia, quasi denuò creati, viuificentur, ac noui fiant homines, pedetentim moriente to-

ta natura illa corruptione, quæ vetus homo dicitur, sic in anima tanquam proprio subiecto in hærente, vt secum etiam corporis corruptionem ac dissolutionem trahat, quemadmodum contrà spiritualis animæ resurrectionem corporis etiam resurrectio in vitam æternam est sequutura.

Præterea quum in Scripturis tum vitæ tum mortis etiam, ac resurrectionis primæ & secundæ mentio frequenter occurrat, age illa etiam enodemus, vt tota nobis hæc materia sit perspectior, & fructum necessarium ex ea percipiamus. Vita prior igitur, vita præsens est, quæ corporis & animæ separatione finitur, quam Apostolus vitã animalem, nobis quippe cum aliis omnibus animantibus communem dicit. Licet autem in nonnullis iterata sit hæc vita, vt in Lazaro & aliis in hoc mundo suscitatis, iterum morituris, semper tamen vita prior nūcupatur, vitæ secundæ opposita, nunquam finiendæ, quæ sunt electi tum corpore tum anima fruituti in illa cœlesti gloria, quam pluribus Apostolus explicat, I. Cor. 15. hanc secundam vocans non animalem, vt priorem illam, sed spiritualemente: futuram nempe communem electis tum corpore tum anima, cum beatis Angelis, Matth. 22. 30. & quidem in statu nobis hodie incomprehensibili. Isa. 64. 4. I. Cor. 2. 9.

Duabus illis vitis Scriptura duas mortes opponit, primam vnã, secundam alteram, per mortem primam intelligens separationem

Quid vocetur in Scripturis vita prior & animalis, & vita secunda & spiritualis.

Quid sit mors prior, & qua ratione tunc

*electis tū
reprobis sit
communis.*

animæ & corporis, communem Dei filiis & filiis huius sæculi, cuius tamen longè sit dispat exitus. Nam Dei filiorum animæ à corpore separatæ ad Christum supra cælos omnes efferruntur, iam tum quietis æternæ felicitatem, tantisper dum corporum resurrectio fiat, degustaturæ. Luc. 23. 43. Act. 7. 59. & 2. Cor. 5. 9. & Philip. 1. 23. Corpora verò sic dissoluuntur & liquantur in sepulchro, vt velut aurum excoctum, expurgentur & ad gloriosam immortalitatem præparentur: quam ob causam corporum ipsorum mors à Scriptura cum somno quieto & quiete placida comparatur. Quinimò, quòd mors quæ natura sua vergit ad eius quòd est mortuū interitum, contra naturā & vi potente Domini nostri Iesu Christi vertitur in vitæ præparationem, Iohannis 8. 81. Dei filij mortem nunquam conspicerè, id est sentire, dicantur.

*Quid sit
mors secū-
da, scilicet dū
mandis pro-
pria.*

Contrà verò improborum animæ statim ab illo suo excessu in æternæ maledictionis nobis hodie incomprehensibilem miseriam præcipientes feruntur, Luc. 16. 23. & idcirco igni æterno confertur, ad quam ipsorum etiam corpora præparantur, quòd horrendissimus ille & maximè stupendus status, licet nec animas nec corpora filiorum huius sæculi mors prima penitus absorbeat, aut in nihilum redigat, vitæ nomine sit profus indignus. Quam ob causam Scriptura vitam ipsorum secūdam quam per resurrectionem, sunt consequuturi, non vitam, sed mortem secūdam dicit: quam etiam

etiam ob rem Scriptura duarum resurrectio-
num, alterius ad vitam, alterius ad condemna-
tionem meminit, Ioh. 5. 29.

Supersunt nobis explicandæ voces prioris
& secundæ Resurrectionis, ut vocantur Apo-
calyp. 20. 5. quæ solis Dei filiis conueniunt. I-
traque Resurrectio prima, esto nobis Regene-
ratio & Sanctificatio credentium, in hoc vitæ
curriculo, in Domino nostro Iesu Christo iu-
stificatorum, perque ipsius Spiritum sanctifi-
catorum, uti superius pluribus exposuimus:
quæ in hac vita tantum inchoata gratia, se-
cunda Resurrectione corporumque & anima-
rum ultimo die futura coalitione perficienda
est, quod secundum mensuram suam quisque
perfectissimè, & in æternum ipsis, ante iacta
mundi fundamenta, Mar. 25. 34. præparato re-
gno cœlorum perfruantur.

Diuersis igitur illis resurrectionis specie-
bus sic expo sitis, pergamus ad secundam ca-
put à nobis propositum, ad quam nimirum i-
starum specierum Domini resurrectio sit re-
ferenda. Primùm itaque dicimus illam refe-
rendam propriè non ad eius Deitatem, in se
infinitam & impassibilem, quæque non ipsa
quidem resurrexit, sed suum ipsius corpus ex-
citauit: non etiam ad eius animam, quippe
immortalem: sed ad ipsius corpus, à quo ani-
ma triginta nouem horarum spatio separata
(nèpe tribus horis quæ ab hora nona primi
diei, erant reliquæ, deinde viginti quatuor ho-
ris secundi diei, qui fuit Sabbatum & duode-

*Quid per
primam &
secundam re-
surrectionem
sit intelli-
gendum.*

*Domini Re-
surrectio
propriè ad
primam spe-
ciem refer-
tur, quæ cor-
poris & a-
nima reuinit
est.*

cim horis noctis diei tertij sub cuius noctis horam vltimam resurrexit) hac tandem resurrectione iterum cum illo coaluit. Verùm nihilominus in symbolo nostro respectu vnitatis Personæ & Totalitatis Iesu Christi, profite-mur Iesum Christum Θεόν & ὄντων resurrexisse. Nam sanè, ni hic qui resurrexit tā verus Deus esset, quàm verus homo, resurrectio ipsius nostræ fundamentum esse nequiret. Quibus adde corpus istud non ad Lazari & aliorum quorundam modum, iterum morti obnoxium, fuisse suscitatum: sed contrà mortem sua morte perempturum, primùm in se ipso vitam cœlestem & perennem in æternum viuente, Rom. 6.10. deinde in omnibus membris suis vltimo die, quum transformabit corpus nostrum humile, vt conforme fiat corpori suo glorioso. Phil. 3. 21. & quum erit omnia in omnibus suis, I. Cor. 15. 28. prout ipse dixit etiam se resurrectionem & vitam esse, Ioh. 11. 25.

*Qua differe-
ntia sit tū
in causatū
in effectu re-
surrectionis
tam electo-
rum quàm
reprobōrū.*

Sin aliquis excipiat vim igitur illam & effectum inde promanans, perpetuam illam nimirum corporis & animæ coalitionem non esse tantùm propriam Dei filiorum, quum sint & alij vltimo illo die resurrecturi, in perpetuum etiam tum corpore tum anima in illo statu permanfuri, ecce duas in promptu responsiones. Quarum prior est, omnes quidem reuera resurrecturos vltimo die animæ & corporis coalitione, nunquam in æternum dissol- uenda: at resurrectionem, quam mors secunda sit exceptura, non manaturam à benedictione patris

Patris in Iesu Christo, sed contra ab eius ira & furore, iustissimam suam sententiam prolaturi & executuri, iam olim aduersus eos in primi hominis condemnatione latam his verbis, Morte morieris, Genes. 2. 17. Nec enim hæ voces tantum de ea corporis humani in puluere dissolutione, quæ deinceps exprimitur, Genes. 3. 19. intelliguntur, sed primam & secundam mortem complectuntur, vt superius diximus, ad quam secundam mortem damnati minime quidem esse desinunt, sed tam horrendus est ac miserandus ille status, vt vitæ nomē minime mereatur.

Altera est responsio, Iesu Christi Domini nostri potentiam esse bifariam cōsiderandam. Omnipotens enim est tum ad suos electos seruandos, tum ad inimicos condemnandos. Quatenus igitur suorum Seruator, vi spiritua-
Inter Iesu Christi seruatoris, & Iesu Christi Iudicis virtutem non parua differentia.

lis illius vnionis qua illi membra ipsius adherent, (est enim hæc coniunctio iis solis propria quos pater ipsi dedit) solos eos etiam esse suscitandos virtute viuifica sui capitis, qui vnicus est Christus Dominus, necessario colligendū est. Quapropter hæc Apostoli conclusio, Si Christus resurrexit, nos etiam resurgemus, quòd si Christus non est suscitatus, non etiam suscitabimur, 1. Cor. 15. 17. & quod eiusdem capitis versu 22. dicit, sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes viuificandos, ad solos Dei filios restringuntur, de quorum resurrectione non autem de damnatorum eo loco Paulus Apostolus loquitur, vt ex ipsa contex-

tus totius serie conspicuum est. Suscitandos tamen reprobos agnoscimus Iesu Christi potentia, sed tanquam iulti iudicis, virga illa ferrea, quam à Patre in hunc finem accepit, hostes suos domantis Psal. 2. 9. condemnationis istius causa non à Iudice quidem, ut electorum salus, sed à reproborum corruptione & malitia promanante.

*Secunda re
surrectio-
nis species
spirituali-
ter conside-
rata etiam
de Christo
quodammo-
do dici po-
test, quate-
nus nimirum
vite anima-
lis infirmi-
tates exiit.*

Denique Resurrectio, cuius in hac historia fit mētio, propria est corporis Domini nostri, quod iterum cum anima in vitam spiritualem & sempiternam coaluit. Sed præterea, licet resurrectio quam animæ tribui diximus phrasi Scripturis vlitata (quatenus nimirum Dei Spiritus in nobis corruptionem nostram, quæ altera est animæ mortis species extinguit) de Christo dici nullo modo possit, cuius sanctissima purissimaque fuit humanitas ab ipso suæ conceptionis momento, virtute sancti Spiritus in utero Mariæ Virginis, Luc. 1. 35. nihilominus tamen quatenus corporis & animæ per resurrectionem coalitione vitæ huius animalis omnes infirmitates exiit, quibus se nostri causa subiecerat excepto peccato, hoc etiam respectu dici resurrexisse quodammodo potest, vitæ qualitate tū corporis tum animæ longè à priore dissimili: cuius resurrectionis, spiritualiter consideratæ in animæ & corporis qualitatibus, vi & efficacia, factus est primitiæ dormientium, in vitam nempe suscitandorum, 1. Cor. 15. 20. & eorum qui eiusdem perpetuæ gloriæ & felicitatis in secunda resurrectione futuri

futuri sunt participes.

Quòd enim à resurrectione cum discipulis edit ac bibit, nequaquam necessitate coactus edendi bibendique fecit ad corporis alimonia, sicut prius in hac animali vita quam iam deposuerat. Nec verò magis visio illa fuit aut apparitio ecstasica vel illusoria. Nā id si esset, quinam, obsecro, hic esus & potus certissima resurrectionis veri & eiusdem quod in cruce spiritum emiserat corporis *τελευτήρια* fuissent? At licet corpus ipsius iam tum vitam viuens spiritualem alimentum ex eo cibo potuè minimè percepit, sed eum sicuti visum est ipsi dissoluit, verè tamen vt antea solebat edit ac bibit: eousque sese demittens vt discipulorum suorura eorúmque omnium quibus ad finem vsque seculorum eius resurrectio prædicaretur, infirmitati diffidentiaque consuleret. Còtra verò vt perspicuū faceret se resurrectione sua longè alterius qualitatis à Priore diuersæ vitam assequutum, cuius in transfiguratione speciem extraordinariam quandam eius Apostoli conspexerant, clausis ostiis ad suos Apostolos ingressus est, modòque illis variis formis apparuit, modò subito ab ipsorum oculis disparuit: quæ omnia vitæ spirituales, gloriosæ & sempiternæ, non autem animalis propria sunt, ita tamen vt natura eius humana nullam mutationem, nec quòd ad substantiam, nec quòd ad eius proprietates essentielles patiatur.

Dominus à sua resurrectione non edit nec bibit, aus ex necessitate, aut illusoria.

Cæterum præter superiora duplex maximi *Primo*

*inter Domini
resurrectionem &
membrorum
ipsius discrimen,
quod sua ipsius
virtute resurrexit.*

momenti discrimen obseruandum est inter Domini resurrectionem & nostram vltimo die futuram. Primum in eo quod resurrecturi sumus efficacitate potentiae roboris patris in filio suo Domino nostro Iesu Christo, Ephes. 1. 19. excitati Archægeli tuba, 1. Thes. 4. 16. quum contra Iesus Christus tanquam verus Deus Patri & Spiritui sancto coëssentialis, eiusdemque cum illis potentiae ac virtutis animam ipse suam deposuerit ac resumpserit, non aliunde accepta, sed sua ipsius vi ac potestate, Ioh. 10. 18. quod certissimum est & indubitatum essentialis Diuinitatis testimonium, Rom. 1. 4.

*Alterum
in ipsius gloria
manifestata.*

Alterum discrimen non in sola qualitate h-tum est, sed in mensura quæ gloriam istius qualitatis à resurrectione comitata est. Nam etsi nequaquam eius Humanitas in Deitatem euasit, nec ab hac gloria absorpta est, vt oim Eutychiani somniarunt, & hodie docent vbi-quitarij: sed creatura mansit finita, suisque proprietatibus essentialibus tum corporis tum animæ circumscripta, tamen in supremæ gloriæ gradum est etiam super omnes res creatas, supremas medias & intimas euecta, Phil. 2. 9. & 10.

*Quo sensu
fit adoranda
Christus tum se-
cundum
Deitatem,
tum secundum
Humanitatem.*

Quapropter etiam propter vnitatem personæ in duabus naturis, quum hæc humanitas sit Filij Dei humanitas, adorandam eam dicimus, etiam ab ipsis Angelis, & adoratione quidem religiosa Dei filio debita: quod nimirum nequaquam sic ab eius diuinitate distin-

cta

Etā sit humanitas, vt humanitas & Deitas duas *humanitatem*
 personas constituent, sed quòd diuina natura *in vnitatem*
 sic assumat humanam in vnitatem personæ. *personæ.*
 Hoc igitur respectu hæc adoratio etiam reli-
 giosa. Toti personæ debetur Christi, quem v-
 na implet gloria, Deitatis nimirum respectu
 directè quatenus verus est Deus: humanitatis
 verò obliquè, quatenus nimirum hæc huma-
 nitas Dei Filij est humanitas. Nam exempli
 gratia, si Regem coronatum, sceptrúmque ge-
 stantem ciuilitate adorandum dicimus à sub-
 ditis, nempe & animo & gestu externo colen-
 dum: hac adoratione non separante Regem à
 sua corona, nec à scepro suo, sed propriè ta-
 men Regis personam respiciente, coronam
 autem & sceptrum obliquè, nimirum tan-
 quam signa & testimonia Regiæ ipsius Maie-
 statis: quantò magis eiusmodi adoratio pro-
 priè ac simpliciter Iesu Christi Deitati, quate-
 nus ipse Deus est, & humanitati eius obliquè
 quodammodo, id est non simpliciter humani-
 tatis respectu (nam detestanda esset idolatria,
 quantumlibet in seipsa excellentem & glorio-
 sam eam agnoscamus) sed quatenus eam Dei-
 tas illa Dei Filij assumpsit: minime quidem
 tanquam vestimentum, quod extra personam
 est eius qui eo vestitur, & quod etiam quoties
 ei sic videbitur exiit, sed vt inseparabiliter sit
 vnus noster Mediator, Deus homo, & homo-
 Deus, in vnitatem personæ.

Deinde quum Patri visum sit in persona *Omnia he*
 Filij per interuenientem eius humanitatem *not & remu*
rentia ipsi

*Christi hu-
manitati in
sefe & di-
stinctè con-
siderata
debetur.*

res omnes administrare, Ioh. 5. 27. in qua ven-
turus est etiam visibiliter vltimo die ad iudi-
candum viuos & mortuos, vt in symbolo no-
stro profiteamur, Act. 1. 2. dico hoc etiam res-
pectu cum esse cuius Humanitati, præter religio-
sam obliquam illam adorationem Deitatis v-
nius propriam, maior quàm vlli rei creatæ ho-
nor ac veneratio debeat, quando quidem, e-
tiam quatenus homo, nomē accepit quod est
supra omne nomē, ad quod omne genu se fle-
ctat cœlestium ac terrestrium & subterraneo-
rum, Philipp. 2. 10. putà Iudicis ac Gubernato-
ris rerum omnium in cœlo & terra, Matth. 28.
18. quo spectat illud Prophetæ, osculandum
esse Filium admonentis, Psal. 2. 12.

*Supputatio
nium die-
rum intra
quos se re-
surrecturū
Dominus
dixerat.*

Denique vt tertium istud caput absolua-
mus, enodanda nobis occurrit, in dierum i-
storum trium supputatione difficultas, & qui-
dem maximè quòd ipse Dominus eam ape-
ruerit, Matth. 12. 40. vbi ait, sicut Ionas fuit in
ventre Ceti tres dies & tres noctes, ita fore Fi-
liū hominis in corde terræ tres dies & tres no-
ctes. Itaque quum ipse Dominus, tertio se die
resurrecturum dixerit, satis ostendit non intel-
ligendum tertium diem integrum. Nam si
ita esset, non tertio, sed quarto die resurrexisse
dicendus esset. Phrasis autem illa, *futurum in
corde terræ* non ad sepulturam est restringen-
da, quum de toto illo vltimo exinanitionis
sux tempore, & summa Crucis infirmitate di-
catur, quæ Psalm. 68. 3. cum gurgite compara-
tur. Hæc igitur vera supputatio est. Trium
isto-

istorum dierum prior, quorum quisque vigin-
 ti quatuor horas continet, diem videlicet &
 noctē, initium capit à nocte qua captus fuit,
 vinctus & abductus ad Annam, inde ad Caia-
 pham, summóque mane condemnatus, & a-
 pud Caiapham, colaphis & omnis generis cō-
 tumeliis impetitus fuit: deinde ad Pilatum de-
 ductus, & ab eo ad Herodem, rursúmque ab
 Herode ad Pilatum reductus, flagris cæsus,
 morti addictus, crucifixus, modis omnibus il-
 lusus, donec spiritum emitteret: tum etiam li-
 cet mortuus, latus lancea perfossus, ac tandem
 sub eiusdem diei finem sepultus, ac reuera in
 ipsis terræ penetralibus in caverna inclusus,
 vbi totum secundum diem quieuit, totámque
 deinceps noctem à qua tertius dies initium
 capiebat, ad cuius auroram resurrexit: vt ita
 Domini veritas in omnibus eius verbis sit con-
 spicua.

Supereft explicandus scopus ad quem est to-
 ta hæc historia referenda, fructus nimirum no-
 bis ex hac Domini resurrectione, sicut ex aliis
 omnibus quæ pro nobis præstitit percipiend-
 us: illum autem primùm in genere & pluri-
 bus tractaturi sumus, quòd nostro seculo ma-
 ligni quidam spiritus hanc doctrinam maxi-
 mē si alias vnquam adulterarint.

Hoc igitur esto primum fundamentum, hunc
 Dei Filium coæternum non sibi propriè car-
 nem esse factum. Nam quí fieret, obsecro, ma-
 ior qui naturâ verus est Deus? Humanitas au-
 tem eius inde à conceptionis momento, quum

*Dei Filius
 non sibi pro-
 priè carnem
 nostram cū
 eius infirmis
 sat. bus in-
 dnis, sed no*

*his quan-
tūque sit
istud myste-
rium.*

vnita personæ Filij fuerit, annon iam tum erat dignissima quæ super omnes res creatas eueheretur, & non opus ei esset sese consue demittere, vt sese etiam morti Crucis subiiceret? Ingens igitur istud mysterium, in quod ipsi Angeli cupiunt introspicere, 1. Pet. 1. 12. cuius etiam dimensiones nemo consequi potest, Ephes. 3. 18. An non enim istud est oblecto, in omnibus admirandis maximè admirandum, ita Deum miserum hunc mundum dilexisse, vt vno & eodem opere Dei coëssentialis Filius consue se pro hominibus demiserit, vt esset *θεῶν ὁμοιωτος* in vnitate personæ, vt hunc consue eueheret vt esset *ἀνθρώπος θεός*; Deumque permisisse hominem sua ipsius culpa in ipsos vsque inferos sese dare præcipitè, vt gratia & misericordia in ipsum vsque Dei thronū eueheretur? atque adè vt fide facti caro ex carne eius, & os ex ossibus eius, Ephes. 5. 30. tandem ipsius etiam cohæredes fiamus? Nobis igitur hic infans natus est, & hic Filius nobis datus est, inquit Propheta, Esa. 5. 9. & Angeli canunt, Luc. 2. 11. quorum minime naturam induit, sed semen Abrahami, Heb. 2. 16. immo ipsam Adami carnem, Luc. 3. 38. Nobis igitur etiā ille mortuus, ille sepultus, ille suscitatus, ille nobis in cælum ascendit, & sedet ad dextram Patris, pro nobis in cœlis apud Patrem intercedit, inde venturus etiam ad viuos & mortuos iudicandum.

*Diuerſi na-
turalium v-
tro perso-*

Ab hac igitur vnione Deitatis Filij cum nostra natura, dependet nostra cum ipso spiritualis

tualis communicatio, ut tum ipse tum quicquid pro nobis præstitit, & quicquid habet communicandum fiat nostrum, etiam ipsa eius gloria cœlestis, ut omnino perficiamur in ipso, Coloss. 2.10. immo vnum cum ipso fiamus, sicut ipse Patrem hoc ipsum rogauit, Ioh. 17. 22, & 23.

nalis fundamentum est nostræ cū Christo cōmunicatio, & eorū omnium quæ pro nobis fecit.

Abfit autem propter hanc vnionem & communicationem, vllam substantiæ vel animæ vel corporis ipsius in nos transfusionem cogitemus, ne quidem oralem (qualem tamen crassissimam falsissimamque consecutionem necessariò Transsubstantiatorum, Consubstantiatorum, Vbiquitarianorūque doctrina secum trahit) aut essentialiter nobis Spiritus sancti personam communicari, quod falsò sibi quidam hodie fingunt: aut excellentissimas illas perfectissimāsque qualitates quibus humanitas Domini prædita est, realiter in nos infundi ac defluere, veluti aqua fontis in suos riuos influit, aut vitis interior vis in sarmenta diffunditur: ut hodie quidam phanatici homines imaginantur, libenter id ipsum omnibus persuasuri. Nam in harum similitudinum aut aliarum istiusmodi loquutionum in sacris crebrò occurrentium expositione, veluti capitis & membrorum, eadem anima viuentium, res naturales spiritualibus nequaquam accommodant (quod factum tamen oportuit propter quandam analogiam rerum cum istis similitudinibus) sed contrà res spirituales naturalibus subiiciunt, non minùs crasso errore

Triplex falsissimus ac perniciosissimus error in doctrina communicationis Domini cum suis.

quàm quum Anthropomorphitè Deo manus, pedes, aut os tribuunt, quòd Scriptura nonnunquam ita de Deo figuratè loquatur.

Pater Filiū nobis communicat, id est nobis offert in verbo suo & Sacramento, ut noster fiat cū omnibus iis quæ pro nobis præstitit, fideles autē eum instrumento fidei recipiunt in Iustificatiōnē & Sanctificationē gratuitam. Domini passiois peccatorum nostrorum peccatis satisfaciētes: eius dē perfectā obedientia, qua iustifiamus iustitia quam lex requirit: perfectā que nostræ quæ assumpsit naturæ sanctitas, qua purissimi reperiuntur, quum gratuito dē cur & impotentur

Non sic igitur nobis Filiū Pater communicat, id est donat & nostrum facit, & omnia cum ipso, Rom. 8. 32. sed quatenus & quoniam quemadmodum Filius is est in quo, sicuti nos elegit ab æterno, Ephes. 1. 4. ita nos ipsi donat certa vocatione, Ioh. 10. 29. & ipse vicissim sese ipsum nobis cum omnibus suis bonis donat, à nobis, ex fæderis Euangelici formula, modo spiritali & fidei instrumento recipiendum.

Hoc igitur respectu, putâ, quatenus Pater non intuetur nos in nobis ipsis, sed in illo Filio, cui per coniunctionem spiritualem adheremus, sit, primò ut quicquid ipse tanquam sponsor noster pro nobis passus est, credentibus imputetur, tanquam si ipsimet illud ipsum passi essent: perfectâ verò illa obedientia qua Legis utramque tabulam perfectissimè impleuit nobis itidem imputatur, non modò ut suo sanguine deleatis omnibus nostris peccatis, ab iis absolvamur coram Dei tribunali: sed etiam ut perfectâ Legis obedientia qua soli ipsi incit, nostra etiam facta ex dono & gratia, in ipso vita æterna, solis perfectis Legis oblectatoribus promissa, digni cõpetiamur, ut hac vnica ratione corâ Dei tribunali sancti & irreprehensi & inculpati in hoc agno sine macula, Coloss. 1. 22. inmo etiam in ipso completi sistamus, Col. 2. 10. Deinde, quum perfectâ sanctitas, qua nostram humanitatem as-

sum-

sumptam plenissimè pro nobis exornavit, etiam nobis imputetur, nostraque fiat, inde fit vt præter peccatorum ex naturali corruptione promanantium abolitionem, corruptio etiam illa penitus deleatur coram Deo, vt nulla sit amplius: quod beneficium Scriptura sacra vocat gratuitam Iustificationem, in qua sola nostrarum conscientiarum pax est posita, Rom. 5. 1. quandoquidem efficit vt in nobis nulla sit condemnatio, Rom. 8. 1. & 2.

Tertiò quod minimè consequimur hanc gratiam vt corrupti & vitiis dediti maneamus (quod si esset nunquam ea gloria ad quam hac iustificatione sumus ab eo prædestinati frueremur) bonus ille Pater sic nos per Filium Iustificatos & sibi reconciliatos incipit præter superiora omnia beneficia quum primùm vera ipsum fide apprehendimus in nobis per sanctum suum Spiritum Patris & Filij virtutem coessentialem operari, suisque verè cœlestibus ac diuinis benedictionibus cumulare. Discussis enim nostris tenebris in nobis veræ sapientiae cognitionem magis ac magis accendit, Ephei. 1. 8. Deinde voluntarem nostram & affectus immutare incipit, cor purum creans in nobis, Psal. 51. 12. vt efficiat in nobis velle & efficere pro gratuita sua beneuolentia, quò nos paulatim filio suo conformes ac cohæredes faciat, Rom. 8. 9. Secundum autem istud beneficium, quod variis nominibus in Scripturis designatur, nempe Sanctificationis, Regenerationis, Nouæ creationis: quòdque mo-

creditis, tres sunt effectuales nostre iustificationis partes quas sola coram Dei tribunalis conscientia pacantur.

Sanctificatio, id est donum illud Dei quo corruptio nostra in nobis interit, Deique imago instauratur, & quod in Patri, tum Filio, tum Spiritui sancto vario respectu tribuitur, quò tribus vicibus in nobis perficitur nec ab electione diuellatur, non potest nostras conscientias coram Deo proprie pacare.

dò Patri tribuitur, quòd ipse spiritum illum Filij emittat in corda nostra, clamantem, Abba, id est, Pater, Gal. 4.6. modò Filio, quòd ab eo sicut à Patre spiritus hic procedat: modò ipsi Spiritui sancto hanc veritatem aperiente, & in nobis obsignante, tribus vicibus perficitur. Nam in hac vita primùm, sicuti modò diximus, inchoata sanctificatio, prout Spiritui sancto visum est in nobis operari, pro vocationum & donorum varietate, I. Cor. 12. 4. & II. continuatur separatione animæ à corpore, qua carnis & spiritus lucta illa finitur: tandem perficienda ultimo illo die, quo mors, ultimus ille noster hostis, in plenam victoriam absorbebitur, I. Cor. 15. 28. & 54. Hac verò Sanctificatione, nullo modo coram Dei tribunali conscientia nostræ pacantur, cui satis est si nostram iustificationem & electionem quibuscum inseparabiliter cohaeret testatam faciat. Tantùm enim inchoatur in nobis, & quidem ita ut minimè sit nobis cogitandum, partem vnam intelligentiæ nostræ regeneratam, plenè oculatam esse, alteram verò cæcam: voluntatem vero nostram ex parte puram & rectam, sine vitio quidem, sed tamen imperfectam: ex parte verò alia prorsus fœdam. Sed tenendum potius dum hac vita præsentis fruimur, maximè regeneratorum intelligentiam esse mixtam ignorantia in eo ipso quod intelligit: fidemque mixtam diffidentia: voluntatèque quantumlibet puram, multis impuris passionibus permixtam ac pollutam: denique regeneratorum

ope-

opera optima non paucis carnis pollutionibus esse infecta. Nec enim eodē modo de hac re iudicandum ac de frumenti aceruo, in quo zizania bono frumento permixta sunt, ita tamen vt frumentum à zizaniis distinguatur & secernatur: sed tanquam de liquore ex vino & aqua constante, sic vt nec aqua pura sit, nec vicissim merum, sed ex aqua & vino mixtio quedam, etiam ad minimas vsque potionis istius particulas: licet ita temperari possit vt aliquādo vinum superet, quod regeneratis contingit, spiritu Dei in ipsis dominante: contrā verò nonnunquam sic aqua superet, vt vini vix aliquis gustus sit, quod accidit carne superante. Et hoc sæpe nimis contingere minus imperfectis ipsa nos satis experientia docet, vt meritò nobis sit exclamandum cum Propheta, Ne intres in iudicium cum seruo tuo: quia non iustificabitur in conspectu tuo vllus viuens: tantùm abest vt falsæ illi & sophisticæ distinctioni inter opera fidem præcedentia & subsequenta locus vllus sit.

En igitur quis sit tantorum mysteriorum sensus: sed age, vt ex iis fructum percipiamus, Quānam morte Christi placatam Dei Patris iram erga nos diceremus, si morte obrutus, ac proinde sempiternæ Dei Patris iræ propter peccata nostra mansisset obnoxius, tanquam iponsor noster qui non esset soluendo? Quomodo verò iustitia ipsius perfecta iustificaremur, si mors (rebellionis pœna quam ipse subiit peccata nostra perferens in corpore suo su-

Sine articulo resurrectionis nihil eorum quæ ad salutē necessaria sunt consequi possumus.

per lignum, 1. Pet. 2. 24.) illi perpetuò domina-
 ra esset? Ac proinde quomodo nos Sp. S. cuius
 vi & energia caro hæc concepta est in Mariæ
 virginis utero, quique plenè templum istud
 sanctificauit, in quo habitat omnis plenitudo
 Deitatis corporaliter, Coloss. 2. 9. sanctifica-
 ret, ac tandem gloria & vita æterna tan-
 quam membra ipsius exornaret, si in caput i-
 stud qui Sanctus sanctorum est, mors perpe-
 tuum obtinuisset imperium? Denique quo-
 modo membra suscitarentur hac ipsa virtute
 qua Caput ipsū resurrexit, si caput morti suc-
 cubuisset? Immo quānam nostrorum corpo-
 rum corruptio, Iesū Christi corporis commu-
 nicatione aboleretur, si corruptionem sensis-
 set? Et hoc ipsum D. Petrus in eximia illa pri-
 ma sua concione nos docuit, Act. 2. 31. Non i-
 gitur abs te Paulus Apollolus hæc distinguēs,
 peccatorum nostrorum remissionem morti
 Domini, nostrāque Iustificationem, eiusdem
 resurrectioni tribuit, Rom. 4. 25. nostrāque
 proinde glorificationē: quū hæc inter se nexu
 inseparabili connectantur, Abac. 2. 4. & Rom.
 8. 29. Idcirco etiam plerumque non modò vi-
 tam æternam, sed etiam noui hominis crea-
 tionem in hac vita inchoatam ad Domini re-
 surrectionem refert, sine qua, inquit tum E-
 uangelij prædicatio, tum spes nostra futuræ
 sint inanes, 1. Cor. 15. 14.

*Conclusio in
 istius histo-
 riæ usus ac
 fructum.*

Quum igitur, fratres, tanta sit harum rerum
 certitudo, tantūque pondus, Deum ac pa-
 trem nostrum Opt. Max. supplices precemur,

vt

vt nostras mentes in sanctæ huius historiæ intellectum ducat, quam tot indubitatis testimoniis fecit nobis testatam: vt eam vera viuâque fide amplectêtes, non solùm aliqua ipsius cognitione ac scientia fruamur, sed vt eius magis ac magis in nobis potentissimos effectus sentiamus: primùm vt quandiu vitam in his terris agimus, tam iustificati & pacem in conscientis nostris habentes, quàm secundum veterem hominem mortificati, nouum autem viuificati, noua subinde in fide spe & charitate faciamus incrementa: tandêmque per gratiam & misericordiam Dei nostri Patris Optimi, Maximi, perueniamus ad vltimam illam Resurrectionem, in æternum cum nostro capite tum anima tum corpore resurrecturi, cui nostro Capiti, vt Patri & Spiritui sãcto omnis honor & gloria sit in sempiternum. Amen.

HOMILIA SECVNDA.

Matth. 28.

I. *Extremo autẽ Sabbatho, (.i. exeunte iam Sabbatho) quum lucesceret in primum [diem] hebdomadis, venit Maria Magdalene, & altera Maria vt spectarent sepulchrum.*

2. *Et ecce terra motus factus est magnus. Angelus enim Domini quum descendisset è cœlo, accessit, & auoluit saxū ab ostio, sedebatque super illud.*

3. *Erat autem visus eius ut fulgur, & vestimentum eius album sicut nix:*

4. *Custodes autem percussi sunt præ ipsius timore, & facti sunt sicut mortui.*

Marc. 16.

9. *Quum autem resurrexisset Iesus, mane primo die hebdomadis, apparuit primum Mariae Magdalene.*

Ioh. 20.

1. *Primo verò die hebdomadis, Maria Magdalene venit mane, quum adhuc tenebræ essent.*

*Dominus
suscitatus
est sub finē
noctis, à
qua ex Iu-
dæorum in-
stituto pri-
mus dies
hebdoma-
dis, mortē
Domini se-
quentis
quē diem
Dominicū
dicimus,
initium ca-
pitabat.*

Hic primum memorat Marcus Euangelista qua hora Dominus resurrexerit, manē videlicet tertij diei: quod expressius etiam exprimitur à Iohanne, purā sub illius diei summū diluculū. Quandoquidē enim Maria Magdalene veniēs ad sepulchrum quum adhuc essent tenebræ, iā tum tamen apertum sepulchrum reperit, quod signum erat absentis ab eo Iesu Christi corporis, sequitur quod dixi, sub finem noctis summo adhuc diluculo ipsum resurrexisse, cuius noctis vespera erat tertij diei, quem Dominicum dicimus, initium ex Iudæorum instituto, quo tempore

reliquæ mulieres adhuc erant in itinere. Hoc igitur moméro quo dies septimus & vltimus hebdomadis præcedentis finiebatur, & à quo sequens septimana sumebat initium, vt D. Matthæus loquitur (minimè quidem ipse nominatim de Resurrectione loquens, aut ipsius tempus notâs, sed tamen eâ ponens, quum de terræ motu illo, de saxo ab Angelo auoluto, de Custodum denique pauore verba facit) Dominus extra omnium hominum conspectum resurrexit.

Nec verò abs re tempus nominatim exprimitur. Primùm enim Dominus quod ante mortem sæpe prædixerat tertio die se resurrecturum ratum fecit. At sanè poterat ille quidem Meridie, aut sub eiusdem diei vesperam resurgere: sed illud ei tempus maximè placuit, quominus sopitos custodes oportuit, aut defessos vigilando, quum per interualla noctis quietem carpere potuerint, si quidem nox in multas plerunque vigilias, præsertim apud Iudæos diuidebatur, Luc. 12. 38. Et ita quidem suam potentiam magis ac magis patefecit, aduersus quam tantum abeît vt vlla vis aut dolus hostium aliquid efficerint ad eorum quæ prædixerat, quæ que hostes ipsi satis intellexerât, effectum impediendum, Matth. 27. 63. vt contra ne tantillam quidem ipsis moram adferre potuerint. Quinimò tam custodes ipsi quàm ad monumentum apposita sigilla magnum ad Resurrectionis ipsius veritatem confirmandam & pudorem illis adferendum pondus at-

*Dei pro
uidentia
nec impedi
ri, nec retar
dari potest,
sive euentu
sive tēpus
& media
aspicias, cu
ius doctri
na sciētia
maximi est
vſus: igno
rantia verò
magnopere
perniciosa.*

tulerunt. Hinc igitur elicienda nobis excellentissima maximèque necessaria doctrina ad omnem diffidentiam non modò oppugnãdam, sed etiam superandam, opposito nimirum illi hoc fidei clypeo, quo maximè præter reliquam *παροπλῖαν* Apostolus Christianũ militem instruit, 1. Theff. 5. 8. & Ephes. 6. 16. Nec enim vera fides tantũ in genere Deum posse ac velle promissis stare: verũ etiam eum præfixo itatutòque tempore promissa præstare, & quidem quibuscunque mediis ipsi videbitur, facillè superatis omnibus impedimentis ac difficultatibus, credit. Sic Israelitæ eãdem nocte qua anni illi triginta & quadringenti finiebantur, de quibus Abrahamum ipse Dominus expressè præmonuerat, Genes. 15. 13. Ægyptum egressi sunt, Exod. 12. 41. quod si tempus Moses benè cognouisset aut supputasset, non ita proculdubio properasset. Act. 7. 25. Cuius etiam prope rationis pœnam exilium annorum quadraginta sustinuisse ipsum non temerè dixerimus. Domino tamen tam longo temporis interuallo, tũ ipsi Moyse prospiciente, cuius oportuit hac ratione patientiam qua in isto populo regendo maximè opus habuit, exerceri: tum ipsi populo consulente, nimium adhuc saturo & deliciis abundante: tum denique suorum iudiciorum æquitatem in Ægyptios *tam citò* beneficiorum à Iosepho acceptorum immemores patefaciente. Sic oportuit Babylonicæ captiuitatis annos septuaginta compleri præcisè, vt dixerat Dominus, quod patienter exspe-

cta-

Stavit Daniel, antequam eximiam illam & tam expressam precationem, quæ nono historiarum suarum capite continetur, ad Deum funderet. Atque adeò si Scribæ qui sapienter Herodi responderunt, nasciturum Messiam Bethlehemi, Matth. 2. 5. tam diligenter reuelatas Danieli septuaginta septimanas supputassent, ad salutem proculdubidè cognouissent eum, quem in condènationem suam reiecerunt. Porro longè præstantior & laude dignior eorum fides ac perseverantia videtur, qui Domini promissis fidem adhibentes, sine vlla temporis quo liberandi essent limitatione, patienter ad finem usque per medias tempestates perrexerunt. Exemplum esto singulare nobis David, non abs re dicens, Psalm. 40. 1. Expectando expectavi & inclinavit se ad me Deus. At hæc non sine lucta, fateor, ingenti, non tantùm aduersus difficultates, quibus nascentibus promissorum effecta videantur nunquam suum finem assequutura, sed etiam aduersus nostram impatientem curiositatem. Atque huius rei testes habemus ipsos Apostolos, qui de Messiarum aduentu ac populi Dei restauratione minimè dubitantes, scire tamen satagebant num illa statim contingerent, eoque ipso momento quo videbant eum suscitatum, Act. 1. 6. At Magistri responsum eiusmodi fuit, vt sit aduersus quolibet impatientiam præsentissimum remediũ, nempe ei relinquenda illa qui tempora & opportunitates in sua solius auctoritate posuit. Eadem impatientia tandem etiam incredulos

facit, ac deinceps irrisores ac contemptores, de quibus D. Petrus loquitur 2. Per. 3. 4.

*Periculo-
sum est in
tempora
& media
qua nobis
Deus occul-
tauit velle
inquirere.*

Hic verò nobis alia Satanæ fraus iummo-
pere cauenda est, qui si hac via non potuit, ad
incredulitatem nos impellere, alia ad eundem
tamen scopum collimante incautos aggre-
ditur. Propterea quòd enim sæpenumero Deus
sefe ad captum veteris illius radioris populi
accommodans, cum per Prophetas consola-
batur, prædictis per eos liberationis ipsorum
temporibus & opportunitatibus, suscitauit e-
tiam immundus ille spiritus sæpenumero
pseudoprophetas, qui veros simularét, qualis
ille Iosaphati temporibus Sedechias, 1. Reg.
22. 24. & Ananias Ieremiæ seculo, Ierem. 28.
quales item fuerant à quibus miserandus hic
populus reiecto vero Messia, vt testantur hi-
storia, delusus est, vt liquet ex Act. cap. 5. 36. &
21. 38. licet tam accuratè à Domino præmoni-
tus, Matth. 24. 23. Marc. 3. 17. Luc. 17. 23. vnde fit
vt quum experientia fallitatem illarum præ-
dictionum detegat, eodem loco etiam dein-
ceps verbum Dei habeant ac fabulas, quibus
nulla fides adhibenda. Hoc iam pridem in Ec-
clesia Christiana Satan molitus est in doctri-
na de Domini secundo aduentu, iam inde ab
Apostolorum temporibus, 1. Theff. 5. 1. & 2.
Theff. 2. 2. ad quod opus promouendum iam-
dudù abusus est viris quibusdam alioqui bo-
nis & eruditis, sed hac in parte nimium decipi
facilibus, in temporum eorum supputatione
quæ nobis Deus abscondit, aut ita in Apoca-
lypsi

ypſi fidelis ſerui ſui reuelauit, vt experientia
teſtatum fecerit certam eorum cognitionem
non niſi in ipſo exitu nobis expectandam:
quamobrem etiam qui ſapient ſibi hac in re
temperant, hoc potius ſaragentes, ne in vlti-
mo illo Domini die reperiantur dormientes,
aduenturo quum minus exſpectabitur, quàm
curioſius indagantes ſecundi illius aduentus
tempora, quæ Dominus Angelis ipſis occulta-
uit, Matth. 24. immo ipſi Filio, diſtinctæ nimî-
rum humanitatis ipſius reſpectu, eiùſque ſciē-
tiæ quam à ſeipſa, & ſine reuelatione poteſt
habere. Quid igitur fiet impoſtoribus illis, tam
futurorum diuinatoribus, quàm temporum
ex arbitrio ſupputatoribus, quibus hodie ter-
rarum orbis ſcater? Nos verò pro deliris illis
temporum aucupibus, quæ Deus nobis occul-
tauit, Dei promiſſiones vera fide amplexemur,
de ipſarum veritate, tum quòd ad eius minas
aduerſus impios & incredulos exequendas,
quantumlibet tardare videatur, tum ad pro-
miſſionum credentibus & pœnitentibus fa-
ctarum impletionē, magis ac magis perſuaſi,
quæcunque tandem ad fidem labefactandam
difficultates & impedimenta ſeſe nobis offe-
rant. De tempore autem & modo, fateor equi-
dem, quò magis mundus in omnem despera-
tam rebellionem fertur, & quò plura tum in
cœlo tum in terris à nobis ſigna iam olim a
Domino prædicta conſpicimus, eò propin-
quiorẽ eſſe aduentum Domini, ac ſummo-
pere cauendum ne idem nobis cõtingat quod

Noachi temporibus quibus cataclysmus primi seculi homines incautos & inopinante obruit: sed vicissim etiam aio Deo arcanis suis relictis, quæ nobis occuluit, ad eum corda nostra attollenda, & animas nostras cum silentio & patientia possidendas, & vigilibus oculis non somno sopiti deprehendamus, salutem eius expectandam.

Admiranda conuenientia inter lucis creationem hoc mundo creato, & Domini, vera futuri seculi Lucis Resurrectionem.

Sed ad hiltoriã nostram reuersus, à qua paululum digressus sum, (adigente me temporum in quæ incidimus necessitate, quibus quirit nos, cum tota Domini Ecclesia, tam diuturnam & asperam tentationem feramus, hæc doctrina valde est necessaria) circumstantiam temporis, quo Domino resurgere visum est, aio non leuiter esse prætereandam, ad primam nimirum auroram eius diei qui primò hic dicitur, non sanè tantùm illius hebdomadæ respectu, quasi nouam hebdomadarum supputationem Iudæi finxissent, sed quòd mundi creatio septem diebus peracta, à tali die cœpit, semper in orbem redeunte. Hac enim circumstantia nobis eximia & admiranda cōuenientia, repræsentatur primæ illius creationis mundi quem Adami primi parentis nostri peccato corruptioni subiectum, sentimus, cum eiusdem in perpetuam ætatem renouatione posterioris Adami virtute: vt propterea non immeritò Prophetæ nouorum cœlorum ac nouæ terræ futuræ in aduentu Domini meminert: & Apostolus ad Hebræos, ca. 2. v. 5. Mundum futurum vocet. Aio igitur quemadmodum

modum lux corporea primo die mundi corruptibilis esse cœpit, ingentem illam terræ molem & aquarum gurgitem à quo vndique tegebatur illustrans, cuius administrationi deinde magna illa duo luminaria præfecta sunt: sic Domini Resurrectionem ad auroram primi diei noui huius mundi spiritualis ac æterni factam, primum fuisse radium veræ huius Lucis spiritualis, tam densas illas tenebras à ventibus & animis, tam miseri huius populi in vmbra mortis sedentis, Esa. 9. v. 1. quàm aliam nationum omnium, Esa. 49. 6. quas tot retro lapsis ætatibus suis ipsarum vis incedere Deus siuerat, discutientis, Act. 14. 16. Nam et si sub verere fœdere Dominus electos suos suæ cognitionis luce, primum, inquam, patriarchas, deinde populum istum ab Abrahamo oriundum donauit, non eadem gratia nationes omnes dignatus, Deut. 4. 6. Psalm. 76. 2. verè tamen Lucem illam dixeris Lunæ potiùs radiationem, quodammodo noctis tenebras illustrantem, quàm Solis verè *φωσφόρος* splendorem: quæ licet vera lux Dominus noster Iesus Christus, Ioh. 1. 9. & 11. iam suis præsentia sua in carne, & prædicatione salutis innotuisset, Ioh. 8. 12. & 12. 35. velum tamen carnis ipsius adhuc infirmæ plurimum de ipsius splendore detrahebat. Cuius rei fidem facit nobis charissimorum maximèque familiarium ipsius discipulorum incredulitas, vt non frustra sit ipsis à Christo dictum expedire ipsis vt abeat ad Patrem, quò meliùs ipsis per sanctum Spiritum

suum innotescat, Ioh. 16. 7. Nos verò miseras
 Gentes, etsi Deus non passus est se apud eas ex-
 pertem esse testimonij suæ Deitatis, tum in
 cælo & terra, tum in huius orbis administra-
 tione potissimum apparentis, Act. 14. 17. fuit
 tamen illa Lux instat fulguris, statim euane-
 scens & in densiores tenebras desinens, Rom.
 1. 19. 20. & 21. Vt non immeritò dixerim, Domi-
 ni resurrectionem ad primam auroram primi
 illius diei septimanæ, quum cœpisset finem
 adferre tam cognitioni illi umbratili veteri
 populo datæ, sub Legis umbris ac figuris, quàm
 densissimis illis & opacissimis tenebris, quibus
 orbis terrarum obruebatur: atque ad eò mani-
 festationi illi adhuc obscuræ personæ suæ, ve-
 lo infirmitatis carnis adhuc rectæ, reuera fuis-
 se veluti primam auroram purissimam & lu-
 cidissimam diei à quo nouus hic mundus spi-
 ritualis & æternus initium docit. At quemad-
 modum adueniens aurora paulatim noctis te-
 nebras successione temporis in hoc orbe aspe-
 ctabili dissipat: sic veri huius Solis exortus
 mundum pederentim, tantum alioqui splen-
 dorem non ferentis, suis radiis illustrauit. Et
 quidem Ierosolymam die Pentecostes hic
 splendor irradiauit, tandèmq; prophanas
 nationes, quum post Stephani martyrium Ec-
 clesia dispersa Sol iste iactis hinc inde suis ra-
 dijs micare cœpit, Act. 8. 4. vt prædixerat olim
 Esa. 60. capite, & ipse Simcon post Zachariam
 Iesum Christum Orienti ex alto comparantē,
 Luc. 1. 78. hunc euentum declararat, Luc. 2. 32.

Admirandam ac consolationis plenam congruentiam circumstantiæ primæ auroræ die illius quo Dominus resurrexit, nouum mundum æternum inchoas, cum Lucis creatione, primò die primi mundi corruptibilis audiuitis. Ad hanc aliã non minus admirandam adiicimus, in eo quòd sicuti primus homo, à quo genus humanum per carnalem & animale generationem ortum habet, Genes. 1. 28. veluti duabus vicibus formatus est, Genes. 2. 7. primùm videlicet, materiali eius corpore ex terræ limo conflato, vitæque huic animali subiecto, tandèmque per peccatum tot infirmitatibus, ac tandem etiã dissolutioni in puluerem obnoxio: deinde anima in ipsum indita, essentia quidem sua spiritali & immortalis, sed non ita multò post peccato & morti secundæ subdita: sic secundus hic Adam, scaturigo omnium hominum per generationem spirituaalem noui mundi perpetui incolarum ac ciuium futurorum & iam existentium, duabus veluti vicibus creatus est, minimè quidem sanè quòd ad corporis aut animæ ipsius essentiam, sed duarum istarum, non modò diuersarum, sed etiã contrariarum qualitatum respectu. Venit enim primùm in illo suo infirmitatis statu nobis simillimus in omnibus, excepto peccato, initium capiente hac eius conditione ab ipsius conceptione in Virginis utero, & in eius sepultura desinente: deinde in statu gloriæ, ab eius Resurrectione capientis initium, licet hanc suam maiestatem adhuc se-

Alia admiranda conuenientia creationis prius Adami duabus vicibus cũ duabus diuersis & successiuis conditionibus posterioris Adami, qui Christus est secundum carnem. cum in ipso; cum in mentibus ipsius.

misepulcrâ per quâdraginta dierum spatium
 occuluerit, ad suam vsque Ascensionem, & ad
 Patris dextram Sessionem, futura etiam hac
 gloria sempiterna. Talis est duabus vicibus,
 generatio spiritualis Dei filiorum sese Capiti
 suo conformantium, primùm in hoc tam in-
 firmo statu, quem Apostolus corpus mortis di-
 cit, cuius se respectu miserum exclamat, eoque
 se liberari desiderat, Rom. 7. 24. 2. Cor. 5 4.
 Phil. 1. 23. deinde verò in statu illo gloriæ & in-
 corruptionis, non nisi duabus item vicibus
 perficiendo in Dei filiis, primum anima post
 separationem à corpore cum Iesu Christo
 recepta, Luc. 23 43. Act. 7. 59. deinde corpore &
 anima post resurrectionem in immortalem il-
 lam gloriam euectis: quemadmodum Christus
 antequàm in regni sui plenam ac perfectam
 possessionem ingrederetur quâdraginta in his
 terris à resurrectione dies egit. Qua in re ite-
 rum admiranda, sed tamen admodum inæqua-
 lis inter priorem ac posteriorem Adamum
 congruentia conspicitur, quòd prior Adamus
 in amœnissimo illo paradiso collocatus, ab eo
 tandem per peccatum exulare coactus sit, ter-
 renùmque miserum & infectum domicilium
 habitare, posterior autem Adamus noster,
 terrenum hunc mundum ingressus, & qui-
 dem in stabulo natus, & in præsepi reclina-
 tus, Luc. 2. 7. minimè tamen sordibus vllis in-
 quinatus, licet nostris omnibus miseriis onu-
 stus, excepto peccato, tandem longè supra om-
 nes cœlos, Ephes. 4. 10. eo suos ad se tractu-

rus ascenderit, Cant. 1. 4. & Ioh. 12. 32. in felicitatem æternam, vera de arbore vitæ victuros, Apoc. 2. 7. quam ob causam alter istorum locorum alterius figura est, putà hortus ille terrestris, diluuium cum reliqua terræ parte iundatus, alterius cœlestis ac perpetuæ habitatiõnis vt commune sit illis Paradisi nomen, quorum ille prior, Genes. 2. 8. hic verò posterior, Luc. 33. 43. 2. Cor. 12. 4. & Apocal. 2. 7. quarum similitudinum ampliorem expositionem habetis, Rom. 5. & 1. Cor. 15.

Denique notandum & illud præterea, nobis quidem primum illum hebdomadis diem, ad cuius auroram resurgere Domino visum est, repræsentare principium Lucis seculi venturi, sicut diximus: at non eandem esse creatiõnis vtriusque rationem. Prior enim mundus sex dierum naturalium, viginti quatuor horarum, quæ in noctis tenebras & diei civilis lucem diuiduntur, spatio creatus, alternatione & circumuolutione septimanarum, mensium & annorum, Solis & Lunæ orientium & occidentium circuitu, cum infinitis mutationibus fouetur & administratur. At noui mundi spiritalis dies vnus perpetuus futurus est, nullis egens corporeis luminaribus: in quo nihil caducum aut transitorium, sicuti Prophetæ nobis eum adumbrarunt, Esa. 19. Dan. 12. 3. Matth. 13. 43. Apoc. 21. 23. & 22. 5. Hoc sanè præ se fert eximius ille Filiorum Lucis titulus, qua excitantur qui dormiebant, ne amplius tenebrarum operibus communicent, Ephes. 5. 14. (sed

Prior mundus creatus in tempore, dierum numero & continuatione, durabat posterior mundus vna dies est perpetua, quæ à Domini resurrectione cepit, et si non eadẽ ubique lucis mensura fulgeat.

in occursum sponsi cum lampadibus ardenti-
 bus conuiuij thalamum ingressuri cum ipso,
 veniant, Matth. 25. 10. in perpetuum ibi cum i-
 pso futuri, 1. Thessal. 4. 17. Fateor quidem
 nihilominus perpetuam hanc Lucem per-
 petui huius tam amœni diei à Domini re-
 surrectione initium accipientis, vti diximus,
 non nisi pedetentim animaduerti in Lucis fi-
 liis, quandiu in his terris peregrinantur: atque
 adèò in Ecclesiæ administratione quam hæc
 Lux agit, multas & admirandas mutationes ac
 reuolutiones, immo & opacissimas Eclipses,
 in huius Ecclesiæ maxima parte videri, quod
 nostro seculo conspicuum est, vt videatur Lux
 ista mundum fugata reliquisse: quod ipse Do-
 minus suam Ecclesiam tot ante lapsis seculis
 præmonuit, fore nimirum vt in vltimo suo
 aduentu vix fidem in terris repetiat, Luc. 18. 8.
 sed quemadmodum quum opacæ nubes & in
 altum surgentes, seque modò minùs, modò
 magis expandentes, nostris oculis Solis splen-
 dorè eripiunt: non propterea tamè Solis splē-
 dorem imminuunt, in superiorem partem
 suos radios emittentis: atque adèò longè sem-
 per maximum inter noctis tenebras, & eius-
 modi nubibus, quantumlibet opacis, obnu-
 bilatum diem, est discrimen: sic dies ille Do-
 mini spiritualis ac perpetuus idem est in se
 sui que semper similis permanet, tum in iis
 quorum iam spiritus illo frui contigit, tum in
 iis qui vitam adhuc in his teris agunt: ac licet
 nonnunquam istæ tenebræ splendoris eius
 men-

mensuram alterent, tamen spiritualis illa sempiternaque Lux in corda credentium suos semper radios iaculatur, quibus nunquam penitus destituuntur. Immo tum maximè quum videtur ista nubium opacitas, oculis tantùm carnis ista tumentibus, splendorem istam penitus obruisse, quod sequissimarum persecutorum temporibus accidit, Lucis filij Solis istius radiis longè maiore vi ac efficacitate illustrati, toti collucet, mundi ac tenebrarum filios arguentes, non aliter quàm terra Gosen olim Ægypto tota densissimis tenebris obruta resplendebat. At quæcunque tandem eleuentur nubes, tandem eximius ille dies Filiis Lucis splendebit, semel omnibus tenebris discussis in perpetuum, addicto tenebris infernalibus & sempiternis Principe tenebrarum, cū omnibus qui pertinaciter oblata Lucem respuerint.

Transeamus ad ea quæ extraordinariè & *ωδὴ εὐσπ* Domino resurgente contigerunt, ex quibus eius Resurrectio tanto gloriosior & plenior Maiestatis appareat. Ingens igitur terræ motus ad sepulchrum, dum essent in itinere mulieres factus esse dicitur. En igitur apertissimum testimonium nihil huius à mortuis suscitati potentiæ detractum esse à morte, sed contrà potius, quum non haberet priùs in terra vbi caput inclinaret, Luc. 9. 58. è sepulchro exeuntem in totius terræ dominium ac imperium venire, quam ex suæ voluntatis arbitrio commoueat. Sic reuera conspiciamus prædicationis Euangelij tonitru, terrarum orbem

Terra tremens sub Iesu Christi resurgente pedibus, tanquam suum Creatorem ac Dominum agnoscit & veneratur, tanquam fide & homagio facta, cunctis ad idem officium mortales inuitat.

vniuersum concussum, quasi à fundamentis i-
 p̄s conuelleretur, vt ante prædixerat, Agg. 2.
 7. Quemadmodum igitur terra, pendente in
 Cruce Domino mota fuerat, hominum ingra-
 ros animos, aut potius tam detestandorum ho-
 minum impietatem abominata, & vt ita dicā,
 potius in imam abyssum hiatu suo descendere
 se paratam testata, quàm diutiùs pondus illud
 Crucis in qua suus Creator ac Dominus pen-
 debat sustinere; sic Resurgentem ipsum agno-
 scit ad eius obsequium promptissima, testante
 etiam ipsa Morte nullas sibi vires in hoc mor-
 tuo retinendo, nec aliis etiam quorum sepul-
 chra patuerunt, vt huius resurrectionis parti-
 cipes fierent: vt iam tunc profiteretur hoc
 Caput resurgens membris suis viam aperire,
 Matth. 27. 52. ita Morte se victam fatente,
 quum ne corruptione quidem Dominum læ-
 sisset à qua immunis fuisset. Porro si terra, que
 sensu & anima caret, Domini tamen Retur-
 gentis gloriam ac Maiestatem agnouit, coram
 ipso tremens, quas dicemus eorum esse partes
 in quorum salutem resurrexit? Ac si is in quem
 speramus terram ipsam concutere potest, qui-
 nam aduersus ipsum insurgentes stabunt? siue
 caput ipsum directè, siue membra ipsius pe-
 tant, in quibus se pati persecutionem profite-
 tur? Act. 9. 4. Hic igitur ille Filius est à nobis
 deosculandus: hic ille nobis omni veneratio-
 ne colendus quam postulat eius Maiestas, cum
 fiducia quam ex eius bonitate concipimus, vt
 Psal. 2. II. docemur.

Sequi-

Sequitur apud historiam Angelum eodem momento fulgureo suo aspectu, & vestis splendore qualis esset testantem, visibiliter è cælo descendisse, saxumque illud ab ~~Holtio~~ sepulchri deuoluisse: quibus docemur huius à mortuis Suscitati vim & imperium terræ finibus non contineri, sed supra cælos ipsos, etiam secundum eius humanitatem ferri: quam eius dominationem ac Maiestatem ipsi etiam Angeli, iacente adhuc ipso puerulo in præsepi, futuri nimirum ipsius nuntij agnouerint, Luc. 2. 9. Quibus omnibus hoc adiiciamus, tantam nimirum istius Domini beneuolentiam, tamque egregiam erga suos esse voluntatem, ut quemadmodum ad Patris dextram sedet, sic electos suos ad suam dextram sedere velit, Mat. 25. 14. disponens illis regnum ut Pater ipsi disposuit, Luc. 22. 29. tãquam suis cohæredibus, Rom. 8. 17. quòd demum re ipsa perficietur, quum vltimum illud decretum pronuntiaturus est, Venite benedicti Patris mei, vobis ante iacta mundi fundamenta regnum præparatum possessuri. Quàm magnum igitur quàmque pretiosum Christiani nomen, ex quo nos magnus ille Dominator cœlestiam exercituum pro fratribus agnoscit, etsi nihil hic terrarum orbis eo vilius aut magis abiectum existimet? Annon igitur potius quàm vllò timore percellamur, licet nos vndique tot tantique ac tam diuersi hostes aggrediantur, cum Dauide sumus dicturi, licet multæ me myriades coactæ circumseperint, non expauescam?

Angeli huius Resurrectionis nuntii, testatur huius Imperii Suscitati supra cælos omnes ferri: quana sit gloria cum membris suis communicatur.

Psal. 3. 7. & iterū, Ichoua Lux mea (Ichoua, inquam, pro me mortuus & suscitatus) quem timebo? Ichoua robur vitæ meæ, à quo trepidabo? Psal. 27. 1. Nam si vnus Angelus vna nocte primogenitos omnes in Ægypto cæcidit, Exo. 12. 29. & alter vna etiam nocte centum octoginta quinque hominum millia in exercitu Assyriorum sustulit: Réxque ille ac defensor noster tot Angelorum myriadas ad suorum tutelam in procinctu habet, qui manibus reos sublato gestent, ne fortè ad vllum lapidem offendamus, Psal. 91. 11. ecquid erit tandem superiorum aut inferiorum à quo nobis metuemus, si suscitatus hic à nostris partibus steterit? Rom. 8. 30. Hoc autem à nobis tantum requiritur vt fidos subditos illi nos præbeamus: ac si à fortioribus standum est, ad hunc vnicum tãquam certissimum ac tutissimum asylum ac perfugium accurramus, quem scimus omnem potestatem habere in cælo & terra, Matth. 28. 18. atque ad eò in medio hostium suorum dominari, Psal. 110. 2. sub cuius pedes oportet omnia subiici, 1. Cor. 15. 27. mundumque infanum, & ipsa vanitate magis vanam reliquamus. Quod si factum erit à nobis, ecquis erit nobis metuendus hostis in superis aut inferis, quum, præterquam quòd Suscitatus hic à mortuis verus est cum Patre Deus, Ioh. 5. 20. etiam ipsi quatenus primogenitus noster est, Rom. 8. 29. res creatas omnes superas, medias & infimas oporteat subiici, Dominumque confiteri, Philip. 2. 10?

Denique, quò sit huius Crucifixi Suscitati vera virtus in huius historiae circumstantia notior & illustrior, age nonne nostro seculo veritatem hanc obruere maximè nituntur ij qui ad Ecclesiae Christianae gubernacula sedent, non meliore conscientia quàm Caiaphas cum affeclis, Iesu Christo iterum condemnato & crucifixo in miseris suis membris, ac ipsa Dei veritate tanquam sepulchro condita mundoque nunquam apparitura? An non ad hoc efficiendum bullis illis suis fulminant, quæ sigilla quorum hic fit mentio repræsentant, & viribus omnibus vtuntur quas ab Herodibus suis ac Pilatis mutuantur? At nonne præfixo à Deo diluculo, missi cælitus Angeli potius quàm homines, Flammeū illū verbi diuini gladiū vibrâtes, & puro veritatis Euâgelicæ splendore coruscantes, impedimenta omnia sophisticæ & idololatriæ reuoluerunt, vt veritatem illam iterum mundo repræsentarent, Dei filiis magis ac magis illuminatis, & cæcorum tenebris ingeminatis? Norint igitur isti rebelles, sibi inuicem succedentes, non aliam fore suam conditionem quàm eorum quos in tam desperata rebellionē sectantur: Deique veritatem, vel ipsis inuitis in Dei domo resplensuram, donec plena Lux illa perpetua in secundo aduentu nostri Domini suscitati à mortuis appareat, Filiis Lucis perpetuæ, in sempiternam Principis tenebrarum, & suorum satellitum confusionem.

Cæterum hic quæri solet, an Christus clau-

Quemadmodum reuoluto ab Angelis saxo ab ostio sepulchri, fracta sunt eorum consilia quò Iesum Christo sepulchro retinere cupiebant: idem hodie per nuntios suæ veritatis Dominus perfecit.

Ex hac h

Historia colligi non potest Christum ante reuolutum saxum fuisse suscitatum. Quod si esset, nihil tamen eorum falsam doctrinam adiuuaret qui praesentiam realem essentialem Iesu Christi in Cæna statuunt, aut eius corporis Ubiquitatem imaginantur.

so sepulchro resurrexerit, saxo illo penetrato: an verò facta sibi via per Angelum aperto sepulchro exierit. Harum prior opinio iam dudum apud plerosque ex veteribus inualuit, quod hodie nobis obtrudunt, qui sibi & aliis persuadent praesentiam corpoream ac realem corporis & sanguinis Iesu Christi, alij quidem in Missa, Catholici nimirum hodierni Romani, alij verò in pane & vino sacrosanctæ Cænae Domini, esse Ubique in cælo & in terra, ut docent hodie noui Eutyichiani Ubiquitarij. Quibus quum responderetur præterquàm quòd modus ille praesentiae non modò nulla ratione conuenit cum spirituali Iesu Christi & membrorum coniunctione, cuius istud Sacramentum est sigillum, etiam ex diametro realem illam praesentiam repugnare & contradictoriam esse fidei nostræ articulis, veræ incarnationis, resurrectionis, & Ascensus Domini à terris in cælos, & ab iisdem quem speramus Reditos, regerunt Christum licet ex virgine intemerata natum, verum tamen humanum habuisse corpus: & clauso adhuc obsignatòque sepulchro resurgentem: & post resurrectionem clausis hostiis ad discipulos ingredientem. Sed esto, concedantur ipsis hæc omnia, non tamen quod volunt efficient. Longè enim inter se differunt quæ præter ordinem naturæ fiunt, & quæ rei alicuius essentiam, qua est id quod est & non aliud quippiam, euertunt. Exempli gratia, Aquæ natura sua liquidæ & deorsum tendentes, præ-

er naturam substiterunt in rubri maris transi-
 tu, vi diuina & extraordinaria, Exod. 14. 22. &
 Jordanis Ios. 3. 16. instar muri in aceruum con-
 sistentes. Eadem sub Iesu Christi pedibus, im-
 mo & Petri super eas incedentis, solidatę sunt,
 Matth. 14. 25. & 29. Nec propterea tamen ami-
 serunt aut immutarunt aquarum essentialem
 proprietatem, quemadmodum factum est quū
 in verum sanguinem versę sunt, Exod. 7. 19. &
 in vinum, Ioh. 2. 9. propterea quod liquidum
 & fluidum esse non sit de aquę essentia, quod
 ipsa docet experientia, quum licet glacie con-
 creta atque adeo dura vt magna vi sæpe con-
 fringatur, esse tamen aqua non desinat. Simili
 modo prophetarum securis aquis superna-
 tans, 2. Reg. 6. 6. vi supernaturali, ferream es-
 sentiam non perdidit, quod grauitas non sit
 essentia ferri. Quum agitur itaque de corporis
 essentiali veritate, magnum aut paruum esse,
 durum aut molle, graue aut leue, crassum aut
 tenue, huius aut illius coloris, istis vel illis cō-
 stans lineamentis, non sunt de corporis essen-
 tia. At Materiatum esse, suisque dimensionibus
 circumscriptum, altitudine, longitudine,
 latitudine, ex essentiali definitione, ac proinde
 visibile, & certis spatiis quocunque loco sit
 contineri ac circumscribi, propria sunt corpo-
 ris ἀχώεστα. Quum igitur Dominus verum
 humanum corpus assumpserit, pluribus simul
 esse locis non potest, nec inuisibilis ac impal-
 pabilis in se dici, quin veritate sui corporis

spolietur, quod si esset, salutis nostræ spem funditus euerteret. Nec verò quicquam eos glorificati corporis effugium iuuat. Nam si eò vsque glorificatio extenderetur, nequaquam ornamentum esset istius corporis, sed abolitio contra & destructio. Sed ipse præterea Dominus quum post resurrectionem discipulis suis apparuisset, & disertis verbis dixisset, Venite, videte, Palpare, vt ostenderet per resurrectionem corpus suum tantum animalis vitæ infirmitates exuisse, non autem veritatem ipsius animalem, satis testatur illam distinctionem corporis glorificati & non glorificati, inanem esse prorsus ac nullius momenti hac in parte. Quid amplius? quòd visibiliter excessit, & è terris supra cælos omnes euectus est, vt aperte docet Ascensionis historia: & quod ipse Petrus expressè dicit, oportere illum cælis, supra quos ascendit, contineri, vsque ad tempora restitutionis rerum omnium, Act. 3. 21. quòdque Angeli declararunt conspiciendum ipsum redeuntem ad iudicandum viuos & mortuos, sicuti conspectus est cælum ascendens, nobis omnem dubitationem eximunt, tum de veritate corporis ipsius, tum de eiusdem mansione nunc supra cælos omnes, & non amplius in terris: sicuti nemini dubiū est eius humanitatem quandiu in terris cū discipulis versaretur, in cælo nõ fuisse: nec Angelū esse mentitū quum clarè & aperte diceret, ipsum egressum sepulchro, non amplius ibi esse: quemadmodū non erat in sepulchro quā esset in Cruce, nec Hiero-

rosolymsis quum esset Capernaum. Nam quid
 erit alioqui Domini ascensus quàm dispari-
 rio? & eiusdem reditus quàm apparitio? Quod
 Ecclesia Christiana sanè nunquam credidit:
 sed detestandi Marcionitę. Sed demus ista nul-
 lius esse momenti, quorsum tandem ista glori-
 ficatio, quum Cœna sit à Domino instituta,
 summæ suæ infirmitatis tempore: & tam Ca-
 tholicos Romanos, quàm Vbiquitarios, Trās-
 substantiatores & Consubstantiores oporteat
 agnoscere hæc verba, Hoc est corpus
 meum, & Hic est sanguis meus, non aliter esse
 vera in administratione, seu Missæ, qualem i-
 imaginantur, seu Sacrosanctæ Cœnæ, quàm
 fuerint tempore primæ huius Sacramenti in-
 stitutionis? At verò realis & essentialis corpo-
 ris Iesu Christi à terris absentia, ad vltimum
 vsque ipsius reditum quem expectamus, nihil
 detrahit de veritate & effectu præsentia Sac-
 ramentalis, per quam nobis repræsentatur,
 non tantùm nunc essentialiter in cœlis & non
 alibi exiltens Iesu Christi humanitas, sed eius
 etiam mors ac passio, immo quicquid pro no-
 bis fecit ac passus est, licet illa quidem in sese
 iam præterierint. Exhibentur autem illa nobis
 minimè quidem tanquam reuera hîc in terris
 vbi sumus exiltentia, & non alibi: nec etiam
 per somnium, aut vanam aliquam imagina-
 tionem: sed intellectui nostro offeruntur fide
 illustrato, res illas omnes spiritualiter ad salu-
 tem intuente ac percipiente, quatenus easdem
 nimirum in iis quæ fidei credentium signifi-
 cantur & offeruntur, tum in Sacramentali

verbo, tum in additis signis. Habetis quid de hac tota controuersia aduersus supradictos errores Ecclesia Dei, ex Dei verbo semper docuerit & adhuc doceat. Sin aliquis amplius quærat, quomodo igitur contigerit realis illa penetratio corporis Domini, sine vlla contriui dissolutione aut aperta, nec intemeratæ Virginis, nec saxi sepulchri, nec denique ianuarum clausarum, differam hanc quæstionem in locum illum, in quo de ianuis clausis dicturi sumus. Hoc tamen hîc obiter dicam, quicquid plerique ex veteribus senserint, non posse ex hoc loco, nec alio vlllo Sacræ Scripturæ erui, Iesum Christum ante reuolutum saxum exiuisse de sepulchro: quum sit illud potius verisimile Dominum viuum esse ad istud opus Angeli ministerio: minimè quidē quasi per se istud Dominus non posset efficere, (quū istis longè maiora præstiterit) seu per Omnipotentem suam Deitatem, seu per Humanitatis etiam instrumentum ac mandatam: sed ut gloriæ suæ Maiestatem redderet illustriorem, cui ipsos etiam Angelos ex officio ministrare oporteat.

Cur Dominus voluerit ab Angelo saxū reuolui, & sigilla cōfringi, videntibus ac sciētibus qui ad sepulchrum excubabāt.

Super sunt explicanda in historiæ serie quæ militibus contigerunt ad sepulchrum excubantibus, ut ipsam Deum ac Iesum Christum mendaces facerent. Nam etsi non erat hæc eorum mens, quatenus nimirum Iesum Christum non pluris quàm mortuum hominem facientes, tibi cum solis eius discipulis esse negotium arbitrabantur, Matth. 27. 64. tamen si

voti compotes essent facti, Deum oportuisset; qui hanc per Prophetas resurrectionem prædixerat, & Christum qui toties eandem tanque expressè declararat, mendaces inueniri. At contra Deus semper esto verax, omnis autem homo in vanitate sua mēdax: Quis igitur strenuis istis militibus animos abstulit? quis manus eorum stupefecit? quis velut mortuos in terram prostravit? An discipulos dixeris; quos nihil minus cogitasse certum est? Petrum ne qui vnus ancillulæ voce tantopere percollus; non cogitabat de gladio euaginando, sed de grauissimo peccato suo potiùs deflendo? Non denique Iosephum; non Nicodemum: sed eum aduertus quem nihil efficit dolus; nec vllæ vires, qui ad hunc effectum tum terræmotu vsus est, tum Angeli è cœlis descensu, qui cum fulgureo aspectu saxum deuoluerat miro impetu laceratis & contractis signis ac sigillis, à bonis; scilicet, istorum militum dominis sepulchro appositis. Longè igitur factum istud admirabilius fuit quàm si opera hominum ad id vsus fuisset Dominus: quos etiam poterat ille quidem funditus vel sola sua voce; sicut antea perterrefecerat eos qui comprehensuri ipsum accesserant, Ioh. 18. 6. (at erant isti prorsus indigni, quem suscitatum audirent; viderent-ve) vel alia quapiam ratione & modo perdere. At verò Dominus admiranda sua prouidentia voluit istos conuictos teneri sensibilibus & non dubiis testimoniis: nuntiùmque suis ferre magistris, quo tum de innocentia; tum de po-

rentia eius quem Cruci affixerant coarguerentur tam magistri quàm milites, atque ad eò de suscepto quod deinceps audituri sumus consilio conuincerentur.

Conformitas inter mortem, sepulturam & resurrectionem Domini, totaque Ecclesie ipsius afflictiones, oppressiones & ab ipsa liberatio. nes, & quidem plus quàm humanis & verè cœlestibus mediis.

Discamus igitur primùm ex hoc loco, Dominum si quom tam sæpe suam Ecclesiam semisepultam, vt ita dicam, reperiat, nec tam repentinam quàm optarem auxilium adferat, non indigere tamen nec viribus nec egregia in ipsam voluntate, sed insigniorem eius esse liberationem velle, mediis vtendo nec præuis nec expectatis, cuius rei non hæc tantùm historia, sed infinitæ aliæ fidem nobis faciunt. Et ne procul excurramus, quæ nos ipsi nostris oculis inspeximus, & adhuc inspicimus, nonne sunt tam insignia, vt vœcordè esse oportet qui non animaduertat? Faxit igitur Deus Opt. Max. vt nos bonos in hac schola discipulos præstemus, animasque nostras in silentio & patientia possideamus. Nam, quicquid tandem ingruat (sicut iam supra diximus, sed ista decies repetita placent, diligenter meditata) tam parum promouerunt aut promoturi sunt, quicunque aut vi aperta, aut occultis consiliis ac dolis impedire nituntur quo minus Ecclesia Domini sepulchrum istud & antrum idololatriæ ac superstitionum, in quo tam diu iacuit, quàm potentissimè ac magnificentissimè pertampens egrediatur, quam isti sigillis suis, saxo ingenti ac illi custodiendo satellitibus adhibitis promouerunt in impedienda aut retardanda ne tantillum quidem præfixo

momento Domini resurrectione.

Denique sicuti nos hic terræ motus, Angeli- *Iesu Christi*
 que ministerium docēt, in omnibus pericu- *inimici n*
 lis in huius Suscitari pro nobis robur ac po- *sunt quibus*
 tentiam recumbere, veluti supra docuimus: *omnia sunt*
 contrā etiam hinc descendum nobis quos o- *metuenda,*
 porreat timere, quum verissimum illud sit an- *et qui sibi*
 tiqui Doctoris dictum, Vis nihil timere, Deum *ipsis ruinam*
 time, & tutus eris: quem si non times, omnia *et exitum*
 time, immo etiam minima quæque, ranas, in- *adferunt.*
 quā, muscas, pediculos, quibus vltoribus Ec-
 clesiam suam à Pharaonis tyrannide Domi-
 nus vindicauit: tum ingentes illos exercitus
 locustarum, bruchorum & erucarum, de qui-
 bus Ioel. 2. 25. & alibi. Quis enim non tremat
 rugiente in syluis leone? Amos 3 8. Dominum
 igitur nostrum reueremur, sub alarum eius
 perfugio quieti: supplicēsq; precemur ipsum,
 vt nostris cordibus ad debitam ipsi obedi-
 tiam formatis, nos magis ac magis protegar,
 & in suos hostes pessima ipsorum consilia re-
 torqueat ad Nominis sui gloriam, & suorum
 quam ipsis expedire nouit tranquillitatem.
 Amen.

HOMILIA TERTIA.

Matth. 28.

I. *Extremo autē Sabbatho, (.i. exeunte iam Sabbatho) quum lucefceret in primum [diem] heb-
 d. ij.*

domadis, venit Maria Magdalene, & altera Maria ut spectarent sepulchrum.

2. Et ecce terra motus factus est magnus. Angelus enim Domini quum descendisset è cælo, accessit & auoluit saxū ab ostio, sedebatque super illud.

3. Erat autem visus eius ut fulgur, & vestimentum eius album sicut nix.

4. Custodes autem perculsi sunt præ ipsius timore, & facti sunt sicut mortui.

5. Respondens autem Angelus dixit mulieribus, Vos [verò] ne timete, scio enim vos Iesum crucifixum querere.

6. Non est hic: resurrexit enim, prout dixit. Adeste, videte locum ubi iacebat Dominus.

7. Et citò profectæ dicite discipulis eius eum surrexisse à mortuis. Et ecce præt vobis in Galileam: illic eum videbitis, ecce dixi vobis.

8. Tunc egressæ eadē à monumento cum timore & gaudio magno, currebant ut renuntiarent discipulis eius.

Marc. 16.

1. Et exacto intercedente Sabbato, Maria Magdalene, & Maria Iacobi [mater] & Salome, emerant aromata, ut venientes ungerent eum.

2. — Et [egressæ] valde mane, primo die hebdomadis, veniunt ad monumentum, ex orio sole [Maria nempe mater Iacobi & Salome: nam Maria Magdalene, aut quòd alias præcesserat, aut gradū accelexerat, venerat ad monumentum, quum adhuc essent tenebræ & repente in urbem redierat, Iob. 20. 1.]

3. Dice-

3. Dicebantque inter sese, *Quis reuoluet nobis saxum ab ostio monumenti?*

4. Intuita verò conspiciunt saxum esse reuolutum: nam erat magnum valde.

5. Ingressa autem in monumentum, viderunt iuuenem sedentem ad dextram, amictum stola candida: & expauerunt.

6. Ipse verò dixit eis, *Ne expauescite: Iesum queritis Nazarenum, illum qui fuit crucifixus: surrexit, non est hic: ecce locus ubi posuerant eum.*

7. Sed abite, dicite discipulis eius & Petro, [ipsam] *præire vobis in Galilæam, illic eum videbitis, prout dixit vobis.*

8. Tunc abeuntes citò fugerunt à monumento, tenebat enim eas tremor & stupor: neque cuiquam quicquam dicebant: timebant enim.

Luc. 24.

1. *Primo autem die hebdomadis, profundo diluculo inierunt ad monumentum, ferentes que parauerant aromata: & nonnullæ cum ipsis.*

2. *Inuenerunt autem saxum auolutum à monumento.*

3. *Et ingressæ non inuenerunt corpus Domini Iesu.*

4. *Et factum est, dum in ea re hesitarent, ecce, duo viri superuenerunt eis, induti vestibus fulgurantibus.*

5. *Quum autem expauescæte inclinarent faciem in terram, dixerunt eis, Quid inter mortuos queritis eum qui viuit?*

6. *Non est hic, sed surrexit, Mementote ut*
d. iij.

loquutus sit vobis quum adhuc in Galilea esset.

7. Dicens, oportet Filium hominis tradi in manus hominum peccatorum, & crucifigi, & die tertio resurgere.

8. Recordatae sunt igitur verborum illius.

9. Et reuerse à monumento annuntiauerunt hæc omnia illis undecim & reliquis omnibus.

Quæ in hæc
historia de
mulieribus
coniunctim
recitantur.
distinctè
sunt intelli-
genda.

PER O neminem miraturum aut fallam iudicaturum textus huius dispositionem meam, historiarum seriem accuratè considerantem, sicuti ante quindecim dies à me fuit declarata. Ostendi enim has mulieres quæ hic nominantur cum aliis nonnullis, ut Lucas loquitur, non dedisse se in viam simul, nec simul etiam ad sepulchrum peruenisse, nec ex eodem simul digressas esse: sed distinctè intelligenda quæ coniunctim in huius historiae principio de ipsis à tribus Euangelistis memorantur: & illud quod de Angelorum visione Lucas coniunctim recitat. Itaque istis omissis transeo ad historiae expositionem, in qua tres enodandæ nobis difficultates occurrunt.

Cur Domi-
nus hoc mo-
do resurge-
re se que pa-
tescere vo-
luerit, &
non alio.

Prima, cur Dominus mando suam Resurrectionem patefacturus, ad suorum hostium confusionem, Dei filiorum autem consolationem, non egressus sit sepulchrum, videntibus eius custodibus, nec deinde palàm sit Hierosolymam ingressus, ipsùmque templum atque Pilati prætorium: quo factò sceleratos illos ac impios redargui, & omnes ad eius cognitionem

nem perduci pōtuisse fortasse viderentur. Hęc enim sunt de Christi factis eorum iudicia qui in Dei sapientiam inquirunt, quam eos adorare potius oportebat. At longè aliæ sunt Domini in perficiendis operibus suis viæ quàm istorum ferat sententia. Nam à minimis principiis, magna sua opera & duratura solet ordiri, vt sapientes & robustos huius seculi pudefaciat, eligendo quæ in mundo stulta sunt & infirma, immo quæ non sunt, vt ea quæ sunt aboleat, vt ne gloriatur vlla caro coram eo, 1. Cor. 1. 27. 28. & 29. Inimicos verò Domini multò magis aio, & cum maiore dedignatione, conscientiarumque morfu acriore conuictos, tum resurrectionis tum infinitæ potestatis ac Maiestatis illius Crucifixi & suscitati, per Apostolicæ prædicationis effecta, (quam frustra pro viribus oppugnarunt, quum toties potius sibi exprobari animum ingratum clarè & apertè senserint, quoties illam audire vel inuiti coacti sunt, Act. 2. 22. 23. & 24. & 4. 10. & 5. 30. & 7. 51. & alibi) quàm si oculis suis illa conspexissent. Ac sanè se illius conspectu reddiderunt indignos, qui tamen in iusti furoris Domini diem vltimum differtur, quo visuri sunt quem transfixerunt, Ioh. 19. 37. & Zachar. 12. 10. & ad montes vociferaturi, Cadite super nos, & abscondite nos à conspectu eius qui insidet throno, & ab ira Agni. Apoc. 6. 16. Filii verò Dei non defuerunt quadraginta dierum spatio, quibus à Resurrectione in terris commoratus est, crebræ subinde apparitiones, Act. 1. 3. De-

nique tempus aduenerat quo non ampliùs erat
 quærendus nec cognoscendus Iesus Christus
 secundum carnem, vt loquitur Apostolus, 2.
 Cor. 5. 16. id est, oculis carnis, & in statu infir-
 mitatis vitæ huius animalis, à quo tamen ipsi
 Apostoli nimium pendebant, vt ipse Domi-
 nus Thomæ exprobrat apud Iohannem 20. 29.
 Sic Deus omni tempore consuevit operari,
 siue in Ecclesiæ structura generali, siue in sin-
 gulorum fidelium salute promouenda: ita mû-
 di huius sapientiam, aut potius insaniam pu-
 defaciens: vnde etiam Euangelium, quod est
 potentia Dei ad salutem cuius credenti, Rom.
 1. 16. his quidem scandalum, illis verò stultitia
 est, nimirum pereuntibus, 1. Cor. 1. 18. & 23. Ab-
 sit igitur, fratres, vt ita desipiamus, sed potius
 Dominum, quacunque deduxerit, sequuti, stul-
 titiam nostram in nobis agnoscamus; vt in
 Deo sapiamus, 1. Cor. 3. 18. sæpe in memoriam
 reuocantes acrem illam obiurgationem Do-
 mini, qua discipulum etiam charissimum, præ-
 postero zelo ipsi consulere tentâtem, excepit,
 Matth. 16. 23. Caueamus, inquam, nobis ne in
 grauissimum errorem illum delabamur, in
 quem præcipientes ruerunt olim, & hodie ruunt
 non tantùm profani illi homines qui religio-
 nem sibi fingunt partim ex Dei verbo, partim
 ex Philosophorum lacunis scientiæ nomen e-
 mentitis conflatum, contra quod Apostolus
 tam expressè præmonuerat, Coloss. 2. 8. sed e-
 tiam, ij delapsi sunt & hodie delabantur qui
 cum summo Ecclesiæ Domini detrimento,
 proh

proh dolor! multum paleæ ac fœni Ecclesiæ fundamento superstruxerunt, tam in doctrinæ puritate, quàm in Sacramentorum administratione, & Ecclesiæ gubernatione: egregiis illis scilicet coniecturis & humanis inuentio- bus nixi, quibus tandem Ecclesia Christiana in tantam tàmque horrendam confusionem deuenit, vt ne eam quidem ad hunc vsque diem, ignis verbi Domini consumere potue- rit.

Et hoc etiam responso satisfactum esto mi- rantibus, & querentibus, cur se Dominus mu- lieribus istis potius conspiciendum, quàm suis Apostolis aut quibusdam aliis discipulis præ- buerit. Voluntas enim Dei vnica & perpetua omnium rectè factorum dictorumque regula ac norma esto. Sed præterea, satis perspicuè docemur in hac historia, mulieres istas, etsi multa in ipsis meritò, vt deinceps visuri su- mus desiderata sint, & Apostoli tatum in iis in quibus lapsi erant, infirmitate peccauerint, vt in historia passionis ostédimus, plus tamé fidei & constantiæ quàm Apostolos ostendisse, quæ mortuum & sepultum Dominum erant comi- tata, nunc autem eundem in ipsum vsque mo- numentum profectæ quærebant, discipulis contrà sic attonitis, vt penitus suum Magi- strum obliuioni tradidisse viderentur, atque adeo dubitantibus num falsò sibi persuasum esset illum esse Messiam patribus promissum: & quidem accepto iam à mulieribus resurre- ctionis ipsius nuntio, Luc. 24. 21.

*Mulieres
minus incre-
dulae fue-
runt quàm
Apostoli.*

*Deus extra
ordinariè
visitur ma-
gis abiectis
quam sic i-
psi videtur,
ad maiores
deiciendos.*

Non tantùm igitur expediebat, sed etiam veluti necessarium erat sic ipsos à Domino corripì, ac quodammodo pudesceri, velut in eorum locum his mulieribus surrogatis. Sic olim Iudicum temporibus Schamgarem bubulcum excitavit, qui stimulo quo boues agitantur percussis hostibus populi Dei, ab ipsorum eostyrannide vindicaret, Iud. 3. 31. Sic Deborah & Iahelè illustres fœminas impulit, ut gravissima cœsura procerùm populi sui segnitie increparet, Iud. 5. 16. 17. 18. & 23. Quid amplius? Iephte nothus rebus stupendis agèdis electus est, Iud. 11. 1. Quid inter ipsos etiam Prophetas, annon Amos ex bubulco vocatus est Propheeta, ad summæ & infimæ conditionis homines increpandos? Sic lapis pretiosus quem reprobarunt ædificantes, à duodecim electis Apostolis maxima ex parte prius piscatoribus & idiotis ac illiteratis hominibus in caput totius ædificij positus ac erectus est, Act. 4. 13. ad quos tertius decimus accessit, obscurus tabernaculorum artifex, quo tamen organo electo Dominus sapientissimorum stultam sapientiam confunderet, Act. 18. 3. & 9. 15. & 2. Cor. 10. 4. Quid verò notis temporibus? Nonne ingentem illum Goliathum miser monachus oppugnauit? Qui si non penitus est expugnatus, per quem stat, obsecro, nisi per mundum suæ visitationis tempus non agnoscentem? Quot tamen eximias Ecclesias hac ratione nostro seculo plantatas conspeximus? Immo per quos maximè Dominus triumphum egit in mediis
flaru-

flammis, nisi per obscuros & tenuissimæ conditionis homines? Annon vilissimorum coram hominibus homuncionum chartis ac monumentis ingentes ignes suffocati sunt?

*Ordinaria
votatio quã
dñi ipsi lo-
cus est, san-
cti & inuio-
latè est obser-
uanda. Sed
eam cessan-
tem aut desi-
cientẽ. Deus
per quos
ipsi visum
redinte-
grat.*

Nec propterea tamen cuius licere dicimus se ipsum obtrudere, aut non eligendos esse ex Dei præscripto, quantum fieri potest ad amulsum quam dedit Apostolus, eos quibus aliquod munus in Ecclesia Dei sustinendum est: sed hoc tantum obseruandum vigente ordine à Deo constituto, & licet parte aliqua ædificij Domini labefactata, sæpe tamen nondum prorsus euulsa & destructa: quod contigisse videmus in Ecclesia Dei toto Christianismo, veniente ingenti illa apostasia quam Apostolus ante prædixerat, 2. Theff. 2. Omnia igitur ordine inuolato fiant, 1. Cor. 14. 40. & habeantur fures ac latrones quicumque per fenestram ingrediuntur, aut ostium, si quod est, perumpunt, Ioh. 10. 1. & omnes schismatici, & altare contra altare erigentes, & nouarum sectarum auctores. At quum fures & latrones, ipsum adhuc hæredem in miseris membris suis cædentes vineam inuasent: & quum excubitores, sponsam quarentem sponsum suum cædant, quam ad ipsum eos oportuerat adducere, Cant. 5. 7. denique quum de destruendo Damasi altari agitur, vt Domini collapsum restitueretur: annon obsecro licebit Domino vineæ fures illos ac latrones extra suam vineam eiecere per eos quorũ ad id opera vitur, eamque melioribus vinitoribus committere à quibus

suo tempore fructus percipiat? Matth. 21. 41.
 Annon etiam tunc nouos Eldras & Nehemias
 suscitaturus est, quibus ducibus iterum ædifi-
 cet primùm templum suum, deinde vrbs suæ
 Hierosolymæ circuitum, etiam ex ea eiectis
 peregrinis mulieribus, & earum liberis pere-
 grinam linguam & populo suo ignotam lo-
 quētibus, idest primùm doctrinam verumque
 Dei cultum instauret, vt suas hinc inde disper-
 sas Ecclesias iterum colligat, vt vnum corpus
 efficiat sanctam suam Ciuitatem: totamque il-
 lam diuini cultus ab hominum cerebro man-
 nantem farraginem aboleat, partem ab Ethni-
 cismo, partem à Iudaismo iam abolito trahen-
 tem, quod olim Prophætæ tantopere tamque
 grauitè reprehenderant, Esa. 29. 13. & ipsemet
 Domînus, Matth. 15. 3. & alibi non semel? An
 verò putamus Domino propterea maturan-
 dum reditum vt cauponatores illos terribè ma-
 gnis flagrorum ictibus domo suo eiiciat, qua-
 si verò non possit oris sui spiritu domum suam
 repurgare? 2. Thess. 2. 8. An verò nostro tem-
 pore cœperit istud opus, & quidem magna
 virtute sui spiritus, ipsi iudices sunt qui ocu-
 lis suis, si quos habent, ista intuentur, & de o-
 peratoribus ex opere ferre iudicium possunt:
 solis peccatis nostris opus Domini impedi-
 entibus, aut saltem remorantibus. Eia verò, fra-
 tres, ne nos ita geramus, immo, inquam, quod
 non sine dolore possum dicere, ne amplius ita
 pergamus, ne darius quàm ahj vapulemus,
 Luc. 12. 47. néue quam Spiritu inceperimus
 carne

carne perficiamur quod Apostolus Galatis exprobrat, Gal. 3.3: sed contra Filium illum osculemur, Psal. 2. 12. qui verè nos ex alto inuisit, Luc. 1. 78. qui nos virga sua & pedo fretos tam opiparè, videntibus ipsis suis & nostris hostibus, tum corporis tum animæ cibis aluit, Psal. 23.5. qui tam potenter fouit hæcenus & fouet, tam intus aduersus tot hostiū nostrorum proditiones & occultas molitiones: quàm foris aduersus tam potentes & barbaros hostes, quos sæpe nobis intuentibus obruit ignominia & dedecore: qui denique tam patienter nos ad resipiscenciam inuitans tolerat, quàm ytinam ex sua ingenti misericordia nobis largiatur, vt in infirmitate nostra Dei virtus perficiatur, deque mundi sublimitate triumphet. Amen.

Sed ad historiam reuertor, in qua quaeritur, & non immeritò quidem nec nimis curiosè, cur Dominus priùs quàm ipse se ipsum conspicendum præberet Angelorum ministerio suam resurrectionem perfecisset, quum satis esset ei nota discipulorum tarditas, immo duritas ingenij, qui etiam videntes eum suis oculis vix ipsum esse sibi persuaserint. Aio itaque factum id, vt verisimile est, primùm, vt custodes ipsos conscientia sceleris magis argueret, multòque magis Caiapham & eius adieclas, calumniam illam deinceps confingentes, qua facti huius veritatem obruere conati sunt. Matth. 28. 13, Deinde vt tum Apostoli tum tota Dei Ecclesia pluribus extraordinariis & non

Cur Dominus ante quam se conspicendum præberet, suam resurrectionem tum terræ motu, tum Angelorum nuntio præceperit.

dubiis testibus de Domini resurrectione certiores essent in omne venturum ævum, quam ipse terræ motus, & Angeli è cælo descendentes, nullo modo suspecti testatam facerent. Hinc igitur eximia & necessaria doctrina nobis elicienda, qua nostram impatientiam frænare discamus, Domino non ex nostro desiderio & arbitrio, seu Ecclesiam conseruante, seu mundam administrante. Nam, quicumque tandem euentus sequatur, experientia sani iudicij homines docet ac fateri & agnoscere cogit, bene ipsum fecisse quæcunque fecit, Marc. 7.37.

Non mirandum quòd sese pedesentim Christus patefecerit, sed potius quid illi se conspicendum præberet post resurrectionem dignatus sit.

At quæ in historia deinceps notantur, de mulierum in suscipiendo hoc itinere proposito, spei resurrectionis ex diametro repugnante, satis docet nos pro eo quod nouum aut insolens Domini sese pedesentim conspicendum præbentis consilium videretur, contra potius in eo infinitam & admirandam eius bonitatem & misericordiam intueri: resurrectionem suam vlli mortaliũ, viro vel fæminæ patefaciētis: quum dignissimi potius essent omnes vt relicto sepulchro repente in cælum ascenderet, mundo suis densissimis tenebris relicto. Nam obsecro, vt de desperatis eius hostibus nihil dicam, quem ex suis istam resurrectionem, sine qua tamen Euangelij tota doctrina vana est, expectasse putas? An mulieres illas, quæ tã familiariter ipsum in Galilæa noverant, quæ toties declarantem ea quæ sibi Hierosolymis erant euentura, tertioque die futu-

futuram suam resurrectionem audierant? quæ ad mortem vsque comitatae fuerant & mortuum fleuerant? quæ denique mortuum tanto amore complectebantur? Minimè gētium. Nam eâdem cura qua reliquos mortuos aromatibus conditum sepulchro condere cogitabant. Non Petrus etiam, qui tamen eum iam ante diu Dei Filium agnouerat, & singulari amore prosequeretur, licet eum infirmitate lapsus abnegasset. Non alij denique Apostoli, tam fideliter tamen ab eo de rebus istis omnibus præmoniti. Quid de aliis igitur cogitandum putamus tum Hierosolymis, tum in tota regione dispersis? Magnum igitur est istud infinitæ Domini misericordiæ argumentum, quòd eousque se demiserit vt in hoc mundo quadraginta dies adhuc à resurrectione maneret, antequam in gloriæ suæ possessionem veniret: & tot rationibus hominum incredulitati ac diffidentiae dignatus sit occurrere.

Nos verò, fratres, in istis exemplis miseram à natura nobis insitam rebellionem intuiti, discamus magis magisque detestari, Deumque quo solo mutari potest, supplicibus votis interpellare, vt in nobis per sanctum suum Spiritum magis ac magis operetur, vt disiectis tenebris, in hac luce crescamus, & in ea indefesso cursu ad metam vsque decurramus. In istis etiam tanquam in speculo contemplerur, quòd vsque labantur etiam melius edocti, & qui maiores aliis fecisse progressus videbantur, si sibi ipsis fident, momento facturi iactu-

*Singulare
innata in
nobis rebel-
lionis exen-
plum in his
mulieribus,
cum in ipsi
Apostolis.*

ram eorum quæ longo tempore didicerant: Cauendum autem summò opere ne quibusdam obuiis exemplis abutamur, Dauidis putà post patrata tot atrocìa flagitia, in gratiam tamen recepti: aut Petri post abnegatum Dominum redintegrati: aut Apostolorum denique post tantam incredulitatem, alios ad fidem adducientium. Nam illis ex particulari gratia ista contigerunt, cum dono resipiscentiæ coniuncta, quod non datur omnibus, 2. Timoth. 2. 16. ac speciatim non conceditur contemptoribus qui dicunt, Peccemus, vt magis abundet gratia, Rom. 6. 9. sed iis qui Prophetę exhortationem audiunt, Psal. 95. 7. & 8.

Ablutio & unctio mortuorum in Dei populo, & sub initium Ecclesię Christiã v. a. professio fuit fidei ac spei resurrectionis.

Cæterùm morem illum sepeliendi mortuos aromatibus cõditos, ex Scripturis apparet in Dei populo fuisse vsitatissimum, etiam ante datam Legem, prout mortuorum erat qualitas & conditio, quorum etiam corpora lauabantur priusquam vngerentur: quem morem initio Christianam Ecclesiam retinuisse colligimus ex Actorum capite nono v. 37. Neque verò cogitandum est id omne quod circa mortuorum funera gerebatur à fidelibus solo superstitionum animi erga defunctos studio & affectu profectum, multò minùs vana quadam opinione cadauerum à corruptione vindicandorum, nec etiam ambitione, ad maiores suos aut nobilitatem inuita morte ostentandam, vt apud prophanos populos, & nominatim inter Ægyptios factitatum illud est, Gen. 50. 3. & veteres historici & Latini monumentis suis testantur,

stantur: fidemque hodie faciunt ea quæ inde adferuntur corpora, quibus vtuntur qui Medicinam faciunt. Minimè, inquam, existimadum hunc fuisse populi Dei animum in hoc more obseruando, sed fuisse potius superstitib. quandam resurrectionis mortuorum tesseram, ac fidei professionem, quasi mortuorum corporib. purè & pretiosè in lecto iacentibus, & ad resurrectionem vsque dormituris, non autem in sepulchro perituris.

Huius rei fidè facit Apostolus, vsus argumēto huius ceremoniæ ad resurrectionis testimonium. 1. Cor. 15. 29. in quo loco hæc verba *baptizandi super mortuis*, malè iam pridem exposita sunt de Sacramento Baptismi, quum ablu-tionem mortuorum significet, sicuti vox etiam Baptismi vsurpatur. Marc. 7. v. 4. & Heb. 9. 10.

Locus A-
pustoli per-
peram de
Baptismo
intellectus

Sin autem quærat quispiam, an hodie reti-nenda sit illa consuetudo, quam in monaste-ria videmus introductam aut seruata: aio, quum Domini resurrectione reali nostra re-surrectio nitatur, non posse sine superstitione ceremoniam illam reuocari. Testis esto abo-minatio aquæ illius non lustralis, sed inferna-lis, quæ quum pars aliqua sit superstitiosæ ce-remonia illius Legalis quæ Num. 19. 9. descri-bitur, mox in detestandam idololatriam abiit, aut impietatem potius abominandam: vt cui tribuatur virtus quæ vnico filij Dei fide appre-henso sanguini debetur, non autem aspergil-lo resperito, sed viuis applicato ad eorum pec-cata delenda, mortuis autem ad resurrectio-

In sepulch-
ris obser-
uanda quæ
ratione ni-
tuntur, &
ad adifica-
tionem spe-
ctant.

nem in gloriã, vt docet Apostolus I. Petrus I. v.2. Regum verò, Principum aliorumque Dominorum corpora sic lauari cõdirique, si è re publica est, aut ad familiarum memoriam seruandam facit: aut eorum etiam erigi monumenta, non sanè simpliciter reprehendero, sed magnopere verendum dico ne sic vanitas & ambitio, quæ, moriētibus aliis vitiis, mori nõ possunt, foueatur, quod nec in summæ nec in minimæ conditionis hominibus probo.

*Differētia
in exericere
vita auste
ra Iouannis
Baptista
& commu
ni Domini
nostri Iesu
Christi: &
summa cõ
gruentia e
iusdem ad
eundem sco
pum & ef
fectum col
limantis.*

De vnctiōe porro pretiosa illa Domini, fa-
teor pro vitæ austeritate, qua Iohannes Bapti-
sta verū vsum docuerat sensus iræ Dei, in hanc
nationem incumbētis, ob quam decebat eos
cibi ac potus, vt ita dicam, oblitos, atque ad eò
vitæ huius, pœnitentiam agere, & Liberatoris
aduentum expectare, Dominum nostrum Ie-
sum Christum vitam hominibus communem
egisse, sed sanctam illã & modis omnibus ab-
solutam, quicquid eã hypocritæ ipsius aduer-
sarij calumniati sint, vt etiam, flocci factis illis
contumeliis, bis se passus sit vnguento delini-
ri in conuiuio, quod solebant diuites in deli-
ciis habere: semel apud Simonem Leprosum
Capernaumi, à muliere quæ fuerat in vrbe pec-
catrix, Luc. 7. 37. deinde Bethaniæ à Maria sò-
rore Lazari, Ioh. 12. 3. vnguento pretiosissimo.
At in vtroque conuiuio longè in alium finem
quàm putarent adstantes conuiuæ, putà inuisi-
tatum, disertis verbis exposuerat se vnctio-
nem illam gratam habuisse. Minimè nimirum
se passum hoc, quod erat aliòquin respectu
quo-

quorundam ἀδιάφορον, vt superfluas illorum delicias comprobaret: sed prima vice factum ad Pharisei fastum arguendum, cui ex diametro miseræ istius peccatricis contritio erat opposita: altera verò, vt adstantibus mortis suæ ac sepulturæ conditionem repræsentaret, de quibus, licet imminerent, tamē parum ij quos alloquebatur cogitabant, Ioh. 12. 7. Denique licet omni honore dignus esset Dominus, vt ipsemet discipulos docuit, Ioh. 13. 13. nihilominus qui se eousque demiserat vt discipulorum pedes lauaret, semper à talibus se alienum esse demonstravit: exemplum præbens iis quos honore spiritualis ministerij dignatur, expressè à mundi gubernationibus distincti, Matth. 11. 8. & Luc. 12. 14. & 22. 23. quæ hac in re sint eorum partes: ac proinde quo loco sint habēdi, tum qui crepidam deosculandam præbet cum comitatu suo aurato & argentato, tum qui Episcoporum Christianorum nomen præ se ferentes, non verentur tamen Principum ac Dominorum instar viuere, specioso videlicet prætextu Euangelij ministerium honorandi. O impudētiā intolerandam, quam ipse Dei Filius toties tam expresse verbis & re ipsa redarguit: totiūsq; Ecclesię, quandiu viguit aliquis ordo in ipsa, calculo damnatā: ac tanē Dominus tantum abusum suo tempore condemnare & pœnis coërcere non morabitur.

Porro quòd ad vnctionem qua de hic agitur, non est vsus ea Dominus Iesus Christi.

Cur Dominus passus sit ad se con

e. ij:

*diendum
aromata cō
parari: illis
autem nec
ungi nec
condiri vo
luerit.*

Itus, licet iam eius sepulturam Nicodemus attulisset misturæ myrrhæ & aloës libras quasi centum, & iam tum eius corpus linteis cum eiusmodi mistura sepulchro fuisset conditum, Ioh. 19. 39. & 40. Nam quæ de aromatibus dicuntur, in sequentem diem sunt intelligenda fuisse præparata, quandoquidem exiguum temporis spatium, quod ab eius ex Cruce depositione & in sepulchro locatione ad diei usque Sabbathi principium, supererat, vix otium illis dederat quæ in talibus ceremoniis requiruntur perficiendi. Quibus & hoc adde hanc vnctionem fieri solitam cum interiorum partium corporis exenteratione, quod sibi tamen integrum Dominus conseruauit, ut non passus sit ossa tibiæ suarum, cum latronum illorum tibus confringi. Præterea, nequaquam fidei propriè aut obliquè fuit istud opus, sed ex amore mixto ignorantia inexcusabili resurrectionis Domini, quo impellente mulieres istæ hoc opus aggressæ in viam se dederunt: licet in hoc toto negotio nihil sine Numinis prudentia gestum sit, quo apud homines etiam tanquam honoranda commendaretur eius sepultura, quem in Cruce ipsius hostes tantopere calumniis & probriis prosciderant. At Dominus hunc omnem defectum tolerans, & sincerum affectum harum mulierum intuitus, quo viuum & mortuum ipsum prosequutæ fuerant, & post mortem adhuc eandem retinebant, eos a quibus condemnatus erat condēnantes, nō est eas de dignatus

sec

sed sese meliùs ipsis quàm antea cognoscendū exhibuit. Ac proculdabiò nisi Dominus ex imensa sua misericordia excusaret vitia quę iustissimorum etiam optimas intentiones, sermones & gesta fœdare solent, sed ad iudiciorum suorum trutinam, quę Lege continentur examinaret, quis mortalium coram ipso subsisteret, aut eius irę iustissimę ferendę par esset? Testis Abraham esto credentium pater, quem nulla opera, nec ante, nec post fidem quam acceperat à Domino, iustificarunt, ut illis coram Deo iustus & gratus esset: sed sola fides, id est, solus fide receptus Dominus, cuius diem vidit & gauisus est, Rom. 4. 1. & Ioh. 8. 56. Sola enim hæc est tranquillandę pacandęque conscientię ratio, Rom. 5. 1. Quam doctrinam qui non nouit nec admittit, sanè nec Dei iudiciorum seueritatem, nec legem, nec Euangelium, nec seipsum nouit. Sin autem quærere aliquis pergat, cur Dominus vngi se non passus sit: aio sic testatam ipsum fuisse sese sua ipsius virtute à corruptione immunem fuisse, non vnguentorum aut aromatum vlla vi. Quinam enim speraremus ab eo liberationem à mortis corruptione, cui ipse met succubisset? Præterea mortis imperium non tantùm in separatione corporis & animę, sed etiam in corporis inanitione & corruptione consistit. Quapropter Dominus ut sciremus animam ipsius morientis verè fuisse a corpore separatã, quòd ita voluisset, nulla vi mortis coactus, mortis etiam robur ipsum fregit, & quidem

e. iij.

omnino fregit respectu corruptionis sui corporis. Denique hac ratione certi sumus, nos hac eadem virtute qua factus est immunis à corruptione, tandem etiam à nostra liberandos esse, nec ullis aromatibus opus ipsi esse ad hoc efficiendum, quum ipse sit pretiosissimum in vitam æternam balsamum: quo respectu sponsa in suo Cantico ait, propter unguentorum tuorum odorem, nomen tuum est instar unguenti diffusi, Cant. 1. 4.

Dei Providentia se contentibus sic adest, ut tñ præiis, tñ non præiis diffu- easibus pro nideat.

Sequitur apud historiam, Marc. 16. 3. has mulieres in itinere inter se colloquutas, quæ iussisse quis saxum illud eis à monumento reuelleret, quum nominatim tres Evangelistæ prius dixerint, eas diligenter locum sepulchri, & quomodo corpus eius ibi fuisset collocatum, observauisse. At hic miranda mulierum istarum simplicitas occurrit, quòd non cogitassent antea de hoc saxo reuoluendo: aut si cogitauerant, quomodo non inuenta ratione illud reuoluendi sese in viam dedissent. Quæ sane simplicitas, etsi non omnino laudanda, tamen non est parui momenti ad testimonium ipsarum extra suspicionem omnem conspirationis ponendum: non frustra monente nos alioqui Domino, simplicitatem nostram esse prudentia temperandam, Matth. 10. 16. modò tamen è pura scaturigine manet, & ad bonum via recta feratur: cuius rei multa passim in sacris occurrunt exempla, præsertim autem Apostoli, Act. 23. 6. & 17. Cæterum ex historia perspicuum fit has mulieres ignorasse sigillum saxum

saxum obsignatum, aut sepulchrum à militibus custodiri: ac longè magis de hoc impedimèto, id si sciuisent, laboraturas fuisse, quàm de lapide reuoluendo: atque adèò vix procul ad monumentum accessuras fuisse. Hoc autem eas ignorasse non est mirum. Trium enim horarum spatium à morte Iesu Christi intercesserat ad quietem vsque Sabbati, intra quod tempus oportuit Iesu Christi corpus à Pilato rogantibus illud concedi, de Cruce deponi, linteis inuolui, atque sepulchro condi, vt vix aliquod spatium Iudæis superfuerit Pilatū addeundi, saxum sigillo obsignandi, custodes præficiendi, nisi serò admodum, omnibus iam in vrbe receptis. At verò Dominus, ne fortè istarum rerum apprehensio mulieribus metum adferret, quominus hoc iter susciperent, quas tamen primas suæ resurrectionis nuntias esse volebat, antea prouiderat, terræ motu excitato, terrorèque percussis militibus, & iam in vrbe reuersis, quum adhuc essent in itinere mulieres, quæ demum exorto Sole ad sepulchrum peruenerunt, Marc. 16.2. ad quod verisimile est ipsas non ausuras accedere, si custodientes monumentum milites imò, ne si semimortuos quidem humi prostratos conspexissent. Sic agit plerunque Dominus cum suis, non tantum difficultatibus præuisis & ἀμυχανοῖς καὶ ἀπαλάμοις apparentibus occurrens: sed multa impedimenta non præuisa nec visa tollens, quòd verissimum illud sit apud Prophetam, Psal. 12. Non dormitat neque dor-

mit custos Israël. Quapropter soli Dei filij vere, postquam vociferati sunt, Quàm multi me coarctant, possunt cum Propheta gloriari, Cum habimus tamen, & somnum capiemus & euigilabimus, quoniam Iehoua tuetur nos, Psal. 3. 2. & 6. secundum Abrahami patris nostri satis notam tesseram, DOMINVS PROVIDEBIT, Genes. 22. 8.

Nunquam frustra Dominus quaeritur, cuius occurrens ipsum non quaerentibus, ubi & sicut oportuit.

Dum igitur hæ mulieres de hoc impedimento cogitant, ecce duos Angelos offendunt, alterum sedentem supra saxum, alterum in ipso monumento quo viso territas fuisse vehementer verisimile est, si praesertim in fulgureo illo aspectu se conspiciendos praebuerunt: mulieribus longè adhuc magis pauidis & tanto splendore terrari quàm illi milites facilioribus: quum praesertim eiusmodi visionibus ex insperato occurrentibus, fortissimi quique facile terreantur. Sed praeterquam quod verisimile est Angelum ipsis cum vultu facili ac benigno apparuisse, quum tam comis & placidus ipsius sermo, satis testaretur non offendendi, sed tutandi potius causa, si quis lædere niteretur ipsum praesentem adstare, adeo sunt animis confirmatae, (exceptis iis de quibus Marcus loquitur 16. 8. quæ metu aufugerant, & nemini quicquam eorum quæ viderant dixerunt) ut etiam sepulchrum ingredi veritæ non fuerint, sicut ab Angelo fuerant inuitatae: atque ita quum essent magnopere recreatae ex ex iis quæ viderant & audierant, non aliarum quæ fugerant vestigia sequutæ sunt, sed celeri

gra-

gradu Apostolis, quod erant iussæ nuntiarunt: hoc beneficium assequuntæ vt redeuntibus in itinere Christus ipse fieret obuius. Hinc itaque discamus primùm quousque se Dominus ad infirmorum sincerè quærentium captum tum verbo suo tum etiam effectis ipsis accommodet, & quidem aliquando quum sic ipsi videntur, illis à quibus vbi non est quæritur sponte occurrens: in cordibus sic erga se affectoram efficiens quod in his mulieribus hac extraordinaria apparitione fecit. Quot verò istiusmodi diuinæ bonitatis exempla conspeximus in cuiuscunque conditionis homines, quos ad sui cognitionem Dominus etiam lectione librorum mendacium & falsitatis plenorum traxit, eum quem minimè quærebant, & qui etiam ibi non erat, reperientes? Contrà etiam non rarò contingit eos qui quotidie sacras scripturas voluunt, qui locus est in quo Dominus hodie quærendus, indoctiores & incertiores quàm dudum recedere, quòd nimirum pro sincera affectione & docilitate, falsa sua præiudicia & conclusiones ad hanc lectionem afferant. Denique nunquam Dominus frustra quæritur, quoties sincerè quæritur, quum etiam fugientibus ipsum vtrò nonnunquam occurrat: teste Adamo, Genes. 3. 8. teste Saule de tam crudeli persecutore factò tãto Dei præcone, Act. 9. 1. & 2. & 15. testibus iis denique de quibus apud Prophetam Deus, Inueniri, inquit, feci me iis à quibus non quærebar, Esa. 65. 1. Et hoc ipsum mulieribus istis contigit, nihil minùs

quàm quod inuenerunt, quærentibus, Angelos nimirum, Iesumque Christum à mortuis suscitatum, quem ut mortuum vincturæ quærebant in sepulchro. Ac sanè priores esse Domini semper hac in re partes oportet, quandoquidem ipse non à nobis eligitur, sed ipse nos eligit, 2. Theff. 2. 13. Quam gratiam si Deus istis largitur, annon eam multò magis est erga eos continuaturus, qui semel inuentum nunquam deserunt, sed propiùs semper accedunt, eidemque semper magis ac magis coherent, sicuti de se vera illa sponsa loquitur, Cant. 1. 1. & 4.

*Contraria
effecta sensus
diuinæ
Maieſtatis
humilibus
aut super
bis apparè
tis.*

Hinc deinde discamus quantum inter se Dei filij, & ij qui prauam conscientiam fouent, in maiestatis & potentia diuinæ apprehensione differant. Nam quando Deus se qualis est magnum ac fortem præbet, sanè rem creatam tremore concuti par est, quãdoquidem montes ipsi & cæli maiestatis ipsius sensu perterriti, velut in sudorem soluuntur, Psal. 68. 9. & beati ipsi Angeli faciem ante tribunalis huius magnificentiam operiunt, Esa. 6. 1. Hoc ipsum historiae sacrae docent maximis & sanctissimis viris contigisse, putà Danich, 8. 17. & D. Iohanni, Apocalyp. 1. 17. & 19. 10. At pauor hic subito sedatus, Dei filiorum cordibus solam sanctam reuerentiam relinquit, cum tantò maiore spe coniunctam, quantò maiorem supremæ huius Maieſtatis ac potentia cognitionem habent, qua vna nituntur: quod ex sanctorum precibus in Sacris Scriptis, ac nominatim in maxi-

ma Psalmodum parte comprehensis fit conspicuum. Et quidem hic scopus est ad quem tam pretiosa Angeli verba feruntur, sic mulieres illas compellantis, Vos ne timete: pro vobis enim hic mortuus est & resurrexit. Contra verò maximè superbos & indomitos Dei hostes contingit, postquam furorem suum vomuerunt, vbi vel minima diuinæ Maiestatis scintilla oculos ipsorum irradiat terreri, & velut capitis reos coram sui Iudicis tribunali trepidare. Sic perfidi Angeli coram eius vultu subsistere non potuerunt. Sic Cain ille ferox de superbia statim remisit, Genes. 4.9. Sic potens ille ferusque Nebucadnezar repente in feram mutatus est, Dan. 4.30. & 33. Sic Balsasar ille animi impotens in mediis dapibus, quibus Deum Israëlitis ludibrio habebat cum Nobilibus, momento risum & gaudium in trepidationem vertit, cuius etiam suorumque Nobilium præterea luctuosissimus fuit exitus, Dan. 5. 6. & 23. & 30. Sic custodes isti Angelo conspecto, semianimes prostrati iacuerunt, contra mulieribus consolationem ab eodem Angelo capientibus, & erectis. Erat enim illis sanè metuendus qui superbis maximè resistit, nam reuera Sapientis illi dicto locum esse oportet, fore vt domum superbiorum Dominus destruat: & elatum animi hominem Deum abominari, Prouerb. 15. 25. & 16. 5. atque etiam Domini nostri sententiam illam perfici, Quisquis se ipsum extulerit, deprimetur: qui verò deprefferit, humilitate non fucata, quæ

inter Dei filiorum notas non vltima est, extolletur à Domino.

*Qualesit
& esse de-
beat funda-
mentum eo-
rum quæ no-
bis creden-
da sunt ra-
tione præ-
teritorum, &
Speranda
futurorum
respectu, ne
in salutis no-
stræ negotio
decipia-
mur.*

Cæterùm obseruatione dignissima sunt horum Angelorum Dei verè nuntiorum & feruorum verba, quibus istis mulieribus quæ acciderant, quæque sunt inter articulos fidei nostræ præcipua, Domini nimirum resurrectionem persuadeant. Igitur sui nuntij fundamentum ponunt, id ipsum quod voce sua Dominus toties ipsis disertis verbis prædixerat, fore nimirum vt postquam condemnatus & crucifixus esset tertio die resurgeret. Tum ad huius sui sermonis maiorem fidem addūt quæ ipsemet oculis intuebantur, sepulchrum vacuum, lintea sic disposita vt furto sublatum fuisse corpus ne suspicari quidem vllus potuerit: vt etiam Angelorum ipsorum maiestatem omit-ram. Quam viam si semper institissent quos Deus hoc Angelorum, idest verbi sui præconum titulo dignatur: nunquam in deuia sic aberrassent, nee miseram plebem in tot errores secum traxissent, quod in hoc populo factum sæpius ante Domini aduentum, ac deinceps post eius aduentum in toto Christiano orbe, proh dolor! aspicimus. Nunquam igitur obtrudendus fuit, est, aut erit vllus Ecclesiæ Dei fidei articulus, nisi ex verbi diuini puris ac indubitatis fontibus exhaustus. Nihil, inquam, pro fidei articulo obtrudendum, nisi quod Apostolorum ipsorum temporibus tam perspicuè tamque fideliter in symbolum quod Apostolicum dicunt, relatum fuit, erutum tam ex

im-

impletis Prophetiis per Iesum Christū, quàm ex iis quæ ipsimet ex suo magistro didicerant, & in eodem viderant, tum rerum iam impletarum respectu, tum adhuc implendarum, putà reditus è cœlo ad viuos & mortuos iudicandos, resurrectionis carnis, & eorum quæ hanc consequutura sunt. Hæc itaque si ad amissim obseruata fuissent, quânam porta, quæso, infinitæ corruptiones articulorum fidei nostræ in Ecclesiam irrupissent: infinitæ fabulæ sacrarū historiarum veritatem polluentes? denique omnis generis falsitates, verbo Dei mutato, truncato, ampliato, non tantùm ex pastorum (quorum alij crassissima ignorantia, alij superstitione laborarunt, alij verè impostores ac diuinæ maiestatis contemptores fuerunt) sed etiam non semel ex cuiuslibet voluntate & arbitrio?

In rebus igitur quas præteritas esse & impletas credendum est, verbum Dei & impletionem earum fidem illis oportuit facere, non quæ hodie viderentur ipsis oculis, quemadmodum quod tunc in sepulchro videbatur, sed quæ verorum Christi discipulorum non dubiis scriptis niterentur, quales sunt fidei nostræ articuli Symbolo Apostolico comprehensi. In iis autem quæ adhuc exspectamus, effectis nimirum spei nostræ, positum hic ab Angelis fundamentum sufficiat, Dominum dixisse: ac proinde certò persuasi sumus ipsam suo illud tempore perfecturam, cuius vna & eadem est veritas præteritorum ac futurorum.

*Ignorantiã
non excu-
fant negligẽ-
tia vel diffi-
dentia, præ-
sertim hoc
tempore.*

Et hæc quidem hætenus dicta, tum pasto-
ribus, tum ouibus normam esse oportet, quam
secuti tum doctores tum auditores Dei verita-
tem ducem sequantur. Porro non sunt Angeli
mulierum defectum arguentis verba hæc le-
uiter prætereunda, *Quid uiuentem quaritis inter
mortuos?* Meritò enim responsuræ videbantur
mulieres, non hanc esse suam mentem: sed cõ-
trà mortuum à se in mortis domo, sepulchrò
nimirum quæri. At maiorem reprehensio-
nem ita respõsantes incurrissent. Nec enim
Iesum Christum vt mortuum inter mortuos
quærere posse videbantur, quin se incredulita-
tis accusarent, aut obliuionis: quum sæpius ab
ore Domini audiuisent ipsum tertio die re-
surrecturum, nec ampliùs in mortuis futurum.
Sic plerunque contingit nos lapsibus nostris
ignorantiam prætexere, qua magis premimur;
quum ad ignorantiam accedat aut negligẽ-
tia aut contemptus. Age verò, quum ab hinc
annis octoginta Deus tam clarè, tam apertè,
tam patienter mundum compellarit, superatis
omnibus impedimentis, dolis ac fraudibus &
occultis machinationibus, & vi omni; quò ab
omnis generis, ætatis, sexus ac conditionis ho-
minibus audiretur, an potest ignorantiam vl-
lam prætexere qua coram Deo excusetur? quũ
præsertim repulsam pariat, his quidem illum
vi tradẽtibus, illis verò contemnentibus: aliis
verò, à quibus erat exceptus, pessimè ipsũ tra-
ctantibus, & hac in re infaustam urbem Hie-
rosolymam imitantibus, quæ tanto cum gau-
dio

dio die Dominica missum à Domino quum excepisset, paucis post diebus cum tantis vociferationibus ad Crucem flagitavit, vt etiam à Iudice, contra ipsius conscientiam, ad id supplicium cõdemnationem extorqueret. Quum verò simus ex eorum numero quos Deus erudiit, eius etiam opem & auxilium supplices imploremus, ne in iis reperiamur qui malo vno spiritu fugato, septem aliis longè peioribus portam aperiunt, Matth. 12. 45. cuius rei, proh dolor! nimium hodie frequentia exempla conspiciamus. Ac si nos obliuio quædam eorum cœpit, quæ priùs didiceramus, quod his mulieribus ac discipulis ipsis contigit, earum etiam exemplum sequamur, quæ reuocatis in memoriam iis quæ obliuioni tradiderant, Luc. 24. 8. ex hac admonitione non parum profecerunt.

At si meritò hæ mulieres corripuntur, quòd Iesum Christum mortuum, & sepulchro conditum adhuc esse reputarent, quòd viuentem & sepulchro egressum, inter mortuos quærerent: nunquam eum in sepulchro nec mortuum nec viuentem quæraturæ, si hoc scissent, quam tandem exultationem adferent miseri illi supersticiosi, immo cæci & insani prorsus, qui Iesum Christum in cœlis hodie viuentem quærunt, non in verbi sui prædicatione, Sacramentorumque administratione, non in vera Hierosolyma cœlesti, Domini Ecclesia, quocunque terrarum loco Dominus cognoscitur & colitur, sed desertis vxoribus, liberis, patria

Iesus Christus adhuc inter mortuos quæratur à superstiosis sepulchrum eius hodie visitantibus, & aliis non paucis.

peregrinantur, ac terrenam Hierosolymanam petunt, ut antrum istud inuisant, quod non nisi ex opinione, si non falsa, tamen incerta fuerit, ne Domini sepulchrum scitur, propter maximas paulò post secutas tum vrbs tum vicinæ regionis mutationes & vastationes? Esto verò, de loco certo constet, quo tamen fundamento nititur hæc superstitio, quæ in maximis votis habetur, ut non nisi Papæ ipsius ore suscepta semel dispensetur? Iesus enim Christus semel illud egressus, non est amplius illic, nec in æternum futurus est. Ac si in terris quærendus est, (spiritualiter in verbo & Sacramentis quærendus, in quibus ubique locorum reperitur, in quibus in spiritu ac veritate colitur, ut non sit opus, in has aut illas oras excurrere, sicuti Legis, & templi Hierosolymitani tempore factitatum est: ut ipse Dominus tam expressè nos admonuit, Ioh. 4. 20. & Apostolus ipse Mosis verba referens, Rom. 10 8. ut non sit aut cælum conscendendum aut mare tranadum. Instructio verò si quæritur ad ædificationem, quæ tandem à muto & sensus experte saxo sperari potest? Terrenum igitur Iesu Christi sepulchrum hodie quærant qui sepultum fuisse nolunt credere, nisi suis oculis illud intueantur: Iesumque in hoc sepulchro quærant qui suscitatum à mortuis persuaderi sibi non patiuntur. Nos verò Iesum Christum in terris loquentem audiamus, ubicunque sacrosanctum eius verbum patè annūtiatum personat: quæramus autem non carneis oculis, aut pedibus

sed fidei, loca superna, in quibus ad dextram Dei Patris seder, ex Apostoli exhortatione, penetrantes, Coloss. 2. Quanta fuit igitur patrum nostrorum cæcitas, qui ducibus aliis cæcis, vitam & facultates exposuerunt, ut Sarracenis, aiebant, sanctum sepulchrum eriperent: solis hac in re questum faciētibus Indulgentiarum præconibus? At si tanta hæc est cæcitas: & Deo nostro Opt. Max. gratias immortales agere debemus, quod tantas imposturas & impostores nobis detexerit, quid futurum putamus iis qui millies adhuc hebetiores, minimè quidem mendicāt, sed charissimè peccatorum suorum remissionem, vitæque præsentis commoda, immo vitam æternam, mercantur à mortuorum ferculis, reliquiis ac ossamentis, eorum quorum fortasse maxima pars in inferos est detrusa, quibus tamen animarum mangonēs ex arbitrio suo nomen imponunt: & quæ habent præcipua sui Christianismi capita, Christianorumque præcipuas notas? Quid verò sum ad hæc ego dicturus: nisi ut tu, Deus, propter sanctum nomen tuum, breui manum admoueas, nec ampliùs sinas cælum ac terram tam detestandis idololatriis pollui?

Denique superest adhuc nobis magni momenti caput explicandum in hac historia, mandatum nuntiatum expressum quo iubentur hæ mulieres Apostolis ista nuntiare: in quibus duo sunt quæ scire & in usum nostrum referre nos operæpretium est. Horum prius est, quæcunque beneficia Deus in nos confert siue

*Donorum
omniū Dei
communicacionem, ex
vere charitatis affe-
ctu, inter
Christianos
esse oportet
miserabile*

*quæ rei esse
velint.*

temporalia siue spiritualia sint, ad communem totius Ecclesiæ corporis ædificationem esse referenda: quod nisi vera fide & charitate præstiterimus, sacrilegi sumus, & in eius condemnationis partem venturi, quam minatur Dominus acceptum ab ipso talentum abscondenti, Matth. 25. 30. Quod si charitas singulos ad hæc obligat, quid iis futurum putamus, qui præter hanc vocationem generalem, etiam speciali vocationi ad hoc vel illud munus temporali vel spirituali, non respondent?

*Deus siue
personarum
acceptis, ne,
quibuscumque
que ipsi vi-
sum est, vi-
tur, ut tamē
in domo Dei
stabilis or-
do non vio-
letur.*

Alterum est, licet in Ecclesia Dei non omnes Prophetæ sint nec Apostoli, ut non erant etiam hæc mulieres, & in domo Dei cuncta fieri ordine oporteat, I. Cor. 12. 29. & 14. 40. esse tamen ex officio Christianorum sese inuicem docere, monere, hortari, arguere, consolari priuatim, ac mutuis dextrarum amplexibus vna in Domini templum ascendere, sic alij alios cohortantes, Eamus, ascendamus, in templum Domini, ut quæ prædicta sunt, Mich. 4. 2. impleantur. Ideò verò summopere cauendū nobis ne imitemur eos qui ipsos arguenti Domino exprobrabant cognatos, quos sibi notos aiebant, & fabrilem artem quam cum fabro lignatio Iosepho exercuerat, Matth. 13. 55. & Apostolis vilem conditionem, quod non essent ex Iudæorum præcipuis, Ioh. 7. 48. nec in ipsorum scholis eruditi, Act. 4. 13. Contra, Deum per quemcunque volet nos alloquentē audiamus, quando quidem Apostolos a mulieribus semel doceri voluit, atq; ad eum Petrum nomina-

um

natim qui hîc, nô honoris sanè gratia, nomina-
tur, sed quòd eius esset quàm tocius gra-
uior lapsus. Dauidè sanè Abigail viâ à sum-
mo facinore auertit, quod ipsemet ingenuè fa-
tetur, 1. Sam. 25. 33. Huius verò rei, quàm multa
quæ lubens omitto exempla, nobis istud secu-
lum nostrum suppeditat?

Agite verò, fratres, quum ex hac historia, *Huius do-
ctrina vsu:*
tanquam ex amplissimo thesauro, multum au-
ri, multumque pretiosissimarum gemmarum
eruerimus, faxit Deus Opt. Max. vt hæc probè
cognoscamus, laudemus & in vsum nostrum
quisque secundum suam vocationem reuoce-
mas, fide sincera in hunc verè Suscitatum è
mortais recumbentes: & eius potentiam ac
virtutem quibuslibet intus ac foris tentatio-
nibus opposcentes, vt eius gloriæ ac honori
penitus nos consecremus: duo in primis extre-
ma fugientes, ne nimirum in oculis nostris sa-
piamus, & contrà, ne per socordiam & igna-
uiam ab officio recedamus, quod harum mu-
lierum nonnullis contigisse videmus, de qui-
bus agitur, Marc. 16. 8. quæ timore perculsæ,
nemini verbum facientes, quum domum re-
diissent, non sunt etiam à Domino hanc gra-
tiam consequute quam sociæ ipsarum, vt Do-
minum ipsum in itinere offenderent, & ab eo
consolationem acciperent. Agite igitur, in-
quam, fratres, rectam viam semel ingressi de-
curramus ad metam vsque, ibi demum coronæ
immarcescibili coronandi. Amen.

HOMILIA QVARTA.

Matth. 28.

9. Quum autem proficiscerentur ut [hoc] nuntiarent discipulis eius, ecce, Iesus occurrit eis, dicens, Auete. Illæ autem accesserunt & prehenderunt pedes eius, & adorauerunt eum.

10. Tunc ait eis Iesus, Ne timeate, abite: annuntiate fratribus meis ut abeant in Galileam, illic me videbunt.

Harum mulierum emor, aliū Iesum Christū, & alibi quā erēt, quæ erēt sum earū testimonium minus suspectum facit.

Vò magis errarunt hæ mulieres, Iesum Christum alium quā esset, & ubi non erat, quærentes, & quidem errore: non excusabilis: eò minùs est suspectum minùsque eleuari potest editum ab ipsius resurrectionis testimonium: tantòque maior & ineffabilior apparet Domini bonitas, suorum infirmitatem, quā nulla excusatio tegebat, benignè tolerantis: quò maximè hæc hystoria spectat. Verùm Spiritus sanctus nobis hoc exemplum, etiā aliquid amplius edocturus, proponit. En igitur mulierum turbam eandē, quarum eadē mens, & eadē via, sed tamē à recto aberrans, qua de re monentur à duobus tātò dignis Magistro nuntiis, Angelis. Et harum quidem aliæ duces Angelos sequuntæ, plus etiam quā sperabant inuenerunt: aliæ subito percussæ timore

re fugerunt, & hoc beneficio seipsas priuarunt. Age igitur, quânam hoc contigerit expendamus.

Huius seculi sapientes pulchrè sanè dixerunt, domos, familias, status omnes tum recta imperandi scientia, tum obedientia stare: quâ in re non mirum est si in negotiis terrenis vtrinque grauitè peccatur, alius quidem ad bene imperandum aut ineptis, aut æquò segnioribus, etsi nemo non regios animos gerit: alii verò ferè omnibus, aut paucis admodum exceptis, rectam ac sinceram obediētiam detrectantibus. Idem in Domini domo plerunque cōtingit, in qua, vt omittā hypocritas & contemptores, plerique omnes Christū querūt, & non reperiunt: & quidem suo profus inexcusabili errore: alius quidem ad eò in imperando audacibus, vt hi quidem conscientis ipsis fingendi Leges autoritatem sibi vendicent vnius Dei propriam: illi verò Deum & ius omne ac æquum contemnant, seque ipsos & alios ex suo arbitrio & libidine regere posse sperent. Alios verò, quorum obediendi sunt partes, videas, præter quàm quòd omnes naturâ Deo rebelles nascimur, partim tam stupidos ac hebetes, partim tam superstitiosos in iis quæ cōscientiam & salutem spectant, vt facillè ab animarum sūarum manonibus, id nequaquam in rebus humanis, etiam exigui momenti, facturis, pendeant.

Autoritas imperandi conscientis (quod vnius Dei proprium est) & fidelium obsequium proutum, vera Ecclesiæ sunt fundamenta.

His maximis erroribus, quos horrenda & inuitabilis ruina comitatur, veram Ecclesiā

Qualesit pastoris officium in

*Magistri
præceptis
docēdis &
oniū in re
cipiendis: vt
suā quisque
vocationem
sequatur.*

in sempiternum permansuram opponamus. Ea est quæ sic vnico Regi huic sese subiicit, vt ij quorum ad alios docendos vtitur ministerio, intra sibi commissi muneris cancellos sese contineāt, illud fideliter adhibitis necessariis admonitionibus, exhortationibus & increpationibus exponant: &, tanquam à Domino missi, iubeant, quod fieri iussit, inhibeant autem quæ fieri Deus ipse prohibuit, Matth. 28. 20. & 1. Cor. II. 23. vt fideles arcanorū Dei dispensatores, 1. Cor. 4. 1. Oves contra veri Pastoris per ministros suos eos alloquentis vocem audiant & sequantur, non autem alieni, Ioh. 10. 4. & 5. Quemadmodum autem in bene constitutis omnibus Rebus publicis, legibus fixis parere singulos non confuse, sed ex cuiusque vocatione par est, ad vitandam confusionem: sic in vera Ecclesia, singulos oportet Dei voluntati sese subiicientes diligenter expendere vocationem suam, qua Dominum colant & proximo inseruiant, quod non temerè toties Apostolus inculcat, quum ex huius ordinis violatione tot confusiones & calamitates procul dubio promanent.

*Satana cō
silia quibus
homines à
vocatione
auertat, ex
penduntur.*

Quoniam autem nostræ salutis hosti & eius satellitibus ista mirum in modum displicent, vt vix aliquid inuenias difficilius quàm hominem esse frugi (quod est viam illam de qua loquimur insiltere) contra obfirmandas est animus, vt de Dei voluntate certò persuasi, & vocationis testimonio freti, in cæpro curriculo decurramus, donec tandem metam & indefes-

so cursu currentibus propositam coronam, adipiscamur. Quamobrem esto nobis etiam ad hanc laudem stimulus, meditatio tot excellentissimarum in hac lucta victoriarum, ex quibus agnoscamus quàm felix sit stadium illud decurrentium exitus, istiúsque iacturæ ac detrimenti quod sibi accersunt, qui metus sibi fingentes ab officio resiliunt: multoque magis qui animum ab eo aduertunt ad quod eos aduertere maximè decebat.

Et quidem hæc hitoria, quam die postrema Dominica non absoluimus, vtrorúmque nobis exempla suppeditat. Pars enim harum mulierũ præsentis animo sepulchrum ingressarũ duobus nuntiis recreantur, & accepto mandato, rem totam discipulis nuntiandi, plenæ insigni gaudio, parentes, aliud à Domino beneficium consequuntur, vt obuiam ipsis fiat, & ipse coram quæ ab Angelis duobus audierant, rata faciat, vt hoc nuntio Apostolorum ipsorum, vt ita dicam, Apostolæ, cum immenso & ineffabili gaudio factæ sint. Pars contra, de quibus agit, Marc. 16. 8. formidine perculse fugientes, suscepti itineris fructum sibi & aliis tum perdidit, quas meliùs deinceps edoctas fuisse verisimile est.

Hinc etiam eruenda nobis singulis horis doctrina per necessaria. Nam hæc mulieres paruerunt mandatis quæ primùm ab Angelis duobus acceperant, deinde à Domino, ipso coram modo externo & in sensis incurrente, licet tamen extraordinariis signis. Nos verò hanc

Huius historia applicatio ad superiora.

Qua ratione cuiusque conscientia confirmari possit in sua vocatione: & quid hic epus factus sit.

hodie rationem ne expectemus, & à Satanæ fraudibus caueamus, phanaticis hominibus persuadentis somnia sua, seu deliria, vigilantium aut dormientium, esse diuinas reuelationes. Ne, inquam, hæc oracula nobis fingamus. Nā tempus illud, Ecclesiæ Christianæ administrationis respectu, præterit, semper tamē Deo prout ipsi visum est operante. Viam igitur Regiam sequamur: vt opus aliquod aggressuri, aut aliquid dicturi, primū diligenter excutiamus, illud ne sit à Deo vel non, hoc autem ex eius voluntate in Lege patefacta facillimè cognoscemus. Deinde an vocationi respondeat, expendamus: putā an id de quo suscipiendo deliberatur sit eiusmodi, vt si fecerimus, obsequamur Deo, nisi autem fecerimus ab officio vel in totum vel ex parte resiliamus. At Deo præterea gratiam hanc largiente, vt non modo conscientia probè erudita suadeat aut dissuadeat quid agendum fugiendūve sit, sed accedat externè mandatum, quo de Dei voluntate certiotes fiamus, tum maximè, si aliàs vnquam, Spiritus discretionis à Domino, suis eum nunquam recusaturo, precibus est impetrandus.

*Exempla
insignia ex
quibus su-
periorum
resum disca-
mus:*

Huius rei duplex in Apostolo exemplam adferam, eximiū exemplar quod in difficultatibus, in quas quotidie fideles Dei serui incurrūt intueamur: ad quod accedet tertium in re ad nos fallendos valde procliui. Prius esto factum illud Apostoli, qui quum per biennium ex sua vocatione feliciter Ephesi promouisset opus
Domini

Domini, virtutes multas per manus eius operante Domino, tandem coorta seditione per Demetrium illum statuarium, prodire in populum apud se constituerat. Ecquis autem non dicat Paulum ab incepto non auocandum, qui, si vllus vnquam inter Dei seruos, Dei spiritu in vocatione ageretur? At discipuli non fuerunt eum prodire, seque ipse regi hac in re ab ipsis passus est, Act. 19. 10. & 30. & 20. 1. Cōtrā in vltima Hierosolymā profectioe, premonitus ab Agabo propheta, vincula & afflictiones eum ibi manere, per singulas Ecclesias rogatur vt profectioe illā abiiciat: sed tamen obfirmato animo pergit, nō quidē pertinaci, sed qui sciret quo spiritu ageretur, vocationi suæ prorsus conformi: & quod sola pericula imminencia illi obiicerentur, Act. 20. 23. & 21. 13. At verò duodecim Domini discipuli, non sanè Dei zelo, sed ex indignatione & cupiditate vindictæ, specioso tamen prætextu studij erga magistrum, & pœnarum quas loci illius incolæ, Dominum excipere dedignati, merebātur, & quidem pro se adferentes Eliæ simile exemplum, grauissimè à Domino, his verbis corripuntur, Nescitis quo Spiritu ducamini, Luc. 9 54. Quæ si ante nostros oculos exempla verentur: facile quid in istiusmodi negotiis factio sit opus, modò affectiones rectæ sint, etsi aliquo defectu laborantes, iudicabimus.

Ad has mulieres reuertamur, quæ parentes mandato quod ab Angelis Domini acceperant, non tantum se dant in viam nuntium il-

Vera obedientia promptitudinem & zelum

*moderatum
requirit.*

Ad perlaturæ, sed cum festinatione currunt, ex quo discimus fugiendum nobis teporem illum quo laborantes Dominus euomit, Apoc. 3.16. ac potius in violentorum illorum qui vim regno cœlorum faciunt esse nos oportere, Matth. 11. 12. zelum habentes scientiæ qualem hæ mulieres.

*Dei benedi-
ctiones su-
pra omnem
spem eis qui
benefacien-
do nunquã
defatigan-
tur, sed ta-
men ex me-
ra gratia, cõ-
tingunt.*

Ecquid autem hic amplius? quum Dominus ipsis occurrisse dicitur, non ipsæ Domino: docemur quum Dominus nobis ipsum quærentibus & obsequentibus occurrit, ex mera gratia id facere, nosque præuenire primùm ut velimus quærere: deinde voluntatem quam efficit in nobis bonam comitari. Discimus insuper ex iis quæ istis mulieribus contigerunt, idem hic accidere quod in rebus humanis, ut docent cum experientia sapientes, sæpe artem versando tyrones in magistros euadere, seu fabricando fabros fieri, sic etiam salutis viam continuo cursu terentes ex fide in fidem progredi, donec tandem speratam omnibus beatam hanc viam insistentibus metam assequantur, felicem nimirum ac beatum illum Domini, hoc longè feliciorum occursum, qui ab Apostolo describitur, 1. Thess. 4. 17. quum rapiemur in nubes in occursum Domini, cum ipso futuri in sempiternum.

*Dicere Do-
mini Facere
est: nisi illud
effectum in
credulitas
impediat.*

Porro Domini benignitas in hoc occursum longè adhuc maior apparet in his verbis, *Auete, aut, Gaudete, & ne timeate.* Et horum quidem verborum ab ore Domini manantium longè alia vis est & effectus, quàm si ab hominum ore,

ore,

ore, licet corde cum ore consentiente profecta essent. Nec aliud homines possunt quam amicis bene precari, & eosdem hortari. At dicere Domini, Facere est.

Nec sanè dubitandum est quin hæ mulieres *Quemodo nobis occurrerit Domino respondendum.* intus perceperint eorum fructum quæ auribus hauriebant: illud externo factò testatæ, non tantum Dominum adorantes, sed etiam pedes ipsius amplexantes, quasi sic eum compellerent, Vah! Domine, quàm feliciter abs te sumus in maxima nostra socordia & incredulitate deceptæ. Nam obliuioni traditis iis quæ tam expressè prædixeras, quæque iam impleta cernimus, ibamus ad te tanquam ad nos amplius non reuersurum: at te ipsum iam nobis occurrentē vtrò conspiciamus. Vngendum te cum mortuis in sepulchro quæsiuimus, tu nos alio consolationis vincturus ades balsamo. Supplices veniam deprecamur, culpam fatemur: te Dominum ac Magistrum nostrum ad pedes profiliantes salutamus. En quis iste beatus occurfus vtrinque fuerit. Eia verò, fratres, quid obstat quominus eodem felici occurfu Domini fruamur? Quoties enim in calamitatibus Dominus occurrit, seu internis consciëntiæ motibus, seu quavis alia ratione, sed in primis anima pœnitente in gemitus illos inenarrabiles, de quibus Paulus Rom. 8. 26. erumpente, quos sanè beatissimos occurfus Domini dixeris, quis oro nobis esset felicior, harum mulierum exemplum imitantibus, & oblatum beneficium eadem reuerentia recipientibus,

aceandem habentibus aduersus quæcunq̄ue pericula fiduciam, quam in eiusmodi visitationibus Dominus secum adferre solet?

Benedictiones Dei filiorum propriæ de sunt qui bus immorā dū, et si hac in parte filii huius seculi dupliciter hallucinentur.

Et si verò ab hac vnica scaturigine omnia beneficiorum genera promanant, ab eo nimirum qui Solem suum oriri facit super bonos & malos, tamē de benedictionibus filiorum Dei propriis ac peculiaribus ista dicta sunt. Quapropter solos in hoc mundo filios mundi spe sua excidere videas, non modò vana specie mundi deceptos, 1. Cor. 7. 31. sed etiam sibi persuadentes se bonis perfruituros, peccatis suis eum prouocādo, in cuius vnus potestare sunt, vt ex suo arbitrio vel largiatur illa vel auferat, quum præter eum solum Deus alius non sit. Et tamen sic hodie viuitur in mundo, cum suam quam quærit vanitate perituro. Nos verò cōtrā, si vera Domini Ecclesia sumus, idest à mundo separati, pro comperto habentes pietatem solam habere promissiones tam præsentis quàm futuræ vitæ, hunc qui nobis occurrit, à quo vnico tanquam vero fonte bona illa promanant, 1. Tim. 4. 8. amplectamur & retineamus, noctesque diesque versemus in his negotiis certissimum hoc asylum, Quærite primùm omnium regnum cælorum & cætera omnia vobis adiicientur, Matth. 6. 33. & pretiosissimam aliam illam Apostoli sententiā, Si proptio filio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit eum, quī non etiam cum eo omnia nobis gratificabitur? Rom. 8. 31. At coniunctim ea cum ipso flagitemus. Nam sine ipso nul-

nullæ maiores aut grauiores maledictiones Dei benedictionibus, quum quis ipsis abutitur.

Hæc verò verba, *Ne timeate*, quum tali ore proferantur, quis satis expenderit? Nullam enim esse passionem qua magis homines percellantur, quàm metum, nemo dubitat, quum sæpe nocentior sit re ipsa quæ metuitur. Quot verò quantisque periculis, & quidem sæpe inuitabilibus, misera hæc vita nostra, quoquo nos conuertamus, est obnoxia? At leuiâ illa, respectu terrorum conscientia, quæ flagitiosis & sceleratis hominibus quantumuis repugnâtibus, est accusator, testis idoneus, iudex & carnifex: vt à se accusatum, conuictum, iudicatum nunquam esse quietum sinat. Aduersus pericula autem nobis exterius in his terris imminetia, remedia prout Deo visum est, inueniuntur, non tamen aduersus mala quælibet, nec semper tuta, nec ad statum tempus: & plerunque periculi vnus fugam aliud excipit. Conscientia verò terrores quis sedauerit, nisi solus qui offensus est, Deus æternus? Et quidem hoc vno solius Christianæ religionis veritas innotescit, falsitatis redarguens alias omnes, quotquot vnquam aut sunt, fuerunt olim, aut futuræ sunt religiones. Hoc enim retinet quidem omnes fundamentum, necessariò placandum esse Deum, & hoc nituntur superstitiosorum deuotiones ab hominibus excogitate. Sed vt falsorum deorum multitudinem omittam, esto, feratur totus ille cultus in verum Deum,

Variæ mentis species: & verū ac vnicum remedium aduersus periculossimū metum, conscientia mirum terrores.

vanus tamen omnino futurus est: Aliæ enim religiones omnes falsa duo fundamenta ponunt, nempe Deum ab homine offensum, posse ab eodem oblato dono placari: Deumque sic nobis lapsus nostros, vt solent homines alij aliis condonare, vt tantundem de sua iustitia remittat. Quæ sanè nullo modo Dei naturæ, rei nullius indigæ, cõueniunt: quandoquidem omnia sunt ipsius & in ipso, in sese perfectissimo, nullique passioni obnoxio: nec retineret Deus id quod est (summè iustus nimirum, non minùs ac summè bonus) si peccatum vllum impunitum secundum suæ iustitiæ seueritatem dimitteret. At sola Christiana religio verum Deum agnoscens & colens nouit summam eius misericordiam cum summo iure conciliare, in eo qui nobis à Patre datus est, & qui ideo seipsum fratrem nostrum fecit, & tanquam sponsor noster, tum corpore tum anima pœnas luit pro peccatis eorum omnium quos ipsi Pater dedit, tanquam verus homo, & gratissimus persolutor, pro nobis, non autem pro se, hominè iustissimo, & sine vlla peccati macula: sic tamen vt pretium istud pro peccatis suorum Patri offerens, non sit eius ira absorptus: erat enim ille sicuti est, futurusque est in sempiternum, verus cum Patre Deus, Omnipotens.

Quibus modis conscientia pauciores sedari possunt.

Quo igitur metu verus Christianus percellitur, hunc sponsorem & vadem nostrum vera fide amplexatus, ex Patribus promissi fœderis formula, tandem suo tempore mundo exhibi-

ti, & rati facti per oblationem perfectam, semel ab hoc nostro præde ac sponfore factam? Hic igitur verè mulieres compellans dixit, *Nē timete*: idēque quotidie singulis huius Ecclesie veris membris occinit. Nec enim spiritum emittens frustra clamavit, nostræ salutis omne mysterium impletum esse, Iohan. 19. 30. Si verò Deus pro nobis, quid iis omnibus futurum qui sunt contra nos, Rom. 8. 30. Quæ verò nos afflictio terruerit, quum iis qui Deum diligunt omnia simul conferre dicat Apostolus, Rom. 8. 28. quos neque sublimitas, neque profunditas potest à Dei charitate separare quæ est in Christo quem nobis dedit, Rom. 8. 38.

Timor igitur ille Domini, tantopere nobis in sacris commendatus, qui est diuinæ Maiestati debita veneratio, longè alius est quàm metus ille ac pavor, quo homines iram Dei aut ingens aliquod damnum dum metuunt, torquentur & excruciantur. Absit autē Christianos saxis similes faciamus, vt periculis imminentibus nec tangantur nec moueantur, ex naturæ affectione, quæ sibi contraria timet ac fugit. At licet Dei filij ex ossibus & carne vt alij homines compositi hanc apprehensionem habeant, tamen sibi placatum eum sentientes sine cuius arbitrio & voluntate nihil aduersi ipsis contigerit, sic à Spiritu sancto, suorum consolatore sustentantur, vt sit ipsis hæc apprehensio stimulus ad preces tantò audentiores. Porro qui dixit Deus, Inuoca me in die tribulationis & eruam te, Psal. 50. 15. nunquam

Longè inter se differunt Timor Dei & pavor de quibus hic agitur.

patitur à tentatione constantiam, quam suis largitur, superari: atque adeò ingruëtibus maximis propter nomen ipsius persecutionibus, tum maximè veri Dei filij de timore & pauore ex Domini mandato, Matth. 5. 11. & Apostolorum exemplum Act. 5. 41. sequuti, triumphant. Quid ni verò triumpharent, quum sit ipsis hæc persecutio speciale testimonium gloriæ ipsos manentis, quando quidem capiti cõformes in afflictionibus, etiam eiusdem gloriæ fieri participes oportet? 2. Tim. 2. 12. At Deo iustas pœnas de peccatoribus repetente, quid quæso tunc factò opus est? Nonne tunc saltem ex itæ Dei apprehensione, terrori locus est? Omnino sanè: & tanto quidè ut illi sæpe quò se vertant dubij sint: quorum exempla frequentissima, etiam sanctissimorum preces & suspiria. Verùm nec ista superius à me dictis repugnant: nam longo interuallo duæ istæ conclusiones inter se distant, Christiano nihil metuendum, & Christianus adhuc aliquid timet: quum prior illa conclusio de iis qui iam victoriam reportarunt, hæc verò de luctantibus adhuc intelligatur. Ac pròinde quum in diuersa subiecta cadant hæ conclusiones, non sunt inter se contradictoriæ. Quid miramur igitur adhuc, si, quum fides in mediis huius vitæ tempestatibus tantum inchoata sit, & adhuc oppugnetur à diffidentia: & spiritus regenerationis aduersus carnem luctetur, nondum perfectè verborum istorum, *Ne timeo*, fructus in peccantibus producitur? Verumtamen fidu-

et tandem cedit timor, nosque cum Dauide in hæc verba cogit erumpere, *Quàm bonum mihi fuit à Domino affligi*, Psal. 119. 71. quandoquidem hæc castigatio testimonium ipsius paterni amoris est, Heb. 12. 6. & Apoc. 3. 19. nonnunquam suos in ipsos usque inferos trudentis, inde tandem educendos, 1. Sam. 2. 6.

Adiicitur deinceps mādatum, quo discipulis dicere iubentur vt eant in Galilæam, cum ibi visuris: quod & ipsum ab Angelis mandatum acceperant, & ab ipso Domino paulò ante mortem erat prædictum, Matth. 26. 32. Ne verò putetis ista de subita profectioe intelligenda extra Hierosolymam, vt in Galilæam se recipere in urbem non amplius redituri. *Quomodo mandatura istud euntes in Galilæam intelligendū ē cur Dominus noluerit suos ad huc Hierosolymis excedere.*

Contrà enim deinceps audituri sumus eum iubentem ipsos in urbem conuenire, & ibidem Sancti Spiritus missionem expectare: nam oportebat, sicut erat à Prophetis prædictum, ab Hierosolymis Euangelij prædicationem, in vniuersum orbem terrarum propagandam, manare: sic volente Domino in suorum hostium confusionem, & suorum consolationem, throni sui Maiestatem ibidem vbi Crux eius plantata fuerat erigere, Esa. 2. 3: Mich. 4. 1. Hæc igitur ipsis nuntiata sunt, vt non esse confictum à mulieribus hunc nuntium ex his signis agnoscere: ac proinde ad Domini & Magistri sui conspectum magis excitarentur ac præpararentur: tum verò maxime vt intelligerent, se licet in ipsa Hierosolyma, velut horum tigridum & leonum antro & faucibus versarentur,

à quibus erat verisimile non meliorem expectandam discipulis quàm Magistro conditionem, eius tamen præsidio fore aduersus eorum ferociam tutos. Neque verò semper eos in hoc versari metu ac periculo voluit: quos sanè mirum est tanto terrore percussos, & nihil minùs quàm Domini resurrectionem sperantes, non procul aufugisse, sed vnà omnes Hierosolymis coactos subtitisse. Arcana igitur Domini providentia gesta hæc sunt omnia, discipulorum infirmitatem sustinentis.

Satan persequens greges Domini instrumentum est quo Deus vitur ad eos ipsos cogendos quos dissipare Satan visitebatur.

Et quidem ab omni æuo se talem præstitit erga suos, ita suorum hostium consiliis in contrarium versis, vt quos Domini greges dissipare suscitatis persecutionibus nitentur, eosdem cogere tantò arctiùs inter se vnanimè coniungendos. At si fortasse quædam dissipatio contigit, nouis Domino gregibus excitandis interuitt: quod à Stephani morte factum videmus: qua veluti malleo minimè cõtusa sed excussa sunt hinc inde scintillæ ignis oris Domini, ad salutem etiam ad onginquas & remotas nationes propagandam. Quot verò, obsecro vos, istiusmodi exempla Dominus nostro seculo conspicienda, tum in afflictissimo Gallix regno tum in inferiore Germania nobis exhibuit? Sed ne procul abeam, mecum fratres, expendite quis nos ex tam diuersis nationibus in hunc locum coegerit. Annon enim maxima ex parte persecutorum Dei hostium rabies? Et quidem Dominus nos in hunc locum (ausim dicere, & soli Deo laus sit) tanquam

quam nouam Hierosolymam coactos ita protexit, vt non solum ipsis nostris & suis hostibus videntibus, tam opipare nobis hic victum corporeum & spiritualem porrexerit, sed etiam præpararit & efformarit eos quorum opera suum Euangelium à Septentrione in Meridiem, & ab Oriente in Occidentem propagauit. Eheu verò quantopere nobis cauendum ne miseræ Hierosolymæ similes simus, cuius tantò fuit atrocior pœna, quantò maior fuerat rebellio: contra virtus omnibus nitendum, vt per eius misericordiam pars simus veræ illius Hierosolymæ cœlestis, licet adhuc in terris ex parte commorantis, cuius illa propria promissio est, Requies ipsa mea est in perpetuum: habitabo in ipsa, quoniam mihi grata est: quod vtinam faxit Deus.

Sed præter illa superiora diligenter istud aduertendum elogium quo suos discipulos ornat, his verbis, Ite, nuntiate fratribus meis eant in Galilæam. Nam quæ fraternitas intercedit Domino cum iis à quibus erat desertus, & qui tam statim obliuioni tradiderant de quibus toties fuerant præmoniti: quique vix ipsum coram eos alloquentem agnouerunt? Annon saltem Petrus, qui nominatim hic inter hos fratres appellatur, eo nomine se indignum præbuerat? Fatendum igitur discipulos, etsi non sunt inter apostatas reponendi, nec etiam in omnino ingratorum numero censendi, tamen quantum in ipsis erat hoc se nomine indignos reddidisse. At si naturalis cogna-

Fraternitas inter Iesum Christum & veros fideles, est in se immutabilis. Et nonnunquam per interual la interrumpitur.

tio viuentibus cognatis manet, licet inter eos nonnulli propter aliquod indignum facinus hoc effectu priuentur: multò minus profecto potest aboleri illa electorum Patris cœlestis respectu filiatio, spiritualis & inuariabilis, ex qua inseparabili nexu cognatio illa inter Iesum Christum & ipsos Ephes. 3. 15. dependet. Ratio est in promptu: quòd æterno & immutabili Dei Patris solo decreto, non autem nobis, nec in totum, nec ex parte nitatur, Ephes. I. II. & fieri non possit vt vnquam excidat sermo Dei, Rom. 9. 6. Idcirco merito dicit Apostolus, hominù incredulitatē, minimè Dei fidem inanem reddere, Rom. 3. 4. & in æternum stare immotum fundamentum illud, Deus suos nouit, 2. Tim. 2. 19. Itaque nexu indiuiduo inter se decretum æternum electionis, vocatio quæ eius est declaratio & exhibitio, Iustificatio, ac tandem ad salutem prædestinatorum glorificatio cohærēt. Atque adedò quidem vt tamen si nonnunquam fides & spes, immo etiam electorum sanctificatio, quòd ad puræ & integræ vitæ effectum, interrumpantur, & ad tempus maxima ipsorum culpa veluti topiantur, tamen hæc dona semper sint ἀμετάμελτα, Rom. II. 29. ex Dei nostri bonitate immentia, nunquam imperfectum opus suum relinquentis, Psal. 38. 8. Quinam enim alioqui semel lapsus erigeretur? Digni quidem igitur erant Apostoli, quos hic primogenitus frater à se abiiceret, sed eos non modò nō abiicit, immò contrà ad se vocatos vniuit, nominatim etiam in-
 ter

ter reliquos appellato eo qui terna ipsum negatione reiecerat: vt ratum illud efficeret quod alias ex ipso didicerant, se nullum eorum quos accepisset à Patre foras eiicere, Ioh. 6. 37. Nec verò istis contraria sunt quæ de ramis fructum in hoc stipite non ferentibus, & idcirco recisis, & in ignem vt ardeant abiectis, Ioh. 15. 6. dicuntur. Loquitur enim Dominus in illa promissione de verè in hoc stipite insitis, & in ipso manentibus (quanquam plerunque contingat eos quasdam hyemes pati, quibus nec folia nec fructus edunt, sed tamen ex Dei gratia vere suo redeunte reuirescunt) quales fuerunt Apostoli, sùntque omnes electi: quibus opponuntur sic insiti, vt tamè non inoleuerint, nec succum trahant, hypocritæ nimirum qualis Saul, Judas proditor, & illis similes: aut qui cibum hunc degultant vt statim euomant, Heb. 6. 4. de quibus parabola sementis agit, Matth. 13. 20. & 22. & Matth. 12. 45.

Cæterùm, quid est Fratrem esse Iesu Christi? Nempe à Deo Patre cœlesti, in filiorum numero censeri, eodem amore diligi quo filium vnicum suum ac coëssentialem prosequitur: nomen ac ius habere cohæredum in Regni cœlorum fruitione: immotum ac intrepidum esse per spem quæ nunquam confundit, licet vniuersus orbis corruat, ac cœlum terræ misceatur. Sed quæ mens humana perceperit? quis oculus vnquam est intuitus, quæ vnquam auris hauserit, quæ Deus suis præparauit, quorum fruitione nunquam excidere possunt?

*Quid hæc
fraternitas
est quàm
pretiosa.*

*Horrenda
eorum stultitia
qua huius
fraternitati
non omnia
possunt.*

Mundus igitur quantum volet vanitate vanitatum delectator: Reges ac Principes sceptris ac coronis suis gaudento: avari auro & argento suo, quorum tam laboriosa est acquisitio, & quidem animæ plerumque dispendio: tamque brevis ac momentanea possessio, eaque incertissima fruuntor: voluptarij suis voluptatibus, quas in hac vita miseræ horrendæ excipiunt, & tandem æterna Dei maledictio, explentor, ambitiosi quantum poterunt ventum, dum crepent, deglutiunt.

*Comparatio
status fratrum
Iesu Christi
cum huius
seculi filiis.*

Dei filij, Iesu Christi fratres, contra semper pacifici, hilares & ea quam cœlitus ipsis admittitur mensura Deus contenti, dulcedinem in amaritudine reperientes: verè diuites in media paupertate: quò sunt corâ mundo viliores & abiectiores, eò apud Deû & eius Angelos sunt honoratiores & commendatiores: tandemque vitam in media morte videntes & inuenientes, in cœpto curriculo superatis omnibus impedimentis pergunt, donec metam contingant, in qua reperiunt & donantur corona illa longè pretiosissima, manibus fidelissimi illius depositarij, cui in medijs suis difficultatibus & angustijs cum Dauide dixerunt, Iehoua fors est portionis meæ & calicis mei: tu sustentas sortem meam, Psal. 16. §. Agite igitur, fratres, firmiter istis adhareamus, quando quidem ad id per Dei immensam misericordiam vocati sumus: & quum Deus nos separarit ab hoc mundo, cuius species præterit, & interit, eo sic vitamur ne abutamur, 1. Cor. 7. 31. ne Dei nostri

tem-

temporarias benedictiones in maledictionis instrumenta conuertamus: ne concessam nobis lucem in densiores quàm vnquam tenebras transformemus: denique summopere caueamus ne Esauum imitati Iacobi benedictionem, nostram putà filiationem ac fraternitatem, offulæ postponamus. Contrà, in cœlos semper eleuatis & intentis oculis, tanquam cum Christo suscitati, superna iam nuuc quæramus, membra nostra terrestria mortificantes, propter quæ venit ira Dei super filios contumaces: denique testemur omnibus effectis, nos exuto vetere illo homine cū factis ipsius nouum hominem induisse, qui magis ac magis renouatur in agnitionem congruentem imagini eius qui ipsum condidit, Coloss. 3.9. & 10. Quod si à nobis erit præstitum, ne dubitemus quin primogenitus ille frater noster nos in æternam apud Patrem suum agnoscat & beatos efficiat. Amen.

HOMILIA QVINTA.

Marc. 16.

9. *Quum autem resurrexisset Iesus, manè, primo die hebdomadis, apparuit primum Mariæ Magdalene, ex qua eiecerat septem demonia.*

10. *Illæ profectæ annuntiant iis qui cum ipso fuerant, lugentibus ac stentibus.*

g. iiij.

II. Illi verò quum audiissent eum viuere, & conspectum fuisse ab ea, non crediderunt.

Luc. 24.

9. Et reuersa à monumento annuntiauerunt hæc omnia illis undecim, & reliquis omnibus.

10. Erant autem Maria Magdalene, & Iohanna, & Maria Iacobi [mater] & reliquæ cum ipsis, quæ hæc dicebant Apostolis.

11. Sed visa sunt apud eos quasi deliramentum verba ipsarum, neque crediderunt eis.

12. Petrus autem surgens cucurrit ad monumentum: & quum introspexisset, videt lintea sola [illic] iacentia: abiitque apud semetipsum miratus factum.

Iohan. 20.

1. Primo verò die hebdomadis, Maria Magdalene, venit manè, quum adhuc tenebræ essent, ad monumentum, videtque lapidem sublatum à monumento.

2. Currit ergo & venit ad Simonem Petrum, & ad alterum illum discipulum quem amabat Iesus, & dicit eis, Sustulerunt Dominum è monumento, & nescimus ubi posuerint eum.

3. Exiit ergo Petrus, & alter ille discipulus, & venerunt ad monumentum.

4. Currebant autem duo simul: sed alter ille discipulus præcurrit citius Petro, venitque prior ad monumentum.

5. Et quum se incuruasset vidit posita lintea: non tamen introiit.

6. Venit ergo Simon Petrus sequens eum, &

introiuit in monumentum, & conspexit linteam [ibi] posita.

7. Et sudarium quod fuerat super caput eius, non cum linteis positum, sed seorsum inuolutum in unum locum.

8. Tunc ergo introiuit etiam alter ille discipulus, qui venerat prior ad monumentum, viditque & credidit.

9. Nondum enim nouerant scripturam, videlicet quòd oporteret eum à mortuis resurgere.

10. Redierunt ergo illi discipuli ad suos.

11. Maria verò flens stabat ad monumentum foris. Dum ergo fleret, incuruauit se in monumentum.

12. Et conspexit duos Angelos albatos, sedentes, unum ad caput, & alterum ad pedes [illic] ubi iacuerat corpus Iesu.

13. [Qui] etiam dixerunt ei, Mulier, quid fles? Dicit eis, Sustulerunt dominum meum, nec scio ubi posuerint eum.

14. Et quum hæc dixisset conuertit se retrorsum, conspexitque Iesum stantem, nec sciebat Iesum esse.

RIVS QVAM huius textus expositionem aggrediar, historiæ series est explicanda, vt de Euangelitarum inter se consensu melius cõstet: quod erit facillimum si vt à Iohanne pericripta est, eandem sequamur, quum sit hæc, vt gesta sunt, omnia cum circumstantiis omnibus persequutus. Patet igitur ex iis quæ D. Marcus apertè dicit cum D.

Series huius
historiæ.

Ioanne consentiens, Mariam Magdalenam alias omnes mulieres præcessisse, quæque hic memorantur de illa sola intelligenda esse, sic ut reliquas mulieres nec in profectioe, nec in reditu offenderit: nisi fortè dicamus omnes illas simul in secundo Magdalenes è sepulchro ad Apostolos reditu conuenisse. Ex Ioanne patet etiam Magdalenam bis in urbem reuertisse: primò nimirum quum sub ipsam auroram conspecto monumento aperto, furto sublato Domini corpus arbitraretur, & Apostolis, qui verbis eius fidem non adhibuerunt, illud nuntiasset, quam ad monumentum redeuntem Petrus ac Iohannes secuti sunt, quod etiam Lucas narrat, sed coniunctim cum aliarum mulierum nuntio: quæ tamen, tum ratione temporis, tum personarum, sunt distinguenda. Secundò, quum ipsi Dominus ipse ad sepulchrum stanti apparuisset: quod Marcus exponit, de primo eius tamen nuntio non facta mentione: Matthæo verò neutrius ipsius reditus mentionem faciente. Nostra igitur expositio circa Ioannis textum versabitur, in historiarum finem reiectis iis quæ à D. Marco 16. 10. & 11. & D. Luca 24. 11. narrantur.

*Error eorū
qui Mariam
Magdalenam
eandem esse
voluerunt
cum illa peccatrice
et
sorore Lazari,
de tribus
mulieribus
quam conuincit.*

Non tamen prætereunda leuiter est huius Mariæ Magdalenes à Marco hic & Luca 8. 2. qualitas expressa, miseram prius fuisse dæmoniacam, seu, dæmoniis septem obsessam, à quibus à Christo liberata fuerat. Et hoc allegoricè nonnulli intellexerunt, de peccatrice illa muliere dictum putantes, misero, inquam,

scor-

scorto illo de quo Lucas loquitur cap. 7. 37. quemadmodum hanc eandem cum Maria sore-
 ro Lazari quæ pedes etiam Christi vnixerat
 confuderunt. Et ita de tribus mulieribus vnã
 fecerunt, contra sacræ historiæ veritatem, sine
 vllò fundamento, quum Euangelistæ sæpe de
 Domini miraculis in genere loquuti sint, o-
 missis tamen gestorum ac personarum circum-
 stantiis, vt Matth. 4. 24. & alibi. Nihilominus
 tamen quæ de hac muliere fuerunt nominatim
 recitata, nimirum tam propè Crucem cum ma-
 tre Domini stetit, Ioh. 19. 25. tam curiosè se-
 pulchrum obseruasse, Matth. 27. 61. & Marc. 15.
 47. quibus adde quæ hic fusius recitantur, o-
 tendunt ea quæ Dominus de muliere pecca-
 trice pronuntiauerat, nimirum magnam illam
 dilectionem testari ipsam ingens aliquod be-
 neficium esse consequutam ab eo quem tan-
 topere diligebat, rata etiam in hac Maria Ma-
 gdalene fuisse.

Nos verò missum facientes errorem illum, quo de tribus mulieribus vna facta est, age quæ hic ad nostram ædificationem obseruatu dig-
 gra fuerint expendamus. Nec enim parui mo-
 menti est ex hac muliere sic notata discere, quid de nobis & aliis nobis sperandum sit in
 peccatorum apprehensione, quæ maxima lu-
 cta peccatorum est. Alij enim in hac tentatio-
 ne aut de seipsis, aut de aliis prorsus desperant:
 alij pœnitentiam sibi quum volent fingentes,
 ad suarum ipsorum conscientiarum admoni-
 tiones aures obturant, & in cœptis flagitiis

*Tripliciter
 magnopere
 peccatur à
 multis, pec-
 cata sua aut
 aliorum ap-
 prehendenti-
 bus.*

pergunt. Alij de infinita Dei misericordia sermonem audientes, sibi que ante oculos proponentes summis peccatoribus maxima ex mera gratia condonata peccata, putà Dauidi, Manassæ, toti veteri populo toties, misero illi cum ipso Christo crucifixo latroni, publicanis & meretricibus, Matth. 9. 13. & 21. 31. tum miseræ huic dæmoniacæ & aliis non paucis, tanta Dei bonitate abutuntur ad contemptum vsque, vt in has voces etumpant, Peccemus, vt magis abundet gratia, Rom. 6. 1.

*Certissima
remedia
duo aduersus
mala se
periora.*

*Prius, ne vnquam separetur
venia peccatorum
ab eorundem
resipiscencia
vt solent contemptores.
nec resipiscencia
à remissione,
quod faciunt, qui
nimum desperant. Alterum
ne sibi quis resipiscendi,
quum volet
potentiam
promittat.*

Ecce horrendissima præcipitia, quibus hæc opponenda sunt remedia ex huius mulieris & aliarum similium exemplis eruta, nempe ne vnquam veram pœnitentiam, cuius vitæ in melius immutatio finis est, à peccatorum remissione distinguamus: quum à se inuicem nulla ratione diuelli queant: Deinde, ne hanc à nobis esse resipiscenciam cogitemus, quum ab vno Deo vt speciale donum promanet, 2. Tim. 2. 25. & Ioh. 6. 44. ac proinde ne bene monenti conscientie silentium indicamus, sed monentem audiamus, & ab ea sic excitemur, vt nunquam, si fieri poterit, procrastinemus, aut in aliud tempus vocem eius audire reiiciamus, à quo ad peccatorum agnitionem & meliorem frugem inuitabimur, Psal. 95. 8. ne fortè tandem oclusas fores inueniamus, Matth. 7. 23. & 25. 10. Quoniam verò in tanta peccatorum atrocitate & multitudine multi cadunt in desperationem, tum sunt in memoriam eiusmodi exempla reuocanda, non quidem vt in lapsibus

bus eorum ipsos imitemur (nā hoc esset apertè pœnitentiam à remissione diuellere) verùm vt (quandoquidem non minora, sed fortasse vel maiora vel æqualia sunt peccata nostrorum peccatis) eandem nobis à Deo gratiam concedi postulemus, pœnitendi nimirum & ad meliorem frugem redeundi, vt eandem cum ipsis misericordiam consequamur. Atque huius quidem rei exemplo nobis sunt ij ipsi quos nobis proponimus, ad eò quidem vt ipsa verba suppeditent, quæ in hunc etiam finem in sacris literis exprimentur: quæ faxit Deus diligenter & attentè legamus, cognoscamus ac meditemur dum viuimus, tum ad priuatum nostrum vsu, tum ad proximorum in talibus angustiis consolationem. Nam omnes in hac parte, nos verò præcipuè quibus hoc Deus imposuit munus alios docendi, monendi, corripiendi suo nomine, immo tempestiuè & intempestiuè arguendi & corrigendi, opus habemus à Deo postulare spiritum discretionis, vt non modo morbum cognoscamus ac discernamus, sed etiam ægrotantis statum ac dispositionem, vt ex eo medicinam laboranti faciamus, legem induratis prædicantes, Euangelium autem corde contritis: peccatum quidem semper condemnantes, sed ex eo peccatorem eruere studentes.

Cæterum in hac muliere, etiam humanitas considerata, speciosum veræ amicitie testimonium, ex quo maxima pars hominum arguitur, nobis proponitur. Annon enim, obsecro,

*Rarissimū
exemplum
veræ amicitie
in hac
muliere er-
ga suū bene-
factorem*

iam ab omni ævo est illud verissimum, nihil inter homines vera & constanti amicitia rarius esse? Non rãtùm, inquam, in genere inter omnes inter se homines aliquo beneficio aut familiaritate iunctos, quæ statim omnia facillè traduntur obliuioni, sed inter eos maxime quos vel sanguine cognationis vel affinitatis iure coniunctissimos esse oportebat. Testes huius rei aduoco filiorum erga parentes non tantùm contemptum, sed summam etiam impietatem: querelas & odia capitalia & implacabilia patruelium & nepotum, fratrum & sororum, aliorumque cognatorum aut affinium vt non tantùm acta publica, sed etiam tot familiarum euersiones, tum aduersus istiusmodi perditos & ingratos, coram Deo & hominibus, testimonium horrendum ferant: tum aduersum vos, procuratores & aduocati, qui mala fide querelas ac lites eiusmodi foueris ac promoueris: tum aduersum vos Iudices nimium in admittendis istiusmodi litibus faciles, quas aut omnino reprimere, aut saltem, siquod illis fundamentum inest, breui sententia ex æquo & bono terminare, vos oportebat, antequam maius excitaretur incendium, quum plerumque tamen eas foueatis ac prorogetis, ac tanquam bouem presentem mulgeatis, ne fugientem persequamini, multiplicatis incendibus, non castigatis temerariis appellationibus, nec contumeliis & conuiciis aduocatorum & procuratorum, sic inter partes odia sententiarum: crebris interlocutoriis sententiis in-

teriectis, aut eiusmodi decreta facientibus, ut
 ex vnico multa pullulent. Atque vtinam ista
 quæ commemoro non tam frequenter accide-
 re, cum viduarum, & multorum orphanorum
 detrimento, rotiusque huius status & prope &
 procul summo dedecore conspiceremus, ut
 nisi crebris nostris monitionibus & hortatio-
 nibus maturè locus detur, magnopere veren-
 dum sit ne horrenda ruina nobis immineat.
 Illis omnibus opponitur huius mulieris sin-
 gularis amicitia exemplum, quæ tanto amore
 Dominum adhuc viuum, à quo fuerat ex tanta
 miseria liberata; sequuta est deinceps, ut ne
 mortuum quidem obliuisci potuerit: sed con-
 trà, vitam, mille periculis obiciens, nunquam
 quieuerit, quin sciret quid eius corpore fa-
 ctum esset, ut in mortuum amoris, quo viuum
 erat prosequuta, signa conferret: ex quo factò
 multos etiam hominum nomine indignos o-
 portet rubore perfundi, tantùm abest ut pre-
 tioso Christi nomine digni sint. Absit tamen
 superstitiosis hic vllam ansam tuendarum stul-
 tarum deuotionum circa mortuorum curam
 præbeamus. Longo enim interuallo distant
 inter se hæc circa Domini corpus mulieris hu-
 ius cura (pro charitatis illius officio, quæ, ut su-
 pra diximus illis temporibus erat in vtu) & su-
 perstitutiones à Deo per sacrosanctum verbum
 suum condemnatas, ad quod ut ad normam
 vnicam recti omnes nostræ cogitationes, ser-
 mones ac denique facta sunt exigenda.

Obseruandum insuper, non simpliciter hu-

*Starum mu-
dicum flu-
dium altius
manavit
quam a na-
tura ipsoru,
fide nimi-
rum. Sed
Sp. S. in no-
bis pedeten-
tim opera-
tur: multas
ob causas
grauissi-
mas.*

manam fuisse hanc affectionem, ob acceptum tantum beneficium, ab eo quem tam insigniter dilexit: sed alio fundamento sanctificatam hanc affectionem, quòd hæc fœmina Domini sermones diligenter audiisset, & animo infixisset, et si non huc vsque promouerat vt cognosceret ipsum, sicut ad salutem est cognoscendus, sed eò vsque tamen, vt, quicquid aduersus Dominum iudicatum & factum fuerat, condemnaret, eúmque pro insigni Propheta Dei haberet, potente operibus & sermonibus coram Deo & toto populo, sicuti duo illi discipuli loquuntur, Luc. 24. 19. Per gradus igitur quosdam & momenta cæcitas nostrorum oculorum pellitur, cuius nostræ regenerationis paulatim perficiendæ imaginem habemus in cæci illius, a Domino per gradus & momenta facta sanatione, Marc. 8. 24. Nam alioqui frustra nos hortaretur Apostolus ad noua subinde fidei incrementa, Rom. 1. 17. quod etiam docet nos ille, Dominum rogans, vt fidem ipsi adaugeret, Luc. 17. 5. & Apostolus in Christo nobis adolescendum docens, Eph. 4. 13. Quinimo quandiu in his terris agimus, nemo potest mortalium in virum perfectum spirituales & ad mensuram staturæ adulti Christi peruenire: sed primùm in nostræ regenerationis primordiis oportet nos lacte primùm, deinde cibo solidiore cibari, I. Cor. 3. 1. tantum vitium in nobis & incrementi capiente nouo homine interiore, quantum exterior decrescit, donec non amplius ex parte cognoscamus, sed per-

perfectio nostra tandem impleatur, I. Cor. 13. 10. quum Deus erit omnia in omnibus, I. Cor. 15. 28. Ac sanè posset quidem vno momento Deus hoc opus perficere, quemadmodum non nunquam momento quosdam vehementer immutauit: sed præterquam quòd ex materia vehementer indomita, minimèque ductili constamus, vt in nobis denuò formandis, vt ita dicam, Dominus labore, qua de re toties per Prophetas conqueritur, ac nominatim Mich. 6. 3. & Luc. 19. 42. sic pedetentim in nobis operatur, vt melius ipsi nobis innotescamus, & gratiam eius diligentius expendamus, quam in nos guttatim tanquam rorem intillat, vt tantò melius nos subigat & molliat. Porro nobis hæc doctrina summè necessaria est, ad duo extrema perniciosissima fugienda: quorum alterum est, ne, si ad nodum exilia & tenuia sunt initia nostra, despõdeamus animum: (remedium sanè necessarium omnibus sibi nimium diffidèntibus) alterum, ne si aliquos progressus fecimus, nimium nobis placeamus, quo remedio sibi nimium confidentibus opus est.

Quid igitur opus est factò? Nempe nos ea quæ a tergo sunt obliuiscetes, oportet ad anteriora semper contendere, Phil. 3. 14. Nam si tantum beneficium hæc mulier à Domino est consequuta, licet tam malè cœpisset, quòd Dominum quæreret, et si quæreret vbi amplius nõ erat, quid ipsum vbi est, & vt oportet, quærentibus sperandum dicemus? Modò tamen ne retrogradiamur, sed contrà non desistamus ab

*Perseueran-
tia in nobis
quod bene
cœptum est
augetur.*

co quærendo, huius mulieris exemplum sequuti, quæ hac ratione longè aliud quàm expectabat, reperit. Ut verò melius intelligamus quanta fuerit in hoc sancto desiderio perseverantia, etsi magna cum infirmitate coniuncta, age expendamus quantum de eius studio decedere potuerit, quòd Apostoli nuntiam eius tam parvi fecissent, Luc. 24. 11. Ex quo docemur nunquam mutuas collationes contemnendas, cum iis à quibus ædificari nos posse speramus: & ita quidem, ut licet minimè nobis ab iis ex animi voto satisfiat, sed aliquando potius fastidium adferant, à quibus gustam nobis iniiciendum putabamus, non tamen ab incepto desistamus.

Insignis eorum impudentia qui Iesum Christum Matri suæ primæ omnium apparuisse fingunt.

En verò textum quo magnopere forent offendendi Mariæ Virginis cultores, nisi maturè providissent. Fieri ne enim posset, aiunt, ut Christus matre posthabita, Mariam Magdalenen tanto sit honore dignatus, ut priori personaliter apparuerit, sicuti Marcus narrat cap. 16. 9. Quid ergo boni illi Doctores Contemplativi statuerunt? Evangelistæ, inquit, matris apparitionem omittere potuerunt, ut Petri & Iacobi, quas tamen Paulus Apostolus, 1. Cor. 15. 5. & 7. memorat. Ac sanè ipsi Euangelistæ testantur non fuisse à se perscripta singula quæ diebus illis 40. contigerunt, quibus in mūdo est à sua resurrectione versatus, Ioh. 20. 30. nū verò propterea cuius licebit novas apparitiones sibi ex arbitrio fingere? At quæcunque tandè excusatio aut effugiū queratur, næ

fi

si Iesus Christus Mariæ Virgini, aut vlli alij priori quàm Mariæ Magdalenæ apparuit, **D.** Marcus mendacij reus perageretur. Immo nec verum est, nec fit cuiquam verisimile, Euangelistas fuisse matris Domini nomen, si cum aliis mulieribus se in viam ad sepulchrum dedisset, silentio præterituros, quum aliarum quarundam præter Magdalenæ nomen expresse-
rint. Nos ergo fabulosis illis apparitionibus omissis, veris & indubitatis Dominicæ resurrectionis testimoniis, quæ à fidelibus, & omni exceptione maioribus, testibus nobis recitantur contenti, falsas omnes incredulorum inuentiones iisdem arguamus. Sanctam verò ac beatam Virginem, ne dubitemus quin ipse Dominus, in maximis illis suis angoribus, de quibus eam Simeon præmonuerat, Luc. 2. 35. à morte sua, & dū in sepulchro iaceret, sustentari ac solatus sit: vt eandem quam ad Crucem, & dum ipse Spiritum emitteret, constantiam habuerat, retineret: Ioh. 19. 25. ac magnos illos gemitus & vlulatus abominemur, & eximias illas, scilicet, picturas ab idololatriis, præter historiæ veritatem, & in sanctæ Virginis maximam contumeliam, inuentas, ad eò cæci sunt magni illi Virginiçolę, detestemur: quum verisimile sit mortuo in Cruce Domino, & sancta virgine in aedes Ioannis tunc assumpta, Ioh. 20. 25. quietam illam ibi remansisse: & ab illis protectionibus cum aliis mulieribus abstinuisse. Minimè verò dubitandum reor, quin ad dolorum suorum solamen ipsa inter primos

fuerit, ad quos, tum hic mulierum nuntius est perlatus, tum aliæ deinceps apparitiones: ut tamen ad has sacrosanctas historias nihil adiciendum sit: quum præsertim Spiritui Sancto visum sit, tum hoc loco, tum alibi, ex quo Dominus cœpit sibi à patre commissum munus exequi, ratam admodum de Virgine Domini matre mentionem facere: præuidens spiritum erroris non desitutum, quin multa ludicra & impia confingeret, quod experientia tot seculorum est testata, & adhuc hodie testatur.

*Non omnis,
bona licet,
terra ad ger-
men educent-
dum, & fru-
ctum ferent-
dum aquali-
ter: bono se-
mine acce-
pto est dispo-
sita.*

Porro non ita negligi hunc nuntium Dominus passus est, quin ab eo quidam excitarentur. Ex quo exemplo discimus, non modò bonum semen non semper in bonam terram incidere, quod ipse Christus apertè docuit in parabola feminis: sed etiam bonam terram, quæ illud excipit, non semper eadem à Spiritu sancto mensura præparatam esse, ut bona sit, nec æqualiter aptam esse, ad germinandum, fructumque adferendum. Hoc duobus istis discipulis contigisse videmus, qui, aliis aut dormientibus, aut adhuc nimio stupore attonitis, ad sepulchrum excurrerunt, sed alter altero celerius. Quin etiam, qui prior ad sepulchrum aduenerat, illud inspicere sat habuit, qui verò posterior venit aliquid amplius egit, ipsum etiam sepulchrum ingressus. Ex quo monentur qui benè cœperunt, alacriter pergere: qui verò tardiores fuerunt sibi ipsius stimulos addere, ut tandem etiam, si fieri potest, eos qui benè cœperunt anteuertant. Ac verò non iam in sepul-

chrum nobis Hierosolymam excurrédum est, mortuorum nempe domum, qua de re mulieres illas obiurgantem Apostolum audiuius, Luc. 24. 5. sed in cœlos, in quibus est Dominus in æternum viuens, Coloss. 3. 1. in quibus fides per verbum & Sacramenta veluti ascendens, nobis eum contemplantum & amplectendum exhibet.

Sequitur apud historiam Iohannem in ipsam sepulchrum intuentem & incuruatum, vidisse lintea in quibus Dominus sepultus fuerat seorsim posita: quod pluribus verbis adhuc sequentibus versiculis exponitur, quum lintea quibus corpus inuolutum fuerat seorsim posita, sudariumque (nimirum linteum quod super caput eius fuerat, vt ex alio Iohan. Euang. loco, de Lazaro loquente, patet, Ioh. II. 44.) seorsim inuoluta in vnum locum, dicuntur. Quæ quum tam expressè recitentur, & possint etiam ex more quem Iudæi adhuc retinent mortuos sepeliendi sic esse comprobari, quis non miretur reliquias illas, non modò, vt pleræque aliæ sunt, falsas, sed etiam bruta ignorantia excogitatas Sancti illius Sudarij, quod vocant, ad quod visendum miseri idololatrarum prius Cameriacum in Sabaudia, iam verò Thurinum in Pedemontio certatim excurrunt: in quo, mangones illi miserarum animarum veneno illo infectarum, efficta hominis à fronte & à tergo imagine, à capite ad calcem, miseris persuadent corporis Domini effigiem, in illo linteo sepulti, sic expressam remansisse: O in-

Ridicula idolatria eius quod falso dicitur Sancti Sudarium.

signem impudentiam, quam ipse textus Euan-
gelistæ tam disertè coarguit!

*Tres ratio-
nes propter
quas Domi-
nus voluit
esse in
quibus se-
pultus fue-
rat in sepul-
chro reman-
ere, quo
modo deinceps vesti-
tus apparuit
vit.*

Verùm hoc omisso tam aperto tamque stu-
pido commento, age potiùs expendamus cur
illa linthea relinquere Domino visū sit, & qui-
dem ita seorsim in sepulchro posita. Primùm
igitur, vt veterum in hunc locum explica-
tiones allegoricas præteream, aio Dominum
sepulchro egredientem etiam voluisse mortis
propria tegumenta deponere. Deinde resur-
gentem, non denuò vitam hanc animale[m] vi-
cturum (in qua tum honestas, tum necessitas,
vestiri corpora postulat) sed iam tum vitam
spirituale[m] acturum, cœlestem & tali necessi-
tati exemptam, cum solo suo corpore, mox om-
ni gloria & splendore decorando resurgere
voluisse: quod factū esset tū & talis apparuis-
set, nisi ex mera gratia quadraginta dies illos
voluisset inter suos in mundo conuersari, tam
ad suæ resurrectioni fidem faciendam, quàm
ad suos discipulos confirmandos, non ipso-
rum tantùm commodo, sed totius Ecclesiæ ad
finem vsque seculorum duraturæ, Act. 1. 12.
Quapropter, etsi non lusit suos vana ima-
gine, quum toties ipsis intra quadraginta die-
rum illorum spatium apparuit, & quidem mo-
dò hac, modò illa forma, (nam id si esset, non
sufficerent eiusmodi visiones probandæ eius
in vero suo corpore resurrectioni) non tamen
id necessitate, quemadmodum etiam nec cum
necessitas eodem tēpore cū discipulis edere
coëgit: sed ex speciali & peculiari dispensa-
tion

tione fecit, ob eas quas superiùs causas attigimus. Tertio voluit hæc lintea sic seorsim inuoluta in sepulchro deposita iacere, quò fur-
tim ablati corporis opinio tolleretur: quum
nec verum sit, nec veri similitudinem habeat
tale quid aggressos, & in primis discipulos,
(quod à Sacerdotibus deinceps impositum est
ipsis factum) tantum otij habituros, corpus il-
lud exuendi fasciis ac linteis, multo que minus
ea sic complicandi & seorsim ponendi.

Habetis hac in parte Domini mentem. At-
que adeò noster Euangelista testatur D. Iohan-
nem in sepulchrum etiam ingressum, post so-
cium suum Petrum, & diligentius animaduer-
uersis linteis sic seorsim inuolutis ac disposi-
tis, vt per otium, tùm cœpisse credere non fuis-
se furto sublatum, sed verè surrexisse, præ-
sertim sepulchrum septentibus custodibus,
non sanè aliò ipsum asportaturis, sed potius ne
ex loco in quo positus erat egrederetur pro-
viribus impedituris. Non idem verò de Petro
dicitur Luc. 24. 12. sed è sepulchro digressum
esse, factum illud apud se miratè: ex quo di-
scimus Deum in suis operari secundum men-
suram quam ipsi visum est, quum Iohannes
hinc recesserit quàm Petrus confirmatior: cu-
ius tacita illa admiratio dubitationem animi
prodit, etsi verisimile est in hanc illum potius
quàm illam partem inclinasse, nempe Domi-
num potius surrexisse quàm furto sublatum,
aut asportatum aliò fuisse. Nec verò dubitan-
dum quin duo illi discipuli, & Maria Magda-

*Quis factum
sit vt Iohã-
ne resurre-
ctionem cre-
dente, Pe-
trus adhuc
dubitarit,
Maria verò
Magdalene
in increduli-
tate per-
manserit.*

lena, de hac re inter se disputarint. Ac Mariam Magdalenam historia sequens ostendit in sententia perseverasse, Domini corpus aliò fuisse asportatum: Dium autem Iohannem contrà tunc suscitatum à mortuis credidisse: Petrum contrà dubium animi fuisse: iis quæ sic disposita lintea prædicabant opponentem quæ humana ratio dicit, fieri non posse nimirum ut mortuus à seipso resurgat. Huius mali causa sequente vers. 9. exponitur his verbis, *Nondum enim nouerant scripturam, dicentem, oportere ipsum à mortuis resurgere.* Huius, in quâ, mali causa, quòd Iohannes nimirum suscitatum non credidit antequam sepulchrum ingressus, lintea sic inuoluta & seorsim posita vidisset: Petrus verò dubius adhuc hæsit, Maria verò Magdalena in incredulitate perrexit, à Prophetiarum de Domini resurrectione ignorantia manauit: quæ sunt insignes, Psal. 16. 10. Psal. 110. 1. Esa. 53. 8. & 55. 3. Quibus adde, nostræ redemptionis finem, putà vitam æternâ membrorum Domini, suum effectum manente in morte ipsorum capite, consequi non posse. At discipulorum mentem falsa illa opinio Regni Messie in terris excecauerat, non modo quum hæc contigerunt, sed etiam probè cognita & credita Domini resurrectione sicut, ex Act. cap. 1. 6. apparet, adeò verum illud est Apostoli dictum, Rom. 8. 7. Intelligentiam carnis Deo subiici non posse.

*Exemplum
vniuersi illo-*

Multa igitur nobis hic discenda: primùm quidem à Deo supplicibus votis hanc gratiam
dari

dari nobis postulandū, vt naturalem sapien-
 tiam loco stultitiæ, quum agitur de scientia
 salutis, habeamus. Deinde quum sic dispositi
 fuerimus, ad eunda Sacrarum scripturarum
 schola est, vt eum ibi quæramus, nec vsquam a-
 libi, qualis vult à nobis ad salutem agnosci,
 Ioh. 5. 39. Act. 17. 11. & Ioh. 17. 3. Tertio tria ho-
 minum genera nobis hic proponuntur, & qui-
 dem eorum qui non malitiose, nec pertinaci-
 ter, veritati resistunt, vt Sacerdotes de quibus
 agitur, Matth. 28. 11. Alij igitur ad aliquam qui-
 dem Iesu Christi cognitionem venerunt, sed
 progressus in ea maiores facere nequeunt, ab-
 iectis suis erroribus, nisi temporis spatio, & diu
 multumque luctati: cuius rei exemplum esto
 Maria Magdalena, & reliquorum discipulo-
 rum, vt deinceps visuri sumus, pars maxima.

Alij, Petrum in hac historia sequuti, ita cre-
 dunt, quæ credenda quidem vident, vt tamen
 adhuc hæreant: alij, Iohannis exemplo, singu-
 lari Dei beneficio, progrediuntur vltius, ve-
 ritati cedentes, & eam semel amplexaram se-
 quentes. Secundum quam hominum distin-
 ctionem, Pastores præsertim decet commissas
 sibi ouiculas regere: immo & singulos Chri-
 stianos inter se viuere: se ex charitatis lege ad
 eos accommodantes qui in fide infirmi sunt,
 vt cum omni lenitate & patientia ipsos ædifi-
 cent, Rom. 14. 1. & 2. Tim. 2. 24. & 25. vt omni-
 bus omnia fiant: exemplum imitati ipsius A-
 postoli, dum modò nec veritas, nec conscien-
 tia, lædantur, I. Corinth. 9. 22. & quidem adhuc

*rum diuer-
 sorum gene-
 rum homi-
 num qui
 nec inimici
 sunt verita-
 tis nec hy-
 pocrita.
 Aduersus
 hæc mala
 remedium,
 & pastorū
 hac in par-
 te officium.*

lōgè perfectiūs Domini nostri Iesu Christi exemplū sequuti, tum in hac historia tota erga suos discipulos prorsus inexcusabiles, tū in totius vitę suę ac muneris curriculo, vt tamē nec veritatis contumacibus hostibus, nec aliis istiusmodi profanis hominibus sit vnquam adulatus, quos sæpe vt hypocritas & dealbatos parietes increpauit, Matt. 23. & alibi. Sic ante Christum Iohannes Baptista, progeniem viperarum, etiam ad se venientes, dixerat. Sic Apostolus testatur se ne ad momentum quidem ipsis cessisse, Gal. 2. 4. & 5. quum tamen se eōsque infirmis accommodasset, vt Timotheum circumcideret, Act. 16. 3. Verūm enim uerò peritissimos quosque nostrę salutis nosse oportet, in se inesse plus ignorantię semper quàm scientię, ac proinde doctores ipsos in Domini schola discipulorum nomine censendos: sicuti minimè dubium est quin licet verè D. Iohannes credidisset, ac proinde non sit inter eos reponendus de quibus in genere, Marc. 16. 11. & Luc. 24. 11. loquuntur, Domini tamen Iesu Christi coràm apparentis conspectu valde sit confirmatus.

*Exemplum
in Maria
Magdale-
na quantū
homines la-
borant in
conciliāda
fide cum
sensu suo
na. uali.*

Ad Mariam uerò Megdalenam reuertamur quam historia recitat in sua opinione perseueratē, stentem sterisse ad sepulchrum, inter ea dum ea gesta sunt quę de mulieribus aliis audiuius, dum ipsa in urbem excurterat, & cum Petro ac Iohanne reuersa fuerat. Quapropter hæc Angelorum visio, & Domini ipsius in propria persona apparitio, prorsus alia est ab ea

ab ea quę de aliis mulieribus quę tū erāt in re-
ditu recitata est. Et istud diligenter obseruā-
dum, vt huius historię series intelligatur, quod
hac in re multi ex veteribus & recentioribus
nō parū sint hallucinati. Maria Magdalena i-
gitur cum fletibus ad sepulchrum permanet.
ex quo discimus in quot difficultates & angu-
stias præcipites nos ipsos demus, etiam quum
bene agere meditamur. Quod non tantum de
iis dictum volo quos naturalis cæcitas deti-
net, sed etiam de iis quibus Deus aliquam suę
cognitionis notitiam dedit, & tamen à sensu
suo proprio adhuc reguntur, quod huic mu-
lieri contigisse videmus. Nec enim ex perdi-
torum illorum erat incredulorum numero,
qui seipos ne Christum Iesum cognoscerent,
excæcabant, quem contra Dei Prophetam ex-
cellentissimum cognouerat, quicquid aduer-
sus eum erat peccatū toto pectore abomina-
ta: & miro affectu & cura erga mortui corpus
prodebat obsequium quo viuum obseruarat,
à sepulchro nolens recedere quin sciret quid
esset ipso factum, & quidem ingentibus gemi-
tibus quàm lugeret amissum testata. At quis
eam in has angustias redegit, quis dolorem e-
ius auxit, nisi quòd malè Magistri retenta do-
ctrina, in sola eius morte inhæret? & sensus
humanus eam impedit quominus credat quæ
linthea illa sic separatim posita palàm prædica-
bant, nempe non fieri verisimile eum quem
quærebat, & quem in hoc sepulchro deponi
viderat, vt expressè notarunt Euangelistæ,

Matth. 27. 61. & Marc. 16. 47. & Luc. 23. 55. furto
 fuisse sublatum? Quis vero non est, obsecro, in
 ipsius Dei etiam Ecclesiae gremio, similiam,
 ne dicam longè grauiorum lapsorum reus?
 Nam vt immensum eorum numerum omni-
 tam, qui pulchrè secum agi putant si Christi
 & Christianorum nomen sibi placeat, & qui-
 dem sanè non per hypocrisin, doctrinae tamen
 & vitæ morumque Christianorum planè ru-
 des & imperiti, vnde quæso maxima pars hæ-
 resicon manauit, ex quibus postea mille hor-
 rendæ confusiones oriuntur, nisi quòd cum
 stulta hominum ratione confunditur Dei sa-
 pientia, quam reuelauit in sacrosancto suo
 verbo, in se quidem clarissimo & lucidissi-
 simo, sed percuntibus tantùm recto, & qui-
 bus Deus huius seculi mentes excæcauit, 2.
 Cor. 4. 3. & 4. Vnde verò tãdem tot labores &
 molestia in quas multi præcipites feruntur, &
 quibus tandem corpora cum animo pessun-
 dantur, nisi aut ex ignorantia inexcusabili, aut
 à promissionum Dei diffidentia, quòd in Dei
 sacrosancto verbo non sint eruditi? Sola igitur
 sua culpa tandem homines in has misérias
 lapsi pereunt, cui vt occurratur, orandus est
 Deus, vt si veritatis suæ gustum aliquem nobis
 dedit, dociles etiam reddat vt in dies profectus
 maiores faciamus, stultitiam nostram eius cœ-
 lesti sapientiæ subiicientes, & affectus omnes
 nostros coërcentes aduersus omnem diffidē-
 tiam ac terrenarum rerum sollicitudinem, vt
 sēper hilares & contēti data nobis hēreditate,
 sola

sola nobis necessaria, & nunquam eripienda,
Luc. 10. 42. vitā cum sanctimonia traducamus.

Hic verò ex contrario Dei bonitatem im-
mensam perpendamus, minimè quidem pec-
catis nostris indulturi, & in iis delicias nobis
facturi: sed animos collecturi, si hactenus aut
pares aut maiores adhuc fuerunt nostri lapsus
quàm huius mulieris: modò patiamur Deum
in nobis pedetentim operari. En igitur rem vt
gesta est. Dicitur Maria non semper flens stetit
se ad sepulchrum, sed in illud se inclinasse in-
specturam quod duo discipuli se vidisse nun-
tiauērant, liutea nimirum sic inuoluta ac seor-
sim posita. Quis autem eam ad hoc impulit,
nisi quòd quæ priùs neglexerat apud se dili-
gentiùs expendit? At quid illa, quæso, mere-
batur? Næ, vt illi quoque resurrectionis Do-
mini præcones oculis ipsius subducerentur.
Contra tamen, ecce pro præconibus natura
muris duos cælestes conspicit præcones, cæli-
tus ad eam non solum docendam, sed etiam
consolandam missos, etiam si nec ore quidem
essent loquuti. Altero enim Angelo stante ad
caput, altero verò ad pedes loci in quo iacue-
rat corpus Domini; nonne his vocibus ipsā
compellare videbatur, Quid hic agis? Is quem
quæris amplius hic non est: En vbi caput eius,
en vbi pedes iacuerunt. Alibi igitur ipsum
quære, nec flendo hic tempus ducito. At, quòd
non esset his verbis satisfactum ipsi, procul du-
bio excepturæ se reuera id ipsum satis ani-
maduertere, & idè maiorem inde sibi luctum

*Quæ mi-
nus fidei
habuit
quàm ali-
ex infirmi-
tate tamē,
non rebel-
lione, specia-
lem gratiā
supra o-
mnes est
consequen-
ta.*

surgere, scire cupienti quo loco positus esset, Dominus ipse velut seipsum gratia & misericordia superans, eam tanto honore dignatus est, vt omnium primæ se ipsum coram inspicendum præbuerit, Mare. 16. 9. vt omni sublato scrupulo & animi anxietate fletus ac gemitus eius in summum gaudium & consolationem verterentur. Qua in re præiuit Dominus nobis exemplo, docens de infirmis minimè desperandum, nec indiscretè durius habendos, sed patienter erudiendos, Rom. 14. 1. & 2. Tim. 2. 25. quum sæpe contingat eos tandem à Deo maximis donis exornari.

Sic plerunque Deus agit cum liberis suis, quibus hanc gratiam concedit, vt quum suas cogitationes in deuia sequuti aberratint, morsus conscientiaë audiant, & quæ priùs neglexerant, aut nimis leuiter præterierant, diligentius pensitent & attendant. Tunc enim nisi per seipfos steterit, pro errore priore, aut etiam maiore sequuturo, cognoscunt qua in re decepti sint, & quod maius est, emendant, vt etiam in suum commodum superiores errores vertant, & stultitia sua ad Dei sapientiam veniant. Non aliter hæc mulier, conscientiaë morsu excitata, inspexit in sepulchrum, quæ in eo esse priùs audiuerat consideratura, & ecce, viuum eum offendit quem inter mortuos tam pertinaciter quærebat: & eo quod resurrexisse ipsum sibi persuaderi non sinebat, de resurrectione ipsius longè certior facta est: tam bonus erga suos Dominus: tam in viis, qui-

quibus eos ad se trahit, admirādus. Porro meminimus eiusmodi mutationes esse à Domino priore nobis occurrēte, quod ex hac historia plus satis est conspicuū: sicut olim à Nathano Dauidē à veterno excitatū legimus: & Petrum Domini aspectu. Sic Dominus prior Adamū latitantem quæsiuit, Genes. 3.9. quod in se veri Dei filij quotidie experiuntur. Contrā propriæ conscientix morsus extinguentes (quo plerunque morbo superbi & ambitiosi homines laborant, quibus cum Dauide dicere, Peccavi, & cum Petro flere amatè, dedecus est) tandem in sensum reprobam traduntur, Rom. 1.28. pedetentim eorum conscientia putrescente, donec tandem cauterio reseccetur, 1. Tim. 4.2. Talium exempla omnibus seculis videmus, ac præsertim infelici hoc nostro, siue falsæ doctrinæ seminatores, de quibus agit Paulus, Tit. 4. 11. siue denique mores plerorumque hominum deprauatissimos & corruptissimos inspicias.

Superest igitur nobis hæc apparitio pluribus explicanda, sed prius enodatis tribus in hunc textum incurrentibus difficultatibus. Harum prior est Mariam Magdalenam ad Angelorum aspectum non dici fuisse attonitam, sed vtrò & confidenter ipsos alloquatam, quasi duos homines fortuitò occurrentes cōpellasset: altera quòd inter loquendum dicitur se auertisse, vt retrò aspiceret, nulla tamen eius rei causa addita: tertia, quòd Iesum Christum nec ex vultu, nec ex sermone agnouerit, De

*Quomodo
Maria Ma-
gdalena tã
confidenter
Angelos sic
alloquitur.*

priore illa, qui simpliciter aiunt Angelis instar hominum apparentibus, Mariam non obtu-
puisse, non omnino satisfaciunt. Nam præter-
quàm quòd vestimenta alba & splendentia
nouum aliquid & insolens illi repræsentabāt,
nemine ex quo ad sepulchrum steterat illud
ingresso, & inde profectis Apostolis, qui prius
illud ingressi fuerant, quânam simpliciter ho-
mines esse cogitasset? Et tamen eos non aliter
quàm homines alloquitur. Aio igitur, licet
quæ superius attigi cogere quodammodo
hanc mulierem aliquid plus quàm humanum
in iis quos intuebatur agnoscere, nihilominus
tamen sic ingenti illo desiderio sciendi, quid
Iesu Christi corpore factum esset (quod eius
tum ad Angelos, tum ad Iesum Christum ser-
mones prodant) occupatos omnes ipsius sen-
sus fuisse, vt nihil aliud cogitaret: quemadmo-
dum sæpe contingit vehementibus illis affe-
ctionibus sic visum, auditum, cogitationes in
vnum quid occupari, vt vnum hoc sensus vi-
deant, audiant ac cogitent. Qua ex re discimus
hanc mulierem longè superasse discipulos, &
socias suas, immo tum quidem omnes homi-
nes, amore illo insigni & sancto quo Iesum
Christum Dominum, licet, vt ipsa putabat,
mòrtuum prosequeretur. Et quidem tam gra-
tus Domino hic amor, etiam multis nauis ple-
nus, vt prima sui apparitione à sua resurre-
ctione mulierem hanc dignatus, eandem esse
mortalibus exemplo voluerit, & discipulis &
aliis omnibus incredulitatem ac torporem
velut

porem exprobrare: sic ratum faciens quod ante dixerat, à violentis, sancta nimirum violentia, Regnum cœlorum rapi, Matth. II. 12. Quid futurum igitur putamus tanta nostra glacie: quid torpore tanto quo sic ab officio procul remouemur, vt si quæ bona cogitatio nostris mentibus à Domino iniiciatur, vel vnus muscæ volatus vel atomi conspectus eam eripiat, vel plerumque prorsus obliuione sepeliat?

Altera difficultas, quod Maria, retro aspexit, sic à quibusdam soluitur, vt dicant Angelos intuentes Dominum pone Mariam, honorem ipsi aliquem exhibuisse, quo animaduerso Maria retro aspiciendi occasionem habuerit. Sed ista leuia, non meliore nixa fundamento, quàm quod sibi quidam persuaserunt, Iohannem noluisse Petro priorem honoris gratia sepulchrum ingredi. Magis igitur est verisimile, Mariam Magdalenam accedentem Dominum quodammodo sensisse, quod plerunquè fit, nisi fortè quis ita leui passu incedat vt animaduerti non possit. Fateor tamen Dominum etiam hanc mulierem docere voluisse, se licet instar cuiusuis alterius hominis ipsi appareret, tamen alio quàm hortulani loco habendum, quod Angelorum ipsorum Dominus esset agnoscendus: & hoc ab ipsa deinceps accuratè expensum fuisse non dubito.

Quòd ad tertiam quæstionem attinet, quæ factum sit vt Iesum Christum hæc mulier nec vultu, nec voce agnouerit, aio licet vt supra diximus, Iesus Christus à resurrectione idem

Qua occasione Maria Magdalena aliquis Angelos retro se conuertit.

Quæ factum sit vt Maria Magdalena Christum non agnouerit,

*me ex facie
me ex voce.*

quod antea corpus habuerit, essentiae nimirum ipsius ac proprietatum essentialium respectu: iam tum tamen spirituale factum fuisse, putà qualitatibus iis exornatum quas hodie mente assequi non possumus, quod pluribus deinceps, dante Deo in historia apparitionis duobus discipulis factæ, sumus exposituri. Absit igitur cogitemus varias illū induisse formas & in hanc se aut illam vertisse, quod de Protheo suo Poëtæ fabulantur: sed quid mirum si dixerimus ipsum retenta forma sua, statura & voce consueta non tamen agnitum, cuius erat in potestate, ut qui sensus nostros crearet, eosdem extraordinariè retinere, ut oculi ad videndum, aures ad audiendum non aliam vim habeant quàm eam quam ipsi visum est? Nec verò nunc ita primùm Deus operatus est in quibus voluit, vel ipsis illis detestandis Sodomitis testibus, Genes. 19. 11. & Regis Syriæ militibus, 2. Reg. 6. 18. & 20. Sed ne procul abeamus, idem duobus illis discipulis, eodem die in vicum abeuntibus, contigisse videmus, sic Domino ipsorum aures & oculos retinente, ut ipsum non agnoscerent, Luc. 24. 16. & 31. ut nulla sit in Domini persona transformatio nobis imaginanda.

Utinā verò Dominus, quæ verè dicere possumus ratione cognitionis personæ ac veritatis ipsius, nō se quidam spatio fuisse veluti sepulchro conditum, sed tot seculis, quum nostro tempore pro illa sua verè immentā misericordia, veluti denuo resurgere voluerit, seque nobis

bis in sacrosancto verbo suo conspiciendum, longè adhuc excellentiore modis omnibus ac diuiniore ratione quàm illa præsentia sua corpora in hoc mūdo discipulis patefacere, mēris nostræ oculos illuminare dignetur, vt verè ipsum agnoscamus, vera & viua fide amplectamur, dum alterum eius aduentum exspectamus, quo verè ac perfectè tum corporibus tum animis facti participes virtutis ac gloriæ resurrectionis ipsius, præparatum ab ipso nobis ante iacta mundi fundamenta Regnum feliciter possideamus, Amen;

HOMILIA SEXTA.

Marc. 16.

10. *Illæ profecta annuntiauit iis qui cum ipso fuerant, lugentibus ac flentibus.*

11. *Illi verò quum audiissent eum viuere, & conspectum fuisse ab ea, non crediderunt.*

Iohan. 20.

13. *Dicit ei Iesus, Mulier, quid fles? quem queris? Illa putans hortulanum esse, dicit ei, Domine, si tu ipsum asportasti, dicito mihi ubi posueris eum, & ego eum tollam.*

16. *Dicit ei Iesus, Maria, illa se conuertens dicit ei, Rabboni, quod dicitur, Preceptor.*

17. *Dicit ei Iesus, Ne me tangito: Nondum*

enim ascendi ad patrem meum: sed proficiscere ad fratres meos, & dic eis, Ascendo ad Patrem meum, & Patrem vestrum, & Deum meum, & Deum vestrum.

18. *Venit Maria Magdalene annuntians discipulis quod vidisset Dominum, & [quod] ea sibi dixisset.*

*Ineffabilis
Dei bonitas
in eo quod
Apostolorum
Apostolam
facit eam
qua in cre-
dendo dissi-
citor erat
visa.*

SUBSTITIMVS die proxima Dominica in sermonis initio quem Dominus habuit cum Maria Magdalena, magni sanè momenti, quod, dāte Deo, sumus ex eius expolitione cognituri: quandoquidem eius conclusio ac finis fuit, non tantum simplex mandatum, quod aliæ mulieres acceperunt, Apostolos de sua resurrectione certiores faciendi: sed quod longè ulterius eam progredi voluit, ut duplex hic beneficium quo affecta est sit nobis agnoscendum: primum quod illi omnium primæ corā in propria persona se conspiciendū dedit, Marc. 16.9. alterum, quod eā ipsorum Apostolorum Apostolam, ut ita loquat, cōstituerit, ex qua tū ipsi tum nos etiam deinceps huius Resurrectionis & Ascensionis Dominicæ finem ac scopum disceremus. Non igitur ideo mulierem illam interrogavit, ut ex ea disceret, quid ibi rerum ageret, aut quem quæreret. Nec enim qui omnium peritus est ab illa moneri opus habebat, Ioh. 2. 25. quibus etiam adde satis patere ex eius responso, Dominum superuenientem illi, cum Angelis loquen-

quenti, quid ipsis respondisset audiuisse. Mulierem igitur interrogat, ut verba eliciat, quò Domino ipsi patefacto, proprio nomine illam appellante, tantò meliùs errorem suum agnosceret, ac tam pertinacem opinionem suam adhuc inter mortuos ipsum iacere, aut furto sublatum & alio asportatum condemnaret. Perinde fuit igitur ac si sic eam compellasset: amorem equidem tuum illum, quo me hæcenus præ reliquis omnibus prosequuta es, & adhuc prosequeris, laudo probòque: sed quandoquidem aliis meæ resurrectionis testimoniis fidem non adhibuisti, nunc saltem oculis tuis crede. En enim quem tam constanter quæsiuisti, quémque non reperisses, ubi & quomodo ipsum quætebas, sponte tibi in propria persona occurrentem. Hic igitur habemus insigne testimonium accurata consideratione dignam tum in hac muliere, constantis amoris aliorum erga alios, tum in Domino bonitatis immensæ, suorum infirmitates sic tolerante, ut etiam eos requirat & longè maiora ipsis quàm sperare audent, concedat, tum etiam quum ut ita dicam, quid agant, nesciunt. Quid igitur facturum putamus, si corde nostro sic nos ipsius nomine interpellante, *Quærite faciem meam, ipsi, Davidis exemplo, Psal. 27. 8. pareamus, eúmque ubi, & quomodo vult, requiramus?*

Cui verò se Dominus conspiciendum præberet? Flenti nimirum, non autem Hierosolymis lætantibus, ac quasi re bene gesta cachinnan-

Cur plerumque Deus velit suos lægere dum

*impij gau-
dio exultat.*

ribus, quos sua longè sefellit opinio, non ita multò post implente Domino quod discipulis prædixerat, his apud Ioannem 16. 20. verbis, Amen, amen dico vobis, flebitis & lamentabimini, mundus autem gaudebit: vos verò tristes eritis: sed tristitia vestra euadet in gaudium. Etsi igitur veri gaudij occasio penes solos Dei filios sit, Rom. 5. 3. ad quod eos ipse Dominus in maximis & asperissimis afflictionibus inuitat, Matth 5. 12. tamè, ob multas rationes manifestissimas, fletus ac gemitus Dei filios in hoc mundo potiùs quàm gaudium & lætitia comitantur: primùm quòd hoc omnibus à natura insitum est, etiam sapientissimis viris, cuius rei fidem historiarum sacrarum ac profanarum faciunt, ut modum in prosperis seruare nequeant, & idèdò necesse sit in summum nostrum commodum res prosperas aduersis temperari: adèdò ut amarum dulci præponderet: verere illo tritòque prouerbio locum hic habente, rebus prosperis, sopiri, aduersis homines excitari, Deinde, quæso, an illum qui hydropotæ potum ad satietatem præberet medici nomine dignum iudicaremus? Quinam verò sine castigationibus tandem saperemus? Tertio: si secus accideret, quid filiorum Dei patientia fieret, hac ratione promissiones suas ratas facientis, Rom. 5. 3. Iacob. 1. 3? ubinam illa esset membrorum cum suo capite conformitas? 1. Pet. 4. 13. 2. Timoth. 2. 11. quomodo interni hominis renouatio perficeretur, nisi corrupto externo homine? 2. Cor. 4. 16. Denique quomodo glorificaretur

retur Dominus in suorum infirmitate? 2. Cor. 12. 9. Inseparabili nexu igitur hæc duo inter se cohærent, amor Dei paternus, & castigatio, Heb. 12. 6. Apoc. 3. 19. Crux ac vera pietas, 2. Tim. 3. 12. Amicitia Dei & inimicitia mundi, Iacob. 4. 4. At quæ tandem nostra spes si solæ nobis aduersitates in partem cadunt? quid fiet nobis si virga semper in dorsum nostrum incumbat. Itaque tribus modis Dominus prouidit. Primum nunquam sinens suos supra vires tentari, 1. Cor. 7. 13. Deinde omnibus aduersis modum ponens vt expedit, Psal. 25. 3. Tertio supra cælos omnes euehens, quos in inferorum barathrû detrussisse videbatur. Nam, ait Paulus Apostolus, 2. Cor. 4. 8. In omnibus premimur, at non coarctamur, hæsitamus, at non prorsus hæremus: persecutionem patimur, sed in ea non deserimur: deicimur, at non perimus.

Et quidem huius rei in hac muliere speciale nobis exemplum proponitur: cuius etsi tristitia non ex satis puro fonte manabat, seque ipsam inopia fidei fatigabat, tamen Dominus eam non esse ex malitiosorum incredulorum numero cognoscens, sed contrà summo ipsius ardere amore, à quo tantum beneficium erat consequuta, sponte ipsam requisit, seque conspiciendum præbuit, quæ sita tristitiæ ipsius occasione: remedium nimirum illi allaturus vera solidâque consolatione, licet initio Maria conspectum illum exceperit in infirmitate pergens: nondum quippe agnouerat ipsum se

*Quomodo
in aduersis
Domino sic
responden-
dum, quum
à conscientis
nostris ve-
lut ore no-
stro respon-
sum postu-
lat cur in
tali statu
simus.*

alloquentem. Quantò igitur alacriorem ac promptiorem fore Dominum in iis consolâdis sperandum est, quibus hanc gratiam concedit, vt ipsos vltro compellâti Domino, causâque à conscientiiis ipsorum lachrymarum & fletuum sciscitanti meliùs respondeant? En quæ apud se quæcunque tandem ingruat afflictio quilibet cogitare debet, quasi Dominum propriis auribus ita se compellantem audiret. Vnde miser hoc in statu iaces? quî fit vt tantopere affliçteris? Cui sic ilico respondendum, Næ tua Domine hæc est voluntas, cui, ad Iobi exemplum, acquiesco, Iob. 29. 37. & quidem conscientia nostra nos in nullare accusante aut condemnante. Quid si verò propter peccata nostra castigemur (quò sanè deueniendum est nobis si officium quod Deo debemus, ac sepe nimis si quomodo nos erga proximos gesserimus expendamus) quid Domino conscientiam nostram interroganti, quî sic affligatur, meliùs responderimus quàm quod ipse nobis Dauid suppeditat, Quoniam peccaui, Domine, agnosco, fateor: at ne me Deus, alia quàm paterna virga castigato, ne intres in iudicium cum seruo tuo, licet officio suo tam malè defuncto. Mihi cor illud contritum & abiectum largire, vt tibi feram acceptum. Quid Dominus autè ad hæc responsurus est? Nèpe quod Dauidi per Nathanum, 2. Sam. 12. 13. & quod ipse Dauid agnouit, Ps. 32. 5. his verbis, Peccatû meum tibi notum feci, & iniquitatem meam non abscondi: dixi enim, confitebor aduersus me

me scelus meum Iehouæ: tu verò remisisti mihi noxam peccati mei. Si verò propter iustitiam affligimur, & propter sacrosanctum Dei nomen, cum si flemus, ex gaudio fleamus, & Apostolorum exemplo lætemur, Act. 5. 41. quam afflictiones, quibus capiti nostro simus conformes, totidem nobis futuræ nostræ cum capite glorificationis pignora exhibeant, Rom. 8. 17. Habetis fratres, rationem qua tum in aduersis, tum in prosperis corda nostra consolemur, verbisque ad eum gratias agamus Deo, siue castigemur, siue tentemur, aut exploremur, siue Deus corpora nostra & animas ad suam gloriam ad sacrificium obedientiæ deposcat.

Age verò quanto feruore animi mulier ista æstuarit ex verbis ipsius consideremus, sperat enim à se corpus Domini posse auferri si modo quo asportatum fuerit, rescuerit: quod ab illa fieri potuisse non est verisimile: nec etiam videtur per alios se id curaturam indicare voluisse: quod etsi perfecisset, vix tamen locum quo eum conderet esset reperienda. En quanta vis non fictæ amicitiae, vt nihil nimis arduum aut *ad vna* tibi persuadeant tam constanter ac vehementer amantes, aut saltem nihil tam difficile quod in amicorum gratiam non oporteat ipsos tentare. At quemadmodum sepe in amicitia nõ est modus, & malo nititur plerumque fundamento, sic etiam contingit vt quæ temerè suscipiuntur, infelicem exitum fortiantur, quum præsertim eiusmodi causæ sunt, vt longè consultius sit amicos à multis

Nihil videtur impossibile iis quæ sincero affectu ducuntur.

consiliis auocare, quàm mutuas operas conferre in multis rebus, de quibus pœnitentiam agendi vix tempus ac locus conceditur. Cuius rei nimium, eheu! nimium inquam multa quoridie conspiciamus exempla, propter nimiam vinûictę cupiditatem, tam disertè à Deo prohibitam, quam hodie tamè Caput præcipuum honoris vocant, splendidi nominis obtentu vitium regēres execrandum. At Dei spiritus quę sint amanda, quousque, & cur amanda sint, docet: quod si erit obseruatum accuratè, nūquam aut in Excessu aut Defectu peccabitur, quibus duobus extremis omnis actio corrumpitur. Qua in re maximè illud deplorandum, vt quò magis homines pro rebus humanis quodlibet vitæ aut fortunarum periculum ardēt adire, hoc magis in Dei gloria promouenda, & charitatis officiis erga proximum obeundis torpescant.

Dominus non tantum in genere oues suas alloquitur in Ecclesia, sed vnamquamque nominatim compellat.

Narrat deinceps historia Domino hoc accepto respõso Mariam proprio nomine compellatam: qua voce repentè sic eius mens & sensus excitari sunt, vt & voce & factò eum agnouerit, ad eumque conuersa Rabboni eum vocauerit. Respondet autem Syriaca illa vox Rabboni, voci paræ linguę Hebraicæ, Rabbi, quæ Magistrum & Doctorem significat, quo tunc nomine Pharisei & Scribæ in Synagogis docentes vocabantur, quod ex historia tota Euangelica cuius satis conspicuū est. Hic verò primùm subit illud obseruandum, Dominū longè dissimilè fuisse sui temporis Phariseis,
Matth.

Matth. 23. 4. & nostri seculi pseudepiscopis, Caratis & aliis istiusmodi lupis voracibus, à quibus iam pridem nobis esse cauendum, tum ipse Dominus, tum eius Apostoli sedulò præmonuerunt: præstitit enim ipse quod à fidelibus omnibus pastoribus postulat, vt singulas oues suas ex nomine agnoscant & designent, in bona pascua ducendas, Ioh. 10. 3. Act. 20. 20. Et hoc ipsum adhuc quotidie per fideles suos seruos exequitur, addita ad verbi sui prædicationem, quæ fit toti gregi in genere, Sacramentorum administratione, quibus singuli fideles nominatim compellantur: vt singulis nominatim ouibus sua nomina, vbi primùm in hunc gregem cooptantur, per Baptismum imponantur, deinceps sigillatim fouendis & educandis verè vitali cibo, sacrosancto Dei verbo, in ipsius domo, & sacrosanctæ cœnæ administratione. Habemus igitur in hoc Iesu Christi erga hanc mulierem factò, pulcherri- mum exemplar vocationis ouium Domini, quas cognoscit ipse & prior requirit, vt loquitur Apostolus, Gal. 4. 9. addita ad verbum æternum Sancti sui Spiritus, veritatis omnis doctoris, Ioh. 16. 13. virtute intrinseca, vt ex tenebris eruti ad lucem admirandam, & ex potestate Satanæ ad Deum adducantur, 1. Pet. 2. 9. & Act. 26. 18.

At verò, quò hæc in nobis efficiatur, quem admodum intrinseca virtute sua cor nostrum aperit, vt vocè eius audiamus, sic nos ipsi respondere decet, exemplum Apostoli sequu-

Quale singularium ouium sic nominatim compellatarum esse respensum oporteat.

tos, ita respondentis, Domine, quid me vis facere? & Lydiam imitatos, non tantum verbo quod audiuerat, sed eius etiam verbi præconibus apud se receptis, Act. 16. 15. Nominatim verò hanc mulierem sequi nos oportet, docentem quibus conditionibus vox hæc audienda sit, nimirum ut reiectis repudiatisque omnibus aliis doctrinis, vni illi adhæreamus quam docet vnicus ille verus doctor scientiæ, quam verè ac meritò pater Iohannis Baptistæ Zacharias salutis scientiam dicit, Luc. 1. 77. & Apostolus, potentiam Dei ad salutem, Rom. 1. 16. quandoquidem hac cognitione vita æterna continetur, Ioh. 17. 3.

*Quomodo
veri pasto-
res, quos o-
portet audi-
ri: à falsis
quos vitari
discernendi
sint, & eo-
rundem do-
ctrina falsa
de fide quã
vocant im-
plicita iudi-
canda.*

Quibus probè cognitis facilis erit distin-
ctio verorum pastorum, quos audire, Luc. 10.
16. à falsis, quos etiam execrari, iubemur, etiam
si Angeli è cælo essent, Gal. 1. 8. Facillimum e-
tiam fuerit falsissimam doctrinam eorum co-
gnoscere ac fugere, qui à Sacrarum Scriptu-
rarum lectione miseris ouiculas arcent, fidem
nescio quam implicitam docentes, quasi ad
salutem ouiculis sufficiat à Doctorem suorum
conscientia, & Ecclesiæ quam vocant, fide, quæ
tamen illa sit Ecclesiæ fides ignorantibus, pen-
dère. Non minus sanè absurdo & noxio ad vi-
tam spiritualem & æternam consequendam
errore, quàm si quis corporeo & mortali mor-
bo laborantem iubeat à sola medici scientia
& pharmacopæi thecis ac pixidibus, quarum
tamen nihil percipiat, pendère. Aut si quis fa-
me laborantem, iubeat optimo esse animo, &
fa-

fatietatem ab iis expectare qui lautè epulentur, sic tamen vt ipse cibū ne attingat quidem aut delibet. Nam vt concedā illis Missam (quā boni isti pastores miseris ouibus persuadere nituntur opus esse salutem viuis ac mortuis conferens) id esse quod volunt, age quānam ad solos spectatores fructus aliquis ex illa redierit? Contrā igitur discamus, veram Christianorum fidem non esse in indefinita & confusa imaginatione positam: nec fide vicaria niri: sed singulos Religionis Christianę articulos fundamentales percipere, quos sibi applicet & obliget, vera firmāque fiducia veritatis diuinę promissionibus eius comprehensæ ac probè cognitæ, Ioh. 3. 33. quæ deinde omnibus bonis effectis ex abundantia cordis manifesta fiat, Rom. 10. 10. cuius scientiæ suæ rationem etiam cuiusque petenti reddere parati sint, 1. Pet. 3. v. 15. Et hoc nisi adlit, sciant quicumque Christianorum nomine gloriantur, se titulo tenus Christianos esse, pessimōque niri fundamento nixos pseudopastoribus illis & animarum mangonibus, quos tandem iudicio cadere necesse sit cum omnibus qui cum Propheta dicere nequeant, Credidi, ideo etiam loquutus sum, II 6. 10.

Tranſeamus ad illa Iesu Christi verba, *Ne me tangito, Nondum enim ad patrem meum ascendi.* Admiranda sanè prima fronte vox: primū quòd paulò post alius mulieribus in urbem redeuntibus factus obuiā, Matth. 28. 9. passus sit eas pedes suos amplexari: & quod lōgè maius

Peculiaris ratio cur nō passus sit Iesus Christus Dominus noster se à Maria Magdalena tāgi.

est, à discipulis suis deinceps tangi palparique voluerit, Luc. 24. 39. Deinde, hæc videtur eius esse ratiocinatio, se ab hac muliere aut aliis tangendum non esse, nisi prius in altum ascenderit, tanto à nobis interuallo distitum, quanto à terris distant cæli, supra quos omnes euectus est: quum tamen contactui illi nimirum corporeo locus esse non possit in tanta locorum distantia: ac proinde necessariò videatur intelligendus, de spiritali manu fidei facta apprehensione. Ac reuera Dominum oportuit, prout antea discipulis dixerat; his terris corpore suo excedere, ne amplius corporeæ præsentia adhererent, quod nimium pendentes ab iis quæ oculis intuebantur, non nisi terrena cogitarent, Ioh. 16. 7. Fœminam igitur hanc admonere quidem voluit se non resurrexisse in eodem quo prius erat, infirmitatis statu, nec eadem qua antea ratione cum ipsis conuicturum: verum tamen, quum, meo quidem iudicio, de corporeo contactu hic loquatur, & non dicatur Maria nimium ardenti affectu ad pedes eius profiliisse, sermonem hunc reor habitum à Christo eodem omnino momento quo agnitum eum Maria ut Magistrum salutavit. Pulchrè igitur omnia inter se convenient, longèque simplicior erit huius loci expositio, si dixerimus Dominum quum videret Mariam ad se accedere, & præuideret fore ut vi amoris quo ipsum persequeretur non tantum in pedum suorum deosculatione, sed etiam in diuturniore mora, & longioribus ser-

sermonibus inhæreret, ac proinde hius apparitionis nūtius, quo miseros discipulos, luctu & mœrore confectos, protinus recreari volebat, tandiu differretur, noluisse ipsam in his moras tam necere: quasi sic eam compelleret, Nondum ad Patrem meum abeo: quare tibi licebit me deinceps per otium contemplari, mecūque pluribus loqui: quare ne longiores hic moras necite, sed confestim ad discipulos meos abi, nuntiatura ipsis quæ à me es ad eos consolandos & docendos, auditora. Non simpliciter igitur Dominus contactum hunc reprehendit: sed eo in aliud tempus Mariam voluit abstinere. Sic Propheta quondam famulum suum ad Sunamitidem missum prohibuit quenquam in via salutare, aut quenquam à quo salutem accepisset alloqui, 2. Reg. 4. 29. & Dominus ipse missis illis septuaginta discipulis præconum officio functuris, idem prohibuit, minimè quidem vt vetarent ne saluantes obuiam factos resalutarent, sed simpliciter vt maturandum ipsis esse sublatis omnibus vel leuissimis impedimentis docerent.

Et hæc quidem simplicissima maximèque genuina huius loci esse sententia mihi videtur, ex qua necessariam omnino, sed malè inter nos obseruatam doctrinam discimus. Ecquis enim, obsecro, eorum omnium qui Deo in sua vocatione sua seruire cupiant, hanc rationem secum ineunt, vt ad ea quæ retro sunt oculos non conuertant? Immo quàm multi sæpe rebus terrenis & priuatis sic occupantur, vt ne

*Dominum
vult coli sine
procrastina
natione vltima,
qua in re
grauissimè
peccatur.*

que vnde digressi sint, neque quò tendant meminuerint? Atque vtinam istorum hominum non essent inter nos tam frequentia exempla. Vos templi huius columnas testor, vos parietes, vos sedes istas ac vacuas cathedras, vos appello contra statorem dièrum auditores, Dominicorum, Iouis, septimanarum, mensium denique tantùm, vt ingentem numerum eorum omittam qui corda & aures non ad audiendum & percipiendum præparata adferunt, sed quæ habent in patinis, officinis, vsturis, monopolis, & rebus aliis longè etiam deterioribus: quos ad D. Petri locum, 2. Pet. 2. 14. ablego. Denique, quod nimium multorum mores testantur, etiam hac nostra tempestate sunt quorum alij ad conuiuium vocati, causètur se prædia & villas emisse, & quibus artibus plerumque Deus nouit, alij bouum aliquot iuga, & illa forsitan ex rapto: alij se vxores duxisse, quod diebus Noè contigit, Luc. 14. 18. Quod verò præmium harum excusationum referent? Nempe nullum fore ipsis tandem in conuiuium locum, quòd serò nimis lugebunt. Alij speciosorem scilicet excusationem adferunt, sepeliendum sibi Patrem, aut domesticis valedicendum. Quid verò se istis respondentur Dominus minatur? Nemo qui manu sua admota aratro respexerit ad ea quæ retro sunt, appolitus est ad regnum Dei, Luc. 9. 62. & Qui patrem aut matrem plus quam me dilexerit, non est me dignus, Matth. 10. 37. Ecquis etiam non nouit ab Aggæo factam olim reprehensio-

tionem, Domus mea desolata iacet, inquit Iehoua, & excurritis quisque pro domo sua, idcirco contra vos cohibetur cœli à rore, & terra cohibetur frumento suo. Quid igitur dicturus sum de iis qui Dei cultum inambulationibus, aut sphæriteriis postponunt? Tu verò Deus; Optime, Maxime, qui tantâ patientiâ nos ad pœnitentiâ vocas, miserere nostri, priorumque peccatorum oblitus, meliorem da nobis mentem in posterum, vt melius quàm hactenus cogitemus ac faciamus, quandiu vox illa adhuc in auribus nostris personat, nec adhuc oclusæ sunt, vt in aliis plerisque locis, fores: & in mentibus nostris insculpe, si non comminationum tuarum metum, Matth. 7. 23. saltem pretiosissimam illam promissionem, Quærite primùm regnum cœlorum, & ista omnia adiicientur vobis, Matth. 6. 33.

Sequuntur in hac hitoria verba legationis ad Apostolos huic mulieri commissæ consideranda: qua legatione nulla fuit Prophetarum nec Apostolorum maior nec honoratior, & quæ doctrinam continet quæ Angelorum ipsorum captum longè superet. At tamen factum hoc non vltèrius est protrahendum, eius personæ respectu cui id temporis munus istud commissum est: neque enim ordinaria domus Dei administratio, mulieres in cœtu docere permittit, quæ contrà iubentur in silentio discere, 1. Cor. 14. 34. Verumtamen Dominus ostendere voluit, se, quum possit etiam lapides, cessantibus hominibus, excitare, Luc. 19. 40.

*Impositum
munus huic
mulieri fuit
extraordi-
nariū per-
sonæ respec-
tu: nec tra-
hi in exerci-
plū potest.*

posse etiam quotiescunque visum ipsi fuerit, nulla vel ætatis vel sexus habita ratione, minimis os aperire: quemadmodum olim Bileamum Prophetam ab asina voluit coargui, 2. Pet. 2. 16. Age igitur huius legationis expendamus verba singula, Deumque precemur ut quæ in illis arcana continentur benè percipiamus ac meditemur.

*Quomodo
voces illæ
Ascenden-
di & De-
scendendi
tribuantur
utrique
Christi na-
tura. Diui-
ne & hu-
manæ, sine
vlla natura-
rum confu-
sione, nec
proprietas
earundē ef-
fentialium.*

Primum igitur occurrit illa vox *Ascenden-
di*, quæ faciliè de Domino dici potest, humani-
tatis eius nimirum respectu, quam tunc scire
suos discipulos voluit verè esse suscitatum, mi-
nimè sanè vt antea in his terris victuram, sed
in gloriam cœlestem euehendam, sicuti tam
clarè ip̄s exposuerat in excellentissimis illis
sermonibus quos apud eos in vltima illa sua
cœna habuerat. At quânam Deitati vox illa
tribuetur, quæ vt infinita est, nec loco moue-
tur, ita nec ascendit, nec descendit? Et tam en
hæc intelligenda sunt de eodem qui è cœlo in
infimas terræ partes descendit, vt loquitur A-
postolus, Ephes. 49. & 10.

At non descendit è cœlo secundum suam
humanitatem. Nec enim illic erat, sed in terris
formata est in utero beatæ Mariæ Virginis. I-
taque dicemus illud *Ascēdere*, si Descēsi op-
ponatur, de Deitate quidem Filij Dei dici, sed
non absolutè, nec in propria significatione,
quæ mutationem inferioris loci in altiozem
significet: sed quatenus hæc Deitas eousque
fete demisit, vt naturâ nostram in vnitatē per-
sonæ assumeret, vt esset *θεὸς ἑνωτός*, catenus,
in-

inquam, videtur, vt ita loquar, ex maiestatis suæ folio in has terras descendisse. Vice versa quum naturam nostram supra cælos omnes extulit, videtur in folium iterum ascendisse, vt se patefaceret, α' ἡ ὁμοιωθῆναι, sine confusione tamen vlla, nec mixtione, nec duarum eius naturarum, nec proprietatū ipsarum essentialium. Et hoc ipsum Apostolus indicat, Philipp. 2. 7. quum ait, hunc Dei filium sese exinanivisse & summississe factumque obedientem vsque ad mortem, mortem, inquam, Crucis, vt in summam sublimitatem efferretur. Quòd ad ipsius autem humanitatem, etsi ex quo Filij Dei persona sibi eam vnuit, inde à momento conceptionis eius in vtero beatissimæ Mariæ Virginis, vox illa *Descendendi* non illi conueniat, quum per hanc vnionem euecta sit in gradum omnibus Angelis longè sublimiorem, nedum vt exinanita sit: tamè si ea infirmitas cui se ad tempus pro nobis obnoxiam reddidit, vt pro nostris peccatis maledictio facta sit, Gal. 3. 13. cõparetur cum ea gloria per quam nunc realiter euecta est ad dextram Dei Patris, illud etiam *Ascendere & Descendere* de quo hic agitur, dici de ea possunt, ac proinde Iesus Christus *Totius* personæ suæ respectu, seruata tamen superiùs allata distinctione, *Descendit & Ascendit.*

Sed quidam etiamnum superest scrupulus ex hac loquendi phrasi, Patris ac Dei, quæ voces diuersè tribuuntur naturis distinctè consideratis. Iesus Christus igitur quatenus ab

Prima persona Dicitur Pater Iesu Christi secundæ Deitatem

proprie dicitur: secundum humanitatem vero respectu unius duarum naturarum in unitatem personae.

aterno filius Dei coessentialis est Patrem vocat primam ordine personam Trinitatis, tanquam Dei filius naturalis & vnicus. Humanitatis autem respectu Patrem etiam vocat, non quòd secundum ipsam genitus sit ab essentia Patris, sed quòd hic homo personae Filij sic vnitus est, vt in hac persona non sint duo filij, sed solus Dei Filius, Θεὸν Ἰσῶπος & ἀνθρώπου Θεός. Quocirca non idèò toties in sacra Evangelij historia, Filius hominis dicitur, quasi duæ sint Filiationes, aut duo Filij, sed quòd vnicus hic Dei Filius verè assumpsit personaliter hanc veram naturam humanam, creatam & formatam ex substantia virginis, ex Adamo oriundæ, ad quem etiam vsque propterea D. Lucas Domini genealogiam deduxit, Luc. 3. 24. & 38.

Error eorum qui Iesum Christum dixerunt vocantes eum filium Dei adoptiuum secundum humanitatem.

Mentò igitur damnata & explosa est eorum hæresis, qui ex Nettorianismo dicebant Iesum Christum esse filium Dei adoptiuum secundum carnem. Longè enim inter se distant adoptio, quæ vocatur, & hæc unio personalis: tametsi illud verissimum est, quòd Iesu Christo Dei filio visum est suæ Deitati, sic nostram naturam vnire, fundamentalem esse rationem propter quam qui spiritualiter & per veram fidem Iesu Christo coniunguntur, Dei filij adoptiuu fiunt & dicuntur, Iohann. 1. 12. Rom. 8. 15. Et hæc quidem hæctenus de voce Patris.

Quo sensu Pater dicitur Deus & caput Iesu Christi.

Quòd verò idem Pater, non hoc tantum sed pluribus aliis locis, dicitur Deus Iesu Christi, summopere cauenda nobis Arrianorum blasphemiam, aut aliorum similium detestandorum hæ-

hæ-

hereticorum, quorum alij Dominum sua Deitate spoliant, alij creatam ipsi Diuinitatem attribuunt: quod si vt verum ipsis concederetur (quod absit) Christiani vtique omnes essent idololatræ, meram tantùm creaturam adorantes, & in eum etiam inuocatum spem ac fiduciam omnem collocantes. Sciendum igitur quòd Patris persona hic & alibi nominatur Deus Iesu Christi, & quidem caput Christi, 1. Cor. II. 3. minimè dici respectu essentiæ vnice illius & integræ, in vnaquaque trium personarum, nec etiam respectu personæ Filij in se, quum in personis quidem ordo sit, non autem vllus gradus inæqualitatis inter illas tres personas, sine vlla rapina, Philip. 2. 6. sed primùm humanitatis Iesu Christi respectu, secundùm quam, sine personæ tamen separatione: sed tantùm ex naturarum distinctione, se ipso minor est: quatenus nimirum hæc humanitas Deitati semper subiacet: quemadmodum è contrario, quatenus Deus est, se ipso maior est, quatenus nimirum ipsius Deitatis ratione, sua humanitate superior est. Deinde respectu officij dictum illud est, Mediatoris inquam & Reconciliatoris apud Deum Patrè, vt qui se inter Patrem & nos, quorum ipse caput est, medium constituerit.

Quis verò hîc non adoret immensam sapientiam, bonitatem ac misericordiam Dei nostri, Patris, Filij & Spiritus Sancti in huius arcani immensa abyssu, quod reuera magnum arcanum est, Ephes. 6. 32. 1. Tim. 3. 16. in quod

k. iij.

ipſi Angeli cupiunt introſpicere? 1. Pet. 1. 12. Et hoc Cherubim illi ſub lege adumbrabant, ſic operculo arcæ (quæ Domini figura erat, in quo inhabitat omnis Deitatis plenitudo corporaliter, Col. 2. 9. & in quo ſunt omnes theſauri ſapiëntiæ & intelligentiæ, Col. 2. 3.) incumbentes, vt eorum facies deorſum verſus operculum ferrentur, quaſi noſſe cuperent quæ intus continebantur, Exod. 37. 9.

*Quomodo
Deus &
Pater Ieſu
Chriſti
ſus ſit no-
ſter Pater
noſterque
Deus.*

At quemadmodum expoſuimus, quo ſenſu Ieſus Chriſtus Patris perſonam vocet Patrem ſuum ac Deum ſuum, ſic inquirendum quo modo ſuum Patrem, noſtrum patrem, ſuūque Deum, noſtrum Deum dicat: qua in re magna differētia eſt. Nam ipſe naturā verus Deus Patris perſonam verè & naturaliter Patrem habet, nimirum à Patre genitus ab æterno cōmunicata ipſi à Patre tota ſua paterna eſſentia, diuina proſus & ineffabili generatione. Nobis verò Pater eſt, quatenus in hoc Filio nos ad ſalutem prædeſtinauit, ſpiritualiter illi coniunctos per ſui Sancti Spiritus virtutem & energiam, & inſtrumentum fidei, vt ſiamus eius filij adoptiui, Ioh. 1. 12. nobis eadem cōmunicata dilectione qua Filium hunc diligit, vt tandem in ipſo & per ipſum glorificemur, Ioh. 17. 24. Non aliter, Ieſu Chriſti Pater & Deus vti diximus, noſter etiam eſt, quatenus gratum illum & acceptum habent tanquam mediatorum noſtrum, in eo etiam & per ipſum ſibi reconciliatos gratos & acceptos habet.

Quomodo,

Vocem autem *Ascendendi*, ex qua fortaliſſimè malè

malè intellecta, videretur Iesus Christus suos deferuisse (quod obsecro, quàm alienum foret ab immensa dilectione quæ in his vocibus cõtinetur) sciamus propriè dici, situs nimirum respectu ipsius humanitatis (cui nec ascensio nec Sessio ad Patris dextram supra cælos omnes quicquam ademit, nec essentiam aboleuit aut mutauit, nec proprietates essentielles) quæ hodie tanto interuallo distat, & ad secundum ipsius vsque reditum distabit à nobis, & ab hoc vniuerso terrarum orbe, quanto summum cælum à terris. Verùm enim uerò tãtum abest vt ipse nos deserat, vt contrà sursum ascenderit realem huius regni cœlestis possessionem accepturus, Ioh. 14. 21. tanquam inter omnes fratres primogenitus, Rom. 8. 28. vt ad se nos attrahat, sese nobis cum omnibus bonis suis communicans, per sancti sui Spiritus virtutem, & vltimo tandem die nos partæ illius gloriæ secum participes faciat, Matth. 25. 34. nostræ interim fidei oculis præsentissimus, cum omni efficacia & virtute, secundum mensuram sui Spiritus, Ephes. 1. 23. & 4. 16. vsque ad seculorum omnium consummationem, Matth. 28. 20.

*quòue respe-
ctū Iesus
Christus
Ecclesiæ
sua præ-
sens aut ab-
sens dica-
tur.*

Minimè verò præter superiora omnia leuiter prætereūdum tam eximiū, tamque pretiosum illud fratrum nomen, quo nos in Apostolorum suorum persona dignatur, id ipsum re ipsa implēs quod sub Davidis persona promiserat, Psal. 22. 23. etsi, quales in nobis ipsis & à nobis nascimur indigni simus qui in rerum

*Quàm pre-
tiosam oportet esse fra-
ternitatem
qua nos Ie-
sus Chri-
stus digna-
tur.*

creatarum numero censeamur. Ecquid autem amplius expetere possumus? Nam si fratres ipsius sumus, nã ipsius pater etiam noster est: quis verò tali patre non sit beatissimus? contrà verò quis infelicior eo qui hoc patre careat, quandoquidem in hoc ipso, & ab ipso patre sunt omnia bona? Nam quum hic Pater Deus sit, Deus quoque noster est. Porro qui pro se Deum habet, à quo tandem sibi metuet? Quid verò contrà non metuat qui Deum hunc pro se non habet? Annon ipsos pædones & muscas, testibus Ægypti plagis formidabit? Age igitur, quid toto vitæ nostræ curriculo diligentius & attentius nobis meditandum, ac nocte dieque versandum animo, quàm huius sapientiæ longitudo, latitudo, & profunditas, ad exemplum Apostoli: Ephes. 3. 18. vt ipsas Dei per Sanctum Spiritum qui nobis datur profunditates scrutemur? 1. Cor. 2. 10. nequaquam imitati fanaticos in ea sese ingerentes quæ non viderunt, sed quæ tibi finxerunt, & commenti sunt? Col. 2. 18. aut quæ nobis etiam occultata sunt, donec sursum recepti perfectè cognoscamus, quæ hic tantùm ex parte cognoscimus, 1. Corinth. 13. 9. quum nempe Deum nostrum qualis est visuri sumus, 1. Ioh. 3. 2. Interim omnem nauem operam & animum applicemus ad ea percipienda, credenda & ad vsum reuocanda quæ nobis in Ecclesia reuelantur, & tam exiguis in hac historia verbis comprehenduntur.

Stupendæ

Quis non igitur meritò dicat eos infelicissimos,

simos, & sibiipsis hostes capitalissimos, qui terrena hæc & caduca, & vanitate ipsa vaniora pro Deo colunt, pro Patre obseruant, pro hæreditate amplectuntur? Ecquis verò dubitet sit ne Lux tenebris præferenda? Mors vitæ, & quidē sempiternæ? Totum denique, nihilo, & plus quàm nihilo? Sic tamen homines hodie viuunt quotquot carni auscultât & inseruiûr, quæ ad omnem incredulitatem, ac proinde maledictionem abducit. nisi Deus ex ea singulari gratia nos eripiat. Cuius rei triste oculis nostris exemplum huius historiæ finis suppeditat.

Narrat enim Marcus 16. 10. hanc mulierem officio suo pulchrè ac fideliter defunctam in ferendo nuntio Apostolis, quos valde mœstos ac lugentes inuenerat, nullam in dictis fidem consequutam, licet oculatam & auritam testem eorum quæ nuntiaret. Quod sanè in ipsorum laudem dici non potest sed potiùs in vituperium, vt inexcusabiles reddantur, sicut nec aliarum mulierum verbis credidisse dicuntur, quarum nuntius cum huius Mariæ nuntio coniungitur, Luc. 24. 10. & 11. Sic igitur in historiarum sacrarum lectione versandum nobis sciamus, in quibus præstantissimorum quorumcumque Dei seruorum tam vitia quàm virtutes notantur, vt quæ ad imitandum nobis proponuntur, ab iis discernamus quæ ante oculos nobis ponuntur, vt in nobis agnoscere & condemnare discamus quæ in aliis reprehendere condemnareque debemus. Præ-

incredulitas exemplum etiam in ipsis Apostolis.

Quale iudicium adhibendum in legendis & ad usum reuocandis historiis sanctissimorum quorumcumque quorum sacra scriptura meminit.

terea Spiritus sanctus rationem in iis edocet qua lapsi priùs resipuerint: vt eorum exemplo discamus, non modò quanta sit vel fortissimorum quorumcunque infirmitas, sed etiam qua ratione à recta via sint abducti, ne illos in deuia illa sequamur: & contrà qua ratione in viam redierint, vt vestigia ipsorum hac in parte, Deo nobis hanc gratiam largiente, sequamur.

*Quibus viis
in deuia il-
la homines
incidat &
longius in
iis proce-
dant, &
quod ad-
uersus istius
nodi mala
remedium.*

Et quidem istiusmodi exemplis Sacrae scripturae plenae sunt: sed vt in eo quod hic nobis offertur, hæreamus, quânam, age in tantam incredulitatem Apostoli lapsi sunt? Nempe Dei potentiam caulis secundis, naturalibus & ordinariis alligarunt. At quânam in eadem pertinacius perstiterunt? Obliti nimirum, Domini ac Magistri sui verborum tam luculentorum tamen, & toties inculcatorum, vt vel infestissimi & infensissimi eius hostes ea non ignorarent, Matth. 27. 63. Hoc igitur esto aduersus incredulitatem vnicum remedium, quò nostrae salutis arcana, & verum Christianorum alphabetum credamus, quamlibet renitente sensu nostro corruptissimo, cui tamen nisi renuntiemus non est nobis vlla pars in regno Dei, Matt. 16. 19. Luc. 9. 23. Dei nimirum verbo scripto penitus hæreamus, & quicquid illi reluctatur insanissimae stultitiae loco habeamus, quamcunque sapientiae & rationis vim iactet. Etsi verò Satan in Angelum lacis se transformet, siue sua somnia & inuentiones pro Dei verbo obtrudat (quod iam pridem factum

&

& etiamnum hodie factitari videmus in tan-
variis superstitionibus) siue Dei verbum
adulteret, aut verborum, aut sententiæ ra-
tione, quod facere illum coram Christo i-
pso non puduit, Matt. 4. 6. in promptu reme-
dium est, vt de verbi huius quod adfertur veri-
tate certis testimoniis constet: deinde attentè
consideretur, actandem memoriæ fixum in-
hæreat. In quibus omnibus quum Apostoli
turpiter errarint, & quidem se hac ratione in
tantum periculum coniecerint, vt in eo peri-
turi fuerint, nisi Deus pro sua immensa boni-
tate misertus eorum fuisset, age Deum Opt.
Max. precemur, vt tam longæ suæ patientiæ
minimè pertæsus, qua nos ex tam horrendis te-
nebris eruos huc vsque tolerauit, tam poten-
ter in posterum in nobis operetur, ne vnquam
deflectamus ab iis quæ ab ipso audiui-
mus ac didicimus: quod si fieret denuò miserandę no-
stri ingenij seruituri manciparemur, longé-
que in deteriori conditione positi, in plurima-
rum personarum, familiarum, vrbium ac tota-
rum prouinciarum tum præteritæ ætatis tum
præsentis etiam exemplum essemus: quod v-
tinam atque vtinam, pro sua immensa miseri-
cordia, Deus malum à nobis auertat. Amen.

HOMILIA SEPTIMA.

Matth.28.

11. *Proficiscentibus autem ipsis, ecce, quidam ex custodia venerunt in urbem, & nuntiauerunt primariis Sacerdotibus omnia quae facta fuerant.*

12. *Ipsi autem coacti cum Senioribus, consilioque capto, nummos multos dederunt militibus.*

13. *Dicentes, dicite, discipuli eius nocte venerunt, & eum furati sunt nobis dormientibus.*

14. *Quod si hoc auditum fuerit apud praesidem, nos persuadebimus ei, & securos vos praestabimus.*

15. *Ipsi verò accepta pecunia fecerunt sicut errant edocti: & divulgatus est ille sermo apud Iudeos usque ad hodiernum diem.*

Marc.16.

12. *Postea autem duobus ex ipsis ambulanti- bus apparuit alia forma, quum rus proficiscerentur.*

13. *Et illi abierunt, & annuntiauerunt reliquis: qui ne illis quidem crediderunt.*

Luc.24.

13. *Et ecce, duo ex iis ibant eo ipso die in vicum distantem stadiis sexaginta ab Hierusalem, cui [vico] nomen est Emmaus.*

14. *Et colloquebantur inter se de istis omnibus quae euenerant.*

Ante-

NTE QVAM ad nostri contex-
 tus expositionem accedamus,
 iterum hic totius huius historie
 series nobis consideranda, quæ
 alioquin esset inuolutior, quòd
 non potuerint quæ variis in locis eodem tem-
 pore gesta sunt, simul recitari: quæ in historia-
 rum tum sacrarum tum profanarum lectio-
 ne nõ diligenter animaduersa, nil mirũ si tan-
 tũ obſcuritatis & erroris adferant, quòd ex hi-
 storia præcedenti vel satis liquet. Nã quòd de
 Maria Magdalena dictũ est in secundo ipsius
 ab vrbe ad sepulchrum aduentu cum Petro &
 Iohanne, contigit dum aliæ mulieres, quæ po-
 stremæ ad monumentum venerant, reuerte-
 rentur in urbem. Hic igitur etiam notan-
 dum ea quæ de custodibus narrantur, & apud
 Matth. 28. II. recitantur, summo mane conti-
 gisse, iam tum quum prius illæ mulieres ad
 vngendum Dominum ad iter se accingerent:
 ita vt nec Maria Magdalena, quæ prior adue-
 nerat, & in urbem confestim reuersa fuerat,
 nec item aliæ mulieres, quæ Sole iam exorto
 aduenerant, hos custodes ad sepulchrum of-
 fenderint. Nam si offendissent, cui fit verisimi-
 le, fuisse aufuras ipsas ad monumentum pro-
 pius accedere, aut eos vltro compellate? Quid
 si vetò dum terræ motus factus est, aduenis-
 sent, ac semimortuos illos humi prostratos
 conspexissent, quanto maiore metu percussæ
 fuissent? His etiam quiddam maioris momen-
 ti accedit, nam si reſciuiſſent aut intellexiſſent,

*Huius hi-
 storie se-
 ries.*

sub vesperam diei illius quo sepultus est, aut etiam postridie eius diei à Iudæis sigillo saxum illud ingens obfirmatum, militè que ad monumento custodiam collocatos, non tantum anxias ac sollicitas futuras fuisse de saxo à sepulchro prouoluendo ut in illud intrarent, ut Marc. 16. 3. dicitur, sed longè magis de horum militum occursum fuisse laboraturas, ac de sigilli ad saxum appositi fractione, si posthabitis omnibus istiusmodi impedimentis quod animo susceperant perficere constituissent: Quid igitur aut sigillo aut custodibus factum esset ignorabant, quòd à Iudæis sub vesperam diei Veneris admodum serò hæc gesta essent, & ut est verisimile, magno silentio, postquam à Iosepho Domini corpus sepulchro conditum, & saxum ad illius ostium aduolutum fuisset, statim etiam reueris in urbem mulieribus, ubi diligenter quid à Iosepho gestum esset animaduertissent, sicut expressè dicitur, Matth. 27. 61. & Marc. 15. 47. & Luc. 23. 55. His positis ad contextum accedamus.

Quò magis Satan cum suis satellitibus veritatis tenebras offundere satagat, eò magis veritas elucet, & quales ipsi sint magis ac magis se patefaciunt.

Hactenus igitur intelleximus, ut Dominus aduersus hominum & quidem suorum indignitatem luctans, pro immensa sua misericordia & bonitate cœperit incredulitati ac diffidentia ipsorum mederi, resurrectione sua tum per Angelos patefacta, tum apparitione sua in propria persona, tam Mariæ Magdalene omnium primæ ad sepulchrum, quam aliis deinde mulieribus. Præsens autem historia narrat nobis, qua ratione Satan & Iesu Christi

inimici ab ipso Sarana excæcati, veritati huic suis dolis & molitionibus tenebras offundere conati sint: quibus tamen suorum hostium consiliis ita Deus occurrit, vt contrà magis magisque sese detexerint, & victoria penes veritatem remanserit: vt non magis improbi illi homines resurrectionem eius potuerint occultare, & ne in omnium notitiam veniret impedire, quàm clausum sepulchro detinere potuerant.

Quas verò Saran alias ab omni seculo artes versauit, & ne procul abeamus quod ab hinc annis octuaginta contigit, & quod oculis nostris quotidie conspiciamus, quid aliud est quàm huius historiæ expressum quoddam simulachrum? Nam humanæ omnes illæ traditiones, & tota illa Theologia Scholastica, quid aliud fuerunt quàm sigilla, quibus hæc Dei veritas in spelunca ignorantia & tot seculorum barbariei veluti conspulta iaceret? Saxi autem illius ingentis à Iosepho ad sepulchrum, minimè tamen mala mente appositi, nonne imago nobis proponitur in falso illo Primatu quem sibi Romanus Episcopus falsò vindicat, tanquam præcipuus Sacerdos inter eos quos non pudet reale & essenziale Iesu Christi sacrificium, & eius se sacrificos iactitare? Et quod longè maius est, nonne admiranda Dei prouidentia factum est (quò sit manifesta relatio inter hoc saxum à Iosepho appositum, & ea quæ ab istis impedimenta obiciuntur) vt hæc omnia, & quicquid ab iis pender

*Collatio cõ
sistorum ve
terum sacer
dotum Le
uiticorum
cum Papæ
sistorum con
sistorum in ve
ritate Do
mini sepe
lienda.*

Petri nomine, sed falsò tamen velentur? Aliquid amplius addam, nempe quemadmodum à Iosepho & Nicodemo, prorsus eorum ignaris quæ deinceps a Caiapha & suis essent gerenda, saxum illud aduolutum est ad ostium sepulchri, sic Primatum istum primùm introductum à veteribus quibusdam, minimè omnium malis Patribus, ordinem tantùm stabilire cogitantibus, quem ad fouendam pacem & concordiam in Dei domo inter eius œconomos necessarium arbitrabantur, nec prævidentibus quæ pedetentim deinceps in Ecclesiam non sine magno detrimento sunt inuecta. Quam si manifestissimam conformitatem ulterius urgeamus, nonne nouus hic Caiaphas, cum nouis Cardinalibus illis suis assessoribus, eadem ratione per cuniculos aggressi Imperatores, Reges ac Principes totius Christiani orbis ipsis imposuerunt, & eorum auctoritate abusi hoc saxum aduoluerunt, & sigillis obli-gnarunt, ne veritati pateret ullus exitus paulatim sepulta, sic prius, & eadem conscientia qua vetus ille Caiaphas cum satellitibus Pilatum adierunt, & faciendi quod vellent ab ipso potestatem acceperunt? Quid amplius? Nonne sancta hæc veritas, perrupis omnibus illis impedimentis exiit, & apparuit iis quos ex mundo visum est Deo eligere, ex quo saxum istud, effractis sigillis reuolutum est, & quidem cum maximo terre motu, & prostratis custodibus a fidelissimis Dei seruis & huius veritatis præconibus, à Deo ad hunc effectum cælitus, vt ita di-

dicam, missis? Postremò, nòne egregia illa Hispanica inquisitio, & eximij illi Nuntij in vniuersum orbem, ad veritatis resurrectionem impediendam, missi, eorundem sunt armati milites (& quidem duplici gladio tēporali & spiritali armati) instructi & opima stipendia capientes ex horrenda illa & plus quàm abominanda mercatura quam ex pauperum reditibus exercent, quorum alij miserè vñnum exponuntur, alij donantur, aut denique prout se res eorum habent administrantur? Age verò Concilium illud Tridentinum nonne vix est imago huius consilij de quo hæc historia meminit, à quo eandem consequuti sunt gratiam apud huius seculi Gubernatores quotquot fascinarunt, vt hæctenus fumos suos vendiderint, & suas inuentiones ac perditas molitiones vt bonas ac sanctas obtruserint? At fratres, estote forti animo, Qui hostibus omnibus inuitis surrexit, ac nostris temporibus suam veritatem in cordibus nostris veluti suscitauit, & eorum omnium quibus aures aperuit, eadem adhuc hodie potestate armatus est & erit aduersus omnes aduersarios, & eandem gerit coram salutis Ecclesiæ suæ per regnum veritatis, quam habuit quum ista contingerent. Quicquid denique cōtingat, veniet tempus quo Babylonem illam Romanam iidem euerfuri sunt qui construxerunt, quum ipsius oculos Dominus aperuerit, vti reuelatum ac promissum est in Apocalypicos cap. 17. Inrim animas nostras in spe & silentio possidea-

mus, quod expressè monet qui tēpora & momenta habet in manu posita, Luc. 21. 19. Matt. 10. 22. Act. 1. 7. patienter expectantes, dum quæ in deserto nutrita est reducatur ac possessioni suæ restituatur, Apoc. 12. 6.

*Admiranda
Dei prouidentia in
præuenien
dis hostium
veritatis
consiliis.*

Porro dixi præuisam à Domino omnem itam hostium suorum molitionem, quod ex singulis huius hystoriæ circumstantiis erit perspicuum. Nec enim omnes custodes, sed ex illis tantum quidam ad Sacerdotem hunc nuntium tulisse dicuntur: qua in re dupliciter admiranda Dei prouidentia elucet: primùm in eo quòd Dominus totidem testes præparauit ad inimicos suæ falsitatis arguendos, per suos ipsorum satellites, quot ex illis ad Sacerdotes non uenerunt: quibus Dominus hanc fortasse gratiam largitus est, ut cordibus compuncti sint iis ad sepulchrum conspectis quæ non nisi uiuentis æterni Dei potentia contingere poterant: quæ minimè dubium est quin alibi narrauerint. Deinde hac ratione Deus ostendit, tantum abesse ut mors illi victo dominaretur, ut contra per eam suorum hostium Iudex euaserit, & quidem in eorum animas & corpora sententiam laturus, qua nullam seueriorem aut asperiores in mundo improbi experiantur. Quis enim eos hic excæcauit? quis indurauit? quis in sensum reprobum tradidit, ut gloriam suam patefaceret, Rom. 1. 21. & Exod. 9. 26. nisi hic à mortuis Suscitatus, ut in medio suorum hostium dominetur? Psal. 110. 2. Porro nobis hæc duo capita ad maximam ac certissimam nostram

stram consolationem confidentissimè notanda sunt. Quum igitur audimus veritatis hostes ad horum exemplum coire ac conspirare, Deū facile viam inuenturum sciamus, quum opus erit, etiam ex medio ipsorum suscitatis quibusdam, qua fraudes & occultæ molitiones ipsorum detegantur, vt coram omnibus mortalibus pudore suffendantur. Sic orante Deum Dauide vt Achitophelis consilium, diuisis hostium suorum linguis turbaret, Psal. 55. 9. Deus Chusai suscitauit, cuius consilio tam Absalomo quàm Achitopheli ipsi vltima pernicietas allata est, 2. Sam. 17. 14. & 23. suscitatis ipsi iam antea Ionathane, & vxore Michol, à quibus Saulis insidiis eriperetur, 1. Sam. 19. 11. & 20. 9. Sic Paulus Apostolus Iudæorum insidias à fororis filio detectas effugit, Act. 23. 16. Denique talibus exemplis historia Ecclesiastica plena est. Et ne longius in exquirendis illis abeamus, annon idem non semel à Dominò præstitum est nostro seculo, in ipso Concilio Tridentino? Idem sanè me ipse possum sæpe expertū esse profiteri. Deo laus esto.

Sin excipiat aliquis, pergere tamen hostes, licet consiliis suis detectis: aio primū non semper id contingere: deinde quoties id accidit, id est, quoties Dominus permittit eos aduersus seruos suos quæcunque volunt facere, (sicuti de Ioanne Baptista Dominus loquitur, Matt. 17. 22.) in exitium vltimum ac perniciem improborum id cedere, & ipsos in suum ipsorum mucronem flagitiis suis incurtere, suoque

*Improbi,
quū maxi
mè videtur
voti sui com
potes facti,
tandem sen
siunt se à
suo scopo
procul aber
rassè.*

ipforum laqueo capi: quod miseris istis de quibus agimus, tandem profecto admirandis rationibus contigit. Nam quum Romanos adigissent in Pilati persona vt suæ crudelitatis & perfidiæ in Deum ministros se præberent, tandem & ipsos experti sunt vindices & ultores seuerissimos tantæ ingratitude, vt à quibus occisione deleri iusti Dei iudicij in ipsos luculentum exemplum exhibuerint, ex ipsius Domini varicinio, Matth. 24. 2. & 23. 38. Et hoc nō ignotum ipsis prophanis, quorum illud est antiquum prouerbium, Malum consilium cōsultori pessimum. Et proculdubio, ne procul excurtamus, horum temporum facies satis illud ipsum testatum facit, quum horrenda Dei iudicia iustissimè miserorum Dei filiorum carnificibus inflicta omnibus sint conspicua: furore Dei hodie reliquos insuper insequente, & potentissimas qualque vrbes innoxio sanguine conspurcatis premente: vnde fit vt argumentum abundè nobis suppeditetur, quod & in posterum fauente Deo suppeditabitur, cum Propheta dicendi, A Ichoua factum est istud, quod mirabile est in oculis nostris, Psal. 118. 23.

Asutissimi calumniatores Dei filiorum tandem deprehenduntur minus solertes in suis consiliis. De secundo verò capite, quod superius attigimus, excacatione & induratione conspirantium aduersus Deum & eius veritatem, clarissimum nobis hic ante oculos exemplam proponitur. Nam quæ magis inepta & ridicula deliberatio & consultatio potuit esse ea quam fraudulentis isti homines ineunt, iubere nimi-

rum

rum istos custodes, qui tamen non pauci fuerunt, & pulchrè armati, clauso præterea monumento ingenti saxo obsignato, dicere, miseros illos Domini discipulos, dormientibus ipsis sublatum corpus abstulisse? Nam aut altum ac profundum somnum eos dormiuisse necesse est, si strepitum tam ingentis saxi reuoluti, & sigillorum fractionem non audierunt: aut si vigilabant, quomodo non sunt eos insecuti, aut vnum saltem aliorum omnium indicem futurum apprehenderunt? En igitur hic apertissimè videmus, vti dixi, præter quàm quòd conscientiaè sensum omnem exuerunt, eum solum, cuius gloriam obscurare studebant, mentem illis omnem eripuisse, vt à seipsis, non minùs ridiculi quàm improbi coram Deo & hominibus fierent. Ac sanè Caiaphæ & satellitum ipsius successores agit hodie idem spiritus cecitatis & stuporis, vt easdem cum illis artes versent, qui quū sanctæ veritatis vim nullo pacto possint eludere non erubescunt infinitas calumnias tum voce tum scriptis confictas in vulgus spargere, quibus Dei fideles seruos infament. At Dei beneficio, tam falsas, tamque impudenter confictas, vt aliis argumentis non opus sit, quibus non tantùm praua ipsorum conscientia decegatur, sed etiam ex quibus appareat, eos, quum iam non habeant quod ogganniant etiã in sensum reprobum datos, ac sensu & intelligentia communi spoliatos ab eo qui non minus intercipit sapientes in astutia ipsorum, quàm fortes in suo

robore, Iob. 5. 13. 1. Cor. 3. 19. Agite igitur, fratres, quid nobis amplius metuendum, si à nobis stat ille defensor, tam eius scientiæ veritatis quam tuemur, quàm bonæ conscientiæ, quam accepimus ab ipso, qui hostium nostrorum corda & linguas habet in sua potestate, non minùs quàm manus & brachia ipsorum, ut nullis aliis instrumentis quàm illis ipsis opus habeat, ad eos quales sunt detegendos, & suam illis mercedem retribuendam.

*Horrendæ
confusiones
toto mundo
passim re-
gnantes in-
ter conscien-
tia: um inã-
gones, tum
in Romana
Ecclesia ho-
dierna, cum
in admini-
stratione In-
stiti: e. tum
in mutua
hominum
inter se con-
versatione.*

Sed insuper expendamus quibus mediis cõsilia sua conentur ad finem perducere. Nempe affatim numerata presente pecunia conscientiam & linguas perditorum istorum, redimunt. Nec enim tantum numerasse pecuniam dicuntur, sed eius magnam vim confecisse: quod tanè illis minimè fuit difficile, quum certissimũ sit thesauros templi argumentum illis quotidianorũ sacrilegiorũ admittendorũ præbuisse, Domino, nõ sine iustissima ratione, ipsis exprobrante, Dei domum ab ipsis in speluncam latronum fuisse conuersam, Matth. 21. 13. Minimè verò dubitandum est, quin apud Pilatum boni isti viri versarint easdem artes, quem satis nouerant se hac ratione facillimum experturos, non ignari quomodo se in istiusmodi rebus gerere consueuisset, quod testantur historiæ tam de ipso quàm de Felice, Act. 24. 27. & Festo, 25. 9. qui Iudææ etiam præfuerunt, aliis præsulibus nihilo meliores. Sed ò nefandam ac detestandam mercaturam. Et tamen nonne vel hac nostra tempestate, & quidem maximè,

si aliàs vnquam vniuersus terrarum orbis est
 instar fori cuiusdam publici in quo versan-
 tur dies noctesve istiusmodi venditores &
 emptores? Atque in primis Curia Romana se-
 des est in qua istiusmodi detestanda mercatu-
 ra, nullo pudore prorsus, exercetur, frustra iam
 ante sepringentos vel octingentos annos o-
 mnibus illud intuentibus, ac conquerentibus,
 & tamen sese miserè decipi tolerantibus? Et
 quidem ita se ré habere palàm est, ex eo quòd
 iam ante multa secula Papæ suffragia magna
 vi pecuniæ redimunt. Testes sunt historiæ e-
 lectionum, & Romanorū Pasquillorum. An-
 non verò certo pretio galeri rubri vancunt?
 Quinam verò galeris istis, lituis ac tiaris non
 esset suum pretium, quum nullum tam dete-
 standum sit facinus cuius redimendi pretium
 non constet, vel ex publicè excusis scriptis, eò
 impudentiæ isti mercatores deuenerunt? Qua-
 si verò non sufficiat à viuis tributum exigere,
 nonne fabula illa Purgatorij, & mysteria o-
 mnia quæ ibi peraguntur, certo pretio ven-
 duntur ab illis animarum mangonibus: & à
 miseris stultis redimuntur, quod ex Indulgen-
 tiarum ac Remissionum æstimatione conspi-
 cuum est? An vllus vetus est Canon, aut vllum
 vllius Concilij decretum, quod aliquam recti
 speciem habeat, quod non irritum fiat clausu-
 lis illis bullarum derogatoriis? An vlla parti-
 cula est in toto ipsorum cultu diuino, quem
 vocant, in qua videntibus ac sciētibus omni-
 bus non perpetua nūdinatio exerceatur, & ita

quidem vt non ipsa cœmeteria, non ipsæ Ecclesiæ sint immunes? Quousque verò, Deus Optime, tantam tamque diuturnam tuæ domus profanationem feres? At si isti detestandi, quid reliqua mundi parte fiet? Nam si de mutua hominum consuetudine agamus, ecquis recenseat aut capiat, quot dolos, quot fraudes, quot monopolia, quot artes tractent, retractent singuli in emendis aut vendendis inuicem conscientis? Fœneratores qui miserorum necessitate viuunt, quorum malis artibus annonæ caritas paratur, qui totas familias depredamini, quando tandem cogitabitis in cœlo Deum esse cui vobis factorum ratio reddenda sit? corâ cuius oculis nihil occultum esse possit, licet vestris dolis hominum iudicia fugiatis? Quinam verò fieri potuit, vt hæc tam misera tamque detestanda mercatura Christianum orbem ita peruaserit, & quidem cum tâto applausu recepta sit, vt pro veneranda Iustitia, quam ipsi profani Iouis filiam dixerunt, passim detestandæ corruptelæ locum obtineant? Annon ibi, saltem in maxima terrarum orbis parte, vaneunt Iudicum officia? Annon illiæ sedent institores, qui quod in solidum emerunt particulatim distrahant? Annon ad has Iustitiæ sedes non pauci horum aut illorum quos prensarunt fauore promouentur? Nonne ibi maxima pars eorum etiam qui meliore via promoti sunt statim donis ac muneribus exæcantur, aut impotentia animi abiepti sua authoritate abutuntur? Annon denique is est

scopulus ad quem allidentes omnes naufragium oportet pati, quem contra tutissimū aduersus quaslibet iniurias esse portū oportuit? Et, vt vno verbo absoluaui, ordo ille est, ordo, inquam, ille apud quem vnū meritò illud valere dici potest abominandum prouerbiū, Omnia Regina pecunia donat: hoc eò sanè grauius malum, quòd ex bonis legibus ac statutis & earum executoribus, hominū vita tota dependere videatur. Nec verò tantum istud malū ab istis aut à Pilato cœpit cui vetustissimos Legislatores, & ipsum Dominū occurrere voluisse compertum est. Sed non ideo leuius malum, quod creuit serpēdo: cuius rei testes sunt non tam Prophetarum querele, & omnium gentium ac nationū historiarū, quàm quod hodie conspicitur ab Oriente in Occidentem, & à Septentrione in Meridiem: certissimum signum magnum illum Deum tam deplorandæ sacrosanctæ Iustitiæ prophanationis ultionem diutius non prolaturum, mensura iam plus quàm exundante. Annon oportuerat nos ex maximorum etiam imperiorum ruinis, singulis prope sæculis, non quòd Legibus, sed quòd Iustitia carerent, saltem aliquam maiorem æquitatem integritatem discere, quàm eos qui solo naturæ, licet corruptissimæ ductu reguntur, nos, inquam, qui Reformatarum Ecclesiarum nomine tantopere gloriamur? Sed, quo iure, obsecro? Certè quòd ad doctrinam, optimo, & Dei beneficio valde singulari: sed si ysum respicias, planè

nullo. Te verò, Deus bone testor, quandoquidem surdis canimus, & nullis nostris hortationibus locus relinquitur. Nam quid singulis momentis litigantium causidicorum, proclamatorumque multitudinem commemorem? quid quotidiana litium sine fine semina? Quid te igitur, Geneva, fieret si amplio rem agrum à Domino esses consequuta? Horret animus sola illorum quæ coniici facile possunt cogitatione. At, vos Iudices, litigantes, procuratores, advocati seriò ad hæc mentem advertite. Tempus enim est, atque ô vtinam ne serò nimis.

Denique sic Hierosolymis vixerunt tum emptores tum venditores conscientiarum. Sin aliquis excipiat, nihilominus tamen huic fraudi locum fuisse, sparsumque falsum illum rumorem inter Iudæos, & creditum: ac proinde non ludere operam mentientes, quum vel tri-duani mendacij fructus sit vberimus, vt ille Cardinalis, infelicis memoriæ, cuius etiam sine nominis designatione plus satis notus, iactitare solebat. Aio non posse rectum ferri iudicium de causæ illius statu, nisi re perfecta & ad exitum suum perducta: quo posito, nunquam à scopo longiùs aberrasse comperientur istiusmodi homines, quàm quum ad consiliorum suorum finem peruenisse sibi visi sunt. Qua in re si mihi fides non habetur, expectent stulti & insani quod suo damno & ultimo periculo tandem sunt experturi, quod istis de quibus hîc agimus contigisse conspiciamus.

Gradatim

Accedamus ad historiam quam Marcus cap.

16. 12. paucis attigit, sed quam Lucas pluribus diligentissimè persecutus est, cap. 24. 13. ac non immerito, quum hæc historia complectatur amplissimam resurrectionis Domini confirmationem ex Scriptis Prophetis & aliis circumstantiis, & fructum vberem qui nobis ex hac historia colligendus est. Eodem igitur resurrectionis die, paulò post allatum Apostolis, & iis qui simul aderant, nuntium illum tam à mulieribus, quàm à Maria Magdalena, Dominus dicitur, tarditatem suorum discipulorum magis magisque correpturus, missis ad ipsos post mulierum nuntium duobus testibus oculatis, apparuisse duobus ex eorum numero qui mulierum nuntium acceperant, & quibus eadem cum reliquis suspecta fides nuntij fuerat: nihil minus cogitantibus quàm quærere aut offendere eum, qui ipsis obuiam factus est, euntibus in proximum vicum ob quædam negotia, quorum quum nulla fiat hic mētio, frustra laborarunt qui curiosius de illis inquisuerunt, sicut etiam de alterius discipuli nomine, quod hic non exprimitur. Nam quòd ad Cleopam, verisimile est eum esse, de cuius uxore nominatim fit mentio apud Ioannem, cap. 19. 25. tanquam sorore matris Domini. Quæstionibus igitur istiusmodi curiosis & inutilibus omissis, huius historiæ circumstantias diligenter consideremus, quas Spiritus sanctus meditandas nobis proponit. Ac primùm quidem hic notemus quæ iam in duabus præcedentibus historiis obseruauimus, nunquam

*resurrectio-
nem suam
Dominus
voluit pate-
facere, quò
melius no-
stra natura
tarditatem
ac stupore
gratiæ autē
immensa-
tem agnosca-
mus.*

obliuioni tradenda: quantas nimirū quàmque profundas radices incredulitas in nostra corruptissima deprauatissimâque natura agat, & quidem diutiùs in schola Domini edocta, ac proinde quoties Domino videtur nos, siue in primo aditu, siue iam viam ingressos alloqui, non eò fieri quòd preparatos ac benè ad ipsum excipiendum dispositos inueniat, sed ab eius immensa gratia & misericordia manare, qua sola mouetur ad opus suum inchoandum, promouendum ac perficiendum, in iis quos eligere ipsi visum est.

*Non tãtum
audiendum
Dei verbũ
in cœtu pu-
blico, sed e-
tiam magno
pere necessa-
ria sunt pe-
culiaries col-
lationes, mo-
dò illis mo-
dus adhi-
beatur.*

Nec verò vel ipsos Apostolos, vel alios discipulos, nec duos istos nominatim propterea in incredulorum peruicaciũ & ad apostasiam vergentium numerum reiiicimus. Nam qui in vrbe remãserant in vnũ coacti omnes fletibus ac luctibus indulgebãt, Mar. 16. 10. Hi duo verò sermonibus suis testantur Christũ à cordibus ipsorum non abfuisse, nec excessisse Hierosolyma, quasi calculo suo probantes quod aduersus Christum fuerat gestũ, aut quasi quam ab ipso doctrinam hauserant, reprobarent, etsi procul aberant à cognitione tum personę Iesu Christi, tum eius doctrinæ, ad salutẽ necessaria. Ergo dicantur inter se colloquuti de his omnibus quæ euenerant: ex quibus facile dignoscitur luctatam esse aduersus Crucis scandalum ipsorum fidem, qua Iesum Christum, & quæ de illo sciebant amplexi fuerant, vt nondum cesserint. Nam etsi dubij hęcabant, in meliorem partem tamen inclinabant, minimè omnium

omniū de Iesu Christi præstantia & innocen-
 tia dubitantes. Hinc discimus veris Christia-
 nis esse volētibus non sufficere leuem aliquam
 salutis cognitionem, sed certam scientiam re-
 quiri qua in Iesu Christo radicemur & ædifi-
 mur, ac in fide magis ac magis confirmemur,
 Eph. 3. 17. quod non vno momento perficitur.
 Prius enim plantari rigarique & incremen-
 tum accipere oportet arbores, antequam in
 domo Dei in proceras arbores, omni tempo-
 re fructum ferentes, euadant, Psalm. 1. 3. & 92.
 14. qua in re duo extrema summopere fugien-
 da. Quidam enim quum de conscientia agitur
 de nulla re ambigunt, nec quæstionem vllam
 mouēt, ea fide contenti quā huius seculi pseu-
 doprophetæ fidē implicitā vocant, aut fidem
 carbonarij: quasi quod nunquā auditū est cre-
 di possit: & quasi Christianū esse & pecudē esse
 nihil inter se differāt. Alij contra semper quæ-
 rūt, semper hærent dubij, nunquā vanæ & pro-
 fanæ suæ quā ad sacrarum Scripturarū lectiōē
 adferunt curiositati, satisfaciētes, pro humili
 illa animi demissione quæ domū Dei ingressos
 decet, & docilitate qua se ab eo doceri patiā-
 tur qui simplicibus dat sapientiā, vnde fit vt i-
 stiūmodi homines (vt eos Apolt. notat, 2. Tim.
 3. 7.) semper discant, & nunquam tamen ad co-
 gnitiōē veritatis veniant. Denique quum di-
 ligētissimi quique ac studiosissimi procul ad-
 huc absint ab ea scientia, quā Deus nos ex ver-
 bo suo vult consequi, ad ipsius gloriam & no-
 stram salutem, Domini Dei nostri doctrina

non tantum audienda legendave est, sed etiam noctes diesque versanda, Psalm. 1. 2. ac voluendae scripturae, Ioh. 5. 39. Act. 17. 11. atque adeo Dei profunda scrutanda, sed duce sancto Spiritu, si tamen ut intra fines nos continere discamus, eorum quae nobis in Apostolicis ac Prophetis scriptis reuelata sunt, ad exemplum Apostoli, 1. Cor. 2. 2. docentis ipsos etiam doctores sic esse discipulos oportere, iuxta monitionem illam ad discipulum suum Timotheum, quantumlibet excellentem in domo Dei doctorem, 1. Tim. 4. 13. à quo etiam sibi libros suos & maximè membranas mitti postulat, 2. Tim. 4. 13. Huc accedit quòd quum Dominus dona sua distribuat, cui & qua mensura ipsi visum est, ad mutuam vtilitatem & instructionem, ut pulchrè monet Apostolus, 1. Cor. 12. idcirco mutuae collationes sint necessariae, singulis quod à Domino acceperunt in medium conferentibus, & id ad Lydium lapidem expendentibus & examinantibus: mulieribus viros suos domi interrogantibus, 1. Cor. 14. 35. patribus domesticos Abrahami exemplo docentibus: Genes. 18. 19. filiis vicissim patres interrogantibus & ab eorum ore pendentibus, Genes. 12. 26. Psal. 44. 2. matribus ipsis etiam liberos suos erudiantibus, 1. Tim. 1. 5. quo respectu familiae ipsae generali nomine Ecclesiarum insigniuntur, 1. Cor. 16. 19. Huic rei fidem facito magnus ille vir Apollos, in Aquilae & Priscillae uxoris eius familia veluti doctor factus, Act. 8. 26. En quid ex officio nostro sit, quod

quod sanè si fieret totidem paradisos in terris quot familias haberemus. Porro, non tantum dicuntur hi duo inter se colloquuti, sed etiam disputasse, & Iesus Christus sermonibus ipsorum superueniens, cum ipsis etiam differuisse, quæstionésque ipsorum ex sacris explicuisse. Sed longè aliud est sanctè & religiosè disputare, & in vnam veritatem indagandã, & firmis fundamentis fulciendam intentum esse, quàm contentiosum, curiosum, ambitiosum esse, mordicus allatas prius conclusiones & præiudicia retinere: quod quum accidit, tantum abest vt eiusmodi disputationibus Lux vlla veritati in ædificationem adferatur, vt contrà diabolica sit sacrarum rerum prophatio, & tenebrarum in dies densiorum multiplicatio. Et huius sanè rei tristissima ob oculos exempla versantur, non in hac tantùm salutis scientia, sed in omnibus etiam humanis scientiis & disciplinis, in totius mundi summam perniciem, licet sapiens singulos in Proverbiis multis locis & Eccles. 12. 15. sedulò præmonuerit, & Apostolus, Rom. 14. 1. 1. Tim. 6. 4. & 2. Tim. 3. 9.

Præterea verò quum hi sermones in via dicantur habiti, aliquid docemur, cui si locus apud nos daretur, nã multæ contentiones, querelæ, odia sæpissimè atrociora præciderentur, ex quibus tandem horrendæ confusiones proficiscuntur. Nã vnde quæso tot cõtentiones, vnde tot lites emanant, à quibus sæpe ad verbera & his multò grauiora deuenitur, nisi ex oblo-

quii & detractionibus, vt sæpe vel vna vox magnū incēdium excitet, vix vnquam extinguendū? Sed vbi locorum hęc plerūque merces vaneunt? Nōne vel ad fontē, vel in molēdinis aut pistrinis maximè verò in priuatorū cœtibus ac colloquiis? Annō enim ibi singulorum vita excutitur? Quòd si fortè quis de hoc vel illo cœpit obloqui, nonne reliqui suū etiam symbolum adiiciunt, & scommate feriunt, vt sermo sermonem pariat? Nec verò priuatis ista parietibus creduntur, sed mox eliminata totam urbem putidis istiusmodi sermonibus complent, licet tam expressè nos Apostolus moneat, ne verbum vllum exeat ore nostro quod non sit ad ædificationem, & auditorum utilitatem, Ephes. 5. tum etiam scriptores aliqui prophani, à quibus tot præclara documēta in eam rem accepimus. Nec verò silentio sermones futiles hic prætereundi, quos tamē plerique tanquam nemini noxios, tueri vel eleuare contendunt. Quasi verò data sit lingua ad garrulitatem: ac non potius Deo ratio reddenda sit singulorum vitæ nostræ momentorum: præferim quam diserte Dominus denūtiarit, homines vltimo die iudicij rationem omnis otiosi verbi reddituros. Nullus verò hic excusationi locus, nempe res hac tandem est reditura. Quapropter, fratres, seriò de istis cogitemus. Aio enim, & quidem non sine mœrore aio, reprehensionem istam in nos nimium competere. An non verò contrà, tu Geneua, vna es in multis ciuitatibus cui Dominus de se

cogitandi longè maximas offert occasiones, & os aperit ad laudes eius prædicandas, & in mutuam ædificationem magnificas eius res gestas concinendi? Agite igitur, si Deum nobiscum semper esse cupimus, quocūque loco, & apud quoscunque fuerimus, ac proinde si expectamus ab illo in ingressu & egressu nostro benedici, de Deo semper cogitemus, & loquamur, fide & charitate nobis semper præeuntibus, ac tum optimum rerum nostrarum exitum speremus. Nam, inquit, Matth. 18. 20. Vbi duo vel tres coacti sunt in nomine meo, illic sum in medio eorum. En verò Domini mandatum expressum, Deut. 6. 6. Sinto verba ista quæ ego præcipio tibi hodie in corde tuo: & ea diligenter inculcabis filiis tuis, & mediteris sedens in domo tua, & ambulans in itinere, dormiens atque consurgens. Id si à nobis erit præstitum, ne dubitemus quin quemadmodum in hac historia memoratur Dominus superuenisse istis discipulorum sermonibus ad opus suum in ipsis perficiendum, & certiores faciendos de nuntio in quo vera omnis posita est, tum vitæ præsentis, tum futuræ, felicitas, ita in nobis vi sãcti sui Spiritus magis ac magis operetur, nobis semper præstò adsit, & nostram salutem, cui sit ad eius nominis gloriam honor & gloria in sempiternum. Amen.

HOMILIA OCTAVA.

Luc. 24.

15. *Et factum est dum colloquerentur, & se mutuò rogarent, ipse Iesus accessit, & unà iter faciebat cum ipsis.*

16. *Oculi autem eorum tenebantur, ne ipsum agnoscerent.*

17. *Dixit autem eis, Qui sunt hi sermones, quos conferitis inter vos ambulantes? & quid estis terrico vultu?*

18. *Respondens autem alter, cui nomen Cleopas, dixit ei, Tu solus commoraris in [urbe] Hierusalem, & ignoras quæ in ea facta sunt his diebus?*

19. *Ipse vero dixit eis, Quæ? At illi dixerunt ei, Quæ facta sunt, Iesu Nazareno, qui fuit Propheta, potens re ipsa & verbis, coram Deo & toto populo.*

20. *Quomodo eum tradiderunt principes Sacerdotum & magistratus nostri, ut morte damneretur, & crucifixerunt eum.*

21. *Nos autem sperabamus illum esse qui redempturus esset Israel: atqui præter hæc omnia, tertius hic dies agitur ex quo hæc facta sunt.*

Res ea in quibus Domino placet operari miraculose non semper

EXPOSITO à nobis, superiore die Dominico huius historiae initio, reliqua nobis longè maioris momenti sunt excutenda, sermones nimirum ultro citroque

citroque inter Iesum Christum & duos illos discipulos habiti, quum ipsis in itinere factus esset obuiam. Hic autem occurrit quæstio, si necuius certa solutione tota hæc historia nec vera nec verisimilis esse videatur, nempe, quum à discipulis illis duobus, nec vultu nec voce sit agnitus, quibus antea fuisset familiarissimus. Ad hanc quæstionem vno verbo responderet Euangelista, retentos nimirum eorum oculos fuisse: egent autem ista fusiore explicatione, licet nonnihil supra iam attigerimus, quum Mariæ Magdalenæ idem accidit, ipsum initio non agnoscenti, sed hortulanum esse putanti, Ioh. 20. 14. Sciendum igitur in istiusmodi *ὑπερφυσικαῖς* & extraordinariis, ac proinde miraculosis factis, nonnunquam rerum ipsarum mutatam essentiam ac proprietates essentielles, veluti quum virga Moysis in serpentem versa est: & Dominus aquam in vinum mutauit, quod initium fecit signorum: nonnunquam verò nec mutatam essentiam fuisse, nec proprietates essentielles, sed ad tempus tantum retentâs & impeditas, veluti quum aquæ maris & Iordanis steterunt: & vt ait pœta ille non ignobilis, Curuata in montis faciem circumiterit vnda, dum populus Dei per siccū gradio posset: & quum ignis ardor tribus illis Danielis fociis in fornacis flammam coniectis cohibitus est. Sic ad tempus aquæ natura fluidæ sub Iesu Christi ac Petri pedibus solidatæ sunt, Matth. 14. 25. & 29. sic ferri pondus secure emergente retentum est, 2. Reg.

immutatæ sunt nec in essentia sua, nec in qualitatibus, sed earum qualitates, tantum retentæ sunt & ad tempus impeditæ.

66. Nec verò mirum videri debet cuiquam, si Deus qui eandem potestatem habet in rebus creatis immutandis quam habuit in creandis, etiam quod minus est quoties ipsi videtur, facit, pro arbitrio suæ voluntatis retinens aut impediens qualitates & effecta rerum à se creatarum. Quapropter extraordinarium quidem fuit oculos & aures Mariæ Magdalene, & duorum discipulorum, sic quòd ad vsum audiendi & videndi, sine vlla naturali & ordinaria causa retineri, vt Iesum Christum nec vultu nec voce potuerint agnoscere, quandiu nimirum Domino visum fuit, oculorum & aurium nostrarum conditore. Sic olim à Domino Sodomitæ cæcitate percussi sunt, Genes. 19. 11. sic etiam Syriæ regis serui, percutiente ipsos Deo, caligarunt, 2. Reg. 6. 18. & 20.

*Quomodo
intelligendum
Iesum
Christum
alia forma
apparuisse.*

Quod itaque Marcus dicit 16. 12. Iesum Christum istis discipulis alia forma apparuisse, non intelligendum quasi realis quæpiam in Domini vultu mutatio facta sit, sed eius formæ respectu, quæ ex Domini voluntate in oculos caligantes Mariæ Magdalene, discipulorumque istorum incurrebat. Et quod de oculis tantum hic dicitur, de auribus etiam intelligendum aio. Nam si verè Iesu Christi vultus ac vox immutata fuisset, quid opus erat eorum oculos retineri: nam alioqui miraculum, non in discipulis, sed in Christo contigisset. Nec difficilior erat ipsis Christum auditu cognoscere quàm visu, nisi retentæ fuissent etiam ipsorum aures.

Sed

Sed alia rursus hic aliter soluenda difficultas occurrit, de Iesu Christi vestimentis, cuius corpus quum sepulchro nudum esset conditum, exceptis linteis quæ inuoluta manserunt in sepulchro, nunquam tamen se nudum exhibuit, nec vestimenta sua à militibus à quibus erat crucifixus recepit: itaque quum his vel illis apparuit, & quum in cælos ascendit, verè se ostendit, non autem tantum specie tenus, eo habitu quo voluit, modò hortulani, Mariæ Magdalena: modò viatoris, succinctis nimirum, vt verisimile est, vestibus, cum baculo in manu, quem fuisse Iudæorum peregrinantium morem compertum est. Nam alioqui si dixerimus verè nudum ipsum fuisse (quem non est verisimile supra cælos asportasse terrena vestimenta, sed tantum spectantibus exhibuisse vestimentorum speciem quam volebat, quod non erat alienum ab eius potestate) dicendum etiam fuerit toties illum oculos hominum retinuisse quoties & quibuscunque se conspiciendum exhibuit. Sed num mirum videri debet, eum qui res omnes condidit, id etiam potuisse: quique iam ipsis Abrahami temporibus, eousque sese illi accommodauit, vt appareret ipsi ad id momentum & actum, vero corpore formato, duobusque secum Angelis, cum vestimentis peregrinantium, & quidem hominum more biberet ac comederet (etsi non comedebat alimentum percepturus, nec diutius assumptum illud corpus seruaturus, vt deinde assumptam humanitatem nostram in

*Christus cū
iis vestimē
tis appa-
ruit quibus
voluit, ac
reipsa post
resurrectio-
nem nō spe-
cie tenus
tantum e-
dit ac bi-
bit.*

vnitatem personæ conseruauit & in æternum est conseruaturus, Genes. 18. capite integro) se se etiam suis discipulis accommodasse quodd ad vestitum, & quidem eòusque etiam vt cum ipsis ederet ac biberet, vt sensibilibiter ac palpabiliter ipsos de sua resurrectione certiores faceret?

Huius doctrinae v. sua.

Habetis huius difficultatis solutionem, ex qua discendum nobis quàm necesse sit nos singulis momentis Dei misericordiæ commendari, vt sensus etiam corporis nostri naturales regat, ex quorum integritate & recto vsu misera nostra vita dependet: quo recto & integro vsu ipsorum nobis conseruato, non decepti externa rerum forma, rectum amplectamur, & quantum ferre potest miserorum corporum infirmitas, sequamur. In primis autem, quum de conscientia agitur, & recto sensuum nostrorum, atque adeò totius nostræ vitæ fine, Deus à nobis supplicibus votis dies ac noctes inuocandus est, cum timore & reuerentia, vt si quas ingenij & recti iudicij vires in rerum terrenarum negotiis dedit, easdem augeat ac conseruet: ac ita nobiscum statuamus eum qui, siue nascentibus, siue deinceps per optimam educationem & rerum vsum istud donum largitus est, idem posse minuere, vel etiam penitus eripere, quando & quemadmodum ipsi visum fuerit. Et quidem horum exempla satis frequentia sacræ & prophanæ historiæ nobis suppeditant, & experientia quotidiana satis docet, vnde satis tritum & verissimum illud prouer-

prouerbum , Sapiētissimorum plerumque
 esse facta stultissima. Quoniam verò hæc hu-
 mana sapientia & prudentia in nefarium ho-
 minem cadens fit instrumentum perniciosissi-
 mum ac maximè noxium ea sapiētia prædito,
 tum quibuscunque aliis bonis artibus & scien-
 tiis: & naturalis omnis illa Lux, tenebrarum
 potiùs quàm Lucis nomine digna, nobis tan-
 tum arguendis & inexcusabilibus reddendis
 sufficit: Rom. 1. 20. 21. & 22. deserens nos quum
 maximè necessaria est, ad veri Dei cognitio-
 nem in Domino Iesu Christo, ad quem sen-
 suum omnium nostrorum dicta, facta, cogita-
 tiones referamus, istud potissimum Deus à no-
 bis orandus est, vt quum ab ipso deprehenda-
 mur in tenebris cum rebellione coniunctis
 nati, Rom. 8. 7. Ioh. 9. 41. transferat nos è tene-
 bris in admirabilem Lucem veræ suæ sapien-
 tiæ, 1. Pet. 2. 9. Ephes. 5. 8. illuminatis oculis mē-
 tis nostræ, Ephes. 1. 18. velle & facere in nobis
 erect, Phil. 2. 13. oculos nostros auertat ne vi-
 deant vanitatem, Psal. 119. 37. ne huius mundi
 fallaci specie decipiamur, 1. Cor. 7. 31. cui nos
 esse crucifixos, & eundem nobis oportet, Gal.
 6. 24. ne vnquam Pulchrum à Bono seiunga-
 mus, vt prima nostra parens fecit, Genes. 3. 6.
 aures nostras perfodiat, Psal. 40. 7. vt ex auditu
 generata fides ipsa cordis penetralia penetret,
 Rom. 10. 17. doceat nos manus in innocentia
 lauare, Psalm. 37. 13. pedes nostros à lapsu reti-
 neat, Psalm. 116. 8. tantum nobis suæ bonitatis
 gustum infundat, Psal. 34. 9. vt huius mundi

delicias flocci faciamus : sed donum illud cœleste radices in nostris cordibus altissimas agat, Heb. 6. 4. Denique anima & corpore nos ipsi uoueamus ac dicemus, Deumque vnicum requiramus, exemplumque imitati Prophetæ, Psalm. 42. 2. vehementi desiderio ipsum litiamus.

Cur Dominus istos viatores in interrogavit de iis quæ iâ sciebat, & quomodo quotidie idem faciat apud suos per propriâ ipsorû conscientiam.

Sed ad historiam reuertamur, in qua Dominus dicitur eos discipulos sequutus, quum altiùs eos ex animi vehementia loquentes audiuisset, & propius agnitos animaduertisset colloqui de rebus quibus grauiter offenderentur, vltro compellasse, quosque sermones agitarent interrogasse. Ne verò cogitemus factum id ab ipso ex illis cognituro quod melius quàm ipsi nouerat : (nam præter quàm quòd Deus erat cordium ipsorum scrutator, Ioh. 2. 25. is ipse erat passus ea de quibus inter se discipuli conferebant) sed potiùs eos docendi quæ nesciebant ab ipsismet occasionem captante. Etsi verò ratio hæc agendi veluti per ambages non necessaria quibusdam videri possit, aio contrà nos ex ea discere quæ ad salutis perfectam cognitionem omnino sunt necessaria. Nam ex eo discimus quàm malè isti discipuli præparati essent ad Domini resurrectionem credendam, quem instar cæterorum mortalium putabant in diem vsque vltimæ resurrectionis esse mortuum: quibus tamen tertius ille dies, cuius Cleopas meminit, in memoriam reuocare debuit quod à Præceptore toties prædictum audierant, mortem nempe suam,

suam; ac tertio die futuram resurrectionem, a-
 deò vt qui Dominum crucifixerant huius præ-
 dictionis non essent ignari, Matth. 27. 63. An-
 non igitur istud est immensæ diuinæ bonita-
 tis insigne testimonium, quòd quos poterat
 tanquam indignos sua gratia reiicere, digna-
 tus sit ipsemet clariùs quàm antea docendos
 quærere? Quoniam autem Adami filij, ad pri-
 mi sui parentis exemplum, Genes. 3. 12. peccata
 solent vel prorsus inficiari, vel saltem extenua-
 re, licet manifestissima, idcirco Dominus, etiam
 vt cordium scrutator, melius quàm ipsimet
 quid in pectore & in ore haberent nouisset,
 tamen sciscitatur eos vt ab ipsismet suas cogi-
 tiones expiscaretur, vt ex ipsorum ignorantia
 quam agnoscerent occasionem captaret eos
 docendi, & remedij quod erat ipsis allaturus
 capaces reddendi. O admirandam Dei bonita-
 tem erga nos, totidem nobis suppeditantis
 occasiones ex tenebris, lucem, & ex ignorantia
 nostra, sapientiam eruendi, quot suggerit ad-
 monitiones, siue conscientia nos remordeat,
 siue aliunde moneamur: siue nos iudicia ipsius
 quæ ex misero & infelici statu nostro cogno-
 scimus, arguant: ex quibus tum ignorantiam
 eorum quæ scire nos oportuit, tum peccata
 quibus immersi torpescimus agnoscere nos
 par est, quasi Domino ipso nobis, vt olim duo-
 bus his discipulis de quibus agimus, occur-
 rente.

Hæc igitur in vsus nostros vt conuertamus,
 sciendum nullum in nobis esse vel leuissimum

*Quomodo
 in vsu re
 nocandum*

*illud, Quae
vite, & inue
nietur.*

motum ea cognoscendi quæ de Deo ad salu-
tem scire & credere nos oportet, quin is à quo
in nobis bonus iste motus ac desiderium crea-
tur, quantacumque humana infirmitate labo-
remus, illud augeat ac promoueat ad nostram
eruditionem, siue defectus nostros aut in do-
ctrina aut in moribus arguat, siue aduersus
quaslibet difficultates nos soletur, & in iis quæ
ab ipso didicimus magis ac magis confirmet:
modò tamen ad eum ubi se patefacit, in verbo
suo nimirum confugiamus, quod ideo vult in
Ecclesia sua nobis dispensari: eodémque zelo
quo duo isti discipuli aures attentas ac dociles
præbeamus, tantisper expectantes dum videa-
mus eum qualis est, longè modis omnibus ex-
cellentiore præsentia quàm in his terris appa-
ruerit.

*Tripliciter
peccatur
graniter &
perniciosè
in iis in qui
vendis quæ
sunt ad sa-
lutem singu-
los oportet.*

Sequitur Cleopæ responsum, non agnoscé-
tis eum quem alloquebatur, & arguentis tan-
quam ignarum facti tam stupendi, quod Hie-
rosolymis summo facinore gestum, omnibus
patere debuerat: malè sanè congruens Domi-
no responsum, sed bono fundamento nixum,
si quod Cleopas ponebat verum fuisset, eum
quem alloquebatur, ignarum fuisse facti tam
celebris ac tanti momenti. Quare, licet in ap-
plicatione peccatum sit à Cleopa, dico tamen
huius reprehensionis vsum esse maximum, no-
stróque sæculo, si vlli alij vnquam in re simili,
conuenientissimum. Quid enim, obsecro, in
tantis de Christiana Religione, quæ hodie
passim in toto Christiano orbe mouentur cõ-

trouerſis nos magis vrget, quàm vt cognitionem adipiſcamur veræ doctrinæ & veræ Eccleſiæ? An verò fuit vllum ab Apoſtolorum temporibus ſeculum, cui melius conueniat, quod de ſui temporis hominibus dicebat Apoſtolus, 2. Cor. 4. 3. ſi reſtū eſt Euangelium, iis qui pereunt reſtū eſſe, in quibus Deus huius ſeculi mentes occæcauit? Alij igitur illud ad eò contemnunt, vt ne inquirent quidem: alij, etſi Lux oculos eorum & aures feriat, oculos ſibi eruunt & aures obturant, ne hanc veritatem videant aut audiant: alij eandem à ſe remouent, abigunt, furioſè denique perſequuntur. Ac ſi de rebus omnino vanis & inutilibus agitur, vt vaniſſimus ſit maximam earum cognitionem aſſecutus, aut de argutiis, à ſe ipſis clara ſatis, obſcurantibus: aut de ſcientiis, (ſi modò ſcientiæ nomen merentur) quarum ipſe Diabolus author, & quas Deus diſcretè prohibuit: annon ea quiſque penitiſſimè rimatur? Ac ſi de çaducis opibus congerendis, aut humanis aliis negotiis agitur, nonne videtis vt ſinguli, non eant, ſed currant præcipientes, nullam vel animo vel corpori noctes atque dies quietem concedentes? En vt mundus viuat, parui faciens eam ex qua beatiſſimus ſcientiam: vt ex eiufdem ignorantia, infelices, tum in hac vita tum in altera, & contrà diligentiffimus in iis inquirendis quæ ſecum corporis & animi laborem, & vtriuſque tandem extremam perniciem vehunt. Arque ô vrinam à nobis tam procul malū iſtud exularet quàm

frequens est, licet Domino indefinenter, sed frustra nos monente & hortante. Quousque verò tandem iste Dei contemptus, & regnum mammonæ iniquitatis est duraturum? Equidem Propheta non sum, vt certum terminum præfigam: at quum videam, quæ quotidie in oculos occurrunt, & sciam, quæ scio, quid sperare aulam, nisi mensuram ad cumulum peruenisse? Ac proculdubio, nisi meliorem mentem induamus, num fore putamus nostram conditionem meliorem quàm fuit vrbis Hierusalé, de qua hic agitur, quòd suæ visitationis tempus non agnouerit? Quinimo si peius adhuc nos geramus quàm legessit vnquam Capernaum aut Bethsaida, nunquid imminet nostris cervicibus multò magis horrendum iudicium quàm id de quo minatur Dominus apud Matth. II. vers. 21? At Deus pro immensa sua misericordia malum istud à nobis auertat: verùm hanc gratiam sine seria & matura immutatione consequi nos posse ne speremus.

*Exemplum
summæ in-
firmitatis
in Cleopæ
respõso, par-
tim falso,
partim in
eo quod est
verum ma-
co ac dese-
ctus.*

Iam autem responsum audiamus Cleopæ de sermone cum comite habito, cuius duo sunt capita: primum, testimonium de Christo eximium, alterum causas continet quibus ipse & alter adhuc hærent dubij & incerti. Primum igitur, cum quem non agnitum alloquebatur, Iesum dicit, sed de Nazareth. Prophetam deinde agnoscit, & quidem excellentissimum coram Deo & hominibus, operibus & sermonibus coram Deo & toto populo. Testi-

monium

monium partim falsum, partim in eo quod verum est mancum & defectiuum. Nec verò propterea duos viros istos in eorum quos incredulitas totos occupat: nec in Iesu Christi inimicorum aut Apostatarum numero reponimus: etsi tamen agnoscimus exiguam tum illis fuisse Lucem Euangelicam, Christianæque fidei prima rudimenta valde tenuia, quæ fides deinde in ipsis creuit ac irrigata & aucta, eius ipsius virtute à quo in ipsis fuerat plantata, fructum tulit. Sic monet Apostolus vt qui maiores profectus fecerunt, infirmiores in fide tolerant & ad se assumant, Rom. 14. 1. & Philip. 3. 15.

Primum igitur quòd Nazaretham putat locum esse natiuitatis eius quem Iesum vocat, aut ignorans, aut non expendens eius vocis significationem, quam ipse Gabriel Angelus indicarat, Matth. 1. 21. falsum est. Nam Bethlehem Iesus natus est. Deinde his verbis pugnantialo qui planè videtur, hunc enim esse Iesum, & Nazarethæ natum, sunt contradictoria, quum expressè prædictum sit, hunc Iesum, (idest Seruatorem, qui Christus est Dominus, & Patrum expectatio) nascitutum Bethlehem Iudæ, non autem in Galilæa: vel ipsis testibus Scribis Herodi apud Matth. 2. 5. respondentibus de loco nascituri Messie, ex Prophetæ Michæ loco cap. 5. 2. Cleopas itaque quid diceret non intellexit, & quidem ex sola ignorantia, Iesu nomen non aliter quàm de quolibet è vulgo intelligente, quum eodem nomine Mo-

Graviter erravit Cleopas, tum in nomine Iesu malè intellecto, tum in eo quod Nazarethanum fuisse existimavit.

sis famulus, qui post Moſen populi conductor fuit, & alij non pauci fuiſſent inſignes: Vox enim Hebræa, quicquid phanatici quidã ſomnient, & Rabini ex impietate garriant, eadem eſt cum Græca Ἰησοῦς, ex qua Ieſu nomen aliæ omnes linguæ mutuatae ſunt.

Rumor communis hominum errorum fuit cauſa, multaque hodie, imo infinita mala gi-gnit.

Igitur ab errore communi manſiit hæc ignorantia, quodãmodo vt videtur excuſanda in iis qui cauſam peculiarem huius nominis Chriſto impoſiti cælitus, non ab hominibus, ignorabant. Nec verò minus vulgatus error, Ieſum Chriſtum Nazarenum eſſe, illo, quo Iosephi habitus eſt filius, quod nimirum Nazarethæ educatus eſſet, quæ Iosephi & Mariæ domicilium fuit; Matth. 13. 56. Hinc conſpicuum eſt quæ fides & ſpes eorum eſſe poſſit qui rumorem vulgi ſuæ Religionis fundamentum ponunt, quos ſaltem triti ore omnium pro-verbij meminiffe decuerat, Stultos in turbam ruere: & hæc quidem non leuis culpa; multorum malorum origo. At hic error longè illo altero grauior. Nec enim Ieſus eſſe Chriſtus deſiſſet, etſi alio à Patre quàm Ieſu nomine ornatus, quem Propheta priùs Immanuelem dixerat, duarum ipſius nempe naturarum reſpectu: ſed eſſe Chriſtus Dauidi promiſſus non poterat, & alibi quàm Bethlehemi naſci, quin Dei verbum per Micheam prophetam falſi coargueretur.

Et i errores in Sacerdotibus & Scribis prorsus inexcusabiles.

Cæterum in Scribis & Sacerdotibus prorsus non excuſandi iſti errores. Nam quam ſciuerint & audiuerint vbi Chriſtus eſſet naſciturus;

rurus, præter supputationem septimanarum Danielis, qui cum cæteris Prophetis in Synagoga, Luc. 4. 19. & Act. 13. 27. diebus Sabbati legebatur. Magorum ex Oriente in urbem Hierosolymam aduentus, & ab ipsis redditum Herodi responsum, nonne saltem illos ad horum seriam indagacionem excitare debuerant? Et vt hæc omittam, quæ deinceps contigerunt, infantium putà Bethlehemiticorū cædes, à pastoribus per totam regionem diulgatus rumor, Luc. 2. 17. præsentatio in templo facta, Simeonis & Annæ prophetissæ testimonia, eodem loci reddita, concio à Christo duodenario in Synagoga Hierosolymis habita, Luc. 2. 46. tota Ioânis Baptistæ prædicatio, hūc Seruatorem digito monstrantis, nonne satis apertè demonstrant istos Sacerdotes & Seniores populi, nec simplici ignorantia, nec tantum inexcusabili negligentia lapsos esse, sed malitiosa induratione, quæ ipsos de loco natiuitatis Iesu Christi prohibuit inquirere, & qua deinceps in eadem ignorantia tum ipsi tum alij etiam magis ac magis obfirmati sunt, Ioh. 3. 5. Iesum Christum in Galilæa, Nazarethè putata, natum, vt inde Christum esse non posse aduersus seipos concluderent?

Quis verò Cleopam & alios discipulos eadem iam dudū opinione imbutos, vt ex Ioh. cap. 45 & 46. patet, à crassa & sūma stupiditate & negligentia liberarit, qui tam diu loquentem Magistrum audierant, ex quo hæc omnia sciscitari potuerūt ac debuerant? Nam

*Quo sensu
Iesus Christi
fuit à Petro &
Panlo Nazare-
nus dictus.*

extra dubium est, Cleopam hic ex animi sui sensu loquutum. At quum Petrus, melius edoctus, à resurrectione vocat eum Nazarenum, Act. 4. 10. & 3. 6. & 2. 22. & D. Paulus, Act. 26. 9. & ipse Christus ita seipsum denominavit, eorum respectu factum est quos alloquebatur, ut ex noto cognomine agnosceretur, non autem ut communis error approbaretur. Et hic quidem primus in Cleopæ responso defectus:

Non satis est Christum verum hominem dicere, nisi et verum Deum agnoscas.

At quod sequitur longè maioris etiam est momenti. Verè quidem enim Cleopas magistrum suum hominem vocavit: sicuti etiam eum hominè Petrus dixit, Act. 2. 2. 2. & Apostolus Paulus, 2. Tim. 2. 5. non tamen hanc vocem restringens, quasi tantum homo fuisset: sed Cleopas, quod ex eius sermone conspicuum est, sic hominem & quidem excellentissimum agnoscit, ut de eo nihil aliud nisi ut de homine sentiat. Qua in re ostendit iterum quàm tum etiam religionis Christianæ, firmi fundamenti de persona Mediatoris esset ignarus. Nisi enim Iesus Christus non unus esset verus Deus quàm verus homo, quis sine idololatria vel in eo fiduciam suam collocaret, vel ipsum inuocaret? Annon etiam ipsi Seruatore & Reconciliatore apud Deum suum Creatorem opus esset.

Quanta sit statuenda differentia inter Iesum Christum, quum Prophetæ dici

Nihilo vero certiolem habebat Cleopas cognitionem officij Mediatoris, quem aliorum Prophetarum numero accensebat, licet longè aliis superiorem faciebat. Et si enim Prophetæ vox, quocunque sensu accipiatur, me-

ritò Iesu Christo tribuitur: sic tamen intelligenda vt in Christo discernatur, non tantum secundum reuelationis mensuram, Ioh. 3. 34. sed in re ipsa & modo eam habendi. Nam alij Prophetæ hanc gratiam aliunde acceperunt quàm à se: Iesus verò Christus quatenus Deus est, vna & eadem essentia & virtus cum Patre & Spiritu Sancto, seipsum hoc Spiritu, respectu suæ humanitatis, vixit. Et quod maius est, tantum abest vt alij Prophetæ eiusdem cum illo sint dignitatis, vt contra is ipse sit cuius spiritu afflati alij omnes Prophetæ loquuti sunt, I. Pet. I. II. quique quum supra cœlos ascēderit vt cœlum ac terram regat, etiam quatenus homo est, Ioh. 5. 27. & Matth. 28. 18. non sanè simpliciter vt Scribæ ac Prophetæ loquutus est his plerunque verbis, *Sic dicit Dominus*, sed vt auctoritatem habens, Matth. 7. 29. & tãquam domus suæ dominus, Heb. 3. 6. his verbis vsus, *Amen, Amen, dico vobis*. Is enim est qui Ecclesiæ suæ Prophetas, Pastores ac Doctores dat, Ephes. 4. II. Præterea discrimen est aliud longè maximum & essentiale inter Prophetas, Iesum Christum venturum prædicentes, & Iesum Christum qui substantia est Prophetiarum, quique nobis, vt qui in sinu Patris sit, eum reuelavit. Ex qua collatione satis patet Cleopam valde rudem adhuc fuisse status Prophetici Domini nostri Iesu Christi, licet meritò doctrinam eius & opera magni fecerit: siue hanc Prophetæ vocem ad eius miracula restringamus, siue ad omnes eius actiones

extendamus.

Abusus ex quo nascitur & foveatur fallacia omnis religio, manat ex eo quod Sp. S. alligatur inseparabiliter personis, sed dentibus primum in cathedra Moysi, deinde de Iesu Christi, quos tamen ad Lydium lapidem oportuerat examinari.

Vt autem ex hoc defectu fructum aliquem colligamus, summopere notandæ sunt duæ scaturigines è quibus omnes isti errores promanarunt. Harum prior est praua populi opinio, qui propterea quòd Deus summum Sacerdotem & eius assessores esse iusserat Legis totius Doctores atque expositores, Leuit. 10. 11. & Deut. 17. 10. & 11. ita Dei Spiritum personis illis alligabat, vt quicquid obtruderent tanquam verum & à Deo profectum acciperent. Altera est semel receptam opinionem mordicus retentam fuisse. En vt miser ille populus fuerit instar gregis miserarum ouium, quarum aliæ errarent sine pastore, Matth. 9. 16. aliæ essent instar cæcorum, quos alij cæci ducerent, Matth. 15. 14. Veruntamen ex sacrarum historiarum lectione, & Prophezarum reprehensionibus ipsos oportuerat didicisse, tã Sacerdotes quàm alios templi ministros sapissimè fuisse veræ doctrinæ hostes infensissimos, ac persecutores acerbissimos: & nominatim Esaias tam clarè prædixerat, perire nolentes cū irrisoribus supra populum in Hierusalem dominantibus, Esa. 28. 14. ex Lege & testimonio oportere iudicare tanquam veros discipulos obliquatos & compactos, Esa. 8. 16. sublata à sapientibus sapientia, & intelligentibus intelligentia, perfusis ipsis spiritu soporis, obtectis Prophezarum oculis, & primorum videncium, Esa. 29. 10. & 14. Et à quibus, obsecro, præcipuum lapidem ab ædicantibus reiiciendum

præ-

prædixerat Propheta, Psal. 118. 22. & Dominus ipse, Matth. 21. 42? Annon autem istud ipsum Ecclesiam Dei & miseris conscientias singulis seculis in hunc miserum statum impulit, in quem collapsam eam intuemur? Nam perdit illi homines qui se hodie Catholicæ Ecclesiæ repræsentatiuæ nomine venditant, horrendam profanationē in omnes veræ Religionis partes inuexisse conuicti, quid magis clamitare solent quàm Ecclesiam errare non posse? Quasi verò probauerint se eam esse Dei viuentis Ecclesiam, quam Paulus columnam veritatis dicit: quum tamen contrà omnibus, saltem non cæcutientibus, manifestum sit & intus & foris, verè potiùs illos esse Babylonem illam ingentem matrem scortationum & abominationum terræ, sanctorum inebriatam sanguine, & Iesu Christi martyrum, Apocal. 17. 4. & 5. Cæterùm vna illis est hæc aduersus omnes quos adferimus ex Scriptura locos oppositio. Quinam verò vos estis, vt vos opponatis omnibus iis quæ antequam prodiretis, omnes credebant & faciebant? Annon, obsecro, ista illa fundamenta sunt ad ignaros erudiendos, & fulciendas conscientias labascentes, & cum infinitis tentationibus colluctantes? Tibi verò Domine Iesu Christe, gratias agimus immortales, quòd nobis, vt duobus istis tuis discipulis, occurrere dignatus sis, vt ex tot tantis quæ fallacibus & mendacibus hominum commētis erueres: ac precamur etiam vt quo modo cœpisti pergas miseram Ecclesiam tuam in-

staurare, sicuti duos discipulos tuos pluribus erudiuisti, quemadmodum deinceps audituri sumus.

Falsa illa opinio, Pastorum nomen præ se ferentibus indifferenter adhibendū filiē, obscurius facit quod est apertissimum: & adhuc hodie mētibus hominum tenebras of fundit.

Vt igitur ad historiam reuertamur, Cleopas tantæ suæ anxietatis ex qua se non posset extricare duas causas adfert: primū quānam id fieri potuisset, quod fidem omnem superare videtur, Iesum Christum tam sanctum & tam insignem fuisse Prophetam, & tamen à præcipuis Sacerdotibus & populi Senioribus non modò non agnitum fuisse, quem tamen par erat ab ipsis melius quàm ab alio quouis agnoscere, sed etiam odio habitum, & ad mortem usque, & quidem mortem Crucis petitem. Deinde, quā fieri posset ut iam hoc triduo mortuus reuera, is esset qui Patribus fuerat promissus ad Israëlem liberandum: quod se tamē Cleopas cum aliis etiam discipulis dicit expectasse. Magnas illas profectò difficultates adfert, ex quibus videmus quàm facilè vnus error multos alios ac penè infinitos in hominum mentibus pariat. Nam Cleopas fieri omnino non posse quum præsupponeret, ut summi Sacerdotes ac Seniores populi eò usque ignorantia aut improbitatis deuenissent, obscurum putat quod erat satis apertum, & contradictoria existimat quæ pulchrè inter se conueniunt.

Vera ratio falsos pastores à veris discernendi hæc vna est

Nam quid magis est proprium veritatis inimicis, quàm ut eandem reiciant & persequantur? Tales autem esse Sacerdotes & Gubernatores populi, Cleopas & alij discipuli col.

colligere saltem debuerant ex perpetua repu- *an cōsacra*
gnātia inter homines illos & Christum, quem *Scriptura*
hoc suo responso testabatur se tanquam Dei *conueniāt.*
hominem, excellentissimūque Prophetam
agnoscere, non sanè illum quidem specie te-
nus, sed re ipsa Deo & hominibus eidentissi-
mo certòque testimonio approbatum. Annè
istud ipsum hodie præsupponunt, tum miseri
cæci illi, quibus Religio est de Religionis cō-
trouerſis capitibus inquirere, tum ij quibus
aut ex parte aut omnino constat quidem de il-
lis controuerſis, sed de sopienda conscientia
tantum cogitant? Quum igitur Cleopas Iesum
Christum haberet pro tam sancto & excellenti
viro, nonne potuit ex eo cognoscere eos à qui-
bus ita fuerat condemnatus esse si non perdi-
tissimos & ab omnibus abominandos, saltem
crassissimæ ignorantia reos, ideòque reiicien-
dos? Non aliter hodie, si Euangelium pro vero
admittitur, quomodo non habentur pro pseu-
dopastoribus à quibus illud reiicitur? Vt verò
vtrum illud reiiciant nec ne cognoscatur, an-
non oporteret, pro falso illo præiudicio, non
pelle illos errare, diligenter inquirere an eo-
rum doctrina sit conformis Scripturis, necne?
Hoc ipse Dominus iussit, Esa. 28. 20. Ioh. 5. 39.
hoc vetus Ecclesia fecit, Act. 17. 11. Hoc igitur
adhuc hodie nobis faciendum erat. Contra ex-
cipiunt alij quidem non esse verisimile, Deum
suam Ecclesiam eousque deseruisse, vt in tan-
tam ignorantiam prolapsa sit quantum asseri-
mus: alij verò regerunt vt vt sit non tamen al-

tare aduersus altare, sicuti facimus, fabricandum, transformando quæ reformanda potius fuerunt: alij Legitimi Concilij definitionem expectandam censent: quæ omnes pessimæ sunt conclusiones, ex falsis natæ præsuppositionibus.

*Et non est
de Pastoribus
malè
sententiã,
sic non te-
merè quo-
rumlibet
Pastorum
de Deo ut
necessario
vera est re-
cipienda.*

Nam vt ad singula sigillatim respondeam: non dicimus habendos omnes Ecclesiæ Gubernatores pro falsis Doctoribus, sed quum tales esse possint, & tota veteris Ecclesiæ historia moneat, tum ipse Iesus Christus prædixerit, & Apostoli scriptis tradiderint, omniumque seculorum experientia doceat, cecitatem, quam aduenisse dicimus, vèturam fuisse, num illi, quæso, sapiant qui quum in ea tempora inciderint, quibus tantopere hæc quæstio agitatatur, non magis mouentur quàm si ad eos nihil pertineret.

Nam credere quenquam seruari posse, qui non sit Christianus, idest qui de Deo non credat quæ credenda sunt, vt illi reconcilietur & sit gratus & acceptus: & quènam credere posse quod ignoret: posse verò nosse non inquirentem sicuti quærendum est, non modò somniantis est, sed prorsus delirantis. Nam quicquid interrogatus aliquis responderit, & sine fundamento credere & admittere, quid aliud est quàm seipsum decipere, aut in periculum illud se conicere, suamque conscientiam floccipendere, aut salutem aut damnationem rebus omnibus posthabere?

Ecclesiæ

Deinde, verum illud quidem fateor à Deo
suam

suam Ecclesiam nunquam esse deserendam, ac fideles pastores & doctores, idest, fideles arcanorum Dei dispensatores, I. Cor. 4. 1. esse sui muneris respectu velut illius Ecclesiæ columnas, sed hoc Ecclesiæ vocabulum, quo cætus ouium Domini vocem non autem peregrini audientium significatur, Ioh. 10. 6. & 27. ad eos restringere qui Gubernatores Ecclesiæ dicuntur, de quibus an reuera tales sint ignoratur, non tolerandum errorem dico.

Nec magis eorum admittendam excusationem censeo, qui ingenij sui imbecillitatem prætexunt. Nam si eousque locum imbecillitati mentis dandum esse putamus, vt sit tantopere desperandum, quis oro idoneus erit vt Pastor, aut etiam ouis fiat? Nec dicimus omnes Christianos ad tantam scientiam debere peruenire, vt de quavis Christianæ Religionis controuersia respondere teneantur. At quum sine fide nemo Deo placeat, fides autem rerum credendarum certam cognitionem præsupponat, seruandum quemlibet ad eam cognitionem vsque progredi necesse est: ac proinde nulla superest vocatis excusatio, quæcunque tandem naturæ nostræ incapacitas aut repugnantia occurrat, quin vocanti sese docilem præbendo respondeat, quum frustra nunquam dixerit Dominus, Petite & dabitur vobis: querite & inuenietis, pulsate & aperietur vobis, Matt. 7. 7. & Luc. 11. 13. Quid amplius? Tantum abest vt propter incapacitatem animus despondendus sit, vt nemo contra dignus sit hu-

n. iij.

*vox non ad
solos pasto-
res restrin-
genda.*

*Neminem
sua ingenij
imbecilli-
tas excusat
quominus
ea inquirat
quæ crede-
re ipsum o-
portet.*

ius sapientiæ cognitione, nisi qui stultitiam suam agnoscit, & eidem renuntiat, Luc. 10. 21.

*Non intro-
ducunt no-
uam Reli-
gionem qui
solam verã
& veterem
suo loco de-
pulsam à
falsa resti-
tunt.*

Quid verò futurum est iis qui pro veteri suo altari pugnant, nouum nostrum appellantes, si tandem errorem suum agnoscant, se nimirum hoc pro alio accepisse, atque ad eò Domini altare instaurare, suo loco prius motum ab iis qui Damasi altare substituere conabantur., 2. Reg. 16. 11. non esse Ecclesiam transformare, sed reformare?

*Concilij de-
finitionem
expectanti-
bus respec-
detur.*

De Concilij verò definitione quapiam expectanda, vtinam tam illud esset facile, quàm repugnare omnia videntur. Quid autem fiet interea temporis morientibus? An in alio mûdo speramus tale quod futurum Concilium? Agite igitur, fratres, Deo gratias agamus, qui nos istiusmodi conclusionum atque inde manantium errorum falsitatē docuit, ac cum omni modestia & animi abiectiōe, nostrique & eorum omnium quæ sunt in homine diffidentia, supplices ab eo petamus maius in dies incrementum cœlestis huius sapientiæ, quam in sacrosancto verbo suo sanctæ suæ & infalibilis veritatis regula & amissi nobis reuelauit.

*Iesu Christi
mors igno-
miniosa ma-
gna eius glo-
ria est, ac
nostra salus
aduersus
vulgi erro-
res.*

Altera illa Cleopæ quæstio & difficultas, quomodo Iesus Christus Ecclesiæ suæ Liberator esse queat verè mortuus, & quidem iam triduo, ex alia longè etiam absurdiore opinione, quàm superior, manat: vulgi nimirum errore, ad Regnum terrenum ac mundanum referentis, quæ de Messîæ spirituali ac cœlesti regno dicuntur. Error sanè perniciosus &

exitialis: qui tamen tam altas radices egerat in
 animis omniū cuiuscūque conditionis essent
 in hoc populo, vt ne Apostoli quidem, etiam
 quum Dominus in cœlum ascenderet adhuc
 illū deposuissent, Act. 1. 6. eorū oblitū nimirū
 quæ Dominus ipse matri duorum præcipuo-
 rum Apostolorum responderat, Matth. 20. 22.
 & toties alibi. Licet autem hic error inualuc-
 rit, tantum tamen abest vt mors illa cum igno-
 minia coniuncta quidquam detrahat, nec de
 Iesu Christi gloria, nec de veri Israël's restau-
 ratione, vt contra, Cruce, veluti Gradibus qui-
 busdam in illam sublimitatem euectus sit, &
 nomen illud adeptus quod est supra omne no-
 men, Philipp. 2. 8. & 9. Atque etiam in sola
 morte ipsius & sanguinis effusione Deo re-
 conciliamur, Rom. 3. 24. Cleopas igitur sibi
 difficultatem inextricabilem fingit, in eo ipso
 in quo posita est vera nostrarum conscientia-
 rum tranquillitas: tam exitiale est vulgi erro-
 rem aut consuetudinem, sine diligentiore in-
 quisi- tione sequi. Annon, inquam, in hæc de-
 mia multi aberrantes sic à recta via deflectunt,
 vt nisi peculiari Dei gratia non possint in eam
 reuocari: Eia igitur, Deo gratias agamus, qui
 tam nobis hanc quàm alteram illam difficul-
 tatem enodarit: qui que nos à lata illa porta &
 spatio- sa via, quæ ad perditionem ducit, retra-
 ctos, pro sua immensa misericordia, in angu-
 stam viam, qua ad vitam peruenitur, & paucis
 cognitam, introduxit, Matth. 7. 13. Gratias, in-
 quam, immortales agamus illi pro tanto be-

neficio, ac precemur eum, vt hanc semel ingressi semitam sic insistamus, ne vnquam ab ea vel ad dextram, vel ad læuam deflectamus. Amen.

HOMILIA NONA.

Luc.24.

22. *Sed & mulieres quaedam ex nobis perculerunt nos, quæ diluculo venerunt ad monumentum.*

23. *Et non inuento eius corpore venerunt, dicentes se etiam apparitionem Angelorum vidisse, qui dicunt eum viuere.*

24. *Et abierunt quidam eorum qui erant nobiscum ad monumentum, & ita inuererunt prout mulieres dixerant, ipsum verò non viderunt.*

25. *Tum ipse dixit eis, O amentes & tardi corde ad credendum omnibus quæ loquuti sunt Propheta.*

26. *Nonne hæc oportuit pati Christum, & introire in gloriam suam?*

27. *Et incipiens à Mose & omnibus Prophetis, interpretabatur illis in omnibus Scripturis quæ de se scripta erant.*

28. *Appropinquarunt igitur vico in quem proficiscebantur, & ipse simulabat longius ire.*

Historia se
ries.

ACTENVS audiuius ex Cleopæ responso, tum suo tum sui comitis nomine cum quibus difficultatibus luctarentur, quæ duobus falsis principiis niteban-

bantur, quibus adhuc hodie multi decipiuntur. At quæ sequuntur ostendunt illos de conclusione cogitasse in meliorem partem, si modo certius & euidentius de Domini resurrectione testimoniū accepissent. Nam ex Cleopæ verbis colligitur prius ipsos vrbe fuisse egressos quàm aut Maria Magdalena, quæ prior Dominum coram aspexerat, Marc. 16.9. aut aliarum mulieres quibus in urbem reuertentibus conspiciendum se Dominus præbuerat, Matt. 28.9. Apostolis ea renuntiaissent. Igitur exiuerant vrbe statim ac quædam ex illis mulieribus, quas ad Angelorum conspectum territas diximus an fugisse, non expectatis aliis quibus in via Dominus apparuit, venissent in urbem, & post eas Petrus & Iohannes: quæ diligenter obseruanda sunt ad historiæ seriem intelligendam. Neque verò duorum discipulorum incredulitatem ista excusant, etsi adhuc in vtrâque parte titubantium, aut credendi quæ ipsis erant nuntiata, aut etiam non credendi. Nam Angelorum sensibilis & palpabilis visio, & eorūdem testimonium, satis magnum pondus, ad huic nuntiatae rei fidem faciendam, habebant. At ista quoniam fœminæ nuntiabant, & de visionibus loquebântur, etsi Angelorum, idcirco hi discipuli, præterquàm quòd ipsis erat insolens hæc resurrectio, Iesum Christum arbitrabantur, si resurrexisset potius appariturum cum insigni quadam magnificentia, vt de suis hostibus confusus triumpharet, ac proinde magnificum illud Regnum populo promif-

Humana ratio tum vulgus ipsum tum ipsos huius seculi sapientes ad incredulitatem nostræ salutis respectu ducit.

sum veniente Messia erigeret. Sic nimium sæpe contingit, vt quos oportebat simpliciter Scripturæ fidem adhibere de re quapiam asserueranti, eos styli quo Spiritus Sanctus vtitur simplicitas magis offendat, & immedicabile offendiculum adferat, quòd quis in ea loquatur, non satis attendant, vt par erat ipsos ad suam ædificationem facere. Idcirco etiam Euangelij prædicatio, qua Deus potentissimo instrumento vtitur ad salutem omnium credentium, Rom. I. 16. visa est huius seculi sapientibus mera stultitia, quòd falsum & ridiculum existiment quicquid cum sua stultitia, quam sapientiam dicunt, non conuenit: quod Apostolus Paulus expertus est Athenis, Act. 17. 32. adeò vt Prophani auctores veram Religionem ab ipso Deo populo suo dictatam, superstitionem & amentiam dixerint. At standum nobis hac in parte Dei filij iudicio, vocantis hic amentes Cleopam & comitem ipsius, adeoque omnes ipsorum similes. Nam eadem adhuc stultitia durat, & in dies procedit: licet iam pridem Apostolus tam expressè, immò tam acriter, Corinthiorum illorum superbiam corripuerit, qui sanctissimam illam Apostoli simplicitatem quam fastidirent, tantopere Euangelio prophanae Rhetorices tunc in Græcia florentis coloribus adornato delectabantur: & quòd ad rem ipsam & doctrine substantiam attinet, tam clarè præmonuerit Colossenses, ne se deprædari paterentur per philosophiam humanam, veræ scientiæ nomen

emen-

ementitam, Col.2. 8. Atque vtinam iam tum pestis illa & & lues ab Ecclesia coacta fuisset exulare, quum contrà in dies noua subinde fecerit incrementa. Nam tum in hac historia, tum in aliis passim, nobis eorum occurrunt exempla quos solus sensus natura corruptus decipiebat. Verùm hæc naturalis ratio, iam satis per se corrupta & fallax, sese iã omni pigmentis & fuci genere adornatam offert mortalibus. Nam ex quo Deo placuit hoc nostro seculo linguarum & bonarum artium cognitionem instaurare, tam miserè pollutum est istud Dei donum, vt hodie, quum de Religione agitur nimium multi diuinam hanc puritatem mille speculationibus ex Philosophorum lacunis haustis polluât atque prophanêt. Sic enim Philosophorum scripta lætitant, non vt aliquam ab iis vtilitatem in huius vitæ negotiis referant, nec vt rebelles conuincant ab iis ipsis quæ sensus communis dictat, & quæ reliquæ illæ lucis naturalis in magnis illis viris & humana sapientia præditis de veritate in multis capitibus docere potuerunt, ea in re Apostolorum exemplum sequuti, ac ipsorum etiam in multis locis Prophetarum: sed contrà vt merum istud ex spoliis phialis haustum, Cant.2.5. diluât aqua cisternarum, non aqua pluuia, sed humanis ratiocinationibus & imaginationibus plenarum: vt non immeritò dicat Apostolus magnos illos sapiêtes inde suam insipientiam & fatuitatem prodidisse, Rom.1. 21. & 22. quòd modum non seruarint, aut assequi se posse pu-

putarint & de iis statuere quæ caro nec sanguis docere possunt, vt non immerito quidam ex veteribus dixerit, tales Philosophos fuisse hæreticorum patriarchas.

*Maxima
prophana-
tio sanctæ
doctrinæ, in
modo res
sacras cum
affectata
Rhetorice
humana
proponēdi.*

Vulgatum verò ac simplicem sermonem quo Iesus ipse Christus vsus est quanti hoc seculo faciunt, qui sic Euangelij doctrinam proponunt vt parum aut nihil omnino Verbi diuini prædicatio, differre videatur à garrulitate declamatorum, aut rabularum, quæ prorsus repugnat rationi illi verbum Diuinum annuntiandi, quam & Prophetæ olim, & ipse Dominus noster Iesus Christus, & eius Apostoli secuti sunt: cuius etiam expressam regulam Apostolus omnibus veris pastoribus præscribit, 1. Tim. 2. 13. idem apud superbos illos Corinthios protelatus, 1. Cor. 2. 1. Nam omnem illorum orationem si diligenter expendas, nihil nisi verba reperias quibus auditorum æquè ac pastorum ipsorum aures demulcentur. Absit autem vt hac in parte bene dicendi scientiam, aut propriis, vsitatis ac significantibus verbis vtendi, peritiam, siue quis doceat, siue exhortetur, arguat aut loquatur, reprehendam. Verum enim verò sanctam hanc eloquentiam hauriendam dico, nō ex oratorum præceptis, quæ huius vitæ negotiis relinquenda sunt: sed ex Prophetarum & Apostolorum scriptis, in quibus nullam videas sententiarum affectationem, nullos verborum flores aliunde quæsitos, sed sententiarum ac verborum maximū pondus, grauitatem, vehementiam, ex qua sa-

ne mentis omnibus hominibus sit perspicuum non ab humana arte illa proficisci, sed ex verè præceptis diuinis, cui nec sapientia nec eloquentia humana potuit vnquam resistere: sed locum cedere coacta fuit. Act. 26. 24. Ioh. 7. 46.

Sed vt vnde digressus sum, reuertar, age perpendamus quid Dominum impulerit vt reprehensione alioqui duriore, discipulos illos duos exciperet. Nec enim erant hi duo sicuti diximus, ex eorum quos vocamus infideles & incredulos numero: sed tantùm hærebant dubij: vt quibus etiam nondum se patefecisset. Duplex igitur quam adfert ratio est. Prior, nimium tardos ad credendum quod ipsos oportuerat sine difficultate credere: qua in re si paulò duriore vocabulo Dominus vsus est, minimè tamen modum excessit, quasi in prorsus incredulorum albo ipsos censeret. Altera est prioris confirmatio, quasi Dominus his verbis esset vsus, vestram hanc tarditatem reprehendo: non quòd quicquid effatur credendum velim, sed quòd ad rem præsentem atinet, quam Prophetæ iam olim tam clarè prædixerunt, vt nullus sit vobis dubitationi locus relictus: quum præsertim si ea falsa essent, is de quo loquimini non sit futurus ille Christus promissus Prophetarum vaticiniis. En summam huius reprehensionis quæ maximam ac pretiosissimam doctrinam continet, quam vtinam Spiritus Sanctus in singulorum cordibus insculpat. Primum igitur hinc discamus, Euangelij prædicationem, non esse

Non sufficit doctrinam docere, sed eandem oportet applicari, adeò vt nonnunquã prout res ipsa postulat, acriores reprehensiones admisceantur.

tantum in sui contextus expositione positam, & quarundam circa doctrinam quæstionum enucleatione, quos fines plerique suis pastoribus libenter præscripserint: sed etiã in applicatione maximè cõsistere, prout fert auditorũ, aut morbidarũ ouium cõditio: futura alioquin inani & sine fructu verbi Dei prædicatione. Atque iterum ad hunc isti scopulum allidunt, qui patiuntur quidem ad contextum addi suaues aliquas consolationes: immensam Dei bonitatem ac misericordiam erga miseros peccatores commendari: ad bonã quædamque opera diligenter etiam excitari: (quas fidelis esse Pastoris partes quouis loco & tempore nõ inficiamur, quũ ipse Spiritus Sanctus tam pretiosum Consolatoris nomen assumpsit) sed si ad reprehensiones deueniatur, alij quidem, & sæpe nocentissimi, sibi iniuriam fieri queruntur: & libenter bonis ac fidelibus pastoribus potiùs caruerint quàm vt tales ferant: alij verò quod minimè voti sui compotes fieri queant, fremunt & stridunt dentibus, ac in deterius labuntur: alij ad suam trutinam has reprehensiones examinant, & modum eas semper excedere iudicant. Denique ægrotis iam similes facti, vix patimur nostra vlcera tractari, aut iis curandis & tentandis scalprum veluti chirurgicum adhiberi. Quid hic igitur fido Pastori facto opus est? Næ, si velit hominibus placere, non est amplius Dei seruus, Gal. I. 10. Primùm igitur Spiritum discretionis post scientiam à Deo flagitabit, vt
 nihil

nihil temerè, nihil nisi probè cognitum reprehendat. Deinde verum vsum diuini eloquij postulabit, vt non tantùm loquatur, sed etiam vt oportet liberè loquatur, Ephes. 6 20. Itaque aduersus omnes minas intrepidus stabit, & obturatis auribus sine vllò personarũ respectu, Domino auscultabit sic ipsum per Prophetam Esaiam admonenti, Exclama gurgure, ne cohibero, tanquam buccina extolle vocem tuam, & indica populo meo defectionem ipsorum, & domui Iacobi peccata ipsorum: Audiet, inquam, Apostoli buccinam eum his verbis admonentem, Prædica sermonem, in sta tempestiuè, intempestiuè: argue, obiurga, 2. Tim. 4. 2.

Caveat verò fidelis Pastor, ne fastidium illi obrepat, quòd se operã ludere existimet. Nec enim Esaias dedititit populum rebellem & contradicentem, annos circiter sexaginta monere & hortari: nec Iesus Christus Dominus noster sacerdotes ac Pharisæos, à quibus tandem in Crucem actus est. Quinimo discimus ex quotidiana experientia, plerunque sementem in iis tandem germinare qui ad tempus saxi duriores fuerant: & contra in iis perdi quos ad tempus bonum ac fertile solum arbitrabamur. Nostrum igitur est qui hoc munus accepimus ferere, plantare, & rigare, obsequi ei à quo mittimus, & sementis incrementum eius providentiæ ac potentiæ permittere.

Deinde summo opere cauendum, ne temerarij deprehendamus sanctæ cuiusdam *καρπώσις* Doctrina ex sacris

*scripturis
eruenta est
necessario:
quamobrē
etiam Iesus
Christus
Propheta-
rum oracu-
la in repre-
bensionibus
adhibuit,
quod hodie
singulis pa-
roribus est
imitandum.*

prætextu: quod facilè cauebitur, si attendamus quomodo Dominus noster Iesus Christus, quem oportuit audiri sine vlla prorsus exceptione, tamen ex Prophetarum oraculis suam reprehensionem eruit, tum hoc loco, tum aliàs etiā quādiu in his terris docuit: nō quod Prophetæ superiores eo fuerint, cuius vnus instinctu ac Spiritu Prophetę olim loquuti sūt, & ad nos scripta sua transmiserunt, I. Pet. I. II. sed quod hęc diuinarum prædictionum collationem cum earundem euētu oportuerit maximè incredulis os occludere. Quid iis igitur faciendum putamus, quorum ore Dominus vult hodie suam Ecclesiam docere, consolari, reprehendere, corripere? An aliunde licebit ipsis quàm ex hoc fonte haurire quod dicturi sunt? Non id suadet Apostolus, etiam anathemate feriens Angelos cœlestes, si quis aliud Euangelium quàm quod ipse prædicauerat, annuntiaret, Gal. I. 8. Prophetarum porro scripta minimè sunt ab hoc testimonio veritatis excludenda, quòd eorum prædictiones iam impletæ sint. Nam præterquàm quòd nonnullarum adhuc impletionem expectamus, (non eorum quidem respectu quæ pro nobis Dominum dicere & pati oportuit, sunt enim impleta illa omnia, Ioh. 19. 30. sed Ecclesiæ suæ gubernationis, & plenæ exhibitionis eorum quæ credimus & speramus) doctrinæ Euangelicæ veritas confirmata Prophetiarum impletionem maximum habet pondus ad Epicureos omnes & diuinæ maiestatis contem-

pro-

prores, quibus hodie mundus scætet, conuincendos, & fideles in ipsis patefacta veritate diuina confirmandos.

Tertiò notandum, hic non de quibusuis *Libris Canonicis standu, vt certa sit nostra fides.* Prophetis Dominum loqui. Nam in Ecclesiam Dei pseudoprophetae multi semper irreple-

runt, quibus hodie terrarum orbis plenus est. At de sacrosanctis libris Canonicis agit, de quorum authoritate Synagoga non ambigebat: etsi velamine mentes illorum occallerent, vt in Prophetarum lectione cæcuerent, 2. Cor. 3. 14. Ab illis igitur solis hodie nobis standum est, additis scriptis Apostolicis, & ij imitandi nobis de quibus agit, Actor. cap. 17. 11. Quoniam verò iam pridem Satan immentam faraginem falsorum Scriptorum obrusit pro scriptis Apostolicis, qua de re cõqueritur ipse Apollolus, 2. Theß. 2. 2. idcirco Canon Ecclesiæ Christianæ retinendus est, ad Canonis Iudæici veritatem collatus, irrefragabilis vterque, vt ad illos quicquam aducere, aut de illis detrachere, nulli vnquã licuerit aut liceat, ac ne Angelis quidem cœlestibus.

Neque verò tantum hæc additio detractione intelligenda est de iis libris quos per Dei gratiã, vetus Ecclesia nominatim repudiavit & explosit: & quos tamen hodie quosdã non pudet etiam typis excusos nobis, vt relictam etiam aben, reponere: sed eandem falsitatem admitti sciendam est, in omnibus verorum textuum interpretationibus, quæ aliunde quam ex ipsis Scripturis eruantur.

Facilis ratio falsas omnes expositiones diiudicandi.

Has autem omnes falsas expositiones facillimè dignoscemus, eas examinantes ad nostræ fidei articulos, qui Apostolico symbolo continentur, diuinitus in hunc finem ab Ecclesia primitiua constructo. At si huius veritatis aduersariorum obiectioni locus esset, Scripturæ nimirum obscuritatem aliunde allatam interpretationem postulare (& huius quidem sibi auctoritatem nomine & titulo Ecclesiæ Catholicæ vendicant) quo tandem fundamento niteretur Dómini conclusio? Num enim dixerint Apostolorum prædicationem obscuriorem fuisse quàm prophetarum? & Legis umbras ac figuras Luce Euágelij fuisse clariore, & suum Euangelium, id est quod adiciunt de suo ad Scripturas, quod immutant aut de iisdem detrahunt, esse certius quàm scripta Prophetarum & Apostolorum? Fortassis eò deuenient impudentiæ, ut audent dicere: at ni aperterè dixerint, tamen præsupponunt. At quis fidem ipsis adhibebit, nisi qui sponte velit decipi?

Sacras Scripturas ab omnibus Christianis oportet cognosci.

Præterea si Christianis singulis nõ licet scripta Prophetarum & Apostolorum legere, ex quibus falsum à vero discernatur, quorsum istos Christus ad Prophetas relegat, & omnes Christiani hodie ad Domini verbum remittuntur tanquam semem incorruptibile in genere totius Ecclesiæ, priuatimque singulorum ipsius membrorum? I. Pet. I. 23.

Si tarditas ad creden-

Quartò, si verè amentes sunt, tardi corde ad credendum Scripturis, ut hic Dominus loquitur:

tur: quid iis fiet qui nunquam de iis inquirunt? qui etiam miseram plebem ab earum liberatione arcent? quid etiam iis qui hanc scholam quidem frequentant, non vt aliquid in ea discant, sed sua præiudicia adferant, & humanas ratiocinationes, id est lucernam tenebricosam ad Solem illustandum? Tantum abest igitur, vt naturalis ille noster sensus, qui nihil nisi caro est & sanguis, & ad nos inexcusabiles reddendos tantum prodest, nos in hanc veritatem possit introducere, vt contrà sapientibus illis nulli sint insipientiores. Nam quæ maior, obsecro vos, est amentia ea quæ Luci vult allucere tenebras? Alphabetum igitur Christianorum nobis est summoperè meditandum, quod in abnegatione sui positum est: nec tantum intelligitur nec etiam præcipuè, de concupiscèntiis prauis & brutis affectibus: sed in primis de egregia illa scilicet ratione & intelligètia cæca, præcipua mali nostri sede, quæ si principatum teneat, Euangelium vnicam salutis nostræ doctrinam, in scandalum sine dubio verteret, aut tanquam stultitiam contemnendum proponet, quod tamen ad vitam æternam tanquam veram & vnicam Dei sapientiam recipi par est.

Quando verò mundus istud agniturus est? Quin se nimirum esse cæcum cognouerit, id est, nunquam, vel iis testibus quos Dominus alloquitur, Ioh. 9. 41. Nos verò, fratres, qui ex eorum numero sumus quos Deus speciali gratia dignatus est, vt è tenebris huius seculi eru-

dum graue meretur reprehensionem, quando magis doctrina totius contemptus? Et unde hac proueniant.

Remedium aduersus hæc mala.

tos vocaret nos ad lucem suam admirabilem, I. Pet. 2. 9. & quos in singularis suæ bonitatis & prouidentiaë exemplar omnibus tum proximis, tum longè à nobis distitis hominibus proposuit, discamus à Deo supplicibus votis impetrare sensus Lucis ipsius noua quotidie incrementa: quod vt facilius consequamur, magis ac magis agnoscamus, nos à nobis ipsis nec oculos habere ad videndum, nec aures ad audiendum, nec pedes ad ambulandum: ac etiam quicquid assequuti simus mox in fumos abiturum, si pro eo quod oportebat, nos ex fide in fidem procedere, & Luce in Lucem, locum præparamus septem spiritibus deterioribus eo qui expulsus erat. Atque vtinam non viderem, cum maximo meo mœrore, nimium magna horum malorum initia in maxima nostrâ parte, ne longius excurrâm.

Quinto loco, duorum discipulorum istorum consideranda conclusio est, qui nō prorsus à via aberrabant, quorum vtinam in discendo simplicitatem ac docilitatem multi imitarentur. Mulieres non suspectæ nuntiauerant ipsis se visionem Angelorum habuisse: duo verò ex ipsis Apostolis retulerant ea quæ in sepulchro suis oculis conspexerant, in hoc saltem haudquaquam à mulieribus dissentanea narrantes. Quid igitur impedit quominus Domini resurrectionem credant? Nempe, nemo conspectum à se nuntiabat. Quid ergo? Non satis erit Dominum eò vsque se abiicere, vt nos res spirituales doceat per aliquem ex nostris

*Quam stupidas rationes sibi boni-
mines fingant quibus
magis ac magis suam
incredulitatem foveant,
magis ac magis suum
animum ingratum ac
suam stupiditatem de-
regentes.*

nostris sensibus (quod maximum Dei beneficium est de sua Maiestate veluti cedentis) nisi etiam visu, tactu, gustu, auditu & odoratu percipiatur? Sed ista omnia sic esse facta concedamus: tamen intelligentiam ad illum cognoscendum hæc omnia transcendere oportet, & quidem contra id quod sensus nostri dicunt, & concludunt. Nam suis oculis intueri Iesum Christum à mortuis suscitatum, nondum tamē erat ipsum nosse, nec resurrectionis ipsius fructum percipere. Sed superioribus istud malum accedit, quod naturalem intelligentiam si sensus ipsi arguant in te quāpiam quæ captum eius superet, non modò non ipsa proficiat, sed aut prorsus quæ sensibus apprehendit rideat, aut in stupore in vtramque partem fluctuans, permaneat. Neque procul huius rei exempla quærenda sunt, quum illius certissimum testimonium nobis sequens historia supeditet, in iis quæ de ipsis Apostolis deinceps sunt recitanda, quum se ipsis Dominus videndum ac palpandum præbuit. Quam miser igitur homo est, quum pulcherrimum quod acceperat à Domino instrumentum, quo ipsum cognosceret, & per eam cognitionem ad summam felicitatem perueniret, sic deprauatum & corruptum sit, ut nihil sit in homine quod magis veritati illi reluctetur, minasque ei pareat quàm ille ipse ὁρθὸς λόγος Rom. 8. 7. addeò ut pro eo quod Sophistæ sibi persuadent nostram rationem, quam vocant, tantum opus habere ut præueniatur & adiuetur, sit

nobis à Domino petendum, vt eam prorsus immutet ac corrigat: quinimo vt quòd ad hanc veritatem attinet mortuam Ephes. 2. 1. viuifcet, motumque ac sensum in nobis ab initio ad finem vsque efficiat. Ecquid aliud autem magis decet nos à Deo postulare hodie, si vnquam aliàs, in tanta mundi contumacia prorsus inexcusanda, quàm illud ipsum, quum præsertim Dominus, præter hanc historiam tot suæ resurrectionis & regni sui cœlestis sanctitatem, testimoniis sensibilibus & palpabilibus quadraginta dierum spatio, & traditis monumentis confirmatam, quæ in finem vsque seculorum legantur & audiantur, nostro tempore longè fortasse plura testimonia miserit eorum quæ nobis credenda sperandaque sunt quàm vllis post Apostolorum memoriam seculis? Sed quis habet oculos ad hanc conspicienda, & aures ad audienda? Heu quàm pauci: quum etiam inter eos, qui hanc considerant, maximè lyncei, vel lippi sint, vel omnino cæcutiant! Hic tamen suspiciendus est, & in sublimi contuendus, oculis nimirum fidei, quos vtinam Deus non habentibus largiatur, & iam habentibus augeat: quod in illius cæci sanatione, de quo apud Marc. 8. 4. fit nobis conspiciendum.

Veram sedem exteriora & interiora semper comitantur, & pulchrè inter

Sexto loco, memoria tenendum, non postulare Dominum simpliciter vt credatur, sed vt corde credatur: quod de iis dicitur non tantum in quibus nihil est nisi hypocritis ad alios decipiendos: sed de iis potissimum qui conscientiam

scientiam suam sopientes sibi ipsis miserè imponunt, sibi que persuadent Dominum, quum interiorem hominis partem postulet, parum esse de exteriori sollicitum, sibi que ideo licere, in rebus indifferentibus quicquid adlibuerit affingere. Tales autem hypocritas scire velim Deum qui non minus exteriora quàm interiora formauit, aut totum hominem aut nihil postulare: ac neminem vnquam coram Deo vel habitum vel habendum verè Christianum, nisi qui interius credit, & foris illud apertè demonstrat. Qui si nolunt fidem illi habere qui ipse iudex eorum futurus est, quique ipsemet sententiam tulit, Matth. 10. 32. & Luc. 12. 8. næ suo damno sunt illud experturi quum non amplius discendi locus erit, sed coram tribunali standum, à quo nulla prouocatio est.

Septimo loco obseruandum est Dominum non tantum velle indefinitè Prophetis fidem adhiberi: sed omnibus quæ à Prophetis dicta sunt, ac proinde iis quæ Deus etiam per Apostolos clariùs patefecit. Vbi est igitur illa fides implicita, vel potius omnino nulla, qua tamè maximi illi Catholici Romani miserum orbem dementat? Quinam verò dixeris eam veram Ecclesiam in qua omnia peregrina lingua traduntur, in qua miserè animæ verbi non scripti veneno inficiuntur, & totus Dei cultus in cantilenas & mimicas gesticulationes conuertuntur?

Denique quorsum in credentibus haberentur qui de hac scientia tantum detrahunt,

se conueniant.

In vera fide de interiori & exteriori semper conueniunt.

Vera fides nihil detrahit, addit,

aut immu-
sat in Scri-
pturis.

quantum aut naturali sensui displicet, aut falsè
illi Philosophiæ, idest artificiali stultitiæ, de
qua loquitur Apostolus, Col. 2.8? aut phanaticis
cerebris, quorum est hodie, si aliàs vnquam,
amplissima seges? His autem omnibus oppo-
namus, fratres, veram animi demissionem, re-
ligioni ducentes extra scripturas, ne latū qui-
dem vnguem recedere, in illis solis axiomata
& principia nostra quærentes, ab omni profa-
na curiositate aliena: & præsertim à fictitia hu-
militate, quæ maxima superbia est, qua fraude
Satan in Ecclesiæ sinum se iam pridè sic insi-
nuauit, vt etiamnum hodie non possit expelli.
Et hoc quidem Apostolus expressissimè, sed,
vt videmus, frustra, Coloss. 2.23. præmonuerat.

Scriptura
veritas pro-
prie pendet
à Dei au-
thoritate.
Sed id non
impedit
quominus
veris ratio-
nibus cum
Scriptura
coniunctis
vtamur in
contumaci-
bus arguen-
dis: & cre-
dentibus
confirman-
dis.

Cæterum Dominus vltèrius progreditur.
Nam de iis quæ passus erat loquens, tum de sua
resurrectione & ascensu, gloriaque sempiter-
na sequutura dicit, *Nonne oportebat Christum
hac pati, & ita in suam gloriam intrare?* Hic verò
primùm hæc quæstio occurrit, an non satis sit
Scripturas adferre, sine alia vlla quàm sanctæ
Dei voluntatis ratione, verbo suo patefactæ,
quum tamen Iesus Christus aliquam rationem
ostendere velle videatur, qua nitantur quæ sa-
cris literis mandata sunt. Quinetiam videmus
veterum Patrum temporibus, & nostro etiam
hodie seculo non paucos eruditos viros, vt
contemptoribus & atheis os occludant, no-
stram religionem eximiiis & apparentibus ra-
tionibus confirmare. Respondeo igitur pri-
mùm reuera solam Dei voluntatem nobis sa-
cro-

pro sancto verbo suo testatam, solum esse ac
 immutabile veræ fidei fundamentum, quan-
 do quidem vnica regula est & amissis ad quam
 rationem quamlibet oportet exigi. Ac sanè eò
 nos deducit vox illa, *Oportebat*. Nec enim dee-
 rant Domino aliæ rationes suos seruandi
 quascunque illi libuisset adhibere: sed quan-
 do quidem ita decreuerat ab æterno, & per
 suos Prophetas id mundo patefecerat, sanè i-
 stud aliter fieri nec poterat nec debebat, etiam
 si causas omnes & circumstantias secundas tē-
 porum & personarum inspexeris, quibus o-
 portebat illa necessariò sicuti prædicta fuerant
 euenire. Quod nisi fundamentum iaciamus di-
 uinæ prouidentia, res etiã minimas contingē-
 tis, tantumdem de eius Maiestate detrahimus,
 infinita nimirum eius potentia & sapientia in
 rerum omnium à se creatarum administratio-
 ne: ac proinde aut causas naturales Deo sub-
 stitui oportebit, sine vllò Duce ac Governato-
 re: aut abominandum illud Fortunæ idolum.
 Et hanc tamen prouidentiam ineuitabilem,
 euentuum respectu, sic cōsideramus, vt Deum
 non faciamus vllius rei malè vel dictæ vel fa-
 ctæ conscium, quum Deus omnem iniquita-
 tem meritò semper oderit & vindicet. Verùm
 ista non impediunt quominus quantum fieri
 potest ac debet, modò ne Dei sapientiam no-
 stræ rationi subiiciamus, sed modum serue-
 mus, ac honorem Dei sapientia debitum red-
 damus, principia illa reliqua in hominum in-
 telligentia, quibus impudentissimis ac præ-

fractæ frontis hominibus huius veritatis inimicis os obtureretur, in medium adferamus. Sic D. Paulus ad Romanos scribens, etsi iam Euāgelium amplexatos, non sine ingentis fidei testimonio, omnem idololatriam ac superstitionem, Iudæorumque superbam opinionem de se præ aliis Gentibus oppugnat vnica ratione naturali, nullis vnquam seculis ex humana intelligentia debili: quemadmodum etiam Athenis aduersus Philosophos iisdem rationibus disputat, Act. 17. Hinc natæ tot eximie verissimæque tum in diuinis tum in humanis rebus sententiæ, ridiculis & ineptis quàm plurimis prophanorum scriptis omnis generis intermicantes.

*Quantæ ratio-
cinatio-
nis huma-
na sit imbe-
cillitas, cui
nullus est lo-
cus in no-
stræ salutis
capite præ-
cipuo.*

Sed quid agas? Inexcusabilibus tantùm reddendis hominibus ista sufficiunt, quòd nec meliores nec iustiores illos hæc cognitio naturalis reddat. At quum de veri Dei cognitione agitur, quæ vna essentia est in tribus personis: deque modo quo ipsi reconciliati salutem consequamur, ibi nostra intelligentia non modò cæcutit, sed quòd longè grauius est addeò resistit ac tam pertinaciter, vt oporteat eam ex singulari Dei gratia suam stultitiam prius agnoscere, vt aliam deinceps sapientiam agnoscat, quam caro & sanguis non docent, sed Deus ipse in Filio suo per Sp. Sanctum in iis quorum illustrare mentem & ad se pertrahere dignatur.

*Est fidei
nostra arti-
no mi-*

Veruntamen haud verebor profiteri, licet illa Dei sapientia sola fide discatur, non autem

hu-

humana ratiocinatione, nullum tamen articulum esse fidei, qui non probari possit certis & indubitatis principiis, quibus nemo nisi insigniter impudens possit contradicere: cuius rei fidem faciunt scripta veterum doctissimorum Christianorum Philosophorum aduersus idololatrias & Ethnicos, quæ amplio-rem sanè tractatum meritò poscerent.

*tantum hu-
mana ratio
cinatione,
nullus est in
ipsis tamen
quem non
possimus ve-
rum esse na-
turalibus
principiis
probare.*

Sed aliis omiſſis articulis, de hoc aliquid amplius dicam quo de hic quæstio agitur, homines putà seruari non posse alia ratione quàm per vnicum Seruatorem qualem Scripturæ docent, verum Deum & verum hominem, hominem, inquam, passibilem re ipsa, vt Apostolus coram Agrippa rege disseruit, Act. 26. 22. plenumque dolorum, contemptum ac reiectum, vt loquitur, Esa. 53. 3. deinde per resurrectionem à mortuis in summum dignitatis gradum euectum, in quem alios secum traheret. Illa, inquam, omnia vera esse & ita fieri oportuisse naturalibus principiis probari ac demonstrari possunt, aut alioquin hominibus pereundum fuisse, aut Deum non fuisse Deum (quæ nimium absurda sunt) hoc vnico posito ac concesso, Deum summè iustum esse ac summè misericordem, & omnes homines esse peccatores: quæ nemo, nisi proflus insanus, audeat inficiari. En igitur certissimam ratiocinationem: Deum oportet quandoquidem summè iustus est, hominum peccata tanquam Deum vindicare, pœnis nimirum infinitæ eius Maiestati respondentibus: quod si fecerit in singu-

*Superiorū
probatio in
articulo de
nostro Re-
demptore,
& iis quæ
pro nobis fe-
cit & pas-
sus est.*

los animaduertens, quandoquidem singuli omnes peccatores, nullius miserebitur: & ita singulos oportebit in perditionē abire. Sin autē omnium miseretur, perfectissimā illā iustitiā suā & quidem infinitā spoliator, ac proinde non amplius nisi hominum more Deus est. Idem esto dictū de vnico homine, si eius sic misereatur, vt in eū non animaduertat tanquam Deus. Quinam autē aliquis, quisquis ille sit, simul eodē tēpore in eternū pereat & seruetur? Superest igitur vt ipsemet debiti persolutorem, se cōstituat, in quo summa eius iustitia, summaque misericordia simul conueniant, vadem se ac sponforem pro aliis omnibus offerēs quorum misereri ipsi placuerit. Qualem autem illum esse oportet? Verum hominem, quandoquidē humana natura peccauit, & debitū persoluerē tenetur. Qualem autē hominem? Nempe sine macula. Nam alioquin ipsemet opus haberet alio seruatore, Deo verò non esset acceptū immundum ac prophanum persolutionis munus. Verum igitur hominem esse oportet quòd ad substantiam, verūque Adami primi hominis filium. Nam si homo esset alia qualibet humana natura, ea natura quæ rea est ac debitor in hoc sponfore non persolueret debitum. Vt autem talis sit, sine vlla macula ac labe peccati, & contra purus & integer, concipi & nasci ipsum oportuit alia ratione quam peccatores homines ex parentibus peccatoribus nasci soleant. Quis autem ita perficiet? Virtus Altissimi. Cui autem fe-

rendæ pœnæ parem esse hunc sponforem oportet? Ei quæ Dei offensæ Maiestati respondeat, vt tamen illius oneri non succumbat. Nam si tanquam sponsor sub hoc pondere fatisceret, quid miseris peccatoribus fieret? Quis porro ex tanto agone victor emergat, nisi sit ipsemet Deus? Cui enim Dominum nisi sibi ipsi parem faciemus? Ergo hunc sponforem nõ minus Deum quàm hominem esse oportuit, qui humanam naturam sustineret eousque dum totam iram Dei absorberet, distincta tamen persona feriente, nõ separata (vnius enim Dei vnica essentia est) à persona quæ in hac humanitate percutitur: quique persoluto illo pretio sibi suisque quos asseruit coronã glorię reporter: quod fieri non potest nisi resurgat & magnificus ac gloriosus in eam immortalitatem gloriosam ascendat quæ summæ misericordię cumulus est, eos pro quibus fideiussit ac persoluit secum adducens eiusdẽ felicitatis in æternum participes futuros, Heb. 2.10. Has igitur conclusiones age ex posita propositione simul coniungamus: ad seruandos eos quos Deus ad salutem destinarat, oportuisse Seruatorem esse Deum, alium respectu personæ ab eo qui eum percussit, qui Filius est, & simul etiam verum in vnitate personæ hominem, ac prouide virtute Spiritus Sancti conceptum, qui pœnas peccatis nostris debitas lucret corpore & anima, iustas pro iniustis moriẽs, quique sua resurrectione mortis imperiũ destruẽs in possessionem gloriæ æternæ sibi & suis

partæ veniret: ex immensa Dei misericordia nobis tali Seruatore destinato ac dato, sicut erat iã olim per Prophetas pollicitus. En quomodo istud arcanum, licet siue decretum respicias, siue executionem, nitatur hac vnica Dei sapientia, bonitate & potentia, longè superante omnes ingenij nostri vires, atque sit illud verum & vnicum nostræ fidei fundamentum: tamen ex reliquis etiam in homine certis quibusdam principiis probetur, quibus contradicentes in absurditates maximas & inextricabiles deducti, aut Deo gloriam dare cogantur, aut prorsus cum summo pudore obmutescere.

Non sufficit Scripturas iactare, nisi etiam ex iisdem adducantur testimonia.

Textus noster habet deinceps Dominum postquam sic in genere de Scriptorum Prophetarum auctoritate disseruisset, sigillatim illa ipsiis exposuisse & à Mose exortum, deinceps alia Prophetarum testimonia percurrisse, quibus tũ abiectissimo illi statui Messie, tum eiusdem gloriosissimæ victoriæ fides fiebat. Hæc verò quum nec Rabini, nec Iudæorum falsi doctores auderent inficiari, nec tamè possent in vno eodèmq; homine tam contrarias duas qualitates conciliare, multòque minus vellent eius Deitatem agnoscere, coacti sunt duos pro vno Messias facere, alterum abiectum & humilem, alterum verò gloriosum & sublimem, vt duos dum quærant, nullum habeant. Quin etiam hinc discendum, Iesum Christum non imitatum hic falsos doctores, qui semper in ore Deum & eius verbum

habent, & sanctæ Ecclesiæ matris auctoritatem subinde iactitant, sed si ex Scripturis eruenda sunt testimonia, statim verbum illud suum ἀρχαῖον, traditiones patrum, antiquitatem, & Conciliorum larvam obiiciunt: sed quo iure, Deus esto iudex, quum excutiuntur ipsorum testimonia, & egregiæ cōclusiones ad lydiū lapidem examinantur: parū sanè memores dicti cuiusdam ex veteribus Patribus & magis Orthodoxis, quod scriptis suis tradidit, quæ sine Scripturis in medium adferuntur, tam facillè posse reiici quàm facillè proponuntur.

Cæterū minimè dubitō quin multi desiderent hæc Scripturæ testimonia, quæ Christus in medium attulit, & fassimè ut verisimile est, ac diuinissimè exposuit, ut dicunt etiam hi discipuli deinceps, vers. 32. monumentis suis ab Evangelistis inserta, tummo totius Ecclesiæ cōmodo, fuisse. Sed quæ discipulus ille dilectus ad hæc respondit olim nobis etiam oportet satisfacere, Ioh. 20. 30. & 31. & 21. 25. quum nihil sit à Sp. Sancto prætermissum eorum quæ ex Ecclesiæ utilitate esse iudicauit. Ac proculdubio nescio an qui plura scripta desiderant, fatari sint propterea in eorum lectione ac meditatione diligentiores: quum tanta sit negligentia in iis euoluendis quæ nobis reliqua sunt; sed ita nati sunt homines ut præsentia contemnant, absentia requirant.

Denique nosse Euangelista narrat hos sermones fuisse productos vsque ad vicū in quem

*Curiositas
eorum quæ
vellet expo-
sitiones illas
omniū Pro-
phetarum
quas Christi
in me-
diū attulit,
monumentis
conscriptæ
fuisse.*

*Quomodo
differant
mandatiū,*

*simulatio
vel dissimu-
lacio. Et quo
modo duo
hæc postre-
ma sint lici-
ta.*

illi proficiscebantur, Dominumque, quum ibi mansuri essent, finxisse se longius relictis illi progredi velle. Qua in re occurrit quæstio maximi momenti, nempe, liceat-ne aliquid dicere vel facere præter animi sensum: hoc etiam posito, bonam semper ac rectam esse cogitationem ac mentem. Nam si mala est, Dei nempe voluntati contraria, aut proximi ædificationi, extra quæstionem est, nunquam esse nec apertè nec occultè faciendum malè vel loquendum. Quo posito, dico nobis hic duo cauenda extrema, ne nimium si mus religiosi, aut parùm. Nimium religiosos voco eos, qui putant semper sine exceptione quod intus est, seu voce, seu gestu prodendum. Parùm religiosos verò qui mentiri nihili faciunt, aut per iocùm, aut ut proximus iniuret, læsa veritate & conscientia. Nihilominus quoniam inter extrema vitiosa alia magis recedant à medio in quo virtus consistit quàm alia, veluti prodigalitas minùs recedit à Liberalitate quàm avaritia, ideo defectus nimium religiosi longè excusabilior est defectu parùm religiosi. Igitur à Spiritu Sancto medium inter hæc extrema discendum est. Quod ut allequamur, aio primùm diligenter vitandas omnes occasiones quibus in has angustias coarctemur, ut aut verbis, aut gestu aliquid simulemus. Deinde aio plurimum inter se differre, non dicere, aut exterius non prode- re quæcunque cogitantur, aut non dicere vel exterius exhibere quæ cogitantur eodè prorsus modo atque cogitantur, & Mentiri, verbis

aut

aut gestu. Exempli gratia, Dominus iubet Esaiam Prophetam Ezechię mortem imminentem nuntiare: & Ionam Niniuitis subuersionem intra dies quadraginta minari: quę tamē non omnino decreuerāt. Nam si decreuisset, etiam reapse impleuisset. Nec propterea tamen mentitus est, aut Prophetas in mēdacium impulit. Est enim Deus ipsa veritas. Sed quum pulchrè norit Dominus homines stupidos, nisi acribus aculeis excitentur nihil sentire, surdósque nihil percipere nisi in aures durius in-clametur, idcirco non omne quod decreuit, dixit, sed ad decretum suum appositam cōditionem reticuit, Ni videlicet Ezechias & Niniuitę conuerterentur. Nec Esaias igitur mentitus est, nec Ionas, ac multò minus ipse Dominus, licet nec Esaias ipse nec Ionas Dei decretum cognouerint, vt erat conditionale, nisi quum illud ab euentu didicerant: quod factum, Iurisconsultis bonum dolum vocatum, Ezechię & Niniuitis fuit salutare, qui fuit etiam Domini scopus. Sic olim Dominus Mo-sen alloquens dicebat, non simulatè sed expressis verbis, Exod. 32. 10. Dimitte me, vt irascatur furor meus contra eos, & deleam eos. Aliter igitur loquebatur quàm ipse cogitaret & vellet facere: vnde dici potest verè tamen & sanctè, ipsam hic erga Mo-sen & populum vsum, non quidem mendacio (quod de Deo cogitari non posset sine detestanda blasphemia: ac sanè mirum in modum Dominus erat iratus) sed simulatione ac dissimulatione, non ex

vitio, sed ex immensa sua bonitate: simulatione quidem in eo quòd omnino visus est hunc populum velle consumere & delere: dissimulatione verò, quòd consilium suum occuluit, nimirum Mosè excitandi, tum ad tantò vehementiores pro hoc populo preces fundendas, tum ad eiusdem peccati magnitudinem attentius perpendendam: vnde factum deinceps vt Moyses in populum adeò seuerè animaduertit: & flagitij sui immensitatem ob oculos ipsis posuerit. Sic Iosiam non arguimus vllius vitij, sed potiùs summi & strenui Ducis partes impleuisse dicemus, quum metum ac fugam simulauit, vt vrbis Hai incolas incautos inuaderet, Ios. 8. 5. Et quidem si modò iustu sit bellum laudabilia sunt eiusmodi stratagemata, modòque non admisceantur periuria vel consilia illicita, quibus nimirum aduersus primam aut secundam tabulam, aut aduersus vtramque peccatur. Ac sanè qui speculandi & explorandi hostium consilia munus in se recipiunt, à Deo postulare seriò debent, vt singulos ipsorum passus regat, quum vix ac ne vix quidem fieri possit, quin multa mendacia proferantur, quibus ira Dei accenderetur, nisi Deus suorum defectus excusaret, operis potiùs bonitatem & rectum finem quàm administrandi rationem intuitus, sicut cum obiteticibus Ægyptiacis actum esse legimus, Exod. 1. 19. Rahabæ, Ios. 2. 5. Chusai, 2. Sam. 16. & 18. mulieri illi quæ missos a Davide duos exploratores texit, 2. Sam. 17. 20. Sic

Da-

Dauidem crimine liberabimus amentiam simulantem vt vitæ suæ confuleret, 1. Sam. 2. 13. Nam longo interuallo distât, consilium suum tacere aut occultare, quum de Dei gloria promouēda agitur, aut proximi cōmodis suoque ipsius consulitur, & malum vitatur, & scienter prudenter mentiri, vt rei falsæ quærat authoritas. Dominus igitur hic præ se gessū tulit vltius pergere volentis, licet alia sua mēs esset, vt hac ratione discipulorum quibus occurrerat in via moueret magis ac excitaret desiderium ipsum secum retinendi, & attentionem sibi apud eos maiorem compararet: tantum abest vt hoc facto mendaces, hypocritas, dissimulatores ac versipelles homines in dictis aut factis excusarit, quum contrâ simplicitas ac veritas nunquam satis laudari commendari-ve queant.

Denique, fratres, multa sunt omnibus modis hic nobis discenda: primùm quomodo nos Dominus doceat ex nostris lapsibus ingentem fructum percipere, modò Spiritui monēti locum demus. Nam nisi discipuli tardi fuissent ad credendum, non haberet Ecclesia tam certa de Domini resurrectione testimonia. At fructum hunc collecturis, morbi causa vera cognoscenda est, & medico patienter obtemperandum. Morbus hic sensum nostrum naturalem occupauit, vt in Dei sapientiam, quæ verbo eius patefacta est inquirat, & de eadem iudicium ferat. Solus Spiritus Sanctus illi medetur, hic loquutus per os Domini, vt in Ecclesia

*Deus etiam
nostris lapsi-
bus ad bo-
num finem
vitur.*

sua loquitur per suos fideles seruos, non tantum quum docet, sed etiam quum reprehendit & coërcet, & quidem nonnunquam seuerius, vt fert peccati grauitas, cuius medicine modus ac iudicium, penes medicum esto, non autem penes ægrotos. Quoniam autem multi venefici medicinam conscientiarum profitentur, hic ipse locus admonet, quæ pharmaca veri medici curandis istis morbis soleant adhibere: nata videlicet & eruta è Scriptorum Prophetarum & Apostolorum solo: quæ non tantum in medium adferunt, sed etiam commodè exponunt & permiscunt ex collatione locorum, quos textum & glosam oportet suppeditare, vt ad articulorum fidei analogiam omnia referantur: sicuti Iesus Christus hic ipsemet vsum istorum nobis exemplo præiens demonstrauit. Denique petamus à Domino Spiritum discretionis, ne vel latum vnguem recedamus ab ea simplicitate & veritate quæ tantopere Christianis commendatur: ita tamè vt ægrotorum habendam aliquam rationem non ignoremus: sed vt mediis illicitis conscientie non lædatur integritas, & ita mutua edificationi studeamus, vt si regiâ viâ non possumus, saltem bonis & legitimis semitis insistentes illam adipiscamur. Amen.

HOMILIA DECIMA.

Luc. 24.

29. *Sed ipsi adegerunt eum, dicentes, Mane nobiscum: quoniam aduesperascit, & inclinavit dies. Ingressus est igitur ut maneret cum eis.*

30. *Et factum est, quum accubuisset cum eis, sumpto pane benedixit, & fractum porrexit eis.*

31. *Adaperiti sunt autem oculi eorum, & agnouerunt eum: sed ipse ablatu est ex eorum conspectu.*

32. *Tum alter ad alterum dixerunt, Nonne cor nostrum ardebat in nobis dum loqueretur nobis in via, & quum adaperiret nobis Scripturas?*

33. *Et surgentes eo ipso momento reuersi sunt Hierosolymam, & inuenerunt congregatos illos undecim, & eos qui cum ipsis erant.*

34. *Et qui dicebant, Surrexit Dominus vere & conspectus est Simoni.*

35. *Tum ipsi exposuerunt [eis] quae [gesta erant] in via, & ut fuerat agnitus ab ipsis in fractione panis.*

XPLICANDA nobis superest reliqua pars historiae, qua continentur ultra citroque habiti sermones inter Iesum Christum, & duos illos discipulos, quos

hactenus in tertia persona est alloquutus. Porro quum Euangelista non dicat illos fidem ad-

Quomodo hi duo discipuli tanto tempore de Iesu Christi resurrectione dubitarint, quum ab omni auro hanc doctri-

*nam Eccle-
sia retinuerit,
& tam
multos a
Iesu
Christo vi-
dissent susci-
tari.*

hibuisse Domini verbis, nec etiã repugnasse, verisimile fit eos adhuc in vtrãque partẽ dubios fluctuasse, quum non haberet quod regerent, & tamen nondum possent sensum illum naturalem vincere, qui persuadet fieri nõ posse vt à se mortui resurgant. Quum enim testes oculati fuissent multorũ quos Iesus Christus mortuos excitauerat, & nominatim resurrectionis Lazari, quæ superiore demum septimana contigerat: & quum apud populum Dei esset vulgo doctrina resurrectionis iam ab omni æuo recepta, exceptis Sadducæis, magna fieret duobus istis discipulis iniuria, si quis eos putaret, de resurrectione in genere dubitasse, vt solebãt prophani, de quibus agitur Act. 17. 32. Ac futurã vltimo demũ die resurrectionem tantum nouerant & expectabant, quod ex Matthæ verbis colligi potest, Ioh. 11. 24. Miracula verò de suscitatis à Iesu Christo hoc habebant loco, vt sibi persuaderent, quemadmodum Iesus Christus mortuos suscitauerat sua potentia, sic etiam oportere Iesum Christum si resurrexisset aliena vi resurrexisse, quum longè sit verisimilius à viuo mortuum excitari, quàm mortuum sua ipsius vi suscitari posse.

*Deitate Ie-
su Christi
non benedi-
nouerant
qui Dei Fi-
lium voca-
bant.*

Vnde verò hic error manabat? quòd huc vsque Iesus Christus ab illis fuisset habitus pro eximio quidem viro, potente in dictis & factis, sed virtute alia quàm sua, putà diuina, qualis in excellentissimis aliis Prophetis emicuerat. Et hoc etiam ex Matthæ verbis colligi

potest, Ioh. II. v. 22. vt hinc appareat eos ipsos qui Iesum Christum agnouerunt, & Dei Filium confessi sunt, & eum qui in mundum erat venturus, vt Petrus, Matth. 16. 16. multoque magis ille Centurio, Ioh. 19. Matth. 27. 54. & Mar. 15. 39. non satis intellexisse quid dicerent: quod etiam perspicuum fit ex Luc. 23. 47. vbi pro his vocibus, verè hic homo Dei filius erat, dicitur, verè hic homo erat iustus.

Quum igitur hi discipuli non alio Iesum Christum quàm simplicis hominis loco haberent, quem sciebant esse mortuum, hic hærebant: nec enim poterant Iesu Christo quod vnius Dei proprium est, putà iterum coniungendi animam corpori, potestatem tribuere, tanquam ei qui potestatem solus etiam habuisset de nihilo creandi, simulque copulandi. Quamobrem etiam Apostolus Domini nostri personam nobis describens, Rom. I. 2. 3. & 4. primùm vnicam nobis personam proponit sub Filij nomine: deinde eandem nobis distinctè declarat secundum vtramque naturam diuinam: quod patefactum fuisse docet, quòd se ipsum ex mortuis suscitauit: & filium Dauidis secundum carnem.

Apage igitur Arrianos & Samosatrenianos Iesu Christi diuinitatem prorsus abnegantes: Arrianos creatam illi diuinitatem tribuentes: Nestorianos Deitatem Filij coessentialem in Diuinitatem *ωαρωσία* & gratiæ extrinsecus venientis mutantem: Eutychianos duas naturas inter se permiscentes & confundentes, denuo

Deitas Iesu Christi inde maxime patuit, quòd su a ipso vi suscitatus est.

Summa hæ reseruum repugnantiis iis quæ de duabus in vna persona natura turis credenda sunt.

suscitatos in iis qui olim Monothelitæ, deinde Monophysitæ dicti sunt, nostróque tempore in nostris Vbiquitariis: quibus omnibus opponamus præter alia infinita testimonia & arguméta necessaria, ex ipsis S. Scripturæ fontibus hausta, sola hæc Iesu Christi verba, quum dicit, Habeo potestatem ponendi animam meam, & eam rursus allumédi, Ioh. 10. 17. quod nemo alius præstare potest quàm qui simpliciter verus Deus & verus homo nuncupatur. Iesus Christus igitur verè mortuus per separationem animæ à suo corpore. quatenus erat homo: vivebat tamen, immo erat ipsamet vita quatenus Deus, Ioh. 1. 3. & 4. Quapropter non minus dubitandum erat possit ne seipsam à mortuis suscitare, quàm dubitandum Deus, sit Deus, an non.

*Quo sensu
resurrectio
Iesu Christi
nonnunquam
tribuitur
personæ Pa-
tris & San-
cti Spiritus.*

Nec iuvat excipere, hæc resurrectione plerumque Patri attribui, atque etiam nonnunquam Spiritui Sancto, Rom. II. Nam quum hætres personæ sint eadem simplex & vnica Deitas in vna essentia, in voluntate & potentia, quod de vna dicitur, alteri etiam conuenit; quarum tamen operationes sepe Scriptura distinguit, tum vt essentia à personis discernat, tum etiam Mediatoris officium, quod vnus Dei Filij proprium est: sine separatione tamen vlla ab inuicem.

*Quanta cum
difficultate
sollatur. à
nobis nostra
incredulitas.*

Denique quum videamus qua in re boni isti viri tam crassè sint hallucinati, vt seipsos propria salute priuatum: faciunt, nisi fuissent ex immensa Iesu Christi misericordia melius ab ipso.

ipso docti, licet tam diu iam in Ieso Christi schola eruditi, quantæ sint & quàm densæ nostræ tenebræ cognoscamus, Deumque prece-
mur vt suæ Lucis in nobis fomitem magis ac magis accendat, tum vt quæ adhuc ignoramus nos doceat, tum vt quæ iam didicimus melius & firmitus animis nostris insculpantur. Et hoc omni tempore valde nobis est necessarium, sed hoc præsertim calamitosissimo, quo qualibet stupendas & absurdas hæreses, cum tanta spiritus erroris efficacia, in eos qui non sunt benè plantati & radicati in Domino, quotidie renasci conspiciamus.

Vt igitur redeamus ad duos nostros discipulos, quid obsecro merebatur eorum tarditas, post talem reprehensionem, & tam amplas admonitiones, nisi vt suæ debitationi permitterentur? Nihilominus tamen Dominus, qui nunquam sinit opus suum imperfectum in suis electis, quum animaduertet non posse istos de sua opinione dimoueri, nisi oculis suis ipsum intuerentur, illorum infirmitati sese accommodauit, & quidem modo quodam nouo & inuitato, fingens se ab illis velle recedere, quibus magis etiã volebat innotescere. Quòd igitur Dominus simulauit se vltèrius velle progredi, factum est vt desiderium ipsum retinendi tantò magis in ipsis accèderet. Et sanè, si saperemus, idem illum in nobis operantem sentiremus. Nam quò spectant eius patèrnæ castigationes, quæ extrinsecus totidem iræ ipsius testimonia viderentur, & quidem sapi-

Quum Dominus suos videtur velle deserere, tū propius accedere ad ipsos parat, nisi per eos steterit qui vel castigantur, vel explorantur.

simè eouſque accenſe, vt nos iam iam deſerturus eſſe videatur? Et quidem in primis quum ſuorum preces non exaudit, aded vt quo pluribus fatigant Deum precibus, hoc minus ad tempus exaudiantur, qua de re ſæpe David in Pſalmis ſuis conqueritur: aut quum Eccleſiam ſuam duriffimo ſubiicit examini, cuius tamen cauſæ aut occaſio prorfus latent. Pſal. 44. 10. 18. cuius etiam rei fidem nobis facit huc maximè ſpectans Iobi historia. Et tamen tum etiam nos ipſe Dominus quærit, ſi modò noſtra bona norimus. Nam ſi caſtigat, paterni amoris eſt teſtimonium, nolentis quos diligit perdere, Heb. 12. 6. ſin verò probat, præterquàm quòd cum tentatione vires ſuppeditat. illi ferendæ pares, 1. Cor. 10. 13. ſuarum etiam promiſſionum veritatem ita nos facit experiri, Iac. 1. 3. modò tamen ad Davidis exemplum expectando expectemus, Pſal. 40. 1.

*Sancta im
portunitas
eſt Deo gratiſſima.*

Sed in hoc imitandi duo illi diſcipuli, vt quum à nobis longius recedere videbitur, eū magis retineamus, & vt ita dicā, cogamus aſſiduis precibus nobis auxilium ferre, ſicuti dicuntur hi duo diſcipuli coëgiſſe Dominum vt ſecum diutiùs commoraretur. Sic dicitur Lydia quædam *πορφυροπώλις* Paulum & Syllam apud ſe manere coëgiſſe, Act. 16. 15. quæ ſanctiſſima importunitas tantum abeſt vt Domino ſit ingrata, vt contrà gratiſſimam eſſe oſtendat, Matth. 11. 12. & variis ſimilitudinibus, Luc. 18. 4.

Increduli.

At proh dolor! tantum abeſt vt maxima

pars hominum hac in parte suo fungatur officio, vt contrà cupientem Dominum ingredi, foras expellat: & visitantem aliter quàm nostra caro cupiat, contra ipsum obmurmuret, ac ei valedicat, immo per impatientiam & peccatorum omne genus extrudat, vnde maiorum omnium initium, ingrediente tandem etiam inuitis illis Domino, sed tanquam iudice.

tas aucto Domini ingredi valentem impatientia verò iam ingressum foras expellit.

Cæterum etsi duo illi discipuli Dominum retenturi Solis occasum causati sint, nihil aliud longiùs intuentes quàm ordinarium Solis occasum, hinc tamen possumus sensum allegoricum elicere in quo nos oportet proficere, tum maximè saltè quum Dominus nobis occurrens gratiæ suæ recipiendæ nobis occasionem offert. Nam quis, oro, est miseræ istius vitæ dies? Quot videas qui eius exortum aut meridiem tantùm se attigisse dum putant, in Occasum tamen præcipites ferantur, & tenebris obruantur sempiterna nocte tegendis, & Sole nunquam illustrandis? Et horum quidem alij nunquam istius Occasus meminerunt, aut si meminerunt tanquam tristem cogitationem à se reiiciunt, quum contrà tamen quidam ex veteribus hanc sententiam prouulerit dignam quæ literis aureis scribatur, Quum mali quæpiã cogitatio obrepat, de morte cogita, & quæ mortem sequatur, reminiscere, vix malum quod cogitasti facturus. Alij verò, qua in re plurimam peccant iuniores, sibi semiles annos pollicentur, quibus sapere discat:

Admonitio ad senes & iuuenes vt seriò vitæ huius occasum imminuentem cogitent.

quæ non modò stulta cogitatio est, sed etiam impia, qua plerique omnes decipiuntur, sed sine remedio. Nos verò saltem qui canos attigimus, quòsque naturæ ordo deberet non tantùm commouere, sed etiam cogere ad meliorem mentem, vt qui alterum in cimba pedem habeamus, annon grauius peccamus quum tam oscitanter de istis cogitamus, vt nimium sæpe pueros octogenarios referamus. Faxit verò Deus Opt. Max. vt pro tantâ stupiditate ac negligentia, serio cogitemus de vitæ huius caducæ breuitate certissima, & de æterna quæ illâ excipit aut summa felicitate; aut maledictione: ac det nobis in sapientum illarum virginum numero ceteris; quæ in momenta venientem sponsum cum lampadibus ardentibus expectant; hanc Domini exhortationem in cordibus habentes, Ambulate quâdiu Lucē habetis vobiscum: & beatus ille seruus quem Dominus inuenerit vigilantem.

*Ad omnes
aetatis ho-
mies, iuuenes
ac senes ad
hortatio, vt
e huius vi-
tæ Solis oc-
casu sedulo
cogitent.*

Porro, vt ad historiam reuertamur, Domi-
nus dicitur postquã in ades in quas diuerterat
esset cum ipsis ingressus, & vna cum ipsis ac-
cubuisse, sumptum panem, postquam benedi-
xisset, fregisse, & ipsis dedisse: & tunc eorum
oculos apertos fuisse: vt eum tunc agnouerint:
sed repenti ex eorum conspectu tulle ablatum.
Hic autem in primis occurrit expendenda vox
illa fractionis panis: deinde quomodo ex fra-
ctione Dominus agnitus dicatur & non ante
considerandum: tum qualis fuerit hæc dispa-
ritio, ac tandem cur tam repenti & ante ci-
bum

bum ab illis recesserit. Ac de primo quidem nullo modo fit verisimile de sacrosancta Cœna hic agi, de qua nihil deinde duos istos auduisse verisimile est, ut qui non essent ex domesticis cum quibus eam celebrauerat, & tam exiguum spatium temporis intercessisset inter Domini cœnam ultimam, & eius passionem. Hæc igitur loquendi phrasis ducitur à more inter Iudæos recepto, quem adhuc hodie in quotidiano victu retinent, patrem nempe familias, aut totius cœtus honestissimum quemque (qualem sibi apud duos hos discipulos auctoritatem ex habitu quo apparuit, Dominus conciliaffe videtur, ut cum reuerentia attentas aures ipsi præbuerint) quum primum ad cibum capiendum accumberent panem sumere, & gratis actis, quarum ordinarie sunt apud eos formulæ, reliquis distribuere solitum. Quoniam autem Iudæi panibus utebantur latioribus ac vinis spissis, ideo huius fractionis & benedictionis, idest gratiarum actionis hic fit mentio: quod à Domino semper est obseruatum diligenter, sicut ex miraculo illo panum multiplicatorem maximè fit conspicuum, Matth. 14. 19. & 15. 36.

Et hoc ipsū disertis verbis præcipit Apost. I. Tim. 4. 4. & 5. & quidem vsus phrasi sum-
 moperere notanda, quum ait, bonarum rerum à Deo creatarum vsus nobis non sanctificari, idest legitimum, parum & sanctum reddi cum bona conscientia, nisi Domini veluti manu nobis concedatur, ea conditione ut largito-

*Quomodo
 cibi nobis
 sanctificari
 dicatur per
 Dei verbū
 aut per gra-
 tiarum ac-
 tionem.*

Item cum ex immensa bonitate sua cognoscamus, & ad eius gloriam verum illarum usum referamus. Solus enim ipse illarum Creator & largitor est, ex cuius vnus fauore pender panis baculus, Esa. 3. 1. Ezech. 4. 16. id est vis illa nos alēdi & sustentandi quam cibus indidit, & pro sua volūrate distribuit. Adde quod non parui momenti hoc loco est, nos in Adami lapsu ius omne quod in res creatas habebamus à Domino perdidisse, Genes. 1. 29. nullibi recuperandum quàm in hoc secundo Adamo, in quo & per quem placatus Dominus suis reconciliatur.

*Quam gra-
uiter peccet
tur à multis
in cibo ca-
piendo.*

Vos igitur hic compello prophanos homines, quos cibum sumere sine vlla ante vel post, illum sumptum gratiarum actione non pudet quos non tantum aio ingratos esse, sed alieni raptores, etsi in prædiis vestris fortasse creuerit, aut eius pretium vendentibus persolueritis. Nam etiam apud homines legitima videtur his titulis rerum acquisitarum possessio, tamē nisi vassallus fidem præster & homagium Domino à quo feudum habet, meritò rebellionis & contumaciæ reus eo spoliandus est. Quid verò? Nonne ipsius Dei iussu propriè in manus nostras tam varia ciborum genera cadunt, quod Iacobus de sua venatione corā patre suo meritò profitebatur? Genes. 27. 20. Ac si ingratus & inciuilis meritò habetur qui aliena mēsa gratis paltus, in salutato hospite recedit, quid de iis iudicandū putamus qui ne recordātur quidē eius cui vitam ipsam debemus, &

reli.

reliqua omnia quibus eandem tandem & tam variis modis fouet? Ac si meritò tanquam fures inexcusabiles condemnantur, qui non solum hospiti pretio excedunt, quid iis futurum est, qui pro gratiarum actione, (quod solum pretium Dominus à nobis pro infinita sua patientia postulat) quam pro tot beneficiis quibus eorum mensas Deus onerat, peccata peccatis aduersus eum cumulant, tum abutentes bonis eius rebus creatis, tum prophanis & impiis verbis eum proscindentes, & instar canum ac porcorum à mensa surgunt? Quorum sanè iusta puniatio non longè plerunque differtur, Domino multis modis & casibus extrinsecus contingentibus eorum intemperiam puniente, vnde fit iusto Dei furore, vt pro vino intemperanter hausto, sanguis plerunque effundatur. Et in horum quidem numero recenset, non tantùm eos qui de illis non magis quàm bruta cogitant: sed eos etiam qui à precibus orsi, precibus etiam cibum claudunt, verùm ex consuetudine tantùm, aut quod benè sanctèque cœptum erat, in medio polluentes, sibi persuadent illa omnia posse regi, pauculis verbis precatationis, vt loquuntur, quos ad Dauidis psalmo quinquagesimo de istiusmodi nebulonibus loquētis verba illa relego, Quorsum tu annuntias statuta mea: & sumis fœdus meum in ore tuo? &c. Et de hoc quidem hæctenus, in quo nimium à nobis quotidie peccatur: quæ vtinam Deus peccata pro immensa sua sancta misericordia regat atque

condonet.

*Quomodo
Dominus sit
agnitus ex
hac fractio-
ne panis.*

De altero nimirum, quomodo à duobus i-
stis discipulis Dominus sit agnitus ex fractio-
ne panis, potius quàm aliter ante hãc fractio-
nem, duæ possunt adferri rationes. Prior est
placuisse Domino, recedere ab illis paranti, o-
culos ipsis aperire, quos quidem antea non
excæcarat, sed tamen cohibuerat & quodam-
modo stupefecerat, vt non sit ex facie agnitus
ab iis qui tamen ipsum adeò familiariter vi-
derant & eodem vsi fuerant: quod de auditus
sensu dicendum etiam est, & sono vocis Do-
mini, sicut in historia Mariæ Magdalenæ su-
perius audiuius in locum, Ioh. 20. 15. Quis
verò factum id miretur ab eo qui etiam crea-
uit oculos, aures, & reliquos sensus, quos pro
sua voluntate moueat & impellat, vt minimè
sit propterea Iesus Christus habendus illusor,
qualis est Satan & Magi: nec formam suam
aut vocem mutasse dicendus, qualem Pro-
theum illum poëtarum fabulæ fingunt. Altera
est, verisimile esse Dominum in terris agentem
vnà cum discipulis suis, tum duodecim illis,
tum etiam aliis, peculiarem quendam ritum
obseruasse ac gestum in tollendis ad cælum
oculis, vt maiestas quædam & non vulgaris
gratia in ipso appareret, vnde hi discipuli at-
tentius eum contemplati agnouerint. Qua in
re nobis sanè Dominus est pro virili nostra i-
mitandus, quam longè sit maior & excelsior
Dei viuentis maiestas quam compellamus,
quam vllius cuiuscunque mortalis dignitas.

Verùm,

Verum, vt etiam contrarios abusus caueamus, modus in his ritibus adhibendus, ne pro deuotione in superstitionem & hypocrisin incidamus, eorum exemplum sequuti de quibus Dominus loquitur apud Euangelistam, *Matt. 15.1. & 5. & 16.*

De tertio verò, nimirum modo disparitionis, qua adhuc hodie abutuntur Trãssubstãtiatores, Consubstantiatores & Vbiquitarij, fingentes verum humanum corpus præsens realiter & substantialiter, & tamen inuisibile, in cœlis & in terra, immo vbiq; & in omnibus simul locis, quos ipsamet Iesu Christi verba satis cogunt, apud Lucam, 24. v. 39. tenendum est istorum nullam in hoc textu fieri mentionem, in quo non simpliciter dicitur Dominus non amplius ipsis apparuisse, sed hac disparitione ex eorum conspectu ablatu esse: quod sanè supernaturale quidem & extraordinarium agnosco, quum minimè ferat humani corporis pondus tam subitam ac repentinam absentiam. At si potuit Dominus tam repentiè & vno momento Philippum suum seruum ab vrbe Gaza Azothum vsque transportare, cur & voluit, non potuit a^l voluit idem in suo corpore præstare, vt nequã corpus eius in se fieri inuisibile, neque vllam fieri mutationem, qualitatis ac proprietatum essentialium, magis necesse fuerit quàm in Philippi corpore contigerit, *Act. 8.39. & 40.* Notandum igitur hac disparitione Iesum Christum realiter abscessisse, & abentem à discipulis factum, vt hæc disparitio non

Tam repentina disparitio fuit naturalis, sed nihil detrahit nec essentia, nec vlli naturali essentiali propr. etati corporis humani.

modò non iuuet Vbiquitatem, sed eandem omnino destruat.

*Cur sub ini-
tium cibi Do-
minus dispa-
nerit.*

Denique si quis quærat cur hac ratione & tã repente à discipulis illis duobus recesserit, aio Domini mentem in his rebus naturalibus & in oculos incurrentibus apparitionibus, quòd ad suscitati corporis veritatem, non tantùm hanc fuisse, vt certiores eos faceret de suæ resurrectionis veritate per realem & visibilem suam præsentiam: sed vt doceret eos se non suscitatum à mortuis iterum in terris humanam vt antea vitam acturum, quam Paulus animalem vocat, quòd cibo & potu foueatur: sed mortis speluncam egressum, se etiam omnem illam mortis qualitatem & infirmitatem deposuisse, non tamen naturam corpoream cum proprietatibus essentialibus, quas oportet distingui tam ab iis quibus per peccatum obnoxia facta est vita humana, quàm ab eiusdem animalis vitæ conditionibus antequàm Adamus lapsus esset & nos in ipso. Nam etsi Adamus ante peccatum morti non esset obnoxius, cibo tamen, potu & somno vitam illam eius oportuit foueri ac sustineri: quum vita spiritualis animali illi opposita, in cuius possessionem Iesus Christus iam venerat per resurrectionem à mortuis, longè alia sit, ab istis omnibus immunis, quod Saducæis respondit Dominus apud Matth. 22. 30. & Lucam 10. 35. & Apostolus pluribus persequitur, I. Cor. 15. nominatim à vers. 38. ad 51. Dominus tamen nondum erat ingressus omnino in gloriam

Patris, sed quadraginta dierū spatio se ad discipulorum captum accommodauit, talē hac in re modū seruans, vt ad veritatem sui corporis ac veræ suæ vitæ magis ac magis patefaciendam, etiā edere ac bibere cū ipsis voluerit, licet non ad alimentū vt prius: aliās, vt in hac historia noluerit eò vsque procedere, quò doceret eos se viuere & in posterum esse victurum alio vitæ genere, putā spiritualis & ab omni infirmitate tam naturali quàm per accidens immunis & liberæ, qualem hactenus egerat, ex quo in hunc mundum veniens nostram naturam, excepto peccato induerat.

Quamobrem qui pro distinguendis istis qualitatibus corporis cælestis Iesu Christi, idest cælestis ac spiritualis conditionis, vitamque viuētis cælestem ac spiritualem, à corpore terrestri & animali, idest conditionem habente terrestrem & vitam agente terrestrem, & hoc respectu cum omnibus animantibus communem, nostræ salutis fundamenta radicitus conuellunt, Deitatem essentialem Iesu Christi confundentes cum proprietatibus spiritualibus corporis eius spiritualis: quum tamen oporteat in vnitae personæ Domini, duas eius naturas etiam manere distinctas sua essentia & proprietatibus essentialibus, non minus post eius resurrectionem & glorificationem æternam quàm ante. Nam si aliter esset, resurrectione non esset facta melior nec auctior humana Iesu Christi natura, sed abolita fuisset & in vnam

*Quam hodie
rendi errores
ex eorum hæ-
resibus pro-
manent qui
hodie in ter-
ris corpus
Iesu Christi
querunt.*

Deitatem transformata. Et quod maius est, idē de nostris corporibus vltimo die resurrecturis dicendum ac sperandum esset, quum dicantur tunc fore conformia corpori eius glorioso, Philip. 3. 10 quemadmodum ipse se demisit & exinaniuit in hoc mūdo ad tempus, nos cœlestibus suis diuitijs exornaturus & ditaturus. Ac, si finitum esse ac circuūscriptum naturalis corporis dimensionibus, vt sit prorsus *à dūva* *to* pluribus locis esse simul, & esse visibile, nō esset proprium essentiale verorum omnium corporum, sed proprium per accidens, quod abesse possit sine substantiæ corporeæ interitu, quomodo cōgrueret cum eo quod dicitur Dominus vltimo die, quo apparebit maiestate & gloria insignis, futurus conspicuus, & ab omnibus, tum filiis suis, tum hostibus agnoscendus? Non simpliciter igitur damnāndus hic error, vt falsissimus, sed maximè detestandus, tum quòd dum Iesu Christi humanitas sic in spectrum trāsformatur, religionis Christianæ altera columna euertitur, quòd ita doceamur Iesum Christum adhuc in terris quærere per inuisibilitatē fabulosam, & confundatur modus communicationis spiritualis solus viuificus, cum corporeo huius vitæ proprio: tū denique quod hac via Sacramētum Sacrosanctę Cœnæ in horrendam & abominandam idololatriam, si quæ fuit vnquam apud homines, commutatur, vt Deus habeatur, & tanquam Deus colatur id ipsum quod editur ac bibitur.

Historia deinceps adiicit hos duos discipulos melius agnito Magistro in recessu quàm adesset præsens, maiorem fructum percepisse ex iis quæ ab ipso audiuerant quàm priùs fecissent, suum stuporè admirantes. Nã, aiebant, nonne vis illa qua in nostris cordibus operabatur, quâsi ignis ab eius ore in corda nostra penetraret, quâ aperiret nobis scripturas, & nobis in via loqueretur, debuerat illum nobis patefacere? Et hoc opponitur Scribarũ & Phariseorum docendi rationi, glacie frigidiori, quæ nullo modo cum doctrina cælesti sacris Scriptis comprehêsa, siue rem inspicias, siue verba, cõueniebat. Nam quòd ad Legem, qualis eorum doctrina fuerit satis testatur falsæ ipsorum expositiones, quas Dominus apud Matth. cap. 5. multis reprehendit, & coarguit. Doctrinam verò Euangelicam, quæ fuit Messia promissio, in regni carnalis & temporalis maiestatem transformabant: quum Dominus contrà de rebus diuinis diuinè & cum auctoritate loqueretur. Matth. 7. 29.

Hanc verò virtutem non est quòd tribuendam arbitremur vlli humanæ eloquentiæ aut Rhetorices artificio. Nec enim dubitandum est quin Dominus noster Iesus Christus ita sit loquutus, vt eum Euangelistæ loquentē scriptis suis introducunt, verbis nimirum cõmunibus, & ad vulgi captũ accommodatissimis. Etsi enim laudabilis est benedicendi & eloquendi scientia, quum ad rectum finem in rebus humanis fertur: Dominus tamen hanc

q. iij.

*Maxima
differentia
inter modũ
docendi
quo Chri-
stus uteba-
tur, & eum
quo Phari-
sæi.*

*Cur Pro-
pheta, Ie-
sus Chri-
stus, Apo-
stoli, simpli-
ci & com-
muni more
loquendi
in docendo
vsi sint: &
quantopere
hanc sim-
plicitatem
inducto su-
co adulte-
rantes er-
rent.*

docendi rationem in Ecclesiam suam noluit
 introducere, cuius rei testis est idoneus ac-
 cris illa reprehensio qua Paulus Apostolus
 egregios illos oratores apud Corinthios coer-
 cet, sic eos alloquens, Ego quum veni ad vos
 non veni cum eminentia facundiæ aut sa-
 pientiæ, neque oratio mea, & prædicatio mea
 versata est in persuasoriis humanæ sapien-
 tiæ verbis, sed in demonstratione spiritualis
 potentiæ. I. Corin. 2. 1. & 4. Simplicitas igitur
 prædicationis nihil detraxit de Scripturæ ma-
 iestate, sed contrà ostendit Ecclesiæ Dei fun-
 damentum & ædificium totum niti vnica Dei
 virtute interna, qualem ipsi Iesu Christi ini-
 mici vel inuiti coacti sunt agnoscere, & qui-
 dem ab eius iuuentute, Luc. 2. 27. & sæpius
 aliàs, veluti Matth. 13. 54. & Iohan. 7. 46. Ta-
 lis etiam Apostolorum sermo fuit, cui nec
 Philosophorum sapientia, nec oratorum fa-
 cundia resistere potuit. Spiritus sanctus igi-
 tur propriam habet Rhetoricen, fastidiant
 illam licet delicatuli quidam & difficiles, quo-
 rum alii sacrarum Scripturarum oratio ni-
 hil sapit, vt propterea malint vitam in orato-
 rum, Poetarum, aliorumque prophanorum
 scriptorum libris terendis transigere: alij verò
 sunt adedò audaces vt Spiritus sancti sermo-
 nem in Latiniore voces transformare nitantur
 quàm ferat Ecclesiæ communis vsus: alij
 longiùs progrediuntur, vt somnia sua &
 speculationes, ex huius seculi sapientibus hau-
 stas, cum doctrinæ Euangelicæ puritate
 mi-

misceant, alij natiuam illam pulchritudinem & nitorem eloquij Spiritus Sancti qui in Prophetarum & Apostolorum scriptis elucet, vanæ garrulitatis fuce inficiant, vt iam nulla sit amplius inter Euangelicos concionatores, & tabulas aut declamatores differentia. At quemadmodum fugiendum est ambitiosum & vanum istud in dicendo extremum, non ideo tamen sequitur approbandam barbariem illam quam inuenerat in Ecclesiam Dei linguarum proprietatis bonarúmque scientiarum & artium imperitia, aut prorsus abiicienda doctorum virorum in humanioribus literis monumenta. Nam & ipse Dominus Ecclesiam suam decorare voluit insignibus Theologis Græcis & Latinis, etiam in bene dicendo eloquentissimis: qui tamen semper intra suos limites ita se continuerunt: vt maiorem ipsos semper rerum quàm verborum habuisse rationem minimè sit diffitendum, & summoperè cauerunt ne humanam & artificiosam eloquentiam confunderent cum virtute illa dicendi diuina, quam docet Spiritus S. in sua schola ad res diuinas, sacras & cœlestes mortalibus aperiēdas, vt Deo soli acceptam feramus Sapientiæ suæ cognitionem. Nam quoties ipsi visum est, ita feruorum suorum ministerio benedicit, vt totum orbem concutiat & commoueat, quod figuratum est die Pentecostes misso in Apostolos Spiritu Sancto, quem igneæ linguæ repræsentabant. Sic nostro tempore quoties i-

ipsi libuit & adhuc hodie libet potentissime operatus est, non sanè potentia & viribus propriis seruatorum suorum, sed eius vnus arcana vi qui per os suorum seruatorum loquitur. At hoc loco tum interior virtus Iesu Christi consideranda est, vt eius vnus qui Spiritu & igne baptizat, Matth. 3. 11. tum opus exterius, quatenus officio ministri erga suam nationem ipsi defungi visum est, Rom. 15. 8.

Cur non omnes ad quos venit verbi diuini calor, eo commouentur.

Hic verò si quis quærat, quâ fiat, quando quidem tam ardens est verbum istud diuinum, vt primariæ dignitatis viri, & sapientissimi quique ex populo, quos ipse Iesus Christus alloquutus est, parum, aut nihil omnino commoti sint: & hoc seculo, quo Deus velut de nouo facem hanc in terras misit, maxima pars hominum non moueatur, sed potiùs gelidiores in dies fiant. Aio inde patere quod paulò superius dixi, nempe vim & efficaciam Euangelij, non pendere à verborum sono, nec magis manare ab ore concionatoris, quàm germen & incrementum sementis à satore, 1. Cor. 3. 7. sed ab eo qui ex suæ voluntatis arbitrio discrimen inter hos & illos statuit: nunquam tamen sinente satores illos incassum facere sementem, quin eam sua gratia comitetur, qua inexcusabiles reddantur quotquot videre nolunt quod vident, nec audire quod audiunt. Sin excipiat aliquis rogitando, cur hanc lucem & ardorem istum omnibus auditoribus non communicet: aio, pro impia hac sciscitatione, & Dei arcanorum inquisitione, potiùs

tius mirandum, quomodo vnus hominis in mundo misereri velit, vt det ei oculos ad videndum, & aures ad audiendum, quum tanta sit improbitas, peruicacia & indomita rebellio hominum, qualem vel hoc vno seculo præ aliis omnibus experimur, & quidem in medio nostro sinu, ne longius nobis excurrendum putemus. Itaque in nos, nos inquam (quod non sine dolore maximo dico) qui verbum illud audiuimus & amplexi sumus specie tenus, eximio illo nomine Reformatarū Ecclesiarū gaudentes quadrant illa prophetæ verba, longè etiam meliore nomine quàm in veterem illum populum, Esa. 65. 2. Expandi manus meas tota die ad populum incredulum, qui graditur in via non bona post cogitationes suas. In nobis igitur, non in Deo quærenda huius defectus causa est: quum idem hodie nobis meritò possit exprobrare quod olim populo per Micheam prophetam dicebat, Popule mi, quid feci tibi, aut quid molestus fui tibi, responde mihi, Mich. 6, 3. Sapere & intelligere nobis videtur, & idcirco Dominus occultat nobis quæ paruulis & insipientibus deregit, Matth. 11. 25. diuites sumus in nobis ipsis, ideóque Dominus, qui famelicos implet bonis nos ablegat inanes: superbi sumus & elati, & ideo qui humiles exaltat, potentes è thronis detrahit, Luc. 1. 52. & 53.

Cæterum huius ignis, de quo loquimur, tria sunt propria, putà illuminare, calefacere, & consumendo purgare. Hinc itaque digno-

*Ignis huius
proprietates tres in
credētibus,*

*opposita re
bellum ac
contumaciâ
perditioni*

scitur an ad horum discipulorum exem-
plum in hac doctrina progressus aliquos fe-
cerimus, quos de cæcis in cognitione sui ma-
gistri, videmus videntes & scientes factos,
vt alios etiam illustrarint: de stupidis ac ge-
lidis, sublato stupore, zelo inflammatos, iter
abrupisse & negotia, vt in Hierusalem reuer-
tentur, hanc eximiam Lucem qua fuerant irra-
diati, cum Apostolis communicaturi. Atque ô
vtinam, vtinam, inquam, hoc exemplum imi-
tati in dies fidei incrementa capetemus, alij
aliorum inuicem ædificationi studeremus, &
mutuis datis dextris mutuis nos istis hortatio-
nibus ad Dei cultû incitaremus. Agite, eamus,
eamus, & ascendamus in montem Domini,
quales piorum voces describit Ieremias, cap.
31. 6. & 12. Etsi verò tres illæ proprietates de
quibus diximus non sint rebellium propriæ,
sed solorum credentium, tamen suo periculo
experiuntur rebelles Dominum esse qui lo-
quitur: Luce Euangelij, qua alij illuminantur,
i psis ardore suo caliginem adferente, & tan-
dem prorsus excæcante, vt videntes non vi-
deant: & pro eo quod alij ad bene agendum
incenduntur hi ad malè agendum in malitia
sua magis indurentur, aduersus Dei filios furē-
tes, donec eos ira Dei tandem absorbeat, qua
in æternum torqueantur nunquam consu-
mendi. Tu verò, Deus optime, nobis hanc lar-
gire gratiâ vt illis similes, istis dissimiles simus.

*Præsertim
omnes diffi-
cultates su-
perat.*

Denique textus habet eos ipso momento
surgentes, cû festinatione reuersos esse Hiero-
soly-

Ierolimam : quæ notanda circumstantia est, ex qua obseruemus quàm subito sint mutati à Domino. Nam paulò ante, Dominum secum retenturi dixerant, diem inclinauisse, ac proinde non esse vltra vicum illum progrediendum, ne in noctem incurreret: nunc verò ipsi de reditu in urbem cogitant, quod iter conficere quum esset sexaginta stadiorum, stadium autem sexcentos pedes contineret, minimè potuerunt quin in altam noctem incidèrent. Sed ecce quantus gloria Dei, & veræ charitatis erga proximum sit zelus, vt nec dies nec horas numerare didicerit: & nunquã procrastinãdum esse doceat, nec differendũ quod nunquam satis maturè fieri potest: nec à tergo respiciendum, sed semper progrediendum, & quidem currendum, immo semper ad scopum ac metam vltimam volandum, nempe ad præmium supernæ vocationis in Iesu Christo. Ideo Apostolus his verbis discipulum suũ Timotheum hortabatur, Prædica sermonẽ, instatempèstiuè, intempèstiuè, 2. Tim. 4. 2. Et Dauid dicebat, Si introiuero in tabernaculum domus meæ: si ascendero super stratum lecti mei. Si dederò somnum oculis meis: palpebris meis dormitationem, donec inuenero locum Iehouæ: habitacula forti Iacob, Psal. 132. 3. Nec propterea tamen negamus Deum opportunitates rerum & tempora disposuisse, nec dicimus etiam negligendam prudentiam & discretionem in illis circumstantiis: sed tamen fugiendam summopere falsam carnis

prudentiam, quæ retrocedentes docet progredi, factò initio non à Dei regno, nec à domus Dei ædificatione, sed à familiarum nostrarum & aliorum priuatorum negotiorum cura, in quibus procurandis non stimulo, sed fræno & habenis, nobis opus est.

*Singularis
constantia
exemplum
præbuerunt
Apostoli in
urbem co-
acti, licet tã
ad creden-
dum diffici-
les. Et quis
in tali casu
modus ser-
uandus.*

Porro si magnopere laudandus est duorum istorum discipulorum ardor & diligentia, non minorem laudem meretur status in quo reliqui discipuli à duobus istis inuenti sunt, etsi fuerint in credendo tardiores. Nam quos erat verisimile metu percussos & attonitos fuisse fuga salutem sibi quæsituros, cui negotio videbatur caro maximum illis argumentum præbere, dicuntur tamen in vnum omnes conuenisse, non tantum Apostoli, sed cum ipsis alij nonnulli: qua in re Dei fauorem maximum experti sunt, à quo mentibus ipsorum hoc consilium suggestum est. Sic videmus Ecclesiam cæso Iacobo Iohannis fratre, & in vincula Petro coniecto non fugisse metu percussam, sed nocte intèpesta in ædes Mariæ Iohannis Marci matris coactam fuisse, Act. 12. 12. Talis etiam fuit veteris veræ Ecclesiæ mos ac consuetudo à Romanorum Imperatoribus flagrantibus horrendis persecutionibus, quod auctores etiam Ethnici ipsi testantur. Et nostro seculo scimus illud, ardentibus in nostros fratres flammis, fuisse factitatum. Fateor propter nocturnos illos conuentus veteres Christianos horrendis falsissimis criminibus fuisse obnoxios, ac sæpe lacesitos: eadem que nostro seculo ad-

uersum nos renouata : verum quicquid Satan per suos satellites agat atque moliat, nō debet Ecclesiam deterrere, quin legitimis omnibus rationibus in incœpto pergat. Neque verò tamen negamus euitandas omnes occasiones, sancta prudentia quibus improbi calumniandi anam arripiunt: velut exempli gratia, si hodie quum Deus potestatem facit nobis interdiu certis locis & horis conueniendi, ad sacrosanctum eius verbum audiendum, quidam noctu, vel seorsim conuenirent, quod faciunt Anabaptistæ, & alij qui sectas instituunt, merito in grauissimam reprehensionem inciderent, & pœnis digni essent, quum istiusmodi studia priuata à Domino minimè proficiscantur. Nec dicimus ingruente persecutionum tempestate, in vnum locum singulis fidelibus conueniendum, vt latronibus ac sicariorum securibus iugulum præbeant, quo nihil gratius istis futurum esset. Fugit enim Elias à Iezabelis conspectu. 1. Reg. 19. 3. centumque illi Prophetæ in cryptis & antris latuerunt & nutriti sunt, 1. Reg. 18. 13. Nec semel ista contigerunt, teste Apostolo Heb. 11. 37. atque ad eò Iesus ipse Christus Dominus noster, quum esset ei renuntiatum Iohannem Baptistam in vincula coniectum, secessit in Galilæam, Matth. 4. 12. & sæpius sibi fuga salutem, è manibus hostium elapsus, quaeruit. Sic Ecclesia post D. Stephani cædem dispersa est, Act. 8. sed quæ istiusmodi fugas sunt consequuta, semper ostenderunt illud propriè non esse à Domini

conspectu fugere, sed se hostibus Dei sancto
 prudentique consilio subducere, ad maiores
 fructus faciendos. Quum igitur variae circun-
 stantiae in huiusmodi negotiis incurrant, vix
 praescribi potest aliqua regula inanendum-
 sit, an fuga sibi consulendum ouibus aut earum
 pastoribus: verum, si pastores ex animo Dei
 gloriae promouendae studio ducantur, nec de
 memoria sua deleri patiantur quod alios do-
 cere debent, nempe sui ipsorum abnegatio-
 nem, ex sancto & recto affectu quo à merce-
 nariis discernantur, qui lupum venientem a-
 spicientes fugiunt, ac greges suos relinquunt,
 Iohann. 10. 13. aderit proculdubio Dominus
 suam voluntatem priuatim eos docturus, siue
 per sanctum suum Spiritum, indita ipsis in
 rem praesentem sapientia & consilio, siue per
 oues ipsas: quod Apostolo cōtigisse videmus.
 Act. 19. 36. & 20. 1. Petróque ipsi Act. 12. 17. vt nō
 propterea necesse sit à Domino noua edi mi-
 racula. Et horum quidem frequentissima sunt
 nostro seculo exempla. At contrà multos ni-
 miùm vidimus ita perterritos, vt in auia a-
 berrantes, numquam in viam redire potuerint,
 alios verò, ex immensa Dei misericordia, sic
 attonitos, vt saepius in exitium ruentes tamen
 in viam reducti sint. Quis verò miretur homi-
 nes in hac praecipitia, etiam aliquando spon-
 te ferri: quod testatur Dauid denuò ad Regem
 Achis confugiens? Graues tamen & inexcusa-
 biles isti lapsus, quicquid praetexatur. Annon
 enim sensus communis homines expertes esse
 necesse

neceſſe eſt, quum ſibi perſuadent tutius agi cum eo qui dereliſto Deo ad eius inimicos confugit, quàm cum eo qui Dei promiſſis aduerſus quælibet terriculamenta firmite in-nixus, fidem ſuam ac vocationem imperterritus retinet, ab eius vnus pendens providen-tia? Denique, nonne planè inſanus eſt, quicum-que ſe rebus ſuis conſulturum putat; ſcienter prudenter in Deum peccando? Itaque tantùm abeſt vt perſecutionum æſtu flagrante incun-da ſint hæc conſilia, ſecedendi & à gregis v-nione diſcedendi, quibus conſiliis in leonum vngues deuenitur, vt contra tunc maximè ſit vnio fouenda, cuius hic nobis exemplam præ-ponitur: quod ſi factum erit, ne dubitemus quin Dominus, quemadmodum reſpoſa fecit ratum id de quo maturè præmonuerat Apo-ſtolos, nempe vbi duo aut tres coacti eſſent in ſuo nomine, fore ſe in medio ipſorum. Matth. 18.20. ſic etiam inuocatus adſit, & præſentiſſimum auxilium velut *ἀπὸ μνηστῆρος* adferat.

Verum enim verò diſcendum ab hoc exem-
plo, quid ſit in nomine Dei conuenire, nempe
vt cæus & conſilia ferantur in Dei gloriam,
mutuamque conſolationem & ædificationem
in Domino, non autem quærantur mala con-
ſilia, conſultoribus ipſis peſſima. Itaque di-
cuntur hic vndecim Apoſtoli (notandum au-
tem Domini domesticos ita ab aliis nuncupa-
tos vndecim, ſicut prius ante Iudæ proditionem
Duodecim vocabantur, licet decem tantùm
huic apparitioni præſentes adfuerint,

*Apoſtoli
non conue-
nerunt de
privatis re-
bus acturi.*

rum absente Thoma, vt colligitur ex Ioh. 20. 24.) non de priuatis suis egisse negotiis, de quibus tamen cogitandi satis magnam occasionem habere videbantur, sed se mutuo in spe resurrectionis Domini confirmasse, quum etiam contigisset vt post duorum illorum discipulorum ab vrbe in vicum proficiscentium egressum, quod perspicuum fit ex iis quæ in hac historia recensentur, Luc. 24. 22. & ea quæ in itinere ipsis contigerant, ac eorundem regressum, Dominus sic disprensus Petro se conspicendum præbuisset: cuius etiam apparitionis nominatim meminit Paulus, 1. Cor. 15. 5. quam paucis tantum attigit vnicus Euangelista: quum Euangelistarum scopus non fuerit singula Domini facta vel dicta nominatim suis monumentis conscribere: sicut ipsemet Euangelista testatur, Ioh. 20. 30. & 21. 25.

*Ecclesia nõ
desinit esse
vera Eccle-
sia, licet non
in omnibus
etiam pr. cet
p.uis religio-
nis capiti-
bus singuli
consentiãt.*

Quid verò? Sanè licet ad eò bene essent dispositi, tamè dicuntur, Mar. 16. 13. postquam duo isti discipuli renuntiauerant ipsis quæ in itinere viderat & audiuerat, adhuc incredulitate vel saltè tarditate ad credendum laborasse, quod de nonnullis ex illo cœtu, nõ de singulis, intelligendum est. Nã expressè dicit historia, maxime partis ipsorũ hanc sententiam, vel potius communem & vltimã conclusionẽ fuisse, qualem esse oportuit, verè nimirum Iesum Christum resurrexisse. Vnde discimus non admodum mirandum, si etiam in præcipuis quibusdã Christianæ religionis capitibus non is est consensus quem esse oportuit, inter eos qui aliis præire exemplo

plo concordia debet: quum id ipsum in ipsorum
 Apostolorum ipsorum cœtu contigisse videamus:
 nec etiam inde inferendum, nullam esse
 Ecclesiam ubi non est usquequaque firmus in
 omnibus consensus. At ponenda differentia
 est inter hanc opinionum discrepantiam, &
 apostasiam aduersus veritatem, sectasque v-
 nionem Ecclesiarum frangentes: inter mate-
 rias ex quibus illæ opinionum varietates o-
 riuntur, & dubitationes & infirmitates quæ in
 peritissimos quosque cadunt: quod ipsum cõti-
 gisse videmus initio in Ecclesia Hierosoly-
 mitana & Antiochena circa præcipuum argumẽtum
 de beneficio Domini nostri Iesu Christi, Act.
 15. 21. & 7. & inter Galat. circa eadẽ materiã, nõ
 sine maxima spiritus erroris efficacitate, Gal.
 1. 6. & inter Corinthios in articulo de resurre-
 ctione, 1. Cor. 15. 12. Et nostrum in felici seculo i-
 dem plerisque in locis, immo nimium multis
 aspiciamus, & quidem vt hætenus immedica-
 bile malum istud fuerit. Illa igitur à me allata
 distinctio diligenter obseruanda, cauendum-
 que ne facillè offendiculis locum demus, &
 plerunque falsum iudicium feramus: quod
 non erit usque adeo difficile, si modò monen-
 tem Apostolum quid hac in re factum sit opus,
 audiamus, non fouentes, inquit, malum, sed e-
 tiam quantum fieri potest ac debet alij alios
 tolerantibus, mutuaque ædificationi studentes,
 donec euadamus omnes in vnitatem fidei &
 agnitionem filij Dei, dona sua secundum men-
 suram distribuentis. Denique in genere tenen-

dum, ut non quæuis concordia Deo nos coniungit, ita non quamlibet opinionum diuisionem ab eo nos separare.

HOMILIA VNDECIMA.

Marc. 16.

14. *Postremò, unà sedentibus ipsis undecim exhibuit sese, & exprobrauit incredulitatem eorū, & cordis duritiem: quòd ijs qui ipsum conspexerāt excitatum non credidissent.*

Luc. 24.

36. *Hac autem ipsis loquentibus, stetit ipse Iesus in medio eorum, & dixit eis, Pax vobis.*

37. *Consternati verò & expauesacti, videbantur sibi spiritum conspicerere.*

38. *Tum dixit eis, Quid turbati estis, & quare disceptationes subeunt corda vestra?*

39. *Videte manus meas & pedes meos: nam ego ipse sum: contrectate me & videte: nam Spiritus carnem & ossa non habet, prout me conspiciitis habere.*

40. *Et quum hoc dixisset, ostendit eis manus ac pedes.*

Iohan. 20.

19. *Quum ergo vespera esset, die illo primo hebdomadis, & fores essent clausæ [illuc] ubi erant discipuli coacti propter metum Iudeorum, venit Iesus: stetitque in medio ipsorum, & dixit eis, Pax vobis.*

20. *Et*

20. *Et quum hæc dixisset, ostendit eis manus ac latus suum. Gauisi sunt ergo discipuli, viso Domino.*

QVANDO QUIDEM omnis nostra fides nititur iis quæ sunt nobis fideliter ab Apostolis Domini nuntiata, id est legatis quos ipsemet vocauit, & omnis generis signis ac miraculis indubitatim approbavit, sicuti docemur Eph. 2. 20. & Apoc. 21. 14. merito fortasse quærat aliquis cur non potius primis illis sese patefecerit, ad reliquos omnes deinceps docendos atque confirmandos, quàm Mariæ Magdalenæ, Marc. 16. 9. deinde aliis mulieribus, Matth. 28. 9. tum duobus istis in vicum proficiscentibus. At sic in Dei consilia inquirentes, non attendunt in primis optimum fuisse, immo necessarium, vt non solus Petrus, sed omnes Apostoli simul monerentur de sua quisque infirmitate, immo & incredulitate, vt sese ipsos agnoscerent sibi que ipsis applicarēt quod erant alios docturi deinceps. Deinde considerandū & illud, si faciles in credenda resurrectione fuissent, vt ei testimonium perhibere conarentur, à multis fuisse suspectos futuros, quasi seiplos quærerent: quibus omnibus Dominus occurrit præcedentibus apparitionibus, quæ circumstantiis quidē diuersæ fuerūt, sed in vno omnes pulchrè conuenientes. Tertio, quò plura testimonia habent, qui Apostolorum tempora sequuntur, tantum abfuisse

*Cur Iesus
Christus
sese non patefecerit
Apostolis
prius
quàm aliis.*

vt Apostoli hunc fidei articulum cōfinxerint, quo sublato reliqui omnes forent inutiles, vt contrā postremi fuerint in eo credēdo, eò certius redditur ac firmitus minúsue suspectū eorum testimonium. Et sanè Deus sic operari solet, nos à sua prouidentia docens pendēre, nec in eius opera inquirere, ne qui sibi plurimum sapere, & esse maximè perspicaces vidētur, tandem prorsus insaniisse & ççcutiuisse videātur.

*Quomodo
Marcus fa-
ciat mentio-
nem vnde-
cim Apосто-
lorum, quos
vnà dicit
eoas eos,
quam tantè
absente
Thoma tan-
tùm essent
dixerit.*

Iraque hic dicitur Dominus postquā repente ab oculis duorum illorū discipulorum disparauisset, reditum ipsorum in urbem præuenisse, vt se Petro coram inspiciendū præberet, vt qui præ reliquis opus haberet. Deinde quū videret discipulorum suorū cœtū non tam facilè posse persuaderi, tantū abest, vt, quod merebantur, eos deseruerit, vt contrā in ipsorū ædes eos quæsiuerit, quo ex naturali sensu scrupulum omnē ipsis eximeret. In qua narratione non tantū res gesta nobis consideranda, quæ tamen est præcipua, sed omnes etiam circumstantiæ diligenter expendendæ, si prius hoc obiter obseruauerimus, non omnes illos vndecim eò loci reuera conuenisse, absente Thoma, sicuti paulò post videbitur. At quēadmodum antea cœtus ille duodecim vocabantur, sic à Iudæ prodicione vulgò dicebantur Vndecim, donec numerus ille Duodenorum surrogato Matthia in Iudæ locū redintegraretur: aut etiam dicere non erit absurdum Euangelistam hanc apparitionem voluisse comprehendere cum ea quæ octiduo post facta est.

Quod

Quòd ad tempus attinet , facta dicitur hæc *Singulare*
 apparitio sub vesperam eiusdem diei quo re- *exemplum*
 surrexerat: qua ex re ratū fieri videmus id quod *in Iesu Chri-*
 ait Apostolus, Dominum non sinere nos ten- *sto vigilan-*
 tati supra vires, quas ipsemet sufficit. I. Cor. 10. *tia Pasto-*
 13. Nam proculdubio non magno molimine *rum in suas*
 prosterni tum poterant qui constantissimi vi- *ones.*
 debantur. Dominus igitur re ipsa comproba-
 turus neminem velle se eorum quos Pater ip-
 si dederat perdere, Iohon. 18. 9. hærete quidē
 illos animi dubios aliquātisper passus est, quò
 manifestatio ipsius esset deinceps gratior &
 acceptior, sed interea tamen nuntiis variis, ad
 quatuor vsque subinde laborantes recreavit,
 primū Maria Magdalena missa: deinde aliis
 mulieribus: tum Petro: quartò denique duo-
 bus illis discipulis quibus in itinere apparue-
 rat: præter alias interiectas visiones, & ea quæ
 nominatim Petrus & Iohannes in sepulchro
 viderant & obseruarant: quò mendacium eo-
 rum manifestius fieret: qui furto sublatum Iesu
 Christi corpus cum insigni calumnia diuul-
 gabant. Ergo exemplum istud conspicuū no-
 bis facit quòd Psalm. 121. 4. dicitur, Custodem
 Israël non dormire nec dormire, licet suis
 nonnunquam stertentibus: quò representa-
 tum etiam nobis fuit in iisdem Apostolis pau-
 lò antè prece illa vltima quam ad Patrem fu-
 dit Christus imminentibus ipsi Iuda & aliis eū
 capturis. Et hoc sanè officiū præscribit ijs quos
 ad alios excitandos vocat, quam ob causam E-
 piscopi nominantur, vt gregibus invigilent,

corum Domino rationem reddituri, minante per Prophetam se ab ipsis sanguinem requisiturum cuiuscunque ouiculæ culpa ipsorum percūtis. Ezech. 3. 18. Vnde verò tam crassi nostri lapsus, ex quibus multi nunquam emergunt, nisi quòd aut dormientibus pastoribus, inimicus nostræ salutis lolium in agrū Domini immittit, Mat. 13. 25 aut qui excitati sunt, vel neglexerunt, vel serò nimis expergefati sunt, vt virginum docet parabola Matth. 25. 5. & 10. Eia igitur, fratres, ad hanc doctrinā mentes aduertite: nam si aliàs vnquam, id res & hora flagitat, & locus ipse, si alius vllus, postulat ne incauti ac stertentes corripiamur.

*Cur Iesus
Christus
suis disci-
pulis eodē
loco & tem-
pore simul
coactis ap-
paruerit.*

Alterā circumstantia est temporis & loci, voluit enim illos Dominus eodē loco, eodēque tēpore simul coactos inuenire, & quidē alios præter vndecim cum illis discipulos, vt horum omnium testimonio irrefragabili totam suam Ecclesiam simul ac semel de sua resurrectione certiozem faceret.

*Metus cū
aliquo de-
fectu con-
iunctus
minimè
damnādu
est, modo
ne ab offi-
cio nos de-
serueat.*

Non est porro verisimile totum integrum diē simul coactos permanisse: sed sub vespēra conuenisse, veritatem cognituros eorum quæ subinde per varios nuntios ferebantur, & sese inuicē consolaturos. Tēpus igitur opportunū explorarunt, quo tuti essent ab hostiū suorum furore. Quāobré etsi metus ille de quo hic agitur, incredulitate & diffidētia fuit permixtus, (qua in parte reprehensionē meretur) tamē quū ipsos ab officio non deterruerit, magnopere laudādi sunt discipuli prudēter conuenientes, siquidem

liquidē ipfemet Dominus prudētiā cū simplicitate coniungendā esse docuit, Matt. 10. 16.

Sub vesperam igitur primi diei septimanæ, qui nobis hodie dies est Dominicus, Dominus dicitur ad eos venisse: quod non omnino est intelligendum Hebræorum more, apud quos dies initium ab occasu solis capiebat: quum sit verisimile duos illos viatores, quibus erant in reditu conficienda sexaginta stadia, quandoquidem iam dies inclinauerat, vt loquuntur Luc. 24. 29. non nisi post Solis occasum in urbem aduenisse, & iam multa nocte. Nam sexaginta stadia conficiunt sex millia Italica, quæ leucam vnā Gallicam cum dimidia faciunt, in singulas leucas numeratis quatuor millibus. Quemadmodum igitur vt periculum effugerent opportunum tempus elegerunt, eandem Dominus opportunitatem accepit, vt eò attentius & tutius ab ipsis videretur & audiretur.

Quomodo intelligēda illa vespera primi diei septimana.

Alia non parui momenti circumstantia superest, Dominum Iesum foribus clausis venisse, & stetit in medio ipsorum: & eo viso discipulos ita consternatos & expauefactos fuisse, vt sibi Spiritum conspiciere viderentur: ex quo apparet eos, præterquàm quòd istiusmodi visa & phasmata inopinatò in oculos incurrentia terrorem adferunt, vehementer attonitos fuisse, conspicientes ipsum sic ingressum vt fores aperiri nec vidissent, nec sensissent: siue de domus foribus, siue de cubiculi aut conclauis in quod conuenerant, istud in-

Cur Iesus Christus ingredi voluerit ianuis clausis.

telligatur. Non dubium igitur quin miraculosus hic ingressus fuerit tum in se, tum in extraordinaria celeritate: hoc miraculo docere volente Domino discipulos suos, nihil suæ diuinæ potestati mortem detraxisse, de qua nondum satis erant persuasi: sicut vicissim visibiliter ac sensibiliter demonstrare voluit verum se hominem resurrexisse, eodem corpore & eadem anima præditum quam ante mortem habuerat.

*Quomodo
intelligen-
dus hic in-
gressus ia-
nuis clausis
qui miracu-
losus quidē
fuit, sed ta-
men non
immutauit
Iesu Christi
humanita-
tem: nec in-
uat aut v-
biq̄uitatem
aut inuifibi-
litate[m] cor-
poris Iesu
Christi som-
nantes.*

Hic quæritur, quodnam istud miraculum fuerit. Atque illi primùm qui libenter persuaferint Iesum Christum secundum humanam suam naturam à sua resurrectione, factum esse Omnipotentem, diuina omnipotentia, vt nullis amplius corporeis dimensionibus aut loci circumscriptionibus sit obnoxia humanitas: sed essentialiter sit, & in propria corporis substantia, alij quidem dicunt vbiq̄ue, non minus quàm ipsa Deitas: alij in tot hostiis, quas vocant, quot sacrificus consecrarit: alij in tot locis quot Sacrosancta Cœna administratur, & in totidem hominibus quot ad Cœnæ communionem accedunt. Quæ omnes opiniones sunt totidem perniciosissima & falsissima dogmata, immo deliria à spiritu erroris in Ecclesiam inuectę, vt Christianam Religionem non tantùm in fabulas transformaret, sed prorsus tanquam sibi ipsi contrariam aboleret. Nam si huius doctrinæ fundamentum, & quæ illi superstruuntur vera sunt, actum est de incarnationis articulo, tollitur enim definitio vnio-
nis

nis personalis duarum Iesu Christi naturarum, sine vlla confusione aut mixtione, nec essentialium, nec earundem proprietatum essentialium. Corruit eadem ratione Iesu Christi corporis veritas, saltem ab eius resurrectione. Sic euertetur articulus Ascensionis Domini in cœlum, quæ non erit realis loci mutatio, vt historia docet, sed mutatio naturæ visibilis ac finitæ circumscriptæque suis dimensionibus (sine quibus corpus desinit esse corpus) in substantiam inuisibilem, & plus quàm spirituales & Angelicam. Nec enim Angeli, nec animæ nostræ sunt vno momento pluribus simul locis. Sic ridiculus redditur articulus, secundi aduentus & reditus Domini è cœlis in terras, ad viuos & mortuos iudicandos. Nam ita redire non erit, realiter & substantialiter redire, sed non mutato loco in terris, ex inuisibili qualis à sua resurrectione fuerit, vsque ad suum reditum, iterum visibilem fieri, vt solent histriones. Immo, ne procul abeamus, idè Iesus Christus corpus habuerit sine dimensione, vt medias fores penetraret: & repente ingressus factus erit visibilis & palpabilis. Sed si hunc locum pro se Vbiquitarij adferunt, magnopere hallucinantur. Nam si iam erat vbi-que, qualem nonnulli ex ipsis, iam ab eius natiuitate ipsi tribuunt Vbiquitatem, sanè Iesus Christus non erit ingressus in locum ex quo non excesserat. quandoquidem vbi-que est: sed simul & eodem momento, intus & foris fuerit, præsens & absens. Sed quis tandem harum

nugarum finis? Verum enim uero dicat aliquis, quomodo Iesu Christi corpus penetrauerit ianuas clausas, quin duæ substantiæ corporeæ simul in vno & eodem loco concurrerint? Et si id verum est, quomodo Iesu Christi corpus suas dimensiones corporeas & naturales retinuerit? Sed antequam istis respōdeam, verum sit necne quod in medium adferunt, quānam, obsecro, verum erit visibilem & palpabilem ipsum fuisse, loquentem & plagas veras monstrantem, seque eoque ad suorum captum accommodantem, ut cibum vnā cum ipsis caperet, nisi verè & citra illusionem naturales dimensiones retinuit? Sine quibus si corpus verum esse corpus potest, vel, si cū quibus corpus potest esse non verum corpus, sed spiritus, nonne Iesus Christus præstigiatorē egisse videretur, ex istis dimensionibus visibilibus & palpabilibus veritatē sui corporis à mortuis suscitati comprobans? Sic igitur istud miraculum exponendum & intelligendum est necessariò, ut veritatis corporis Iesu Christi fundamentum maneat immutabile & inconcussum. Nec verò dicitur ingressus ianuis manentibus clausis, nec etiam penetrasse lignum aut ferrum: sed simpliciter quum portis clausis coacti essent in vnum discipuli, in medio illorum ipsum se stetisse: quibus verbis describitur repentinus & inopinatus ingressus ad eos qui tale nihil expectabant. Sed ponamus non tantum fuisse extraordinariam in hoc facto celeritatem, sed verum super-

naturale miraculum, dico, vt semper immota maneat veritas corporis Iesu Christi necessariorum fatendum istud miraculum virtute diuina Iesu Christi factum esse, non in essentiali proprietate corporis ipsius, qua semper fuit ac futurum est in perpetuum verum humanum corpus, sed in ianuis: veluti quum super aquas ambulauit & Petrus post ipsum, miraculum non accidit, nec in corpore Iesu Christi, nec in corpore Petri: sed in aquarum naturali qualitate, quarum natura fluida non ita mutata est, quemadmodum quum easdem in verum vinum commutauit, sed miraculose tamen firmata & veluti solidata, ad eos qui ipsis inambulabant sustinendos. Idem factum est in maris rubri transitu, Exod. 14. 22. & Iordanis, Ios. 3. 16. aquis in murum sese conglobantibus hinc inde, vt populo Dei liber transitus pateret. Quid vero fornacem illam ardentem commemorem, in qua iniecti sunt tres Danielis socij, cuius flamma semper quidem flamma fuit, & quidem ardentissima, vt suo periculo experti sunt ij a quibus in ipsam tres illi Danielis socij fuerat iniecti, sed cuius naturalis ardor sic fuit cohibitus, vt ne capillos quidem ipsorum attigerit, tantum abest vt nocuerit, Dan. 3. 27. Sic leonum rabies Angelorum ministerio fuit coercita, Dan. 6. 22. Idem de hoc facto iudicandum reor, ianuas miraculo tam repente apertas fuisse & tam repente vicissim sponte clausas, vt id non sit a discipulis animaduersum: aut non erit absurdum dicere si negemus apertas fuisse, substantiam earum cessisse

verò naturali corpori Domini ipsorum creatori, momentòque iterum coaluisse: quod sanè non magis esse mirũ potest, quàm quod paulò ante vidimus, subito ipsum è duorum illorum viatorum conspectu disparuisse. Idè Philippo contigisse legimus, Act. 8. 39. nulla tamen facta nec in Iesu Christi, nec in Philippi corpore mutatione: sed ita tamen vt Philippi corpus non ita disparuerit tanta celeritate supernaturali & ineffabili, facta in ipso aliqua mutatione: sed quoniam à Domini Spiritu raptus est: at quæ miracula Christus edidit à virtute veræ Deitatis, quæ in ipso est essentialiter, & non aliunde, manarunt. Quis verò scit num etiam hic Dominus vsus sit alicuius Angeli, ab Apostolis non visi, ministerio in his ianuis momento aperiendis & claudendis, sicut Angelum adhibuit ad saxum à monumento reuoluendum: vt non sit necesse cum veteribus nonnullis sentire, saxum à Christo fuisse penetratum, quandoquidem ea de re Scriptura nullam facit mentionem quæ nos in eam sententiam deducat? Nec enim illic dicitur resurrexisse clauso sepulchro, sicut hic dicitur, coactis in vnum discipulis, ianuis clausis seipsum in medio ipsorum stetisse. Sic porta ferrea sponte Petro aperta est, vt egrederetur carcere, Act. 12. 10. quemadmodum priùs contigerat carceris fores ab Angelis aperiri miraculosè Apostolis, tantaque celeritate claudi, vt postridie carcer inuentus sit clausus quàm tutissimè: custodibus tamen ad fores stantibus istorum penitus

nitus insciis, vt quæ non animaduertissent, Act. 5. 19. & 23. Siquis ad hæc excipiat nullum de his verbum in textu haberi, vicissim respondeo nullum item verbum fieri de ianuis ab illo penetratis vt comminiscuntur, quod commentum ipsorum quum tam multa absurda consequantur, vt ostendimus, falsissima, fideique nostræ articulis contraria, hinc necessariò confitendum esse inferimus falsissimam illorū interpretationem, nostram verò contrà expositionem fidei Christianæ consentaneam, multisque rationibus, & similibus exemplis fultā, esse verissimam. Denique si vt nostris figmentis locus detur, à Domino facta miracula tam anxie & scrupulosè examinanda sunt, næ id fuerit velle comprehēdere quod desineret esse miraculum, si eius ratio vel ab hominibus, vel ab ipsis Angelis peruestigari posset. Iam verò vt superiores rationes omittamus, qua tandem ratione factò extraordinario & miraculoso præsentiam corpoream ordinariam in administratione Sacrosanctę Cœnæ niti dixerimus?

Quibus sic expositis, expendenda nobis supersunt quæ in hac apparitione dicta gesta que sunt. Itaque Dominus dicitur eos salutasse his verbis. Pax vobis: quas voces noster Euangelista non expressit temerè. Nam ex v'sitatis illis Domino vocibus confirmari discipulos oportuit in eius agnitione, & ex verborum ipsorum sono: vt Dominus suorum discipulorum incredulitatem tribus præcipuis huma-

*Quam præclara saluatio qua Dominus suos discipulos excipit, & singulis Christianis commenda-
uit.*

nis sensibus coarguerit, auditu primùm, quum ex consueto loquēdi more sit eos alloquutus: deinde visu: tum etiam actu, quibus adde esum ac potum, quod hæc historia distinctè exprimit. At hæc omnia illis tunc & hodie nobis forent inutilia, nisi eadem referamus ad fructum quem ex hac cognitione percipimus: ut hæc saluatio nobis eum indicat. Nam in summa, quid est Euangelium? Nuntius veræ & vnicae pacis, nostræ putà Reconciliationis cum Deo, per hunc à mortuis suscitatum, idèoque inter alios titulos Principis pacis titulo ornatum apud Esaiam: & quidem Pacis sempiternæ, cuius non sit finis. Esa. 9. 6. & 7. quam mundus dare non potest, Iohann. 14. 24. &, quod longè maius est, quam oblata respuit. Atque hac ratione cõciliatur quod modò dixi eum Christi dicto Matth. 10. 34. se non venisse pacem in terram missarum, sed gladium: quæ minimè sunt intelligenda, nec de natura doctrinæ Euangelicæ, nec de Domini proposito ac fine: sed de euentu maximæ hominum partis respectu: præsertim verò miserandi huius populi, qui tanto bono se sponte priuauit, tamque horrendum in se iudicium, tam detestanda rebellionè prouocauit. Annon verò nos idem hodie quoque experimur? Annon hoc ipsum hodie nobis obicitur, in totò Christiano orbe pacè floruisse priùs quàm istius Euangelij fieret vlla mentio? Iisdem omnino vocibus olim infælicis illius populi reliquiæ conquerebantur apud Hieremiam, Ex eo tem-

pore

pōre quo cessauimus sacrificare Reginae cœli
 (Soli nimirum, in cuius locum apud bonos
 scilicet Christianos Catholicos Mariæ Virgi-
 nis idolum successit, & infinita patronorum
 & aduocatorum multitudo) & libare ei liba-
 mina, indigni sumus, & gladio & fame
 consumpti sumus, Ierem. 44. 17. At Euange-
 lium, omnibus istis calumniatoribus & bla-
 sphemis hominibus, inuitis licet ac ringenti-
 bus, non desinet esse doctrina pacis, veræque
 nostrarum coram Deo conscientiarum tran-
 quillitatis, Matth. 11. 20. quandoquidem hac v-
 nica doctrina docemur deleri quicquid à Deo
 nos separabat: & eadem contra nobis donari
 quicquid Deo nos gratos efficere potest, Eph.
 1. 6. & 2. 16. & 17. per eum qui factus est nobis à
 Patre, sapientia, iustitia, sanctificatio & redē-
 ptio. Mundus verò, quandoquidem tantum
 bonum recusat, misera sua & deploranda cō-
 ditione fruitor: & quum amicitia mundi sit
 aduersus Deum inimicitia, vt qui mundi ami-
 citiam quærit Deo se exosum reddat, Iac. 4. v.
 4. ita nos erga mundum geramus, ne huius o-
 dij causa proficiatur ab vlla nostra culpa,
 quos etiam inimicorum studere commodis
 par est, Luc. 6. 27. & malum bono compensare
 1. Thess. 5. 15. sed quicquid odij intercesserit eo-
 rum vitio feratur acceptum. En pacem qua de
 hinc agitur, quàmque nos disertis verbis iubet
 Dominus nobis inuicem precari, tum verbis
 tū factis, qualis olim mutua fuit Christianorū
 salutatio, & quidem addita conditione non

fore, nisi per nos stererit, tales piorum inanes preces. Utinam verò non tam multi hodie passim obuij essent, & quidem eorum qui Evangelico nomine gloriantur, ore pacem præferentes, corde verò infensissima odia fouentes, quos ad illa Domini apud Prophetam verba relego, Nunquid super his non visitabo, dicit Dominus? aut in gente huiusmodi non ulciscetur anima mea? Ierem. 9. 8. & 9. Ed, inquam, ittos ablego, & ad Iudæ tristem exitum, cuius illi vestigia premunt, Matth. 26. 41.

*Domini
obtulit ac
dedit disci-
pulis suis
pacem quã
eis preca-
tus est quod
adhuc ho-
die per fi-
deles suos
seruos ho-
mines allo-
quẽs facit.*

Ut verò nostram historiam repetamus, ob-
seruanda hic differentia inter hanc salutatio-
nem à Iesu Christo, & ab hominum reliquo-
rum ore promanantem. Nos enim hoc vnum
hac in parte possumus, quatenus homines, be-
nè alij aliis nimirum precari, quarum precum
effectus Domini arbitrio permittendus est. Ie-
sus verò Christus ita suos alloquutus, etiã pa-
cẽ eandẽ obrulit ac dedit ipsis quam oprauit,
quum omnem habeat in cœlis & terra pote-
statem, vt deinceps visuri sumus. Et si verò non
ampliùs in his terris ore suo nos alloquutus
degit, tamen, nisi impedimento ipsi fuerimus,
idem thesaurus quotidie ab ipso nobis offertur
ac datur nõ minùs verè, quàm quũ discipulos
suos coram est alloquutus. An non enim ij su-
mus, quos quotidie per seruos ac legatos suos
ita cõpellat, Recõciliamini mihi? 2. Cor. 5. 20.
Nonne idẽ præterea Iesus Christus est, idẽ-
que Spiritus Sanctus qui nostro Spiritui testa-
tur nos esse Dei filios & Dei cohæredes? At-
que

que idipsum quod sui tēporis hominibus Dominus dicebat, Venite ad me omnes qui fatigati estis & onerati, & ego faciā vt requiescatis. Matth. II. 28. quódque voce magna in templo clamauit, Qui sitit, veniat ad me & bibat, his verbis eam Pacē, qua de hic agitur, denotans: nonne idē quotidie inclamat per eos in quorum ore verbum istud recōciliationis posuit? 2. Cor. 5. 19. Sed de hoc posteriore pluribus deinceps acturi sumus.

Cæterum vt Dominus statim à limine miseros suos discipulos hac salutatione voluit cōsolari, sic etiam lapsum ipsorum non paruum minimè dissimulauit, exprobrans ipsis, vt apud Marcum dicitur, tarditatem cordis & incredulitatem. Qua in re præbuit exemplum quod veros omnes Pastores oportet imitari, consolationes ac reprehensiones ita temperantes, vt nec dulce nec amarū superet, vt solent boni medici ex simplicibus variis pharmaca tēperare. Atque hoc præsertim seculo digna sunt ista non leui consideratione, quo videmus maximè noxios quosque nihil aliud quàm Euangeliū ad voluptatē postulare, Esa. 30. 10. quorū tamē rebellio postulat à nobis ne vllam finē faciamus ipsorū iniquitates pleno gutture carpendi, quod idem Propheta iubet, Esa. 40. 6. qua in re vtinā Deus suo nos Spiritu regat. Sed an iisdē licebit vti obiurgationibus & exprobrationibus, quibus à Domino discipulos fuisse correptos cōspicimus? Quidni? quum ex officio teneamur, ne in ma-

Consolationes & reprehensiones in fidei Euangelij administratione dulci & amaro sunt temperanda.

dictionem incurramus, quam aduersus muros
 canes Propheta idem olim protulit, Esa. 56. 10.
 Nam hi scholam Euangelij non amplius qua-
 driennio frequentarant, nos verò iam annos
 quadraginta, immo quinquaginta, & amplius
 Dominus nullū monendi & obiurgandi finem
 fecit, sed monitionibus nullū locū dedimus.
 Cuius enim cor mollitū est, aut immensis quę
 à Domino accepimus beneficijs, aut eiusdem
 varij generis castigationibus? Et vt paucis ab-
 soluam, quis adhuc verbo huic serio fidem
 adhibuit, licet Ecclesię refotmatae titulo glo-
 riemur? Nam si Paradisum Dei filijs paratum
 esse vera fide crederemus, nonne maiore illius
 studio & ardore teneremur? Ac si vicissim In-
 feros crederemus, præparatos hanc sapien-
 tiam contemnentibus, quorum futura condi-
 tio deterior est Sodomę ac Gomorrhę, nonne
 metu trepidarem, oculis nostris intuentes
 Domini securim, qua tam multę tam varijs
 locis Sylvę Domini decussę sunt, & ignem
 illum ardentem Domini, quo tam multi & fi-
 nitimi & procul à nobis remoti populi exarse-
 runt, iam iam nobis imminentem? Quis verò
 huius indignationis ardori sustinendo par est?
 Ecquis huius torrentis exundantis impetum
 compestet, quo maximam orbis partem de-
 uastatam cōspicimus ab ortu ad occasum, & à
 Septétrione ad Meridiē? Quid igitur hic agas?
 Nempe saltem, quū nos adhuc Iesus Chritus
 alloquatur, pacemque hanc offerat, conten-
 tus nobis duritiem nostram & incredulitatem
 expro-

exprobasse, supplicibus votis eum precemur, ut quã mētē suis discipulis dedit, quòd in hac reprehensione proficerent, eandē nobis largiatur.

Sed ne imitemur eos in eo quod hic dicitur, *Quomodo* conspecto ipso non modò non credidisse quæ *intelligen-* oculis suis videbant, auribúsque suis audiebant, sed etiam sic attonitos & metu percussos fuisse, quòd in medio sui ipsum conspicerēt, non animaduerso tamē eius ingressu, ut non eum esse existimarint, nec verū hominē: sed spectrū, aut geniū quendã siue bonū siue malū, qui vana quadã specie corporis ipsis illuderet: quales visiones sacra Scriptura sæpe recenset, ut non sit curiosius inquirendum in modum & rationem naturalem aut supernaturalem qua illa fiant, & se se non tantum nostræ *διαφαντικῆ φαντασίας*, sed sensibus etiam externis offerant. His aliquid amplius adde, Angelos, quoties ita Deo visum fuit, hominibus apparuisse cum veris corporibus humanis minimè *φαντασμοῖς*, aut per imaginem quandam animo insidentem, adèd ut etiam ederint ac biberint, licet non hoc sine ut ex cibo potuque alimentum caperent, quum Angeli istiusmodi corpora assumerint subitò in hunc usum formata, deinde iterum dissoluta, sicut ex Abrahami historia nominatim liquet. Nec dubitandum etiam quin maligni illi spiritus Deo permittente possint istiusmodi corpora quædam induere, quod de infelicibus illis veneficis publicæ latæ sententiæ demonstrant, quæ sanè non sunt semper vanæ illusiones.

*Quam ma-
gni abusus
in Ecclesiã
inuecti ex
falsis spiri-
tuum appa-
ritionibus.*

Hic verò nobis ab apparitionibus summo-
pere cauendum. Nam Propheticae visiones
præteriere: reliquæ verò, præterquã quòd iam
olim cavit Dominus ne consilium à mortuis
peteretur, Deut. 18. II. sunt relinquendæ incan-
ratoribus illis ac necromanticis, seductis &
seducētibus, quum experientia docuerit quot
inde abusus in Christianum orbem inuecti
sint, quòtque horrendæ idolomania species,
quas nondam dispescere lucis Euangelicæ
splendor potuit: ex quo quilibet amentissimus
discat quantopere sint fugiendæ: quum præ-
fertim maxima pars talium apparitionum me-
ræ sint imposturæ legibus puniendæ: qualis il-
le fuit pseudoSamuel qui Pythonissæ appa-
ruit. I. Sam. 28. 14.

*Et cum
error qui
de Dei ope-
ribus ordi-
naris aut
ext. cordi-
naris non
nisi x. sen-
su suo natu-
rali iudi-
cant.*

Sed vnde tandem nata illis hæc opinio? Su-
pernaturalis Iesu Christi ad ipsos ingressus, ex
quo inferebant corpus illud oportere non esse
corpus naturale: qua in re parùm memores se
præbuerunt diuinæ potentia Domini nostri
Iesu Christi, cuius insignia testimonia habue-
rant tot edita omnis generis miracula. Saltem
debuerant in memoriã reuocare quid sibi con-
tigisset, quum viso Iesu Christo super aquas am-
bulante, spectrũ esse putauerant, eodem modo
hallucinati quo hic etiam hallucinantur: in eo
nempe quòd quemadmodum tunc miraculum
illud non fiebat in Iesu Christi persona super
aquas ambulantis, sed in aquis super quas am-
bulabat: sic in hoc tam repentino ingressu mi-
raculum non erat factum in Domini corpore,
sed

sed in ianuis, per quas tam repentinus ingressus Domino patuerat, & tam repentè rursus coierant. Quemadmodum igitur aquæ sic solidatæ sub Iesu Christi pedibus nullam tamen mutationem patiebantur, nec essentiæ suæ nec qualitatis essentialis, non magis quàm quum aquæ glacie concrescût, vt etiam super eas incedatur: non absimili modo ianux illæ nullam passæ sunt substantiæ mutationem, multoque minus corpus illud quod eas cedentes penetrarat. Hoc igitur ingressu Domini nostri Iesu Christi corpus nullo modo fuit alteratũ, sicuti supra satis copiosè docuimus. Verum enim uero conspiciamus in hoc exemplo qualis sit misera nostra & cæca natura, tum in consideratione maximorum Dei operum, siue ordinaria, siue extraordinaria illa sint, tum in eorundè obliuione. Indèque tertium maximum vitium nascitur, quòd infinitam Dei nostri virtutem ex nostrarum virium modulo & captu metientes, falsissimas conclusiones elicimus, quibus in exitium vltimum abriperemur, nisi nostri Dominus misertus per sanctum suum Spiritum nos meliora principia doceret, quàm quæ in nobis ita corrupta sunt.

Quum igitur Dominus tot testimoniis testatã fecisset, non potentiam diuinã extraordinariam, aut aliunde mutuatitiam, sed veram & essentialem Deitatem, id si discipuli meminissent, nonne facilè conclusissent ex supernaturali hoc ingressu minimè dubitandũ quin qui alios à mortuis sua vi suscitasset, eãdem ipse

Humana ipsa ratio potest ac debet infinitã Dei potentiam nobis comprobare.

quoque resurrexisset? Sed quid agas? à natura-
 lis sui sensus apprehensione pendent, qui sibi nō
 patiuntur persuaderi ista sic posse contingere.
 Et tamen hoc si daretur, nonne humanitus lo-
 quēdo, firma foret ac solida cōclusio, si quis in-
 ferret, Deum igitur non esse Deum, nec aucto-
 rē naturæ, si nihil nisi ex naturæ legibus potest
 administrare? Ex eo enim sequeretur nec Infini-
 tū esse, nec Omnipotentē, ac proinde nullum
 aliū esse Deū quàm ipsam naturā, quæ tamen
 nec ipsa Deus erit, quādoquidē suis ipsa legib.
 deui ncta tenebitur. En quo nos egregia illa
 naturalis scientia ducat: & illa insaniens ra-
 tio, per quā hoc assequuti sunt qui omniū sa-
 piētissimi habebantur, vt maximā suam igno-
 rariā magis magisq̄ patefecerint. Rom. I. 22.

*Remedium
 aduersus su-
 periora &
 quomodo
 Dei promif-
 sis utendū
 sicut ex iis
 effecta spe-
 remus &
 expecte-
 mus.*

Quò verò præcipitium istud fugiamus, Dei
 nostri potentia immēsa est omnibus illis oppo-
 nenda, qui causarū secundarū ordinē ac vices
 ita disposuit, vt tamen ipse maximus earum sit
 Rector, eas mutans, varians & abolens ex suæ
 bonæ volūtatis arbitrio: léque itaverè Infinitū
 ac Omnipotentē patefacit. Porro duo extrema
 hic summopere cauenda sunt, vnum ne pro-
 pterea constitutum à Deo ordinem negligamus
 quem Deus nobis initar speculi proponit
 in quo visibilia ista intuentes ascendamus ab
 iis ad inuisibilia magni huius Operarij & Re-
 ctoris tum harum causarū tum earundem ef-
 fectū. Alterū ne hos imitati ex ingenij nostri
 captu Dei promissiones aut iussa metiamur,
 quæ tanquam vera recipiamus, aut falsa re-
 spua-

spuamus. Exempli gratia, si de credenda vnica
 sola & essentiali Deitate, Patre, Filio & Spiritu
 sancto agitur, id Philosophus ridebit, de quo
 Christianus minimè omnium dubitabit. Si
 credendum dixeris ab omnipotente Deo ex
 nihilo creata omnia, stulta naturalis ratio elu-
 det, fidelis verò fidem verbo Dei habēs. Crea-
 tori debitam gloriam & honorē feret. Atque
 idē esto de reliquis omnibus nostræ fidei atti-
 culis, quorū fundamentū est hoc vnicū, Deum
 dixisse, & nobis illos exposuisse. De futuris au-
 tē, quæ in genere nobis nēpe promissa, posita
 sunt in spe, qualis est nostra resurrectio, redi-
 tus Domini è cælis, ad viuos & mortuos iudi-
 candos, alios ad vitā, alios ad mortē æternā, ea
 omnia certò euentura credimus, contēptoribus
 in sua infidelitate relictis, donec tandē vltimo
 illo incendio corripīātur, vt prior ille mundus
 Noachi tēporibus aquarū cataclysmo subla-
 tus est. Idēque nobis statuendam de applica-
 tionibus specialibus promissi singulis fide-
 libus fauoris & auxiliij diuini ac liberationis ab
 omnibus periculis terrenis, & huius vitæ ne-
 gotiis: hoc sedulò cauentibus ne fide nostra ab
 vllis causis secūdis in hanc vel illā partē incli-
 nantibus pēdeat: vt cōtrā quò magis causæ se-
 cundæ declinare videbūtur ab exitu angustia-
 rū in quas incurrimus, eò minùs animū despō-
 deamus: quandoquidē Dominus toties nostro
 seculo & in omnium nostrām oculis testatum
 fecit, tum maxime suam immensam potētiam
 esse conspicuam, quum humana auxilia de-

fecisse videntur. Verumenimvero quum sit nobis negotium cum hoste astutissimo & vaferrimo, si diuinarum promissionũ effectum assequi volumus, agite, simus primũ ex eorum numero, quibus illæ factæ sunt, credentium ac pœnitentium: deinde intra promissionis terminos consistamus, quos vltra citràque nequit consistere rectum. Exempli gratia: Dominus pollicitus est se suos nunquam deserturum: hac igitur spẽ ac fiducia precemur illum ne nos deserat: certo persuasi nunquam has preces irritas fore. At quum non sigillatim nobis significarit: quando, quibus auxiliis, quomodo nos periculis sit erepturus, licet quidem, Dauidis exemplum imitatos, aliquid ab ipso magis speciale postulare, ne auxiliũ suum differat, sed potiùs opem laturus accurrat, hoc vel illo periculo nos eripiat: hoc vel illo modo quem præparasse videtur ferat nobis opem: sed cum conditione, quando nimirum sic ipsi videbitur, per quos, qua ratione & modo, siue per mortem, siue per vitam: sic in vnicam eius prouidentiam recumbentes qui solus vult ac potest omnia pro suorum conseruatione. En quomodo pro perpetua perturbatione qua propter incredulitatem ac diffidentia perpetuò æstuamus, fides firmo nixa fundamento spem fouens quæ nunquam confundit, nos cum Dauide tranquillo animo & conscientia pacata in maximis quibũsque tempestatibus docet ac docebit in has voces erumpere, Iehoua lux mea, à quo timebo? Iehoua

robur

robur vitæ meæ à quo trepidabo?

Sed præter superiora illa omnia summope-
re nobis contrà vitandus est eorum error, qui
Dei Omnipotentia obtentu libenter nobis
miracula ex sui cerebri imaginatione obtru-
serint. Sic hodie qui falsissimè docent corpus
reale & essentialè Iesu Christi, aut Transsu-
bstantiari in Missa: aut in Cœnæ Domini ad-
ministratiōe Cōsubstantiari, aut Vbique esse
realiter & Essentialiter in cœlo & terra, deli-
ria illa sua nolentibus admittere exprobrant
incredulitatem, atque istis discipulis de qui-
bus hic agitur, similes esse dicunt, ipsi quæ Tho-
mæ, nihil nisi quod oculis suis videret aut ma-
nibus tangeret, credere volenti, quasi fides no-
stra à sensibus pendeat. Sed habemus, Dei be-
neficio, quod regeramus: ac primùm quidem
Sacram Scripturam non modo nullam facere
mentionem aut huius mutationis aut aboli-
tionis panis aut vini sacramentalis, aut huius
realis alicuius coniunctiōis substantiarum:
sed contrà ex diametro illa naturæ & vsui Sa-
cramentorum repugnare: quum ea sit Sacra-
mentorum natura & vsus vt spiritualis nostra
cum Iesu Christo sit coniunctiō, quæ minimè
fiat manibus nec ore corporeo, sed virtute
Spiritus sancti, apprehenso Iesu Christo per
fidem, vt huic mysterio nihil sit commune cū
vilo corporis situ, nec vlla præsentia reali &
essentiali corporis Iesu Christi in his terris.
Deinde, tantum abesse, vt hæc miracula vera
sint, quæ nobis persuadere nituntur, vt contra

*Alius error
ridiculus,
sed longè
periculosus
superiore
eorū nempe
qui sua sono-
ria Dei
Omnipoten-
tia prætex-
tu obtenu-
dunt,*

ne sint quidem, aut fuerint, futurave sint unquam, quando quidem ex diametro repugnanti articulis fidei, tū Incarnationis filij Dei, à quo vera humana natura assumpta est, cum vero corpore, veraque anima in perpetuū, non minus post glorificationem quàm ante ipsam: tū eiusdē Ascensus realis & actualis supra omnes cœlos, in quibus oportet illum secundum humanitatem contineri, donec ex iis redeat realiter & actualiter viuos & mortuos iudicaturus, vel ipsis Angelis, & aliis oculatis testibus, qui cum ascendentem conspexerunt, Act. 1.9. & 11. & Apostolo Petro, Act. 3.21. vnde sequitur vel sibi ipsi contrarium esse Dei Spiritum (quod sine blasphemia detestanda dici non potest) vel eos qui hanc doctrinam obtrudunt, nimium impudentes esse impostores ac mendaces.

Istiusmodi cogitationibus non eris locus si mature reiciantur.

Tanti verò mali originē ex his Domini nostri Iesu Christi verbis agnoscamus, *Quare disceptationes subeunt corda vestra?* En igitur quomodo hæc in nobis tentatio formetur, quū ex nostris tantū sensibus de Dei verbo iudicamus & in animo nostro quædam eorū quæ sensus dicitat impressio formatur, quæ nimium temerè suscepta, & nimium diu retenta tandem omnem falsitatem gignit & producit, plerūque eradicans quod antea plantatum incipiebat germinare. Meminerimus igitur vltimatissimi prouerbij, Obsidione cinctos de pacis conditionibus agentes: iam deditioni propinquos: quam obrem quam de veritate semel nobis constitit, vbi vel minima dubitationis nubecula

nostris mentibus offusa fuerit, fores nostræ cogitationis obseremus, oculos claudamus, aures obturemus: ne hostis hac via nos adortus penetret: ac si fortè incautis vim fecit, magna vi tormentorum spiritualium foras ipsum expellamus, ardentibus nimirum precibus, fide & spe armati, cataphractorum instar militum, qualem Christiani militis *καταπραξιαν* Apostolus describit, I. Thessal. 5. 8. & tunc à nobis hostis ille fugiet, Iac. 4. 7. neque tamen adeò procul fugiet, vt eius reditus non sit metuendus, nisi nobis cauere perrexerimus, vt nos Dominus noster admonet, Matt. 26. 41.

Cæterùm hoc verum aut falsum esse facile dicitur, ac sæpe nimis contingit id esse falsum dici quod verum est: & contra verum quod falsum est. Facile itè est alios carpere, qua in re tamè sæpe grauitè & periculose peccatur. Vt igitur nostris reprehensionibus locus sit, suumque illæ pòdus habeant, discamus ex Iesu Christo eas rationibus necessariis & euidentibus fulcire. Hi igitur, propter allatas à me superiùs rationes sibi persuadebant, quod videbant & quod eos alloquebatur nò modo non esse suum Dominum, sed ne verum quidem hominem esse, ac spiritum quendam, qui specie tenus formam haberet corpoream. Tù Dominus animaduertès, quãtopere essent hallucinati falsam conclusionem elicientes ex vero naturali principio, sed malè ad rem adeò supernaturalè applicato, ad tam repentinum eius nimirum ianuis clausis ingressum,

*Ampla exposito argu-
menti à naturali prin-
cipio desumpti quo
Iesus Christus ad sui
corporis suscitati ve-
ritatem probandam ve-
ritur.*

errorem ipsorum corrigit, nixus naturali principio & optime adaptato, nempe ad corpus suum vere naturale, licet per suam resurrectionem vitæ animalis infirmitatis spoliatum, præter accidentarias, quibus se tamen à natiuitate huc vsque subiecerat. En verò Domini per partes argumentum.

Esse verum corpus essentialiatum, visibile esse & palpabile, sunt à christo sine vlla exceptione.

Substantia spiritualis nec carnem habet, nec ossa. Ego habeo carnem & ossa, Ergo non sum Spiritus, sed verum corpus humanum. Huius argumenti propositio non indiget probatione: assumptionis facit eos iudices, manus suas ac pedes ipsis ostendens. Ne verò suos sensus decipi arbitrarerur, Videte, inquit, manus meas & pedes meos, tangite me & cõrectate, mecum credituri non esse meam resurrectionem fictam, sed verissimam & certissimam. En, quale Domini argumentum, sic innixum eo quod est ad eò essentialiatum omni substantiæ corporeæ, vt eo sublato, nempe visibile esse & palpabile, quod corpus erat, desinat esse corpus. Nam alioqui firma non esset conclusio, nisi esse verum corpus essentialiatum, & Esse visibile ac palpabile inter se indiuiduo nexu cohererent.

Nisi Iesus Christus assumpsit deum humanum corpus visibile & palpabile essentialiatum quali

Atque ab hac perpetua & immutabili veritate corporis Iesu Christi sequentes articuli nostræ fidei nituntur, Primùm Filiū Dei cõternum & coessentialem Patri assumpsisse in unitatem personæ verum corpus humanum, ex virginis substantia formatum, virtute & operatione Spiritus sancti. Ac procùldubio si
secus

secus esset, nequaquam frater noster esset, nec *latibus, neq*
 Seruator Adamo promissus ex eius femine, ac *est frater*
 deinceps Abrahamo, tum Dauidi: ac proinde *noster nec*
 vnum ex nostræ salutis præcipuis fundamen- *redemptor.*
 tis conuelleretur in eo positum, quòd natura
 nostra plenè fuit sanctificata in eius persona
 qui pro nobis eam assumpsit, vt in ea pro pec-
 catis nostris satisfaceret, quæ in se susceperat,
 tanquam vas atque sponsor noster, vt vitam æ-
 ternam sua obedientia ad mortem vsque Cru-
 cis acquireret.

Deinde quemadmodum vera fuit eius hu- *Nisi Iesus*
 manitas, in omnibus, excepto peccato, nostræ *Christus ve-*
 simillima, sic eius vita fuit veræ naturalis vita, *rum huma-*
 verissimæque eius passiones, non autem ex o- *num corpus*
 pinione aut specie tenus. Nam alioqui nostra *habuit, non*
 liberatio vana & imaginaria foret. *autem spe-*
cie tenus, no-

Tertiò, licet per resurrectionem omnes il- *stra redem-*
 las infirmitates exuerit, & iam tum statum *ptio vana*
 & qualitatem vitæ spiritualis induerit: nihil *est & illu-*
 ominus tamen corpus illud verè retinuit ve- *soria.*
 rum corpus humanum & naturam essentiæ, *Si Christus*
 verè corporeæ, visibilis & palpabilis. Nam a- *per resurre-*
 lioquin à resurrectione frater esse noster de- *ctionem ac*
 sisset, si corpus haberet cuius à nostris corpo- *cepit aliud*
 ribus essentia differret, ac proinde falsum il- *corpus essen-*
 lud esset quòd Maria Magdalena discipulis *tia & qua-*
 nuntiare iussa est, Ascendo ad Patrem meum *litatibus es-*
 & ad Patrem vestrum. Quòd si secus esset, quo *sentialibus,*
 fundamento, quæso, nostra viuificatio nitere- *verū ipsius*
 tur? *corpus non*
resurrexit.

Quartò, idem numero & substantia corpus *Si Iesus*

Christus aliud corpus essentia aut qualitatibus essentialibus accepit, non sua corpora etiam in morte remanebunt.

quod fuit crucifixum & sepulchro conditum à mortuis resurrexisse. Ideoque non simpliciter memoratur Dominus discipulis pedes at manus ostēdisse, *sed suos pedes, suas manus, suamque etiam latus*, & quidem in quibus plagarum quæ in cruce acceperat stigmata, tum manuū pedumque ac lateris impressa manerēt, quod deinceps pluribus audituri sumus. Ac sanè si aliter esset, minimè suscitatum à mortuis corpus eius fuisset, sed aliud accepisset essentia & numero: ac proinde concludendum esset non eadem nobis per resurrectionem reddi corpora, mortemque hoc respectu victoriam in nos obtinere, Iesumque Christum non fuisse corporum & animarum liberatorem.

Glorificatio corporis Iesu Christi nihil in eius essentia aut proprietatibus essentialibus mutavit.

Quinto loco, ex iisdem supradictis rationibus, ex quibus apparet resurrectionem nihil immutasse, nec in Iesu Christi corporis substantia, nec proprietatibus eiusdem essentialibus, etiam sit cōspicuum glorificationem eiusdem nihil immutasse in sua essentia, nec eius qualitatibus essentialibus, licet euectus sit in summum dignitatis gradum supra res omnes creatas, summas medias & infimas.

Iesu Christi corpus suo Ascensu realiter & actualiter terris excoelit usque ad suum reditum ultimum die su.

Sextò, Assensum eius proinde realem & actualem fuisse, cum loci mutatione necessariò coniunctum: sicut eiusdem è cælis reditus verè futurus est realis & actualis: etsi quòd sic à terris supra omnes cælos euectus est, & sicut ipsi libuerit descensus est ex iisdem ad vivos & mortuos iudicandum, ratione & modo planè ὑπερρουσιως & procedēte ab eius verè divina

virtute,

& nobis incomprehensibili contingat.

Quibus ita positis, concessis & probatis, videmus quot detestandæ hæreses, totius Ecclesiæ Christianæ omnium ætatū suffragiis condemnatæ, nostróque tamen seculo repullulantes, refutentur hac historia: ad quas accedit eorum doctrina qui volūt reale Iesu Christi corpus & essentialia factum esse inuisibile & Impalpabile, vt in his terris sit adhuc præsens, siue Vbique, vt hodie quidem audent nimis impudenter mentiri: siue in tot locis quot ipsis libet, & nominatim in pane illo incantato Misæ, aut, vt alij, in Sacrosanctæ Cœnæ pane. Qui errores quum prorsus & ex diametro pugnent cum veritate Iesu Christi corporis, quod visibile est ac palpabile, atque in sua essentia verè tam naturale, quàm in suis qualitatibus supernaturalis & gloriosissimum: non mirum est si Iesus Christus argumèto à naturali principio ducto sui corporis veritatem probauit, quod nos etiam illum hodie secuti facimus: non de rebus spiritualibus ex naturæ principiis iudicantes ac ferentes sententiam (quod falso nobis impingitur) sed, Iesu Christi exemplum, in eodem factó, secuti, applicantes vero & naturali Iesu Christi corpori, naturale principium: ac proinde simile simili: sicut contrà monet Apostolus spiritualia cum iis quæ sunt spiritualia coniungenda. 1. Corinth. 2. 13.

Falsissima est doctrina præsentia essentialis corporis Iesu Christi in terris ab eius Ascensu in cælos: & prorsus conuellit articulos Incarnationis, Ascensus & reditus eiusdem ex cælis.

HOMILIA DVODECIMA.

Luc. 24.

41. *Adhuc autem ipsis non credentibus prægaudio, & mirantibus, dixit eis, Habetis hic esculentum aliquid?*

42. *Tum ipsi porrexerunt ei partem piscis assi, & aliquid ex fauo apiario.*

43. *Quæ ille accepit, & in eorum conspectu comedit:*

44. *Dixitque eis, ibi sunt sermones quos loquutus sum vobis quum adhuc essem vobiscum, oportere impleri omnia quæ scripta sunt in lege Moysis, & Prophetis & Psalmis de me.*

45. *Tunc aperuit eorum mentem ut intelligerent Scripturas.*

46. *Et dixit eis, Ita scriptum est, & ita oportuit Christum pati & resurgere à mortuis tertio die.*

47. *Et prædicari eius nomine resipiscentiam ac remissionem peccatorum apud omnes gentes incipiendo ab Hierusalem.*

Iohan. 20.

21. *Dixit autem eis iterum, Pax vobis.*

*Admirandum exem-
plū nostræ
natiuæ re-
bellionis
aduersus
Dei verbū.*

ACTENVS audiuius quāta lenitate & bonitate Dominus suorū discipulorū tarditatē & incredulitatē tolerarit, quū ad eos ultro accessit, seque in eorū gratiā eorūq; demisit ut pedes suos, manus ac latus eis exhi-

exhiberet, quæ viderent ac palparent: vnde hunc fructum discipuli perceperunt, vt summa ipsorum tristitia & mœror in maximum gaudium conuersus sit: quem in nobis effectum gignit Euangelij fide apprehensi prædicatio. Rom. 5.1. At quæ subiiciuntur illos nondum credidisse, sed miratos fuisse, pugnare videntur cum hoc gaudio, quod non cadit nisi in animum qui acquiescit in eo quo lætatur. Hinc igitur primùm discamus quàm altas in hominum animis radices agat incredulitas ac diffidentia, vt non frustra dictum sit, oportere nos à Patre ad Christum quasi violenter trahi, Iohan. 6.44. vt de nobis serio dies atque noctes cogitantes, Deum supplices oremus vt cœptū in nobis opus perficiat: qua in re quum plerique negligentissimi sint, inde fit vt tam multa tristissima eorum exempla conspiciamus, quibus quod acceperant eripitur, quod nimirum paucissimi indefesso cursu ad metam vsque decurrant.

Deinde notandū, quod in nostra regeneratione, quemadmodū natura nostra, qui verus homo dicitur, nō nisi pedetētim extinguitur, sic nouus homo & spiritualis non nisi secundū mensuram augetur, vnde fit vt fides & incredulitas, spes & diffidentia, certitudo & dubitatio in vnum & idē intellectus nostri subiectum incurrant: velut etiā amor & studium boni ac virtutis cum inclinatione ad malum in idem voluntatis subiectum incidunt: ita inter se carne & spiritu luctantibus, vt suo ipsius

Nihil spirituale est in homine regenito, quod nō sit permixtum carni tam in intelligentia quā in voluntate.

exemplo nos Apostolus copiosè docet, Rom. 7. Quoniã verò nec intellectus noster nec voluntas magis possunt diuidi & in partes secari, quàm animæ nostræ essentia quæ simplex est & spiritualis: idcirco tam contrarias inter se qualitates nõ oportet considerari seorsim, sed tantùm distinctè, tum in se ipsis, tum in ipsarũ effectis: qua de re hodie inter fanaticos nonnullos controvertitur. Nulla igitur tanta fides est, vel in maximè regeneratis, quæ non sit incredulitate permixta: nec spes, quæ non cum infidelitate luctetur: nec tam recta voluntas quæ non in sinistram partem nonnihil deflectat, nec denique bonum vllum opus, quod non aliquo vitio & labe inficiatur: quemadmodum aquæ tepidæ nulla particula calida est non mixta frigore, nec vicissim frigida, quæ non sit caloris alicuius particeps: non frustra nec temerè Dauide dicente, Domine, ne intres in iudicium cum seruo tuo: quia non iustificabitur in conspectu tuo vllus viuens. Iam verò quid meritis illis, quid venalibus satisfactionibus futurum est? Non mirum igitur si sic discipuli crediderunt, vt etiam quod credebant in dubium vocarint: sicque lætati sint vt nihilominus attoniti permanserint: vt nulla sit in istis repugnantia quominus istorum vtrumque sit verissimum.

Huius doctrinæ vsus.

At quis immensam Domini clementiam, bonitatē ac misericordiã hic non admiretur, qui quò magis discipuli gratia se eius indignos præbuerunt, eò profusiùs illam in eos effudit:

fudit: quòue longiùs ab eo recesserūt, propius ad eos accessit, vt sciamus suorum electorum salutem ab eius sola gratia pendere, non eius tantùm exordium, sed etiam medium & finē, donec ad suam perfectionem aduenerit: vt omne os occludatur, & Deo detur gloria, verissimùmque illud esse confiteamur quod ait Dominus, Ose. 13. 9. Perditio tua, à te est, Israël, sed in me auxilium tuum. Porro si in tanti boni partem venire cupimus, in nobis detestemur quod hic in discipulis meritò reprehendimus, & magis magisque nostram incredulitatē condemnemus, nostramque diffidentiam: ac quod in his ipsis est laudabile sequamur, quòd aduersus Magistri reprehensiones non responderunt, sed contrà culpam fassi se dociles præbuerunt, quæ vera est verorum Christianorum nota.

Denique non minus admirandam ac suspi-
ciendam Domini in hoc factò sapientiam,
quàm eiusdem potentiam ac bonitatem in-
tueamur. Nam, obsecro, nonne certissimum
est, Dominum vno momēto potuisse omnem
istam discipulorum incredulitatem corrigere?
Cur verò non vno momento, sed pederentim
eocorrexit? Primùm, quia non tenebatur citiùs:
ac proinde minimè mirandum quòd tunc qui-
dem nihil amplius in ipsis effecerit, sed quòd
voluerit facere quòd fecit, & sicut fecit.

Deinde (quò magis se admirandum hic ip-
sius opus præbet) maximo ipsorum id com-
modo factum est, & in totius Ecclesiæ Dei uti-

*Quomodo
Apostolo-
rum incre-
dultate Do-
minus vsus
sit admiran-
da sua pro-
uidentia in
confirman-
dis Aposto-
lis & tota
Ecclesia de
resurrectio-
nis articu-
lo.*

litate. Nam quò tardiores in credendo fuere discipuli, eò meliùs ipsis innotuit, in suam ipsorum ac nostram vtilitatem, quanta sit naturæ nostræ prauitas, ac proinde quàm immensa Dei erga suos misericordia. Deinde quò in credendo difficiliores fuerunt, eò plura testimonia Dominicæ resurrectionis habuerunt, cuius nimium multa non possumus habere, quandoquidem in ea nostræ salutis causa formalis posita est. I. Cor. 15. 16. & 17. Non igitur solis ista contigerunt, sed nobis etiam ad mundi vsque consummationem erudiendis ac semper confirmandis. Quantus ergo, Domine, & qualis es artifex, qui ex discipulorum tarditate & veluti stupore, tum ipsorum tum nostrum etiam emendas, tãtùm abest vt quod meritò facere poteras, nobis illum crimini vertas. Sic ab initio factum est nõ sine tua prouidentia, vt præclarum illud operum tuorum specimen Adamus in tantum exitium præceps ferreretur, in quod nos vnà secum traheret, vt in tam sublimem statum à secundo Adamo, qui Filius tuus est æternus eueheremur. Sic ex huius lapsus pœna, quæ mors est, vitam eduxisti æternam, in Filij tui personâ, pro omnibus electis: sic inimicos nostræ salutis, ex tyrannide illa quam in nos exercebat magis depressus est, etiam pedibus nostris conculcandus.

Cur & quo modo Iesus Christus quã à sua

Itaque historia narrat, Dominũ nostrũ clarioribus ac certioribus etiã testimoniis illos de sua resurrectione certiores facturum, voluisse

luisse coram ipsis & vnà cū ipsis edere, vt ante mortem consueuerat: & quidem vt omnem illis scrupulum ac dubitationem eximeret, nō autem quòd, vt antè, cibo & alimento corporeo indigeret. Verum enim illud est, Dominū tantisperdum impleuisset & passus esset quæ ad nostram salutem ac redemptionem requirebantur, nobis in omnibus, excepto peccato, factū esse simillimum: sed impleto cōsummatōque mysterio, factū esse primitias suscitatorum à mortuis egressum sepulchro, & iā tum cœpisse vitam cœlestem ac spiritualē degere, nobis hodie incomprehensibilem, cuius meminit Dominus Matth. 22. 30. Nihilominus tamen, quòd tum eius discipuli tum Ecclesia tota in posterum de ipsius resurrectione certò persuasi essent vsque ad eius reditum, placuit ipsi quadraginta dies totos à resurrectione sua in terris agere, priusquam ingrederetur in plenam fruitionem suæ sessionis ad dexteram Dei Patris. Hoc igitur intermedio tēpore, à resurrectione ad eius ascensum, ad id se accōmodauit quo non egebat, vt nimirū ederet ac biberet, minimè quidē vt antea ex hoc cibo alimentū percepturus, sed veri sui corporis resurrectionē cōfirmaturus. Quapropter nihil hic imaginādū, aut anxius inquirēdū de huius cibi digestionē, aut egestionē, cui vitā animalē viuens obnoxius erat, quā etiā Adamus ante peccatum degebat: sed contrā minimè dubitandum quin Dominus hoc cibo ad alium longè præstantiorem finē vsus, eū in sua principia

resurrectione cœpisset vitam cœlestem viuere, voluerit ad discipulis suis edere.

sicut ipsi visum est, dissoluerit.

*Quomodo
Angeli etiã
cũ Abra
hamo come
derint:
quãq; diffe
rentia hic
obseruanda
inter Iesu
Christi hu
manitatẽ,
& corpora
quibus An
geli sunt
vsi.*

Idem esto iudicium de Angelis cum Abra-
hamo edentibus ac bibentibus, non quidem
per visionem intellectualem, sed (quum certũ
sit eos in veris corporibus apparuisse, nuntia-
turos Abrahamo quæ scire ipsum oportuit &
credere) eò vsque sese ad illius captum accõ-
modantibus: quum hoc sit extra cõtrouersiam
positum corpora illa creata tantũ in hũc v-
sum, eo absoluto fuisse dissoluta. At maximæ
duæ differentiæ nobis hic obseruandæ inter
hæc corpora quibus vsi sunt Angeli, & Iesu
Christi humanitatẽ. Prior est in eo quòd Dei
Filius ita sibi nostrã naturã vniuit, vt hæc Filij
Deitas, & hæc humanitas vnica sint persona,
θεὰν ὁμοιωσας. Sed corpora quæ Angeli assump-
serunt, ipsis tantũ instrumentaliter coniũ-
cta sunt. Altera, quòd hæc humanitas perso-
naliter vnita fuit Dei Filio in æternum: cor-
pora verò Angelis istis coniuncta instrumẽta-
liter fuẽre tantũ ad tempus, & ad vnũ actum.

*Iesus huius
doctrinã.*

Quapropter omissis multis speculationi-
bus, non tantũ inanibus, sed etiam pernicio-
sis, quibus à recta via in auia præcipites ferre-
mur, suspicienda est & adoranda Filij Dei bo-
nitas & clementia, quòd pro suorum etiã ini-
micorum salute, dignatus sit, arcano pror-
sus incognito & inscrutabili, non modò sese
subiicere realiter & actualiter omnibus misc-
ræ nostræ carnis infirmitatibus, tam naturali-
bus quàm in naturam à peccato inuectis, ex-
cepto tamen peccato, vt etiam postquam eas-
dem

dem exiit, nos eiusdem cū ipso gloriæ particeps facturum, tamen plenam huius gloriæ fruitionem per quadraginta dierū spatium distulerit, sese ad nostrum captum, quantum fieri potuit, accommodans, quò faceret nos tum de sua resurrectione, tum de nostra, suæ vnus vi, tandem etiam sequutura certiores.

Historia deinceps narrat Dominum, qui nunquam opus suum imperfectum relinquit, quique non eò venerat tantum vt de sua resurrectione discipulos suos certiores faceret, sed etiam vt maximè fructum, qui ab ea sperandus est eos doceret, vltèrius progressum esse: prius tamen collatis superioribus omnibus cum sacrarum scripturarum testimonio: ex quo discimus quo fidem nostram oporteat, & nos ipsos niti fundamento.

Et ideo rerum diuinarum scientia dicitur Theologia, non tantum eò quòd, sicuti quidam existimarunt, de Deo loquatur, qui eius est subiectum & argumentum, sed quòd vera Theologia nihil aliud sit quàm quod ipse Deus nos in sua schola docet, primum per eos qui aduentum eius præcesserunt, Prophetas vulgò appellatos, in quibus Moses primum ac præcipuum locum sibi vendicat, Deut. 34. 10. quo Dominus primo scriba & amanuensi vsus est, quam etiam ob causam de ipso distinctè hic loquitur, deinde per alios Prophetas, quo nomine omnes reliqui veteris fœderis libri comprehenduntur, à variis Prophetis diuersis temporibus conscripti. Quòd verò Dominus distin-

Iesus Christus ipse vult suam doctrinam ad doctrinam propheticae normam examinari.

Cur hac scientia dicatur Theologia: quoniam sensu Iesus Christus veteris fœderis tabularum in tres partes diuiserit.

ctè Psalmorum mentionem facit, meo quidē iudicio, duas ob causas, cōsiderationē dignissimas, factū est. Prior, quòd Dauid figura fuit expressa personæ Iesu Christi: præterquā quòd passim frequentiores sunt in Psalmis prophetiæ de venturo passuróque Messia, quàm in vllis aliis Propheticis scriptis. Altera, quòd ex aliis discamus quid Dominus nos alloquutus dicat: psalmi verò præterea nos doceant quid nos alloquenti Domino sit respondendum: vt sit eximius concentus & harmonia inter doctorem loquentem, & discipulos respondentes: quam harmoniam vtinā Spiritus sanctus pro sancta sua & immensa misericordia nos magis ac magis doceat.

*Prophetia-
rum veri-
tas ex euen-
tu rata fit:
ac vicissim
veritas E-
uangelij ex
Prophetia
gatefit.*

Verum enim vero fides nostra non satis firmo niteretur fundamento nisi de prophetiarum veritate constaret ex euentu, non semper incerto manente: cui difficultati sic Dominus occurrit, vt dum impleverentur præfixa Dei sapiëntia tēpora, cultus ceremonialis à Domino sit institutus, qui fidelium oculis fidei exhiberet quæ realiter suo tempore & modo implēda erant, & ita foueretur eorum fides in spe rerum earum quarum impletio in tempus posteritatis ipsorum differebatur. I. Pet. 1. 10. & 11. Idcirco Iesus Christus quum in propria persona venisset, præterquàm quòd amplius & dilucidius, sine comparatione, Patris omnem voluntatem nobis exposuit, quàm alij omnes Prophetæ, Iohān. 15. 15. nostræque salutis mysterium plenè ac realiter impleuisset, iam ad-
dit

dit quæ erant adiicienda, quò suos discipulos planè confirmet: nimirum irrefragabilem cõsensum ac conuenientiam eorum quæ de ipso prædicta fuerant, cum iis quæ ipse pro nobis impleuerat: ad eò vt veteris Testamenti testimonio Noui fœderis tabulæ confirmètur, & vicissim veteris Testamenti prædictiones, earundem euentu ratæ fiant, quemadmodum historia Euangelica nobis istorum fidem facit: vt non sit magnopere laborádum, in quærendis aliis rationibus (etsi nec illæ nos deficiunt) quibus harum tabularum auctor Iehoua Deus æternus comprobetur, ac perfriçtissimæ licet frontis Epicurei & Athei coarguantur.

Hæc igitur non in Apostolorum tantū gratiam dicuntur, sed totius Ecclesiæ Dei, quam oportet hac conferentia sese aduersus eosdem hostes communire, immo & aduersus nostram ipsorum incredulitatem. Sed præter superiora diligenter etiam notandum est primum, Dominum non esse indefinitè loquutum, sed vniuersaliter, quum diceret oportuisse quæcunque de ipso scripta fuerant, impleri, putà, quæcunque facere ipsum & pati pro nobis oportuit in hoc mūdo. Quæ si vera fuisse demõstrauit eorū impletio, an nõ necessariò cõcludendū est ea quæ supersunt, nõ quidē ad nos Deo cõciliandos (nā ea perfectissimè sunt impleta) sed introducendos in huius gloriæ plenā possessionē, cuius tantum pignora & arrhas possidemus, suo tempore & loco, nõ minus certò

Prophetiarum collatio cum earundem euentu, necessaria est ad Ecclesiæ fidem fulciendam
Ac præteritorum veritas de futuris nos certiores debet facere.

& verè esse perficienda, quantumlibet ista contemptores Numinis irrideant, 2. Per. 3. 3. & 4. quemadmodum Noachi diebus contigisse sacra historia testatur? Matth. 24. 37. & 38.

*Intelligen-
da prius pa-
storibus que
docere a-
lios parat.*

Denique Dominus vltterius progressurus, suosque discipulos ad munus, quod illis imponere parabat instructurus, nouum sermonem orsus est, eadem salutatione repetita, Pax vobis: nec immeritò sanè. Quà quum Dominus secundo iterarit, etiam sciamus esse dignissimam quam millies repetamus ac meditemur: ad quæ hoc etiam accedit quòd hic sermo quem ingreditur, propius ad ipsos Apostolos, totàmque Ecclesiam suam, quàm prior pertineret.

*Homo natu-
ralis non
modò est i-
gnarus, sed
etiã ineptus
immo et
hostis vera
doctrina
sua salutis:
quod in no-
bis malum
sola Dei
gratuita po-
tèstas sanat,
aduersus
Pelagianò-
rùm errorem.*

Quum igitur Dominus esset ipsis Ecclesiæ suæ in vniuerso terrarum orbe fundatoribus vsurus, & non possent alios docere quæ ipsi ignorarent, D. Lucas indicat Dominum sic eos alloquentem, simul etiam in ipsis virtute sua diuinã fuisse operatum, aperto ipsorum intellectu ad intelligendas Scripturas: ex quibus quædam capita ad salutem necessaria nobis colligenda sunt. Ac primùm quidem, quum ex mera gratia Domini nostri Iesu Christi nobis intellectum aperiri necesse sit ad salutis doctrinam percipiendam, sequitur illum clausum esse & hebetatum ex naturæ corruptione: & quidem eò vsque vt necesse sit eum de nouo refici, quòd ad qualitates, ab eo cuius vnus virtute initio factus erat & creatus. Non igitur hic nobiscum vt in noctis tenebris agitur, quæ

quas sola diei luce dissipari oportet, ad lucem excipiendam paratis ac dispositis nostris oculis: hic verò primùm oportet à Deo nobis oculos dari spirituales, quemadmodum nato illi cæco dedit corporeos, de quo apud Iohan. 9. qua de re disertè monet Propheta, psalm. 146. 8. Meritò igitur omnium temporum Ecclesia Pelagianorum errorem, qui cæcitatem nostram Originalem negabant, explosit.

Idem esto de Semipelagianorum nostri temporis sententia iudicium, qui nescio quam reliquam in nobis Lucem somniant, aut saltem aliquam dispositionem ad doctrinam salutis recipiendam, vt inde educant sua opera, quæ Meritoria dicunt, manantia à reliquiis Liberi arbitrij naturalis, quòd gratia tamen adiuuet ac corroboret: quum tamen Sp. Sanctus, per quem Pater & Filius vt per agentem suam virtutem coëssentialem & coæternam, nos illuminant, non minus sit creator qualitatum animæ nostræ in nostra regeneratione, quàm in prima creatione fuit Creator essentiæ nostri corporis & animæ: ac eximiarum illarum qualitatum, quibus anima nostra initio fuerat exornata, quâsque in primo nostro parète perdidimus, quòd ad cognitionem attinet in qua posita est vita æterna, vt Patrem agnoscamus solum verum Deum, & eum quem misit Iesum Christum, Ioh. 17. 3. quod caro & sanguis docere non potest, sed solus Pater qui est in cælis, Matth. 16. 17. Tantùm autem abest vt docerem eum à nobis ipsis possimus aut velimus

Eorum vestigatio qui certas quasdam reliquias Lucis ac boni in nobis, cum Dei gratia volunt concurrere.

audire, aut in rotum aut ex parte, vt etiam non
 simus idonei ex nobis ipsis ad cogitandum
 quicquam de Deo, 2. Corin. 3. 5. & quod maius
 est, nostrę carnis sapientia sit inimicitia aduer-
 sus Deum, Rom. 8. 7. Ac proculdubiò si Deus
 nos deprehendit mortuos in delictis & pecca-
 tis, vt expressè loquitur Apostolus, Ephes. 2. 1.
 non tantùm lethaliter læsos ac vulneratos, nisi
 Dei gratia, nos suscitet, ac non tantùm iuuet,
 vt falsi isti doctores loquuntur, quomodo mor-
 tuus à se sensum ac motum vllum haberet?
 Quod de vero bono & salute quam in Iesu
 Christo consequimur dictum esto.

*Naturalis
 de Deo co-
 gnitio, &
 conscientia
 reliquæ ad
 solam con-
 demnatio-
 nē obsequan-
 dam suffi-
 ciunt.*

Nam in reliquis omnibus extra istud bonũ,
 ac præsertim in iis quæ sunt naturalia & ma-
 ximè grata, tantùm abest vt trunci simus aut
 stipites, vt contrà tanto in illa impetu & ardo-
 re feramur, vt nullis habenis retineamur. Quũ
 igitur hanc veritatem docemus, non facimus
 homines stupidos ac plumbeos, non tollimus
 ipsis intellectum nec voluntatem, partes ani-
 mæ essentialis: sed dicimus hominem ψυχικόν,
 qualis in mundo nascitur, quum ex carne tan-
 tùm natus sit, nec Lucē habere nec Intellectũ,
 nec rectitudinē voluntatis aliã quã carnalē,
 idest Lucē non Lucē, ac rectitudinē non recti-
 tudinē in nostrę salutis mysterio. Nam reli-
 quię illę in hominis Intellectu cognitionis de
 æterna potentia & Diuinitate Dei, Rom. 1. 19.
 & 20. procul absunt à rerum earũ cognitione
 quas caro & sanguis docere non possunt: tan-
 tùmque iuuãt ad inexcusabiles reddendos ho-
 mines

mines & condemnationem in non regeneratis augendam. Reliquiæ verò illæ qualescūque quibus vel accusatur vel excusatur conscientia, vel ipsis testibus virtutibus Philosophicis, eodē omnino redeunt, Rom. 2.15. Et hæc quidem hæctenus de primo illo capite.

Addamus iam ad superiora discipulos sic dispositos, & in intellectu suo mutatos, ad Scripturas remitti. Ibi enim quærendus est is ad cuius cognitionem sumus dispositi. Ac si iidem illi qui sanctum Spiritum receperunt, ad Scripturas remittuntur, quid fiet stultis illis & insanis hominibus, qui in Platone vel Aristotele Theologiam quærunt, & in genere in stulti iudicij sui ratiocinatione, vel in Totum, vel ex parte?

Præterea quorsum Dei filij ad Scripturas ablegantur, & non aliò, si tanta esset earū obscuritas & ambiguitas, vt extra ipsas earundē interpretatiō quærenda, aut aliunde lux maior accersenda? Non minus sanè ridiculum commentum, quàm si quis dixerit Sole alio ad Solē illustrandum opus esse, quò Lucis eius beneficio fruamur. Causa igitur propter quam non à quouis Sacræ Scripturæ percipiuntur, est in nobis, non autē in verbo Dei. Nam monumentis ita sunt traditæ consignatæque à fidelibus Dei scribis ac præconibus, vt nisi à quibuslibet percipi possint, non magis incusandæ sint quàm sol ipse si cæci luce ipsius nō afficiantur. Nec tamen diffiteor sic esse dictatam à Spiritu sancto doctrinam, vt multi loci obscu-

Spiritus sanctus ubi de discipulos cæcitates doctrinæ reddidit, ad Scripturam scholam eos remittit.

Frustra remitteremur ad sacras Scripturas, & non aliò, nisi essent sufficientes ad salutem nostram nobis declarandam, & quis hac in re modus seruandus.

riores occurrant, quorum non est tam facilis quàm reliquorum intellectus: sed factum istud ad Lectorum acuendam diligentiam: quum in aliis locis ita clarè & perspicuè loquutus sit, ut nulla sit ullius loci difficultas cui non alterius perspicuitas lucè adferat: ut pulchrè dixit quidam ex veteribus. Quibus adde ea quæ ad nostræ fidei articulos spectant, quæ propriè sunt in sacris Scriptis vestiganda, tam propriè, tam perspicuè, tam sæpe in iisdem declarari, ac deinceps in breuem summam esse collecta, quæ Symbolum Apostolicum dicitur, ut ipsi increduli, si modò inquirant, nullam prætexere queant ignorantiam. Præterea non datum est omnibus, quod imaginantur phanatici quidam homines, ita vnam modò Scripturam versare ac meditari, ut non adhibeant bonos ac fideles earum interpretes, veteres aut neotericos, quorum opera fideli in Ecclesia sua docenda Dominus vsus est. Effet enim istud quadamtenus Deum tentare: qui vult nos mutuas in nobis docendis operas conferre: suæque Ecclesiæ hanc gratiam largitur, ut fideles ipsius serui post obitum etiam in Ecclesia loquatur & doceant. Verumtamen ea conditione legēdos & audiendos ipsos dicimus, quam voluerunt in scriptis suis legendis adhiberi, nempe ut ad sacrarum Scripturarum contextum examinētur & expendantur ipsorum interpretationes, & an ipsimet hallucinati sint, aut aliquid præter scriptarum sensum litteris mandarint, exploretur. Quòd si fiat, libros legere virorum
in signium

insignium veterum aut recentiorum non erit extra scholam sacrarum Scripturarum vagari, sed contra bonis ducibus ad earum intellectum & fructum duci.

Hinc discamus etiam unde fiat ut plerique, Scribas & Phariseos imitati, quotidie in suis scholis Scripturas voluant ac reuoluant, & tamen semper cæcutiant, cæcorumque ductores sint: quod nempe, pro docilitate, suas conclusiones domo adferant, & pro modestia, qua decebat eos opinione sui vacuos ad earum lectionem accedere, superbia & fastu Pharisæico turgeant. Rabbini enim hodierni nostri ac summi Magistri, nonne ij sunt quos non pudet pro sacris Scripturis, quibus illos esse contentos oportuerat, obtrudere non tantum quod falso nomine dicunt Verbum Dei ἀρχαῖον, & traditiones humanas, quarum nullus finis, sed quod longè peius est Scripturam eī subiicere quam vocant auctoritatem Ecclesiæ Catholicæ? Immo truncato Dei verbo scripto, mutato, ampliato pro voluntate & arbitrio suo, Pontifici auctoritatem dare dispensandi ius omne diuinum & humanum, ut à nullo mortali possit iudicari? Denique quod spectat omnis eorum doctrina nisi ut suam iustitiam stabiliant? Quinam igitur fidei iustitiam apprehenderent? Roman. 9. vers. 31. & 32.

Itaque cauendum ne Spiritus sanctus egregiis illis Doctorū titulis alligetur (nam o- Huius obseruationis vsus.
mitto Episcopos, Archiepiscopos, Cardinales,

& similes istius Ecclesiæ columnas, in quibus vix decimum quemque reperias, quem vnquã sacras Scripturas discendi docendí-ve cura subierit) sed memoria potius repetenda quæ de ipsis Dominus prædixit, ac deinceps impleuit & implet quotidie, Esa. 29. dicens se ipsis miscuisse spiritum soporis, oculos ipsorum clausisse: prophetas & principes eorum qui vident visiones operuisse, adeò vt omnis visio futura sit ipsis vt verba libri signari. Quid verò Dominus ipse de iisdem ore suo protulit? Confiteor tibi, Pater, quòd hæc absconderis à sapientibus & intelligentibus, & detexeris ea infantibus, Luc. 10. 21. Quamobrem Dauid non dicit simpliciter Legem Domini dare sapientiam, sed addit, Simplicibus eam dari. Quis verò nos ad hanc modestiam & simplicitatem comparabit? Solus Dei Spiritus, nos ipsos in primis docens agnoscere: meram putã ignorantiam cum summa arrogantia, immo malitia, coniunctam, qua Deo prorsus indigni reddimur: deinde formans in nobis sanctum desiderium ex istiusmodi miseria exeundi, vt deinceps pederentim in rectam viam ex suæ bonitatis mensura deducamur.

Iesus Christus confideratus primum in suis passionibus deinde in victoria sua scopus est totius Scripturæ.

Et vt propius ad historiam reuertamur, Dominus suo sermone indicaturus Apostolis, ipsos opus habere hac intellectus illuminatione non sibi solis sed aliis etiam, disertè exprimit ab ipsis quæ ex Scripturis didicerint ad alias nationes esse perferenda, miro hac in parte vsus artificio, scientia salutis quæ in scripturis

pturis discitur ad duo capita reuocata: deinde in alia duo capita distributo vsu & fructu qui ad fideles ex hac Scripturæ cognitione redit, quæ distinctè nobis etiâ expédenda sunt. Duo igitur illa capita, ad quæ summa huius scientiæ refertur, sunt Iesu Christi Passionis & eiusdem Resurrectionis Victoria. Nam etsi tam in Vetere quàm Nouo Testamento pleraque alia capita continentur, tamen quò Iesus Christus omnium eorum sit finis, siue Legè moralem attendas, quæ nos in nobis ipsis condemnat, & in Iesu Christo iustificat, Rom. 8. 3. & 4. seu Legem ceremoniam, vmbra cuius Iesus Christus est corpus & substantia, Col. 2. 17. seu promissiones Euangelicas, quæ in ipso omnes ratæ sunt, 2. Cor. 2. 20. sequitur vnum eum esse ad quem illa omnia referenda sunt. Vicissim verò tota Iesu Christi vita, vt ex ea salutem colligamus in duobus his capitibus posita est, nempe tum in Lucta passionum quæ iam inde ab eius conceptione cœperunt, & in sepultura desierunt: tum in eiusdem victoria per resurrectionem, quam Ascensus & Sessionis ad dextram patris triumphus excepit.

Quòd attinet ad alia duo capita quibus vsus & applicatio doctrinæ salutis cõtinetur, summa illa, cuius ipse Iesus Christus auctor, accuratè & assiduè consideranda est ac meditanda, non modò quòd ad substantiam, sed etiam quòd ad ipsorum ordinem, vt inde ordiamur vnde faciendum est initium si vbi desinendum est volumus desinere: qua in re multi

*Resipiscen-
tia est pri-
mum caput
fructus què
ex Euange-
lica doctri-
na percipi-
mus.*

vehementer falluntur, & toto cœlo errant. Prius igitur caput est Resipiscētia, primùm in agnitione posita miseræ conditionis, in qua quisque nostrum nascitur, quâ velut in ipsos inferos vsque detrudamur, non vt in iis maneamus, sed antea actâ vitâ meliùs agnoscere ac proinde detestari discamus, quæ Contritio cordis dicitur, Deo sacrificium gratissimum & acceptissimum. Psalm. 51. 19. deinde in renouatione spiritus & voluntatis ex immensa Consolatoris gratia, formato in nobis, post odium peccati, amore Dei & recti, vt pedetentim corruptionis nostræ reliquias oppugnemus & expugnemus, quod opus vltimo demum die perficiendum est.

Remissio peccatorum est alterum caput Euāgelicæ doctrinæ, in quo nostra salus perficitur.

Alterum caput inseparabiliter cum priorē cohæret, fiducia nempe quam idem ipse Consolator nobis largitur, quæ verus est filiorum Dei thesaurus, tam pro peccatis præcedentibus satisfactum, pretioso agni sanguine, qui tollit peccata mundi, Iohan. 1. 19. quàm reliquias illas corruptionis in nobis & fructuum eius testas esse, per integram ac perfectam obedientiam eiusdem vera fide apprehensam, ex fœderis Domini formula, quò non tantùm ab æterna morte liberemur, sed quod longè maius est, in ipso capaces & digni vita æterna fiamus.

Quatuor illa superiora capita diligenter expensa pa-

Non abs re igitur hâc summâ tantopere commēdauit, quâ faxit Deus quotidie melius concipiamus animo & in vltim nostrum referamus. Nā præter superiora illa hæc vera est ratio qua tutissi-

tissimè vera doctrina salutis à falsa discernatur: veri pastores, qui audiendi, à falsis, qui fugiendi: ac proinde vera Ecclesia, in qua manendum est, à falsa in quam vel nunquam ingrediendum est, vel semel ingressis subitò ab eadem recedendum. Falsa igitur est Religio quã hodie Iudæi profitentur, quandoquidem Iesus Christus crucifixus, & à mortuis suscitatus, est ipsis scandalo, 1. Cor. 1. 23. ac nullam agunt penitentiam, nec habent vllum testimonium remissionis peccatorũ suorum, nec per sacrificia, quæ, quum nec templum habeant, nec Sacerdotium, facere non possunt: nec per Euangelium, quod contemnunt ac respuunt. Multò minus vera Religio vocandæ illæ deuotiones ac superstitiones Ethnicorũ, quandoquidẽ Euangeliũ ipsiis fuit stultitia. Turcarũ verò Alcoranũ quid memorẽ, merũ Dei & hominum contemptũ, certũque testimoniũ & summè horrendũ vltimi Diuini furoris in orbẽ terrarũ: licet si de veritate Religionis ex multitudine iudicandũ sit, vt hodie multi docent, hæc sit futura Mahometanorũ potior, à qua videatur standũ: Quid verò dicturi sumus de egregia illa scilicet Ecclesia, quæ Catholicum & Apostolicum nomen ementitur, seipsam mendacij arguens, quum eandem se Catholicam & Romanam prædicat? Aio longè etiam magis istos quàm illos peccare: quòd aliquem omni honore dignum palàm reiicere, non sit tantum nec tam detestandum flagitium quàm eundem admittere, palpare, osculari

*testantur
quale sit ve
rum Euan
gelium, verã
que Ecclesia
quique sint
veri Pasto
res.*

omnes titulos illi conuenientes ore quidem tribuere, sed re ipsa debita ipsum gloria spoliare. Et ita se rem habere vel inde patet, quòd Iesus Christus quidem ab ipsis dicitur Dominus noster, verum tamen hac conditione ut eius præcepta immutentur, truncentur, addatur eis quidquid seruo illi seruorum Domini adlubuerit, penes quem tanta est potestas, ut à nemine possit iudicari: & qui sibi vendicat auiditatem omnia pro libidine gerendi, Cælum aperiendi & claudendi, quibus ipsi videbitur, ut ne mussitare quidem aduersus eum liceat, Seruatorem quidem vocant, sed in nobis ipsis, quatenus gratiam hanc largitur, ut per nostra merita simus ipsi nostri Seruatores: ac nostris deficientibus meritis, mutuò accipiamus, quæ nostris defunt ab omnibus sanctis & sanctabus Paradisi: sed numerato pretio, quale uoluerit bonus ille dispensator suorum thesaurorum alchymysticorum, præparatorum & excoctorum in suæ imaginationis fornace, donec tandem in fumos abeant. Passum quidem & mortuum pro nobis agnoscunt, sed hac conditione, ut deleta Culpa, pro Pœna satisfaciamus, vel in hoc mundo, vel in Purgatorio. Ecquod autem hic monetæ genus in pretium numeratur? Missæ, preces illæ Pater noster, Ave Maria, Vigiliæ pro mortuis: & pro defunctis, nec edentibus nec bibentibus oblationes, quibus ventrem ij farciunt qui illa in sinu rident, & de iis lætitia exultant cæteris flentibus: & mūdum cantionibus implent: ac modò omnis illa

illa detestanda idolomania claudatur his verbis, *per Christum Dominum nostrum* pulchrè cum Iesu Christo agitur in regnum suum restituro & scilicet agnito, qualis agnosci vult. Quid amplius? Noster apud Deum Patrem est Intercessor, sed matrem habet Reginam cœli, etiam auctoritate Natum iubendi prædita. Nā præter alias multas impias & abominandas voces, non tantum cantillant, sed plenis buccis ista horrenda vomunt, *Sanctam Virginem suam esse aduocatam, & suam spem.* Quid amplius? *Matrem etiam misericordiae:* denique nihil sacrae Scripturae de Deo & Iesu Christo dicunt, quod isti Mariæ Virgini nō attribuant, quam audent sic compellare in detestandis illis suis precatiunculis (ignoscat verò Deus blasphemias illarum voces mihi referenti, ut magis detester) *Roga patrem, iube natum, & iure matris impera.* Nōne verò amplius ambigere, sit-ne istiusmodi Ecclesia, Dei vera Ecclesia? An hodierna Romana Ecclesia tantum aberrarit, an verò apostasiam à Domino fecerit, an sit tota illa ipsorum Hierarchia pro Apostolica cognoscenda, licet ea abutatur.

Eia igitur, fratres, Optimum Maximumque Deum patrem nostrum cum vero Petro laudibus efferamus, quod nos denuo dignatus sit vocare ex densissimis post omnem hominum memoriam tenebris, ad lucem suam admirandam: hancque sanam doctrinam sequuti, toti à Domini passionibus pendeamus, & ab eius victoria quam de domito Satana, peccato &

*Vfus doctri-
nae superioris
tis.*

morte reportauit, primùm ac semel in se, quatenus supra lignum tulit, non sua, sed nostra peccata: deinde quatenus nobis easdem vires, cuique secundum suam mensuram sufficit, in omni lucta spiritus aduersus carnem, vt nos etiam deuictis iisdem hostibus in ipso, & per ipsum, triumphemus: ex fide in fidem incedentes, & pœnitentia in pœnitentiam: donec ultimo tandem illo die plenam peccatorum nostrorum remissionem consequamur, & nobis ante iacta mundi fundamenta præparato Regno perfruamur.

HOMILIA DECIMATERTIA.

Luc. 24.

48. *Vos autem estis horum testes, & ecce, ego mittam promissum Patris in vos.*

49. *Vos autem manete Hierosolymis vsquequo induamini virtute ex alto.*

Iohan 20.

21. *Sicut misit me Pater, ita & ego mitto vos.*

22. *Et quum hæc dixisset afflauit [eos] & dixit eis, Accipite Spiritum Sanctum.*

23. *Si quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: si quorum retinueritis, retenta sunt.*

TEX-

EXTVS hic, cuius expositionē aggredimur, pendet à superiore Domini sermone, quicum pulchrè cohæret & conuenit. Nam quum Iesus Christus ipse ad suos discipulos ingressus Pacē ipsis attulisset, nunc etiam modum adiicere dignatus est, per quem mundo communicaretur postquam ex terris excessisset: vt sciamus ipsum non abstulisse secum eam in cœlum, qua suam Ecclesiam priuaret: sed vt contrà nobis eam ab Ascensu suo, maiore quàm aliàs vnquã virtute supernè cõmunicaret, sicut de ea loquitur Apost. Eph. 4. 10. & ipsemet tandē suis discipulis declarauit, Matth. 28. 20. Modus autem ille quem ad hoc effectum elegit est sacrosanctum Euangelij ministerium, Leuitico successurum: cuius primum initium quum hic nobis proponatur, efficitur hanc historiam non posse nimium attentè à nobis expendi & considerari, quandoquidem ab ea dependet ædificatio corporis mystici Iesu Christi, quæ Ecclesia est, alibi sanctorum coagmentatio nuncupata, Eph. 4. 12. ad quod accedit vnū esse ex præcipuis salutis nostræ fundamentis, quod Satã per cuniculos semper aggressus est, faciliorem sibi de eo victoriam, quàm de ipsa doctrina promittens. Nam probè nouit, quemadmodum Ecclesia non potest subsistere nisi per verū ministeriū à Deo institutum & ritè administratum: sic nullam faciliorem viam istud ædificium subruendi (si fieri posset) quàm in illud immis-

*Quomodo
hic textus
cum superio-
re coniūgen-
dus, sanctū
nempe minist-
terium cum
doctrina
propter quā
est institutum.*

destructoꝝibus, nomen præferentibus architectoꝝum. Hæc autem age fusius cõsideremus ab istis Iohannis Euangelistæ verbis facientes initium: *Sicut misit me Pater, sic ego vos mitto.*

Sanctum ministeriũ est merè diuinum nõ autem ab hominũ inuentione.

In primis igitur notandum sacrosanctum hoc ministerium non esse humanum inuentum, id est ab humana prudentia profectum, nec eorundem prouidentia, sed prorsus esse diuinum ac cæleste: qualis naturæ etiam est quidquid in hoc munere geritur: vt discamus in mundo sic versari quasi in eo non simus, quemadmodũ Apostolus illud sigillatim persequitur, I. Corinth. 7. v. 29. 30. & 31. & quidem quasi iam in locis cælestibus sederemus. Coloss. 3. 1.

Deus longè aliter auctor sancti ministerij, quàm huius orbis optimarum ac pulchrè constitutarum politiarum, & eius contempum longè grauius vlciscitur.

Nam etsi reuera Deus omnium humanarũ politiarum rite cõstitutarum auctor est, quod Ethnici cognouerunt, & Apost. docet. Rom. 13. 1. à maximis dignitatibus ad minimas delabens: tamen in illis regendis & administrandis vsus est, & vitur sensu naturali, & ea prudentia quam genus humanum adhuc ex illa ruina retinuit, prout his vel illis hanc admittiri dignatur: excepto quòd populo suo extraordinariè politiæ formam & leges dictauit, Mosis adhibito ministerio, cuius in excipiendis ipsis suarum legum verbis opera vsus est, cõsulque vt vestium formam præscripserit. Numer. 13. 38. nec rerum etiam abiectionissimarũ oblitus sit. Deut. 23. 13. At in hoc factò Dei Filius ipse ore proprio designauit, vocauit & instituit

ruit suæ domus architectos. Itaque sacrosan-
 ctum hoc ministerium quicumque contem-
 nunt, sciant se in Deum ipsum ἀπίως esse in-
 iurios, cuiuscunque tandem sint conditionis,
 summæ aut infimæ: ac proinde istud ædificiũ
 Ecclesiã, nempe Dei, staturam ac permansurã,
 se verò quantacũque dignitate polleãt pessum
 ituros ac funditus exterminandos: vel illa te-
 ste statua ingenti quam confregit lapis è mon-
 te excisus sine manibus. Dan. 2. 45. quod om-
 nium seculorũ experiẽtia docuit, & nostro sæ-
 culo Dominus nobis demõstravit, & pro sua
 in nos benevolentia est demõstraturus, in ma-
 ximos etiã Monarchas eandẽ cum reliquis viã
 ingressos. Contrã qui dociles se loquenti ma-
 gistro per suos præcones & legatos præbebũt,
 ij sunt quorum non peribit vllus pilus capitis.
 Luc. 21. 18. At si Deus nõ parcat summæ digni-
 tatis hominibus & regnis, quid nobis fiet ab or-
 riis homuncionibus, qui cum cæteris collati
 vix populi nomine aut Reipub. digni censebi-
 mur? Et tamen quãta arrogantia turgemus, &
 aduersus rot quotidianas admonitiones, cum
 tot diuinis iudiciis in nostra capita coniũctas
 quàm sumus cõtumaces. Magna enim, fateor,
 adest auditorum frequentia, sed de nobis me-
 ritò dici potest loquutus Isaias his verbis,
 Hic populus accedit ad me labiis suis, sed
 cor eius longè abest à me. Esa. 29. 13. Quis hoc
 verò dixerit? Maximæ nimirum partis corru-
 ptissimi deprauatissimique mores, in Dei &
 hominum conspectu. Ecquod enim vitium

apud nos adhuc non regnat impunitum? Frustra monemus, hortamur, increpamus, nō audit currus habenas, retrò sublapsa feruntur omnia. Quis autem animaduertit? Quàm altū stertit iūsticia, tantis malis nullum adferens remedium? Quid nobis aliud igitur superest, aut quid amplius dicturi sumus, nisi vt aut Deus breui det vobis meliorem mentem, aut maturè nos ad se è medio vestrum recipiat, ne imminentibus vestris ceruicibus horrendis Dei iudiciis vobiscum obruamur? Vos verò Dei hominūmq̃ contemptores scitote, has non irritas fore minas, ac potius veritatem in mendacium commutandam, aut vestrā conditionem Sodoma Gomorrhāque fore deteriorē, quum illa dies aduenerit. Quis verò nobis illa dixit? Vos igitur, contemptores, vos præfracti & indomiti homines, audite quid ferat dicta scriptāque de hac re sententia, Matth. 10. 15. Marc. 6. 11. & Luc. 10. 12. eam legite & relegite, si Deus vobis eam gratiam largiatur. Illic enim videbitis, nisi ad meliorem frugem redieritis, quid vos maneat, &, nisi vehementer fallor, iam iam impendear.

*Qui Aposto-
los misit,
idem ad
finē vsque
seculorum
mittit ac
missurus est
Pastores ac
Doctores:
quorum est*

Ratum igitur esto, hanc esse vocationem à Domino. At, excipiat aliquis, vos nō estis Apostoli, nec iis de quibus hic agitur, similes. Fateor. Apostolicum enim munus non fuit institutum vt esset in Ecclesia Dei perpetuum, sicuti paulò post docturi sumus. At percontatores istiusmodi ac contemptores scire velim,

lim, eum à quo hic missi sunt Apostoli eundem esse qui misit & missurus est ad finem usque seculorum, Matth. 28. 20. Pastores & Doctores. Ephes. 4. 11. Præterea scitote peruicaces contemptores, nos qui à Deo vocati sumus, licet omnium indignissimi, ad hanc veritatem in hac Ecclesia docendam & prædicandam, quum nihil in medium adferamus quàm quod Apostoli ore & scriptis docuerunt, idem esse ac si hodie eosdem Apostolos vos cõpellates audiretis: quum sic è terris excesserint, & in cælos recepti sint, vt adhuc loquantur & loquuturi sint suis scriptis in finem usque sæculorum. Quod si probè nostis & compertum habetis, vt etiã debetis, cur igitur nostris admonitionibus locum non datis? cur aduersus stimulos recalcitratis? Si verò in dubium vocatis, cur non inquiritis? cur non confertis ea de re nobiscum, aut cum aliis? cur non scrutamini scripturas, vt iubet Dominus, ne vos decipi patiamini? Iohan. 5. 39. eorum exemplum imitati de quibus mentio fit Act. 17. 11? An non habetis, aut saltem vos oportet habere, singulos in priuatis ædibus & familiis sacrosancta Biblia vulgari idiomate? Forasan ita est, forsan etiã sæcus. Nec enim hodie multi sunt famelici, qui huius cibi spiritualis tum publicè tum priuatim depascendi desiderio ardeant. Fuit hoc studium prioris ætatis, illa fuerunt tempora: verum tamen hoc verbum siue accipiatur, siue reiciatur, immotum manet. Denique quicquid contingat, ego & collegæ mei ma-

*non minus
quam Apo
stolorum Pa
tronus ac
defensor.*

nus abluimus ab omni culpa immunes: ad licet ab Apostolorum diligentia longè absumus, bona tamen conscientia cum Apollolo dicere possumus ac testari, per Dei gratiam, nos esse puros à sanguine omnium istorum contumacium ac contemptorum. Act. 20 26.

*Legitima
vocatio,
nempe electio
facta a
secundum
Dei ordina-
tionem est
prima nota
veri pastoris.*

At quoniam falsi pastores etiam se audiri volunt, & non minus quàm nos, aut vehementiùs etiam inuehuntur in eos qui ipsos non audiunt, hinc discendum, quomodo discernendi sint, ne quis decipiatur. Itaque videmus hic Iesum Christum misisse suos Apostolos domus suæ futuros fundatores, ac proinde non simpliciter eos accepisse munus sementem faciendi per totum orbem, quod perfectè ipsos impleuisse minimè dubitandum est: sed etiam ipsis impositum munus eos constituendi Pastores & Doctores, quorum opera istud ædificium sartum tectum conseruaretur ac foueretur: quod ab ipsis bona fide summâque diligentia præstitum esse videmus, ex eorum historia quàm D. Lucas diligentissimè conscripsit, & ex eorundem epistolis. Ibi igitur reperi sumus non tantùm quod suo tempore fecerunt ac constituerunt: sed etiam perpetuum & inuiolatum canonem & regulam à Domino præscriptam ex qua, quotiescunque opus esset, operarij in Dei Ecclesiam vocarentur.

Quæ quum vt à Domino præscripta sunt obseruantur, etsi in deligendis operariis Iesus Christus vtatur hominum ministerio, tamen quum hic seruetur ordo ipsius nomine, perinde

le est ac si ipsemet ore suo ipsos eligeret, quandoquidem per suum Spiritum adest & electionem regit. I. Corinth. 12. 11. & 28. & Ephes. 4. 11. Itaque quotiescunque locus est huic ordini in Ecclesia, prima hæc est nota ex qua falsi Doctores & Pastores, quos oportet vitari, à veris quos audire iubemur, facillimè discernantur, Nempe ut qui currunt, idest, audent in Ecclesia docere, vel clam vel palam, sine legitima electione & vocatione, secundum ordinem institutum à Iesu Christo per Apostolos in Ecclesia, ut loquitur Ierem. 23. 21. exauthorentur ac reiiciantur. Hic ordo, est libera & legitima Electio, facta ab Ecclesia, bono ordine post legitimum examen doctrinæ ac morum, & quam proximè quidè fieri potest ad regulam quam Apostolus clarè præscribit I. Tim. 3. 2. ac etiam Tit. 1. 7. Quo posito certissimo firmissimoque fundamento, primùm qui ultro in Ecclesias irrepunt, ad eorum exemplum de quibus agitur. Act. 15. 24. quod ipse Dei Filius, quum se dicat à Patre missum, noluit sibi tribuere (& quod disertè de ipso dicit Apostol. Heb. 5. 5.) quo iure, quæso, admitterentur aut audierentur, quandoquidem non expectata Sancti Spiritus vocatione, necessario vel sui opinione inflati, vel ambitione, vel avaritia, vel stultitia, vel illis omnibus simul impulsis sese non vocari ingerunt?

Nam quòd ad vocationem extraordinariam attinet, fatendum est Dominum qui domus suæ Magister est, non sic astrictum teneri vo-

*Quòd
quibus copu-
ditionibus
admittenda*

*si invocatio
non praece-
dente ordi-
naria ele-
ctione.*

cationi ordinariæ quam instituit, putà libera ac legitimæ Electioni, inuocato Dei nomine ab iis quos oportet, quin aliquos extraordinariè suscitet: sed causam aliquam evidentem oportet apparere, ex qua quantum fieri potest, cognoscamus Dominum velle talium instrumentorum extraordinariorū vti opera. Porro hæc occasio est manifestissima, quum adeò perturbatus est ordo, vt solum nomē retineat, cuius prætextu quælibet confusio rerūque perturbatio in Ecclesiam vniuersalē aut particularem inuehitur, quod sæpissime factam legimus in Dei populo. Quemadmodum igitur tunc Dominus populi sui misertus, immediate & inordinate Prophetas suscitabat, auctoritate extraordinaria præditos, vt Reges, Sacerdotes ac populum intrepidè reprehenderent, bonos autem consolarentur, contumaces minis terrerent, quod olim etiam per Moysen promiserat, Deut. 18. 10. & 15. cuiusmodi exemplorum tota sacra historia plena est: idem etiam in Ecclesia Christiana præstitit, excitatis insignibus viris, interiore demum afflatu impulsis, cuius tum doctrina tum vita testis erat, præsertim Artianæ hæreseos temporibus, quæ maximam Ecclesiæ partem peruaserat, vt ex Historia Ecclesiastica fatis est conspicuum. At quum Dominus institutum à se ordinem conseruat integrum, aut saltem non ita corruptum quin essentia illius præcipua retineatur: & non desint veri ac legitimi Pastores qui malo se opponant, quorsum diceremus extraordi-

ordinarios illos à Deo mitti, licèt (quæ est istotum hominum veteratorià sui dissimulatio) falsam doctrinam non inuehant? Dico præterea, etiamsi talis in Ecclesiam irrepsisset confusio qualem dixi, non ideò tamè statim istiusmodi homines admittendos, aut audiendos: Sed si spiritus etiã legitimè vocatorum probandi sunt i. Iohann. 4. 1. quòd nonnunquam eiusmodi Pastores in lupos vertantur, Act. 20. 30. ac Ecclesiam decepisse comperiantur. i. Tim. 5. v. 24. quod in Iuda proditore, vno ex duodecim discipulis, & in vno ex septem illis Diaconis nomine Nicolao patuit, Apoc. 2. 6. & 13. annon multò magis cauendum ne temerè eiusmodi concionatores & Doctores, sine legitima vocatione ordinaria admittantur & ferantur: sed sedulò est danda opera, vt qui & quales sint dignoscantur, vnde prodeant, qui mores, & imprimis quod doctrinæ fundamētum; denique vt probè innotescant, prius quàm illis in Ecclesiã vllus aditus pateat? Præterea, quum de Zelo & scientia ipsorum planè constiterit; tamen si nulla dum vocatione externa confirmati sunt, qualem tempus tulit: aut si vocationem habuerunt, sed ab iis qui alios & seipos decipiunt tum illos necesse est legitimè cõuocata Ecclesiã, prout Ecclesiæ feret conditio, maturo consilio & collatis sententiis, ac si fieri potest, præsentè aliquo alio legitimo Pastore, eligi ac vocari, vt de extraordinariis, aut ordinariis, sed vitiosis & deprauatis, fiant ordinarii, per sanctam & legitimam electionem, sine

vlllo schismate vel hæresi.

*Superiorum
exempla ex
sacris de-
prompta.*

Sic Iesu Christi ipsius tēporibus operabatur is, de quo discipuli quum renuntiassent Magistro, dicentes se in prima sua profectioe vidisse quendam eiicientem dæmonia sub nomine Christi quem prohibuissent, quòd se non sequeretur, respòdit ipsis, Ne prohibete illum, Qui enim non est aduersum nos, pro nobis est, Luc. 9. 49. Sic dissipata Hierosolymirana Ecclesia, post mortem Stephani, qui profugerant Euangelium sparserunt vsque in Phœniciam, Cyprum, & Antiochiã, qui tamen minimè dicuntur, nec verisimile est etiã, fuisse missi Hierosolymis, donec missus est ab Ecclesia Barnabas, qui in iis locis ritè omnia cõponeret. Act. 11. 20. & 22. Atque ipse Philippus, vnus ex septè illis Diaconis aliquid amplius præstitit, Euangelium annuntians Samaritanis insciis Apostolis, qui certiores facti, re comprobata miserunt Petrum & Ioannem, vt Ecclesias Samaritanas, iactis à Philippo fundamētis superstruerent, Act. 8. 3. & 14. Nec sanè dubitandū quin præter ipsos Apostolos, & alios Euangelistas dictos legitimè vocatos & missos, vt ex Timothei vocatione patet, 1. Tim. 4. 14. plerisque ex iis qui Iesum Christum audiuerant, itidem se ad Euangelij prædicationē applicuerint, quos deinceps Apostoli comprobauerunt & confirmauerunt, quod Eusebius historiæ Ecclesiast. lib. 3. cap. 31. testatur.

*Introductio
ad munera
Ecclesiasti-*

Verùm alius quidã est introductionis modus planè extraordinarius, is qui nò modò non

ob-

obseruat ordinē inter homines constitutū, ex
 Dei præscripto & ordinatione: sed ex diametro
 repugnat huic ordini, cuius tamē velū obten-
 dit. Et hic sanè periculosissimus est & in Eccle-
 sia minimè omniū tolerandus: quē etiā hodie
 pro viribus oppugnamus, & qui tantū tamen
 promouit pedetentim, vt isti homines sibi so-
 lis Ecclesiæ Catholicæ nomē arrogēt, id est v-
 niuersalis & Apostolicæ, & tandē Rom. qua in
 te sibiipsis mendaciū impingūt, iusta sanè Dei
 prouidētia, quū Roma nequeat esse terrarum
 orbis vniuersus, ac proinde Rom. Ecclesiā nō
 possit esse vniuersalis Ecclesiā: ne si quidē con-
 cedatur illā esse reliquarū omniū caput: quum
 caput non possit esse totum corpus. His igitur
 duobus capitibus positis, quæ ne ipsi quidem
 aduersarij nostri negauerint, nempe Electionē
 verā solū esse ostiū per quod aliquis bona cō-
 sciētia potest in sacrosancti ministerij partē ve-
 nire, tā Sacramentorū quā bonorū Ecclesiasti-
 corū administrationē: deinde hāc Electionem
 esse totius Ecclesiæ legitimè ordinatæ: sicuti cō-
 spiciū est ex historia Apost. totaq. vetere Eccle-
 sia quādiu per multa secula suā puritatē reti-
 nuit: ex omnib. veteribus Canonibus (vel ad vlti-
 mū vsq; Concil. Basil. per Papā Leonē abro-
 gatam, licet non omnis sublata sit ab illo, vt
 par erat corruptio) quæro qua consciētia pos-
 sit vllus in toto illo Papistico Clero legitimæ
 vocationis aliquem titulum adferre: tantū
 abest vt de nostra queri possint, de qua dein-
 ceptis pluribus acturi sumus.

*ca qualem
 habet Eccle-
 sia Romana
 hodierna,
 nulla est
 proferri
 sa. immo
 Dei verbo
 ex diamet-
 ro repu-
 gnans, &
 vsui vera
 veteris Ec-
 clesiæ, & ve-
 ris antiquis
 Canonibus.*

*Ecclesia Ro-
 mana non
 potest esse
 vniuersalis.*

*Electioes
mutatae in
nominatio-
nes ex Re-
gum & a-
liorum arbi-
trio.*

Nam obsecro, nonne hinc quidem electio-
nes mutatae sunt, etiam impressis hac de re
Concordatis, in nominationes Regibus ac
Principibus attributas? Quibus siquae sunt ad-
ditae conditiones, nonne tamen irritae sunt, ut
citra controuersiam Regum ac Principum hac
in re voluntas obtineat? Inde verò ubi Ele-
ctionum nomen retentum est, an non penes
Capitula quae vocant (bone Deus quale hoc
hominum genus) omnis earum potestas rese-
dit?

*Patronatus
Indultus,
Collationes
Resignatio-
nes, Permu-
tationes, De-
solutiones,
in Ecclesiam
Romanam
inuenta, ve-
ram electio-
nem abolent.
Celerius Ro-
mam curi-
ti dignitatis
gradus con-
ferunt.*

Annon etiam cuilibet notum est pro Ele-
ctionibus Christianis fuisse in Ecclesiam ob-
trusos patronatus, Indultus, collationes, resi-
gnationes, permutationes, deuoluta, tam aper-
tè tamque directè & ex diametro repugnantia
omnia, Ecclesiae veteri, antiquis puris Cano-
nibus, quàm tenebrae Luci sunt contrariae?

Annon etiam, ut similis initio finis respon-
deat, equis celeribus Romam vsque literae
perferuntur, ut ratae fiant hae vocationes, mem-
branae insculptae & plumbo appeso, quae bul-
la carissimo pretio vanae prostat? Adde his
deteriora, nempe quum in omni Iudiciali fo-
ro poenae sit obnoxius qui vendit quod alte-
ri prius vendiderat, tamen Romam centum cur-
soribus aduentantibus, idem Beneficium am-
bientibus, totidem bullas magno pretio redē-
ptas expediri, magno emptorum periculo.

*A Perin-
ris manife-
stus promissio-
nes Roma*

Quid? quòd in tota ista Curia Romana, e-
xamen quod doctrinae & morum habetur, &
in electionibus est essenziale, & easdem præ-
cedere

cedere debet necessariò, nihil aliud est quàm detestandum periurium, nempe testimonium eius de quo nunquam est quæsitum, quod primum faciunt notarij Apostolici falsò nominati, cum procuracione Romæ iurisiurandi exigendi ab iis qui ex quotidianis periuriis & manifestis victum sibi comparant?

n.e inchoantur.

Ecquis verò est alius Canonum aut Constitutionis veteris & legitimæ vsus in talibus prouisionibus, nisi vt amplificentur causæ derogatoriæ? Iam quid aliud est istud quàm exercere nundinationem animarum, quæ pretiosissimo sanguine Iesu Christi Dei filij redemptæ sunt? quid aliud quàm omne ius diuinum & humanum vendere, quid aliud denique quàm impudentissimè Simoniacum & sacrilegam esse, seu venditores seu emptores ipsos consideres? Atque hæc de primo quidem ad Ecclesiasticas functiones aditu dicta sint.

Iuris omnia diuini & canonici abolitio vnicuique penna dicitur in bullis.

Sin verò deinceps agatur de manuum Impositione, quam Consecrationem dicunt, & ordinationem, quandoquidem id quod non est præsupponit, nempe legitimam Electionem, sequitur manuû Impositionem & Consecrationem superioribus innixam, merum esse Dei & hominû ludibriû: quemadmodum minimè possunt inficiâs ire, quin veteribus Canonibus illa omnia irrita declarentur: & quidē addita excommunicatione expressa tû sic ordinantis, tû etiâ ordinati. An verò talem excommunicatorû vel suis ipsorû Canonibus cætur, esse Ecclesiâ & sponsam Iesu Christi censebimus? Atque

Papæ cum suo Clero excommunicantur suis ipsorum Canonibus.

huius cætus Caput illius esse Pastorem vniuersalem, à nemine iudicandum, licet in inferos animas plenis plaustris ducentem, quæ Decretalium ipsissima verba sunt?

Omitto immensam multitudinem rituum, quorum alij, licet suum vsum ad tempus habuerint, iam sunt prorsus inutiles ac superflui: alij ridiculi: alij idolomania & impietate prophani: quod per se in omnium oculos incurrit eorum qui non sunt istiusmodi pollutionibus inebriati.

Origo ieiunij quatuor temporum & abbas.

Sed hæc altiùs repetenda. Pastores & quibus erat animarum commissa cura, quos Curatos deinceps dixerunt, bonis illis temporibus singulis annis quater in vna quaque Diœcesi conueniebant cum primario, & eo qui inter ipsos principem locum tenebat, cui nomen Episcopi postea tributum est, & qui prior erat ordine, factus est gradu superior. Eodem tempore tota Ecclesia ieiuniis Deo se cõmendabat, eiusque Spiritum implorabat, vt benè à Pastoribus regeretur, ad Apostolorum exemplum. Act. 13. 2. In hoc cætu multis occurrentibus casibus prouidebatur, & in vacuas sedes legitima electione vocati mittebatur: hinc Quatuor temporum ieiunia in Ecclesiam inuecta. At pro hoc legitimo vsum, Deus bone, quid hodie in talibus cætibus fiat, vel dicatur, nosti: de quibus sanè non exigenda ratio est ab Episcopo, parum de cætibus illis sollicito, nisi forte id negotiũ agatur ex quo cõpendiũ aliquod capter.

Monstrum episcopi porlatini.

At pro Episcopis Diœcesanis, in Ecclesiã irreple-

repserunt monstra quædam Episcoporum, quos vocant Portatiuos, sine Diœcesi, sed qui præferunt (ô impudentiam nullis auditam antea seculis) nomina miserarum quondam Ecclesiarum à Turcis euerfarum, veluti Tyri, Sydonis, Bethlehemi, Chalcedonis & reliquarum: & hi circa tempus quartæ suæ messis annuæ veniētes, specie vel ipsis pueris ridicula, quotquot rasi Clerici fuerint ipsis vna septimana oblatis, promouent sine alio examine, conuenientissimæ uocationi ipsorū ordine.

Primùm enim creant ipsos, non minus ridiculo quàm barbaro nomine, Acolitros pro Acoluthis, idest sequentibus, qui olim eligebantur, & quidem iustissimas ob causas, vt Pastoribus semper adessent, eosdēque semper sectarentur: quos eādē septimanâ, si opus est Portitores faciunt, sine Portis tamen vllis custodiendis: tum Lectores sine libris, & non raro sine vlla literarum peritia. Et hæc quidem olim fuerunt in cætibus Ecclesiasticis honesta munera, quum alij portas custodirent nequa fieret confusio: alij lectioni verbi Diuini vacarent, quod mox explicabitur.

Poitea repente fiunt subdiaconi: sed vt tertiam quandam personam in Missa maiore sustineant, quum olim Diaconis adiungerentur vt in ipsorum administratione eis adessent: tum Diaconi sed sine vlla pauperum cura aut bonorū eorundē administratione: futura sanè alioquin etiam illa pessima & periculosissima.

Tandem denique euadunt in presbyteros,

x. iiij.

Acoluthorum, Portitorum & lectorū larua.

Subdiaconi & Diaconi eumentiti.

Abominanda

*deformatio
muneris
presbytero-
rum.*

minimè quidem vt præsent censuris Ecclesiasticis tanquam pastores aut seniores, sed vt fabulam agât in qua sacrosanctæ Cœnæ Domini administratio cum insigni blasphemia pedibus conculcatur. Nam quum instituta sit, nõ ad offerendum Patri Iesum Christũ, quod fuit illi vni proprium, & semel in æternum ab ipso perfectum est, sed ad eius memoriam solenni ritu concelebrandam, sibi que vera & vina fide spiritualiter applicandam, bonus ille scilicet presbyter se se, quoties istiusmodi Missæ fiunt altæ vel submissæ sacrificium facit actualiter & realiter corporis Iesu Christi, (ô seculus horrendum! ô nefas superioribus sæculis inauditum!) offerendi Deo Patri pro peccatis, non solùm viuentium, qui viam adhuc insistent salutis aut damnationis: sed etiam defunctorum iam iudicatorum, nisi fortè in Purgatorio illo suo adhuc hæserint. Vah! quanta mundi cæcitas! Eo-ne homines deuenisse stuporis, vt conscientiarum tranquillitatẽ iis credant quibus ne minimam quidem partem terrenorum bonorũ permiserint! an igitur amplius litigandum est, istine per portam in Ecclesiam ingressi sint, vt veri pastores, an verò vt latrones & fures vim fecerint, sicuti loquitur cui & intus & in cute noti sunt, & qui futurus est ipsorũ iudex, quamlibet suam in eos vindictam differat? Iohan. 10. 1.

Nullus Diaconus, nullus Presbyter, nullus

Verùm age, quĩnam dixeris rationem illam ordinandi tolerandam, vt conferantur cum Scribis ac Phariseis, qui quantumlibet hypocritæ,

eritæ, tamen sedebant in cathedra Moſis, quæ ne munera quidem illa & dignitates quas ſibi vendicant ſint à Deo, nec ab eius ſancto Spiritu in Eccleſia. Nam pretioſa illa Diaconorũ, Presbyterorum & Episcoporum nomina iſti quidem retinuerunt, vt diximus, ſed eorum vſum penitus ſuſtulerunt, vt rota illa hominum colluies nihil aliud ſint quàm ſacrilegi Diaconatus inuaſores, quum bona pauperum ſic adminiſtrent, vt nec accepti nec expenſi paginam vllam vnquam producant. Ecquis igitur verè dixerit vnquam eſſe vllum in ipſorum Eccleſia Diaconatum, Presbyteratum aut Episcopatum, cum omnibus ipſius gradibus Archiepiſcopatu, Primatu & Patriarchatu ſi has voces vero & germano ſuo ſenſu ex Eccleſiæ totius & veterum verorum Canonum regula accipias?

Ecquis etiam ferat aliud ipſorum ſacrilegium, quo deſtinatas præbendas aut penſiones ſtudioſis adoleſcentibus, in ſacrorum librorũ lectione ſeſe exercentibus, & in hunc finem in Eccleſias, quas vocat, Collegiales collectis, occupant egregij illi cœtus, quæ Capitula dicunt, hominum, inquam, cœtus, quos proculdubio nemo melius cõuenientibus titulis deſcripſerit quàm quibus Apoſtolus Cretenſes depingit, Tit. I. 12.

Caput verò illud vniuerſale, Cardinales, Datarios, Copiſtas, Buliſtas, Auditores, Reſtendarios, Protonotarios, & reliquam illam Romanæ curiæ fecem, Officiales, Vicarios,

Episcopus in Ecclesia Romana hodierna nisi nomine tenetur: sed omnes Diaconatus vsurpatores, siue expenſi & accepti ratione.

Horrenda sacrilegia Ecclesiarum collegialium.

Monstruosa officia & omnino indignissima in Ecclesia inuenta,

*quæ sanè
non refor-
manda sed
abolenda
potius ef-
sent.*

Priores, aio non magis posse inueniri à Deo ordinatos, quàm paradysum in inferis collocatum. Quis verò in posterum est dubitaturus, an mater horrendæ huius confusionis vera sit Ecclesia nœcne, quæ sanctorum est coagmentatio. Ephes. 4. 12. & cœtus eorum qui à Deo docti sunt. Esa. 54. 13. an non verò potius maledicta illa Babylon, quæ tã graphicè notatur à D. Ioanne in Apoc. an etiam nos ab ea recedentes apostatæ dicendi simus, ac non potius in Dei domum reduces? An Reges, Principes ac Magistratus Christiani Baalis & Damasi altaria subruentes, ad veram Domini mensam instaurandam, dicendi sint Ecclesiam transformasse, ac non potius reformasse? An miseras ouiculas priùs in auiâ errantes, & in leonis positas faucibus oportuit à scortis & lenonibus exspectare lupanarium reformatio nem: an verò sint officio defunctæ quum vocem verè fidelium Pastorum à Deo suscitatorum audientes, quos ex doctrina, vitâ, moribus, ac etiam morte probè agnouerunt, primùm à sancto Dei Spiritu electos, deinde legitimè ordinatos, secutæ sunt, & quum nullum à suis Magistratibus præsidium aut auxilium haberent, confugerunt in foramina & scissuras petræ, & in cauernas maceræ, vt loquitur Cant. 2. 14. Sapiens, vbi Deus ipsis novos Abdias suscitauit, à quibus vero pane, verèque viua aqua sustentatæ sunt, & adhuc hodie sustètantur, rantisper dum plena spes libertatis affulgeat? Ac si quis in dubium vocat nostram
reforma-

reformationem, tum in doctrina, tum in ordine à Domino in domo sua instituto, & à nobis pro virili nostra restituto: semper sumus professi ac profiteamur nos huius controuersie iudicem admittere Dei verbum, de quo in legitimo & verè Christiano Concilio disceptetur.

Et hæc quidem in hanc historiã habui quæ dicerem, quòd hoc sit initium omnium legitimarum vocationum, quæ ad sacrosanctum Ecclesie Christiane ministerium spectant. Nam prima illa duodecim discipulorum missio, de qua meminerunt Matth. 10. Marc. 3. & Luc. 9. non sanè fuit Apostolica vocatio (qua in re quidam ex veteribus hallucinati sunt) sed tantùm tyrocinium, quo formarentur in posterum, essentque tubarum instar, quarum clangore singuli ad Magistrum, qui adhuc cum ipsis erat, audiendum excitarentur: quod etiam longè potiore ratione est intelligendum de aliorum septuaginta discipulorum missione, cuius Lucas 10. capite mentionem facit.

Prima illa missio duodecim Apostolorum ante Iesu Christi mortem, nõ fuit vocatio Apostolica.

Iterum igitur aio, quã hæc Apostolica vocatio ea sit ex qua reliquæ omnes manarunt, nõ posse satis eam à nobis accuratè expendi & examinari: totam autem hanc considerationem ad duo præcipua capita referemus, quorum illud prius, quid Apostolicæ vocationi commune sit cum aliis vocationibus Ecclesiasticis propriè verbi ministerium spectantibus: alterum quid habeat propriũ ac speciale.

Quid Apostolicum munus habuerit cõmune cum reliquis inferioribus quæ ab eo promanauerunt.

Commune fuit igitur Apostolis, Prophetis, Euangelistis, Pastoribus ac Doctoribus, dare operam omnes Euangelij prædicationi & administrationi. Huius autem partes tres, Verbi prædicationo, Sacramentorum administratio: ordinis ac disciplinæ Ecclesiasticæ conseruatio, circa quas versari omnes sedulò secundum suæ vocationis limites oportuit.

*Prima, A. 7
apostolatus
dignitas,
quod ore
proprio Ie-
su Christi
Mediatoris
exhibiti im-
mediatè cõ-
stitutus est.*

Proprium verò fuit Apostolatus, primum Apostolorum immediata vocatio, quos ipse Dei Filius ore proprio vocauit, docuit, ac denique in vniuersum orbem misit: & hoc ideo velut essentialè huius muneris vrget Apostolus. Galat. I. I. se nempe non ab hominibus, neque per hominè missum esse, sed per Iesum Christum, ac Deum Patrem, ac proinde per Spiritum sanctum. Act. I. 2. id est hanc vocationem immediatè diuinam fuisse per Filij personam, non adhibitis à Domino nec Angelis, nec hominibus: quum plerunque tamen Dominus Prophetas missurus, vel Angelos adhibuisset ministros in variis visionibus, vel etiam ipsos homines, paucis exceptis, ac Mose nominatim extraordinariè ab hoc ipso Dei Filio misso Exod. 32. vbi Angelus dicitur, non quidem essentia respectu, sed officij, nomine Patris Mo- sen alloquens: cui sese per annorum quadraginta spatium facie ad faciem seruo suo communicauit, Deut. 34. v. 10. Fateor interim non minus semper diuinum opus fuisse quum interuentu creaturarum à se rerum aliquid fecit, quàm quum ipsemet loquutus est.

men

men quemadmodum inter homines verba ipsa Regis longè maius habent pondus ab eius ore manantia, quàm à seruis perlatus nuntius: sic Deo visum est Apostolicam vocationem hoc honore afficere, vt quæ sit in ipsius Ecclesia præcipua & fundamentalis: tam ad eos magis ac magis in tanto munere confirmandos, quàm ad Ecclesiam de vocatione ipsorū certiore faciendam, ac si Dei Filium ipsum proprium in suorum Legatorum specialium persona vidissent ac audiissent se ipsos alloquētem. Hæc porro persuasio ac certitudo vocationis maximè hodie nobis necessaria est, aduersus eos quibus non satisfaciunt quæ illi ore proprio docuerunt, instituerunt, ac scriptis suis mandarunt.

Hac etiam essentiali circumstantia, vocatione nimirum immediata quam Apostolus expressè notat Galat. i. i. tyrannis eius arguitur qui sibi hodie authoritatis Apostolicæ titulum arrogat in Ecclesia Dei, Petri ac Pauli successionis obtentu, eâdem quàm in cæteris omnibus arrogantia. Ostendat enim oportet, vbi, quando, & quomodo sit ore Domini proprio vocatus in Apostolum, cum reliqua illa quorum se successorem dicit turba: vnde necessariò sequeretur vocationē illam ex immediata factam ordinariam.

Equidem scio non magnopere ipsum laboraturum in re tam falsa & insolente probanda, sed excepturum Apostolarui hanc fuisse datam auctoritatem, non in horum tantum,

Ex vocatione immediata Apostolorū arguitur falsi auctoritas Apostolica, quam sibi arrogat Episcopatus Romanus usurpator.

Auctoritatem Apostolicam & venerationē Antichristi

*mentibus
respondetur.*

sed in successorum omnium ad finem vsque
seculi persona. Verum quid hoc cum iuuar,
nisi etiam probarit ita fuisse institutum Apo-
stolatum, vt in Ecclesia semper essent Apосто-
li? At nunquam hoc probaturum certissimum
est: nos verò facile contrarium rationibus eui-
dentissimis demonstraturi sumus. Præterea,
licet concedamus hoc illi quod postulat, ni-
hilominus probandum restat hoc munus A-
postolicum duodecim Apollolis, quibus ac-
cessit decimus tertius Paulus, commune ac in-
diuisum, fuisse primùm ad duo capita restri-
ctum Petrum ac Paulum, ac deinceps hæc duo
capita in vnum, ex Dei ordinatione, caput
ministeriale, quod vocant coatuiffe: ac tan-
dem hanc Vniuersalitem attributam ei qui-
cunque foret Episcopus Romanus. Quid am-
plius? Bonus hic vniuersalis Apollolus sibi ad-
dendi, immutandi, detrahendi de doctrina A-
postolica potestatem vendicat: & hanc sanè
potestatem re ipsa exercuit & adhuc inter ho-
mines exercet. Ergo doceat Iesum Christum o-
re proprio aliam vocationem Apollolicam
instituisse hac ipsa de qua agimus superio-
rem. At si hæc Apollolorum vocatio, est ea-
dem cum ea qua Pater misit Filium, vt nobis
eius fidem faciunt hæc Christi verba, Quem-
admodum me Pater misit, sic ego mitto vos:
quandoquidem hac postrema prior illa de-
struitur, nonne Iesus Christus aliam illam e-
rigens auctoritatem Apollolicam Romanam,
se se ipsum exautorasse videbitur? Blasphemia
horrenda

horrenda nimis, & quæ tamen ex horum doctrina necessariò sequitur. Quousque tandem igitur vos summæ ac infimæ conditionis homines isti fascinabunt, & scortationibus ac immunditiis istius scorti inebriabunt? Sed tempus à Domino præscriptum ad suorum liberationem plenam & perfectam, & istius Babylonis vltimum exitium veniet, quum ipsi videbitur.

Apostolatus altera differentia & prærogativa posita est in eo quòd Apostoli non simpliciter missi sunt ad Euangelium promulgandù, sed ad iacienda fundamenta magnæ illius ciuitatis cœlestis, ab Oriente ad Occidètem pertingentis, & à Septentrione ad Meridiem, sine vlla distinctione nationum, cuius meminerunt omnes Prophetæ, ac nominatim Psal. 87. Vnde Apostolus testatur Ecclesiam Christianam Apostolorum & Prophetarum fundamento niti, quod nobis ante oculos ponit & copiosè describit, Apoc. 21. 14. sic Apostolo de se prædicante, & non immentò quidè, à se positum verum & solum fundamentum, 1. Cor. 3. 10.

Itaque inter Apostolos, Pastores & Doctores quotquot sunt, fuerunt ac futuri sunt in Ecclesia Domini vsque ad finem mundi fuit ea differentia quam inter architectos aspicimus, quorum alij ædificio præsent, & fabricanda præscribunt, alij fabri sunt & operæ: alij denique exstructum ædificium fouent ac sartum tectum conseruant. Primi verò illi fabri sub architectis (qui tamen & ipsi manum

Secunda dignitas Apostolatus, in eo quòd Apostoli constituti sunt fundatores & architecti domus Dei.

Quales fuerunt Euangelista quos sibi Apostoli electos adiunxerunt ad Ecclesiam Christianam sub alijs architectis fundat. onè perficiendâ.

ad opus admouerunt, & quidem omnium maximè) fuerunt ij quos historia Apostolica vocat Euangelistas, quales fuerunt Timotheus, Titus, & alij fideles Apostolorum comites, & ab ipsis huc illuc missi primùm ad ea perficienda quorum ij fundamenta iecerant à quibus mittebantur: veluti ad huius ingentis cælestis ciuitatis muri partem aliquam modò hinc modò illic erigendam: deinde ad constituendos peculiare & ordinarios fabros, & ij dicti sunt Pastores, Doctores & Seniores, qui sibi commissi ædificij partes, & successoribus fideliter tuerentur ac factas rectas conseruarent. Act. 14.23. 1. Tim. 1.3. Tit. 1.5.

Apostolicæ auctoritati simpliciter fuit credendum citra controuersiam.

Talis igitur fuit Apostolorum vocatio & propria commissio, cum plena auctoritate, adeò quidem vt licet passi sint, & optarint suam doctrinam ad Prophetarum scripta exigi (quod ipse Christus examen sponte subiit Ioh. 5. 39. & ideo Berocenses commendantur. Act. 17. 11.) Fides tamen ipsis adhibenda simpliciter fuit, tanquam præditis tanta spiritus abundantia, vt ab aliis doceri non habuerint opus, de doctrinæ Christianæ capitibus. Galat. 1. 8. & 17. & 2. 6. immo terribili coërcitionis extraordinariæ potestate armatis: cuius exempla manifesta sunt Ananiæ & Sapphiræ exitus. Act. 5. 5. & 10. Elymæ excæcatio. Act. 13. 20. & quod Apostolus testatur. 2. Cor. 10. 6.

Apostoli nec habuerunt nec habere debent.

Quum igitur sit extra omne dubium hos viros cum Euangelistis officio fidelissimè defunctos, positis absolutissimè virtute sancti Spiritus

Spiritus Ecclesiarum fundamentis, tum quòd runt vobis in Aposto-
latu suc-
cessores: ad doctrinam Act. 20. 27. tum quòd ad ordinē administrationis Ecclesiasticæ, quem etiam ex vsu monumentis ipsorum conscripto docuerunt, nonne, si quis dixerit oportuisse & oportere Apostolos in Ecclesia sibi inuicē succedere, fuerit æquè absurdum & stultum, ac si dicatur sēper oportuisse & oportere in Ecclesie Catholicæ fundamentis iaciendis occupatum esse: quo dicto tum Apostolis. tū ipsi Spiritui sancto insigne mēdaciū impingatur? Nec quicquam aduersus hanc veritatem iuvat excipere, aut Apostolos non vbiq̄ue terrarū sine exceptione posuisse Ecclesiarum fundamenta, testibus Americanis, & aliis istiusmodi populis ad quos nunquam Euangelij fama videtur peruenisse: immo ne vlla quidem species Religionis: aut Ecclesias Christianas olim tā celebres maxima ex parte fuisse radicitus à Mahumetismo conuulsas & extirpatas, quæ proinde sint à fundamentis instaurandæ. Verissimā profectò illa omnia: & quidem non tantum in locis in quibus sedem Mahumetus fixit, sed etiam in Occidente, vbi licet fundamentum non penitus corruerit, vt in Oriente, ita tamen transformatum & alteratum est, vt penè aliud omnino sit. At non propterea tamen necessariò infertur continuandum Apostolatū fuisse, aut iterum in vsum reuocandum. Nam cui tātam Spiritus abūdantiam, quæ ad hoc munus est necessaria, Iesus Christus missurum se pollicitus est? Ecquis autem hanc electionē vnus

Filij Dei propriam ac peculiarem sibi vendicavit? Adde non fore Apostolicam electionem vni cuidam peculiari loco destinatam.

*Apostoli
nullos in
Apostolatu
successores
habuerunt,
sed perman-
serunt recto-
res, sancto-
res, & in-
stauratores
Ecclesiae per
doctrinam
in scriptis
suis compre-
hensam, &
per veros
pastores &
doctores
administra-
tam.*

En verò qua ratione duorum istorum Antichristorum ruinas etiamnum hodie restarent ac refarciant Apostoli, & Ecclesiarum planè collapsarum dissipatarumque fundamenta rursus iaciant, ut tamen in mundum ipsos reuerti non sit opus, aut alios Apostolos mitti, si reliqui Pastores & Doctores, propè & procul, sedulam nauet operam in Dei regno promouendo, nullas occasiones elabi sinentes, sed quamcunque Deus viam fecerit sequuti, missis legitimè electis personis ad operis Domini restorationem, non auctoritate Apostolica praeditis: sed suum opus & instaurationem ad normam ac regulam doctrinae Apostolicae accommodantes, qualem eam bene consignatis tabulis & instrumentis ad nos transmiserunt: praeterquam quòd Dominus misertus quorum vult, Ecclesiae suae nunquam defuit nec in posterum est defuturus, extraordinariè excitatis ad tempus, tantisper dū legitimus ordo restituetur, viris ad opus illud perficiendum idoneis, qui pedetentim promoveant sicuti Deo labori ipsorum benedicere videtur. Age verò rē sic esse rerū experiētia irrefragabilis nos doceat: sic enim tibi visum est, Domine Iesu Christe, tuae miseræ Hierosolymae ruinas ac rudera nostris temporibus restaurare, quoscunque dolos ac technas huius mundi Princeps veritauerit, & inuita rabie draconis

cōnis illius quam vomuit ac vomit adhuc aduersus sponsam tuam in desertum relegatam. Apocalyp. 12. 15. & 16. quod opus verè tuū supplices rogamus vt perficias, ac nos immēso & admirādo illo tuo fauore & misericordia tutari pergās.

Tertia huius Apostolatus præminētia cōsistit in muneris amplitudine, tam amplo videlicet quàm amplus est vniuersus orbis terrarum, ita tamen vt horum legatorum alter alteri non fuerit impedimento. Hic igitur Apostolatus mansit integer & inter illos duodecim indiuiduus, non autem in totidem partes scissus: vt quemadmodum vnus tantum Deus est, vnum sit etiam Euangelium, vna fides, vna Ecclesia vniuersalis, sub vno & eodem Monarcha, in vnum corpus ex singulis Dei electis coacta, per hunc vnicum & sanctum Apostolatum, ac si vnicum fuisset os tredecim illorū, Paulo nimirū decimotertio ad illos duodecim accedente, nominatim Gentibus Apostolo destinato. Quapropter falsa illa dominatio D. Petro impudentissimè attributa, de qua minimè omnium cogitauit, inuentum perniciosissimū est Satanae quo falsæ vniōis obtento misera hæc Ecclesia capiti suo subtracta in Tyrannum vniuersalem incidit, in totidē tyrannulis corporū & animarū, quot falsi sunt dominatores & deuoratores in reliquo Christiano orbe.

Tertia Apostolatus præminētia in muneris amplitudine.

His diligenter expensis, comperiemus non abs re Iesum Christum comparationem insti-

Quæ sit conuenientia missionis

*Iesu Christi
à Patre &
Apostolorū
missionis à
Iesu Chri-
sto.*

tuisse inter vocationem suam, qua missus est in has terras à Patre, cum Apostolorum quam instituebat missione. Nec enim vlllo interuētū Filius in carnē venit à Patre: sed ex æterno suo proposito apud se ab æterno decreto, 2. Timoth. 1.9. quod etiam Apostolis attribuitur, Ephes. 1.11. quorum in cœlis nomina iam tunc erant scripta, Luc. 10. 20. Præterea quemadmodum Iesus Christus misit suos Apostolos, ore proprio loquutus, idem & Pater fecit, Filium in sui muneris executionem introducens, formata sibi voce sensibili & intelligibili, tam in ipsius baptismo, Matth. 3. 27. quàm iterum in eiusdem transfiguratione, his additis verbis, Audite ipsum, Matth. 17. 3. quæ verba Petrus diligenter obseruauit, 2. Petr. 1. 17. Præterea quemadmodum Filio Pater omnem potestatem dedit, eadem potestate Filius suos discipulos in domo sua instruxit, à nobis, quòd ad humanitatem absens, quibus per suum sanctum Spiritum adest præsentissimus, & eosdem etiã extraordinaria coercionem armavit, sicuti est à nobis superius demonstratum. Ac denique sicuti missus est non simpliciter in Iudæorum gentem imperium habiturus, sed spiritualiter in vltimos vsque terrarum fines dominaturus, ex Patris promisso, Psalm. 2. 8. quum ore proprio vnus Israelitici populi minister, fuerit. Roman. 15. 8. in Apostolorum suorum persona, tanquam legatorum & vicariorum, gentes omnes sub eius impetum redactæ sunt, externo ipso-
rum

rum ministerio, quod virtus eius interior comitabatur.

Et huc vsque quidem hæc comparatio pro-
tenditur, vltra quam non est progrediendum.
Nam quòd ad officium Mediatoris in recon-
ciliandis hominibus Deo Patri, nec Petrus,
nec Paulus, nec alius mortalis quispiam pro
nobis est crucifixus. I. Cor. I. 13. sed solus ille a-
gnus sine macula, qui mundi peccata sustulit,
vt non sit aliud sub cælo nomē, inquit Petrus,
quod datū sit inter homines, per quod oport-
reat nos seruari. Act. 4. 12. quum solus factus sit
nobis sapiētia, iustitia, sanctificatio & redem-
ptio. I. Cor. I. 30. Quantum igitur virtutis tri-
buitur sanctorū, quæ falsò ita nominantur
meritis (quò nihil acerbius ipsis potest acci-
dere) aut intercessionibus ipsorum in cælo,
quorū erat potius imitāda fides, & aliæ virtu-
tēs insignes, vt debitus ipsis honor exhibere-
tur, tantundem detrahitur de merito, de obe-
dientia, de officio Mediatoris Domini nostri
Iesu Christi, qui hac in re socium omnino nul-
lum habet, nec in totum nec ex parte: tantum
abest vt adoratio Reliquiarū, quas vocant, si-
ue sint veræ siue falsæ, à Spiritu Dei manarit.

Apostoli verò quum Ecclesiarum iaciendi
fundamenta manus acciperent, non ideo ra-
men Dominij ius est ipsis à Domino resigna-
tum: aut potestas data, nec in totum, nec ex
parte ore vel scripto docēdi, aut vllū ordinē
in Ecclesiam ex suæ voluntatis arbitrio inue-
hēdi. sed sūmus ille Magister ac Dominus sibi

*Soli Iesu
Christo Deo
mino nostro
debetur ho-
nor Media-
toris & Re-
demptoris.*

*Apostolica
functio fuit
certis fini-
bus circum-
scripta, ni-
hilq; nisi ex
Domini mā-
dato & no-
mine dixe-
runt, docue-
runt aut in-
stituerunt.*

342 13. HOMIL. TH. BEZAE
 soli Dominium retinuit, penes quem vnicum
 est potestas & auctoritas iubendi vetandique:
 Patrisque in domo. singula constituendi: ita
 suorum Legatorum vsus opera, vt testantur
 esse voluerit eorum quæ viderant & acceperant,
 vt ea fideliter aliis annuntiarent. Matth.
 28. 20. quod etiam fideliter obseruârunt. I. Cor.
 11. 23. Sic Moysi, quum diuinitus accepisset mād-
 datum tabernaculi construendi, nō licuit re-
 cedere, ne tantillum quidem ab exemplari
 quod illi Dominus ac Magister in mōre ostē-
 derat. Heb. 8. 5. Quamobrem optimè ac facilli-
 mè veri Pastores, quos oportet audiri, à falsis
 quos vitari, discernantur hac nota quam ipse
 dicitur Apostolus, Si Angelus è cælo Euan-
 gelizet vobis præter id quod ab Apostolis Euan-
 gelizatum est, anathema esto. Gal. 1. 8. Agite i-
 gitur, fratres, Deo Opt. Max. gratias agamus
 immortales, quod cœlitus, vt ita dicā, de nouo
 mittere dignatus sit fideles suos Apostolos: at-
 que precemur gratiā hanc ipse nobis etiā lar-
 giatur, vt per ipsos veri nostri vnici Pastoris
 vocem agnoscamus ac sequamur: alieni verò
 fugiamus, Iohan. 10. 4. & 5.

HOMILIA DECIMA-
 quarta.

Luc. 24.

48. Vos autem estis horum testes.

49. Et

49. *Et ecce ego emittam promissum Patris mei in vos: vos autem manete Hierosolymis usquequo induamini virtute ex alto.*

Iohan. 20.

22. *Et quum hac dixisset, afflauit eos, & dixit eis, Accipite Spiritum sanctum.*

23. *Si quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: si quorum retinueritis, retenta sunt.*

NT ELLEXIMVS ex hoc eodē D. Lucæ capite Iesum Christū Dominum nostrū non simpliciter certiores Apostolos fecisse de suæ resurrectionis verita-

te, sed etiam fructum docuisse qui sit ex resurrectione colligendus: hac in parte quale sit fidelium in Ecclesia doctorum, verorumque etiam auditorum officium docens. Nō satis est igitur docere: nec sacras historias quæ in veteri & nouo Testamento continentur credere: sed earum vsum oportet à doctoribus ostēdi, & nucem, vt ita dicam, ab ipsis frangi, vt nucleum videant auditores, illum hac vera fide recipiant, concoquant ac digerant: & hanc fidē non tantūm historicam dicimus, quam etiam habent maligni spiritus, & ob quam cōtremiscant iudiciū quod ipsos manet sciētes, Iacob. 2. 19. & Mat. 8. 29. sed eā contrā ex quāfiat confidētiores, & quæ metum foras expellit, Rom. 8. 15. 31. sibi ipsi doctrinam salutis applicans, qui fructus est & vsus sacrarum historiarum, Rom. 15. 4. ac nominatim eorū omnium quæ

*Non sufficere
quæ credenda sunt docere, nisi vera etiam
& Legitimus vsus
proponatur.*

Christus pro nobis fecit ac passus est. Hæc verò quum uec caro nec sanguis docere possint, Matth.16.17. (id est sensus naturalis noster nõ percipiat) sed Spiritus sancti donum sint, idcirco in hac ipsa historia dictum est, Iesum Christum in primis aperuisse mentem suis discipulis, vt scripturas intelligerent, quas in summam ipse postea colligit Luc.24.46.

*Apostoli
missi sunt
futuri testes
nõ authores
nostræ redẽ
psionis vllõ
modo.*

At quoniam de discipulis voluit Ecclesiæ suæ fundatores facere, simul etiam addidit, quod homilia superiore fusiùs explicauimus, se illos mittere, sicut à Patre missus fuerat. Quoniam autem huius muneris tanta videri poterat amplitudo, vt sibi pares eos & æquales Iesus Christus faceret (quod non sine graui errore dici potest, & contumelia eius qui non solùm est solus Mediator & Redemptor, sed etiã Magister ac Dominus in domo Patris quæ est Ecclesia) idcirco Spiritus sanctus nos hic admonet vnum Euangelistam ex alterius collatione exponere. Nam illa docet hanc missionem Apostolicam restringendam hac voce testimonij, quòd Apostoli tantùm acceperint potestatem testificandi & hominibus annuntiandi quæ viderant, audiuerant ac didicerant ex Præceptore, nõpe omne Dei consilium de hominum salute. Iohan.15.15. & Act.20.27. quod ipse deinceps expressè ipsis declarauit. Matth.28.20. & dilectus etiam discipulus diligenter seruauit. 1. Iohan.1.

Apostolorum

Itaque ratione lögè meliore Pastoribus ac Docto-

Doctoribus datam auctoritatem dicimus ad-
 huc magis restringendam & coarctandam, quo-
 rum præstantissimi longè fuerunt inferiores
 mensura Donorum Spiritus sancti in Aposto-
 los collatorum, Quamobrem etiam simplici-
 ter quidem & sine exceptione dicitur, Qui
 vos audit, me audit, & qui vos reiicit me re-
 iicit. Luc. 10. 16. De reliquis verò Pastoribus
 & Doctoribus, quòd nò pauciores falsi quàm
 veri reperiantur, dictum 1. Iohan. 4. 1. Ne cui-
 us spiritui credite, sed probate spiritus an
 ex Deo sint. Et hæc secunda nota est qua ve-
 ri Pastores & Doctores quos oportet au-
 diri discernantur ad primam illam adiicien-
 da, nempe legitimam electionem, de qua sa-
 tis copiosè diximus homilia superiore: quum
 sapissimè contingat etiam electos legiti-
 mè vel citiùs vel seriùs hypocritas deprehen-
 di, vel à veritate quam didicerant deficere.
 1. Timoth. 4. vers. 1. & 5. 24. Itaque quum
 Apostoli testes sint omni exceptione maio-
 res, quum hoc vel illud aliquem ex ipsis do-
 cuisse compertum est, non magis in id inqui-
 rendum quàm si Iesus Christus ore proprio no-
 bis illud nuntiasset. At quum siue recentioris
 siue vetustioris cuiuspiã alterius testimoniũ
 adfertur, optimè quidem sanè sentiendũ de iis
 quos viros eximios esse vel fuisse cõstat ex indu-
 bitatis testimoniis: & venerãda est antiquitas,
 & eorũ doctrina quos fuisse suo tẽpore in Ec-
 clesia lumina splèdèria cõpertũ est. Sed diligè-
 ter obseruãda sèper qua ipsimet præscriperũt

*scripta sunt
 sine exce-
 ptione, sed
 non doctorũ
 scripta qui-
 bus illa ex-
 plicantur.*

regula, vt nimirum accuratè consideremus, num doctrinæ suæ fundamentum substernat Sacram scripturam, cuius expositio cum articulis nostræ fidei congruat: quod si sic esse cõperiamus, tum verè ab ipsis recipienda quæ Spiritus sanctus eos ex Scripturis docuerit: sin minus, obseruanda quæ Dominus de pseudo-prophetis in Lege præcepit, Deut. 13. 3. & Apost. Gal. 1. 8. ita tamen vt tanta virorum illorū habeatur ratio quantā veritas patitur. Et hoc ipsum illi quoties & quàm expressè postulant à scriptorum suorum lectoribus, tantum abest vt eodem loco quo Iesus Christus aut eius Apostoli haberi velint, nedum in idola transformari?

*Conciliatio
dicti Iesu
Christi iu-
bentis suos
Apostolos
manere Hiero-
solyimis,
& per mu-
lieres in Ga-
lilæam abi-
re manda-
tis.*

Verum duplex in hoc nostro textu difficultas occurrit: prior quòd quum antea Iesus Christus per mulieres eos in Galilæam ire iussisset, Matth. 28. vers. 10. hic iubet eos expectare Hierosolymis, dum mittat ad eos promissum Spiritum Sanctum: quod non erat tamen præstiturus, nec etiam præstitit nisi quinquagesimo demum die postquam hæc euenerunt, vt primus hic dies illorum quinquaginta numeretur. Primùm respõdeo, non iussille ipsum per mulieres statim accepto nuntio se in viam ipsos dare, sed ipsis in memoriam voluisse reuocare quòd vltima illa cœnà ipsis prædixerat, de sua resurrectione faciens eos certiores, Mat. 14. 28. se nimirum præcessurum eos in Galilæam. Ac reuera, si vt oportebat de sua resurrectione certiores fuissent

sent, statim se in viam dedissent: sed quum incredulitate deterrerentur, Dominus pro eo quòd desereri merebantur, ipse voluit eos in propria persona quærere, ac sibi hac ratione non contradixit, nec pugnancia secum loquutus est, plura præstans quàm esset ipsis pollicitus. Quod verò nunc eos iubet Hierosolymis subsistere, factum est quòd quum essent ab ipso de sua resurrectione certiores facti, non opus haberent hoc iter ingredi, vt de iis quæ ab ipso met didicerant certiores fierent.

Altera difficultas in eo consistit quòd discipuli, si non omnes, saltem Simon Petrus & Thomas & duo filij Zebedæi, cum tribus aliis discipulis, vt recitatur, Ioh. 21. 2. accepto mandato manendi Hierosolymis, nihilominus iuerunt in Galilæam, & quidem ad lacum vsque Tyberiadis, vbi Iesus Christus iterum sese illis, non increpatis de illa profectioe, conspiciendum præbuit. Notandum itaque vocem Manendi qua Iesus Christus vtitur hoc loco, non semper idem significare ac loco non moueri, sed sumi pro fixa in quodam certo loco habitatione & domicilio. Hæc igitur profectio fuit, non Hierosolymæ relinquendæ causa, sed contrà itatim repetendæ, quod etiam ipsos fecisse videmus, vt verisimile sit ob quædam necessaria fuisse coactos excurrere in suas regiones rebus suis prospecturos: quod facile colligitur ex eo quòd quum eo venissent piscari cœperunt, ex qua sibi priùs arte victum quærebât: minimè quidem piscationi vt priùs

Conciliatur profectio quarundam ex discipulis in Galilæam, cum mandato Iesu Christi manendi Hierosolymis.

vacaturi, quasi quæ Dominus initio ipsis dixerat obliuioni tradidissent, se piscatores hominum illos effecturum, Matt. 4. 19. & quæ in hac historia repetiit, sed sibi quæ sito victu Hierosolymam redituri. Nulla igitur in Iesu Christi verbis repugnantia, nullaque in Apostolis hac in parte rebellio.

*Quomodo
cur San-
ctus Spi-
ritus in Apo-
stolatu ne-
cessarius
Apostolis
tantum per
varios gra-
dus commu-
nicatus sit.*

Sed iterum, videri possent quæ Iesus Christus hic facit ab eius verbis dissentire. Nã hinc quidem donat eis Spiritum sanctum, & quidem cum signo Sacramentali, quod sanè suo maximo effectu non caruit: inde verò iubet eos Hierosolymis expectare, dum mittatur eis à Patre Spiritus. Facilis responsio, Spiritum Sanctum sua dona distribuere, non tantum cui & quando vult, sed etiam eã mensurã quã vult I. Cor. 1. 12. 11. Quamobrem verè dici potest Deus nobis dare quod iam dedit, quum aut confirmat, aut auget donum quod iam acceperamus, quod singulis momentis ab ipso flagitare nos nobis ipsis & aliis oportet: & hoc ipsum in eius discipulis ratione quadam singulari conspicuum est. Nam certissimum est iam tum datum ipsis sanctum Spiritum quum se vocantem Christum tam prompto & alacri animo sequuti sunt: ac deinceps auctum etiam, quum res suas priuatas reliquerunt & vbiq; ipsum sequerentur: & quidem tum maximè auctum, quum recedentibus aliis plerisque noluerunt ipsi ab eo discedere, Iohan. 6. 66. Donum etiam miraculorum acceperunt missi in regionem illam vt Iesum nun-

arent : nec sine sancto Spiritu postea reuerfi-
am benè respondissent, quom suum Præce-
ptorem professi sunt esse verum Christum &
Filiu Dei viuēis, Matt. 16. 15. Nā quod illic Pe-
tro dicitur, cōmune fuit omnibus eius sociis,
quorum nomine ipse responderat. Denique,
nisi sancti Spiritus robore & fortitudine fuif-
sent animati, quis dubitat quin illi Magistro
suo morti tradito fuerint domum suam singu-
li redituri?

Et hic quidem habemus exemplar in quo
contemplemur, hinc quidem quales natura si-
mus, vt nobis ipsis displiceamus, ac fidei noua
quotidie supplices petamus incrementa, disci-
pulo ū exemplū sequuti, Luc. 17. 5. semp̄ que
precibus vacemus, & sedulo vigilemus, Matt.
26. 41. cauentes summopere ne Spiritum san-
ctum contristemus, Ephes. 4. 30. Inde verò, sic
nostras infirmitates docemur hic sentire, &
quidem sæpe tales vt videri possit Spiritus
sancti testimonium prorsus à nobis recessis-
se, ne tamen animum abiiciamus : sed nouas
vires accipientes, nosque iudicantes ne iudi-
cemur, meminerimus ad eum confugere, qui
licet propter nostrum stuporem ac duri-
tiam vix in nobis, vt ita dicam, operari pos-
se videatur, nunquam tamen suarum ma-
nuum opus deserit, Psalm. 38. 8. & Rom.
11. 29.

Sed nominatim hic obseruandi nobis gra-
dus per quos hi discipuli vocati sunt ad di-
gnitatem Apostolicam. Primum igitur,

*Duplex hu-
ius exempli
vsus.*

*Apostoli
primum for-
mati sunt
in eum spa-
tium, dem-
de in his*

*diversis vi-
cibus Apo-
stoli ordina-
ti.*

toto penè quadriennio fuerunt assidui discipuli: deinde quod ex hac historia discimus, speciali quadam & peculiari mensura Sp. sanctum acceperunt: tum iterum Apostoli designati ac missi quum Dominus in cœlum ascendit, Matth. 28. 19. Marc. 16. 15, & nihilominus ad diei Pentecostes missionem Spiritus relegantur: tàmque pro eo quod ipsis in hac historia dicitur, vos estis harum rerum testes, Luc. 24. 48. dicitur ipsis Act. 1. 8. Vos eritis mihi testes, postquam nimirum virtutem ab alto sancti Spiritus acceperitis. Tunc demum igitur in ipsis Apostolica facta est consecratio.

*Usum huius
exempli.*

Quamobrem etiam non abs re Apostolus, 1. Tim. 3. 1. laudato studio eorum qui ad sacrosanctum ministerium aspirant, simul etiam addit, opus arduum esse: quod ipsemet Paulus, tot licet eximiis donis, tam extraordinaria ratione donatus, reformidans tamen exclamat, Et ad hæc quis idoneus? 2. Cor. 2. 16. Et Timotheum alloquens ait, Ne cui citò manus imposueris, id est, priùs non probato. Ac licet Timotheus adhuc valde iuuenis ad ministerium vocatus esset, 1. Tim. 1. 14. Neophytum tamen ad ministerium admitti diserte verat.

*Quomodo
& quomodo
que sit habere
d'aratio sta-
tis & gra-
dum in eli-
gendis ver-
jonis ad fun-
diones ec-
clesiasticas.*

Hinc factum ut multis veteribus Canonibus ætas præscripta sit gradibus ministerij: & constitutum ut priusquam ad Presbyteriũ quis vocaretur, id est ad Pastoris aut Senioris munus admitteretur, inferiora munera sustineret ad maiora illa deinceps promovendus. **Qua** in re licet non caruerunt aliquo funda-

men-

mento, quod ætate & rerum experientia homines reddantur aptiores ad sustinenda quælibet munera ciuilia vel Ecclesiastica: tamen ex æquo & bono fuerunt illa intelligenda, sic nimirum ne simpliciter Spiritus Sanctus alligaretur annorum numero, quum non omnes iuuenes inepti sint, nec omnes senes sapiant. Idcirco Paulus Neophytum quum reiiciat, 1. Tim. 3. 5. non habuit tamē in vocando iuuenem Timotheo rationem ætatis, sed scientiæ & aliorum Dei donorum, quibus ornatus erat, iā inde à teneris annis fideliter eruditus in fide ab Eunica matre & auia Loide, 2. Tim. 1. 5. Hic igitur vitanda sunt duo extrema. Quapropter etsi plerunque non vna in sede morantur iuuentus & sapientia, non tamen Canon generalis sine vlla exceptione constitui potest. Nec scientiam perperud comitantur discretio & moderatio: nec pietatem, bene dicendi ac docendi facultas. Tutissimum igitur est in munerum Ecclesiasticorum ordinatione, examen instituere doctrinæ & morum, quàm fieri potest proximè ad Canonem ab Apostolo præscriptum, vt deinde ad sanctam & legitimam electionem tanquam in oculorum Domini conspectu procedatur.

In hunc vsum olim institutæ scholæ Christianæ fuerunt, in quibus studiosi Theologiæ præparabantur linguarum ac bonarum artiū studio incumbentes: testibus tot eximiis viris Græc s & Latinis, quorum scripta legimus: quandoquidem non placuit Domino semper

*Quando cur
scholæ
Christianæ
in Ecclesiâ
experiri in
stitui.*

linguarum donum & alia huiuscemodi dona
 suæ Ecclesiæ per miraculum largiri. Et quidem
 inaximè ex quo duæ linguæ præcipuæ Hebrai-
 ca & Græca, fuerunt sic adulteratæ, vt earum
 puritas apud vulgus perierit: quarum tamen
 necessaria est cognitio in Ecclesia ad ipsos tex-
 tus tū Veteris tū Noui Testamēti legendos, vt
 obuiam eatur falsis aut impropriis translatio-
 nibus, maximo & singulari Dei beneficio fa-
 ctum est, vt suscitarentur Academiæ in qui-
 bus linguarum illarū cognitio conseruaretur.

*Dominus
 admiranda
 ratione Ve-
 tus Testa-
 mentum &
 linguā He-
 braicā per
 Iudæos con-
 seruauit, no-
 ui Testam.
 libros Græ-
 cos & Lati-
 nos in Mo-
 nasteriis.*

Qua in parte rursus singularis Dei prou-
 dentia bifariam nobis est expēdenda. Primū
 quod in illa barbararum gentium inundatio-
 ne quibus Imperium Romanum deletum est,
 voluit maximos & infensissimos hostes diuinę
 veritatis, linguæ suæ custodes esse, atque tex-
 tum Veteris Testamenti, & quidem cum tā-
 ta diligentia, vt etiā singulas voces, syllabas,
 elementa dinumerarint linguarū diligentia,
 non sibi sanè, sed nobis, profutura. Deinde
 quod in monasteriis quæ in variis orbis parti-
 bus commodis & tranquillis temporibus fue-
 rant studiosorum collegia & gymnasia; boni
 scriptores conseruati sunt: etli non fuit illud
 tempus diuturnum, statim mutatis monaste-
 riis & Ecclesiis collegialibus in cloacas super-
 stitionis & ignorantia.

*Dominus
 singulari be-
 neficio no-
 stro tempore
 linguarum,
 & bonarū*

Itaque procul ab illis eliminato tanto bono
 & in primis Theologia miserè versa in hor-
 rendam Sophisticen: & huc vsque barbarie
 obtinente, vt duarum illarum veluti matrum

linguarum interierit, ac pro hæresi habeatur ^{discipulorum colla-}
 cognitio: vix agitur annus octuagesimus ex ^{psum studio}
 quo Deo visum est, veluti cælitus, donum lin- ^{instauravit.}
 guarum hominibus impertiri, ac suscitare cū
 arte typographica, tum nō paucos Principes,
 tum præstantissimos viros, quorum opera in
 instaurandis pedetentim tam horrendis rui-
 nis vteretur, ac lucem illam in terras reduce-
 ret, quæ maximo etiam cum splendore terras
 iterum suo splendore collustraret.

At verò quàm multis nimium apparētibus ^{Admonitio}
 signis metuere nos oportet ne sit fulgur illud ^{de summa}
 de quo apud Matth. agitur, Matth. 24. 27. Nam ^{de prauatio-}
 nonne hinc quidem videmus puritatem do- ^{ne scholaria}
 ctrinæ Christianæ infici sophisticæ, & falsæ phi- ^{tâ in scien-}
 losophorum sapiētia, frustra tam expressè nos ^{tis quæ}
 monente Apostolo vt eam caueamus? Coloss. ^{bonis magis}
 2. 8. Annon hodie multi Christiano nomine ^{bus.}
 gloriâtur Stoici, Platonici, Aristotelici, Auer-
 roistæ, quibus si Epicuros & *à Desc* adiunxe-
 ris, quæ hodie secta in reliquo Christiano or-
 be plurimum obtinet, & istis iterum addide-
 ris miseros idiotas & supersticiosos, quæso
 quantula erit reliqua pars qui verè Christia-
 num nomen profitentur? Ecquis autem igno-
 rat quanta ut hodie scholarum corruptio, in
 quibus misera iuventus tanquam in fœtidum
 lupanar introducitur, imbuēda statim ab vn-
 guiculis semine omnium corruptionum & vi-
 tiorum in his auctoribus qui leguntur, ac poë-
 tis præsertim tam spurcis, tam prophanis, tam
 infamibus, vt nihil magis fœdum esse possit,

quos tamen in illis legi, manibus omniū teri, exponi, & quidem commentariis illustrari cū effræni impudentia & licentia videmus? Quid inde verò nobis expectādum nisi quod, prohdolor! vidimus & videmus, orbem terrarum in Sodomam ac Gomorrhā in dies trāsformari? Quis verò miteretur barbariem in mundum reuerti? Atheismum palām regnare? Dei flagellis totum orbem quassari? Contrā miremur tantam hactenus fuisse Dei patiētiam.

Ad Ecclesias Christianas exhortatio de hac re seriò meditanda.

Ac si miseram Ecclesiam adhuc in media Sodomā versari oportet (nam quò abiret ut in eam non incurrat quæ toto orbe dispersa est?) saltem nobis hanc, Deus Optime, largire gratiam, ut Lothum imitemur, nō quidē in omnibus, sed in eo quod de ipso Petrus testatur. 2. Pet. 2. 6. ut in dies animas nostras iniquis flagitiosorū factis & videndo & audiendo excruciemus. Ac si versamur in hac confusione, nos ab ea tamen animo & factis sciungamus. 1. Cor. 5. 11. & ita simus in mundo, nec tamen ex mundo simus. Vos verò Magistratus, quibus Deus exiguæ licet ditionis dominis specialem gratiam cōcessit, maiorem & minorē scholā erigendi, quæ iam, Dei beneficio, suaves fructus attulit, ac lōgè latè que sparsit, agite, forti animo illā tanquā immensum thesaurum fouete, nōlque in illa, & tota vestrā ciuitate, ab istiusmodi tam fædis ac terris pollutionibus protegēda sicut hactenus factum est, adiuuate. Vos verò studiosi, tū maioris tū minoris ætatis, caute diligenter ne vnquā studia
bonarum

bonarum artium à vera salutis scientia disiungatis. Vos Professores ac Præceptores, videre ne istis profanis sordibus polluti alios vobiscum polluatis. Vos parentes maiorem dare operam in liberis vestris erudiendis; non tantum in bonarum artium scientiis, sed maxime in pietatis rudimentis imbuendis. Et eò maior hac in parte vestra socordia est, quòd quum pateat vobis schola gratis, tantum tamen beneficium paruifacitis. Caterum vobiscum reputate frustra in scholis, frustra in templis docèdos vestros liberos, ac inanem fore prorsus operam, si, quæ bene docti erunt, vos pessimo in domibus exemplo destruat, unde nimium frequenter contingere videmus vt ex multis plantis, bene ac fideliter excultis, paucissimæ ad bonam frugem perueniant, aut spè hodie nobis vllam faciant. Quæ verò hinc nobis surgere spes potest, quàm extremum, nisi de istis seriò cogitare cœperimus & in melius emendari, tum scholæ tum ipsius Status, (quod Deus auertat) exitium? Minimè quidem profectò Prophetam ago, nec ex speciali quadam reuelatione loquor. Non sum enim ego ex istiusmodi Prophetarum, aut potius ariolorum numero. Sed quum ante oculos occurrat necessariæ causæ, vaticinio extraordinario quid opus est in earum effectis prædicendis, nisi Deus Opt. Max. cuius vnus prouidentia cuncta administrantur, mature adferat remedium. Es quidem apparet tam pretiosæ rei contemptus in huius thesauri parte pretiosissima, quem

possum dicere, & verè possum affirmare Dominum in hac ciuitate deposuisse. Nam, exempli gratia, quod maius & certius huius rei testimonium esse potest, quàm quòd in hac vrbe, quã verè possumus dicere fuisse veluti fontem, (soli verò Deo laus esto) ex quo tot Ecclesiã, immo tot procul etiam distitã nationes, & doctrinam & doctores hauserunt, Pastores tamen penè omnes peregrini sunt? At deficientibus pauculis, qui supersunt, operariis, nonne maximum periculum huic imminet viti desertionis? Vnde verò tandem hæc culpa? Autim coram Deo sincerè profiteri non ab operariis, quos illi excolendã Deus constituit, manare, sed ab ipsis parentibus & liberis, qui sacrosanctum ministerium flocci pendunt. Quid igitur nobis expectandum dicam? Nempe quod maxime Christiani orbis parti contigisse videmus, vltimam nimirum nostram cõditionem, nisi aliter prouideatur, fore priore longè deteriore.

*Respondetur
obiiciẽtibus
in nostris
Ecclesiis
Pastores
non eligi ex
literatorũ
numero.*

Et si verò nõ sum nescius hanc digressionẽ, quã tamen non ita procul aberrat à contextu, multis visam iri prolixiorẽ, necesse tamẽ est vt ad eam aliquid adiiciam, quò bonis nostris Romanis Catholicis hodiernis respondeam, qui obiiciunt nobis quosdam Pastores & alios Ecclesiasticas functiones sustinentes, quos non è scholis vocatos, sed ex officinis & mechanicis artibus ad ministeriũ promouemus, quibus sic responsum velim. Primùm hoc esse maxima ex parte falsissimum, tot exi-

miis

miis ac præstantibus viris testibus, de quorum maxima eruditione, & scientiarum omnium cognitione fidem faciunt ipsorum scripta, quæ istis calumniatoribus mendacium in omne seculum impingunt. Deinde, fatemur Deum reuera nostris temporibus admiranda multa præstitisse, & pro sua bonitate præstiturum etiam per minimos: sed an hoc nouum est & insolens, ac non id ipsum potius quod ipsi Iesu Christo exprobratum est, Marc. 6. 3. & eius discipulis Act. 4. 13. & Ioan. 7. 48. sicut erat ante prædictum ab Esai. 29. 14? Sed esto, seruos illos Dei concedamus posse lapidibus comparari, nonne tamen fatendum erit sic impletam fuisse Iohannis Baptistæ prophetiam Matt. 3. 9. Deum ex illis lapidibus suscitaturum Abrahamo filios, & Dominum perfecisse quod prædixerat Luc. 19. nempe si discipuli tacuerint, lapides ipsos vociferaturos?

Sed præterea, videte obsecro insignem & effrænam istiusmodi hominum impudentiam, exprobantium nobis nostrorum ministrorum iuuentutem, quoties iuuenes eligimus, aut aliis deficientibus, aut quod à iuuentute maximis à Deo donis ac dotibus ornati sint. Nam ubi gentium maior est ignorantia omnibus videntibus & audientibus, quàm in sacrificulorum suorum caterua? Nonne ætatû dispensationes certo pretio in officinis Simoniacorum istorum passim vaneunt, vt vel infantes lituo & mitra donati conspiciantur? Caterum nonne Papa ipsorum is est qui rescidit, abole-

*Dispensatio
nem ætatû
Romana
Curia certo
pretio dinẽ
dit, & Gra
duatorum
Canonem
manifestè
aboles,*

uit, vendidit, primùm in summa, deinde minutatim, beneficia, cõtra expressa decreta Cõciliorum de Graduaris, quos vocant? Ac sanè is ordo per se quidem bonus & benè institutus, si modò vnde oportuit cõceptum fuisset ac desitum, ita fuerat perturbatus, vt de hac mutatione verè dici possit quòd communi proverbio dicitur, ab Equis ad Asinos esse gradum factum,

Cur Spiritus sanctus hic vocetur promissum Patris.

Itaque vt contextum nostrum reperamus, Dominus exposito discipulis onere quod ipsis imponebat, nempe, cum tanta autoritate nostræ redemptionis arcanum prædicandi, simul etiam addidit se ipsis esse missurum Spiritum Sanctum, quem hoc loco vocat Patris promissum, putà, quòd esset ipsis sæpe ab ipso Iesu Christo promissus. Et quidem aliquid amplius & expressius Iohannes dicit, putà: Christum ipsis iam tum dedisse Sanctum Spiritum, addito signo Sacramentali, nempe oris sui halitu.

Spiritus S. non hic confiteratur in essentia, nec in persona, sed in effectis Apostolatus propriis adversus Libertinorum aliorumque phanaticorum hominum errorem.

Hic verò primum notandum, hac voce Sancti Spiritus, intelligendam quidem tertiam personam cõsentientialem & cõæternam cum Patre & Filio: sed tamen non respectu essentia tribus personis cõmunis, nec eiusdè substantia personalis, sicuti phanatici quidam homines imaginati sunt: sed effectorum ipsius, quæ sæpe etiã propterea nominantur hoc eodem nomine Spiritus, quorum autor ipse est. Sic intelligendum quod Ioan. 7. 39. dicitur, nondum fuisse Sanctum Spiritum: & quod scribitur Act. 19. 2. & in genere quotiescunque dicitur missus

sus Spiritus Sanctus, datus, communicatus
 cuiquam, vel etiam dicitur super aliquem de-
 scendisse, vel istiusmodi phrasibus vtitur Scri-
 ptura, de donis Spiritus intelligendæ sunt. Sed
 hic nominatim intelligenda sunt dona illa ex-
 cellentissima Apostolatus maximè propria,
 & quidem ea mensura & abundantia quæ ad
 incredulos & peruicaces conuincendos suffi-
 ceret, per virtutem diuinam extraordinariam,
 quæ sese exerebat in simplici ac nullo verbo-
 tum lenocinio fucata verbi prædicatione, sed
 verè spirituali 1. Cor. 2. 4. omni genere mira-
 culorum insuper confirmata quæ tamen ple-
 nè die Pentecostes in ipsis obsignata dona
 fuerunt.

Notandum præterea priùs quàm ad hu-
 ius signi sacramentalis expositionem accedã,
 hinc esse cõspicuum aduersus Macedonianos
 & alios omnes detestãdos hæreticos, qui Spi-
 ritus Sancti diuinitatem negarunt, quòd quæ-
 admodum secunda Trinitatis persona est in
 Patre & à Patre per generationem diuinã : sic
 etiã tertiã personam quæ sanctus est Spiritus,
 originem suam relatiuam & personalem ac-
 cipere à Patre & Filio, quorum ipse est poten-
 tia coëssentialis. Quòd autem attinet ad illam
 effectuum cõmunicationem nostri respectu,
 fatendum etiam est hunc Sanctum Spiritũ no-
 bis à Patre & Filio coniunctim communicari:
 quandoquidẽ Pater non dat filiis suis ea quæ
 ipsis dat nisi per hunc Mediatorem, in quo v-
 no & per quem ipsi reconciliantur. Et hoc ex

*Persona
 Spiritus S.
 procedit à
 Patre &
 Filio rela-
 tionis ori-
 ginalis re-
 spectu, &
 effectorũ e-
 ius in nobis:
 & cur voce
 Spiritus de-
 signetur.*

in finitis Scripturæ locis est maximè dilucidū, quæ nomen istud Spiritus tertix huic personæ propter eius effectum specialē attribuit, à quo nimirum in nobis creatur omnes bonæ inspirationes & sancti omnes motus, tum in intellectu, tum in voluntate; qui alioquin effectus de Deitatis essentia dicitur. Iohan. 4.24. ut opponatur rebus creatis tum corporeis tum simplicibus, creata tamē simplicitate, quales sunt Angeli boni & mali, & nostræ animæ; contra Sadducæorum abominandā hæresin. Act. 23.8.

*Communi-
tatis esse
Animo Spi-
ritus sancti
est certiss-
imum testi-
monium Dei
satis Filij.*

Discamus insuper ex hoc loco Iesum Christum esse verè Dei Filium coæternum & coessentialē, quandoquidem Spiritus Sanctus qui etiam vnus & idem solus Deus est, mittitur & communicatur non minùs à Filio quàm à Patre, & ordinem etiam agnoscamus in tribus his personis, tam in ipsarum origine personali & relata, quàm in nostræ salutis mysterio, sine vllò tamen inæqualitatis gradu aduersus Sabellianos, Arrianos, Eunomianos, Macedomanos & alia istiusmodi hominū monstra detestanda, qui quantum in ipsis est nostræ salutis primum fundamentum conuellunt, atque aded tam ipsam formulā quàm effectum nostri baptismatis, quod in nomine Patris, Filij & Spiritus Sancti suscepimus.

*Quid hæc
vox Sacra-
menti signi-
ficet, cum
quorūdam
priuatorum
tum etiam*

Superest hic nobis considerandū, quid Dominum impulerit ut ad hanc Sancti Spiritus communicationē adiceret quæ hic commemorantur, Dominū nempe eos afflauisse, addito suo habitu distinctè ad hæc verba, Accipite Spiritus

Spiritum sanctum. Ex quo nobis discenda vera Sacramentorum doctrina tantopere corrupta & deprauata inter eos qui Christiano gaudent nomine longiorémque tractatum requirit, sed quam paucis percurremus. Tenendum igitur hanc vocem Sacramenti, ex perpetuo usu omnium seculorum in Ecclesia Christiana Latina, significare signum aliquod sensibile in aliquem ex humanis sensibus incurrens, ex diuina voluntate & ordinatione, quod fiamus eorū certiores quæ nobis dicit Dominus, vultque à nobis intelligi & credi. Porro multiusmodi signa nobis suppeditant sacræ Scripturæ, tum in historiis peculiaribus plurimorū sanctorū virorū, quibus cum egit hac ratione Dominus, tum in genere in totius Ecclesiæ suæ salute administranda: ad quam speciem pertinet duo sacramenta ad Euangelicam doctrinā addita, Baptismus & sacrosancta Cœna: signa visibilia & palpabilia, de quibus in præsentia nō agemus, nisi quatenus ad huius Sacramenti de quo hic agitur faciliorem intellectum facere videbuntur, quod quidem solo tactu fuit perceptibile, quum signum Baptismi sit præterea visibile, & sacrosanctæ Cœnæ signa, visu, auditu, gustu & tactu percipiuntur.

*totius Eccle
siae respectu
in Bapti-
smo & Sa-
crosancta
Cœna.*

Ad superiora & hoc adiiciendū, usum huius signi respectu Domini à quo est institutū, esse, non vt simpliciter intellectui nostro representet quod significat, veluti pictura in memoriā id nobis reuocat cuius est pictura, sed etiam vt nobis det quod nostris sensibus per hoc signū

*Sacramen-
talis signifi-
catio Domi-
ni respectu
semper &
inseparabi-
liter iungi-
tur cum rei*

*Significata
exhibiti
ne: sed non
semper ho-
minum re-
spectu.*

exterius significatur: & per verba huic additi-
signo declaratur. Itaque ex Domini parte, si-
gnum & res signata tum hoc signo tū additi-
verbis, sēper inter se cohērēt & offeruntur, ex-
hibētur ac dātur tā verè hoc quàm illud: at nō
ideo tamen sequitur vtrūque semper & ab o-
mnibus percipi. Ratio est, signū offerri orga-
nis & sensibus corporeis, rē verò intellectu
fidēque tantūm percipi: quo fit vt quoniā qui-
cunque accedunt ad sacramenta omnes in ge-
nere adferūt instrumenta & sensus naturales
idcirco etiam omnes signa hęc percipiant: at
quū nō omnes habeāt intellectū rei significa-
tæ sana cognitione imbutū: atq; adeo nō qui-
cunque hanc cognitionē adepti sunt, dono ta-
men fidei præditi sint, cuius respicientia sem-
per comes est indiuidua, signū illi tantū perc-
piunt ideo quòd sua indignitate rē signatam
reiiciant: vt propterea tamē nil nec Sacramē-
torū institutioni, nec diuinæ veritati decedat.

*Perniciosis-
simus eorū
error qui es-
sentialiter
et actuali-
ter coniu-
gunt substā-
tias sacra-
mentaliter
significatas
cum signis
per Trans-
substantia-
tionem aut
Consubstan-
tiationem*

Et sic responderetur quæstioni hodie tāto per-
agitata, & tā malè à multis decisæ. Quæ sit ni-
mirum signi & rei significatę coniunctio. Di-
co itaque distinguendas inter se res significa-
tas: nā aliquando res significatæ, res sunt sub-
stantiales & materiata: sicuti Man & aqua ex
rupe in deserto profluens, fuerunt Sacramen-
tales figurę corporis & sanguinis Domini, quę
semel erat vêturus & offerēdus pro nobis: quę
tū tū participes facti sunt fideles illius seculi,
vel ipso Apostolo teste. I. Cor. 10. 3. & 4. quę-
admodum etiā aqua Baptismi est Sacramentū
sanguinis

sanguinis Filij Dei, quod peccatorū nostrorū
 est lauacrū: ac Panis sacrosanctæ Cœnæ est Sa-
 cramentū corporis pro nobis traditi, vinū ve-
 rō Sacramentū est pretiosi sanguinis pro no-
 bis effusi. Hoc autē respectu Transubstātiato-
 res ac Cōsubstātiatores docēt, verū istud cor-
 pus & verū hunc sanguinē Iesu Christi, in sua
 propria substantia, actualiter & realiter esse
 præsentia, & cōiuncta cū hoc pane & hoc vi-
 no sacrosanctæ Cœnæ: si quā tamen Cœnam
 Trāsubstantiatores habere dici possunt. Qua
 doctrina cōuellūtur tres articuli nostræ fidei.
 perpetua nempe veritas humanitatis Domini
 nostri Iesu Christi, testata sua incarnatione, &
 ascensu supra omnes cœlos, & articulo re-
 ditus ipsius ad iudicandos viuos & mortuos.
 Præterea sic etiam vsus Sacrosanctæ Cœnæ e-
 uertitur, qui sanè non hic est, vt Iesu Christi
 corpus in nostrum transfundatur, nec vt eius
 anima in nostrā trāsmittatur, vt nec sãguis eius in
 venas nostras: neque proinde vt recipiatur ma-
 nibus aut ore, nec vt gutture absorbeatur, ac
 multò minus vt cōcoquatur & digeratur: sed
 vt nobis spiritualiter applicetur ex fœderis for-
 mula, quo sese nobis ipsū donat, & quicquid
 pro nobis præstitit in vitā æternam: quæ nec
 apprehenduntur, nec digerūtur nisi manibus,
 ore & calore fidei. Denique vt alia infinita
 absurda omittam quæ necessariò nascuntur
 ex hac doctrina, dico primùm Omnipoten-
 tiam Dei quam hoc loco nobis obtrudunt (&
 hanc ablit inficiemur: cuius tamen effectum

*quo errore
 tres articu-
 li fidei no-
 stræ conuel-
 luntur, &
 scopus sa-
 crosanctæ
 Cœnæ.*

dicimus limitandum, non ex nostra imaginatione vel phantasia, nec etiam ratione quae cum nostris articulis fidei pugnet) nos inducere in blasphemiam non minorem quam quis aperte diceret & verbis expressis, Deum Omnipotentem esse, ut ex parte sit verus, ex parte verò mendax. Deinde aio non minus absurdam ipsorum doctrinam quam si quis dixerit me Genevæ morantem non posse fieri donatarium possessorem legatae domus Romae sitae, nisi realiter & actualiter illa domus Genevæ praesens sit, ubi contraho.

*Qualitates
significatae
Sacramentaliter non
sunt actuale
iter coniu-
cta cum
signis.*

Nonnunquam etiam res significatae non sunt res substantiales & materiales, sed tantum qualitates quas Deus significat & exhibet cum signis: velut in Sacramento Circumcisionis, Praeputium significabat & repraesentabat circumciso originalem & nativam suam corruptionem: cuius praecisio repraesentabat abolitionem harum sordium, per sanguinem qui pro nobis fundendus erat. An verò fuerit sanae mentis hominum quaerere, an haec qualitas fuerit actualiter praesens in hoc Praeputio, & eiusdem abolitionis realiter cum huius praecisionis actu coniuncta?

*Coniunctio
Sacramentalis & veritas & effectum illius
consistit in eo quod res
significata
est actualiter*

Qualis est igitur futura coniunctio signi & rerum significatarum? Respondeo non fore substantiae vel qualitarum cum his signis, sed per Sacramentalem significationem ex Dei instituto, quod verbum cum signo coniunctum nobis explicat. Sacramentalis autem huius

is significationis veritas & vsus consistit in eo quod Dominus semper offert signum & rem significatam, putà signum (quod semper est sensibile) omnibus accedentibus, & corporeis organis illud percipientibus: rem vero significatam intelligentiæ & fidei eorum qui accedunt cum istiusmodi spiritualibus instrumentis, & rem ipsam significatam ad vitam eternam percipiunt: incredulis contrà & inlignis sola sua culpa vacuis & inanibus recedentibus ab hoc thesauro: ac proinde propter contemptum æternæ mortis reis.

ter exhibetur à Deo, fideque recipitur, tam verè quam verè signum datur & recipitur corporaliter & naturaliter.

Porro fieri non potest vt res quæpiam sit aliterius signum, nisi quædam sit inter eas analogia & conuenientia. Quamobrem & hoc causet est animaduersione dignissimum, analogia nempe inter signa Sacramentalia, & rem quam significant. Idcirco Dominus quum se nobis vellent exhibere & in nobis obsignare, signum elegit aquæ, spiritualiter nobis representaturus & exhibiturus in quo peccata lauântur, sanguinem putà Filij Dei pro nobis fufum. Itidem representaturus & obsignaturus in nobis vitam spiritualem & eiusdem alimoniam, panem & vinum elegit maximè vulgaris corporis alimenta: præter analogiam inter ceremoniam Sacramentalem Baptismi, & applicationem spiritualem eorum quæ nobis in eo dantur: & similiter inter ritus Sacramentales visibiles & in sensus incurrentes institutos in administratione, sacrosanctæ Cœnæ, & spirituales modos quibus recipi-

Diligenter consideranda est analogia signorum & rerum significatarum sacramentaliter.

mus quæ nobis etiam in ea spiritualiter exhibentur: de quibus non sum hoc loco pluribus acturus.

Quæ cõmentia in-terhalitũ Iesu Christi eũ, dona S. Spiritum.

Dominus igitur discipulis suis repræsentaturus & obsignaturus donum harum tam sanctarum inspirationum & cœlestium qualitatum ac motuum, quos ipsis iam tum communicare destinabat, signum mirè conueniens adhibuit, quum etiam vsus obtinuerit, vt hæc voce spiritus utamur ad halitum quo respiramus significandum, quo certiores eos faceret, quòd quemadmodum ipse est per quem Pater in primi hominis creatione, creauit & immisit in ipsum halitum vitæ, quasi de vita sua traxisset vitam intellectualem & immortalem quam homini communicabat, sic in discipulos immitteret, & in Ecclesiam suam immisurus esset per eorùdem ministerium, nouam animam, qualitatibus putà cœlestibus & profus nouis, non autem essentiâ, vt phanatici illi Libertini, Anabaptistæ, & cæteri istius farinae homines somniant, abutentes loco præsertim Apostoli 1. Thess. 5. 23.

Sacramẽta sine verbo quo eorum institutio eũ vsus declaratur sunt instar corporis sine anima.

Sed adiiciendum præcipuum in hoc opere caput. Nam frustra sine verbo Sacramenta nobis offerrentur, quo Deus naturam eorum nobis describit, & quis sit eorum vsus, futuris alioquin omnibus Sacramentis sine verbo Sacramentali, tanquam corpus sine anima. Quapropter hæc nobis in hac tota actione tandem attentè verba sunt cõsideranda, Accipite Spiritum sanctum, adiecta simul promissione finis

nis & vsus totius huius Apostolatus: quæ quū
ongiozem tractatum desiderent, agite in pro-
ximū ea sermonem reiiciamus.

Preceur verò Dominum, primū vt nos *Præcipuus*
magis ac magis de Apostolatus authoritate *huius hi-*
certiores faciat, esse nimirum à Deo: ac doctri- *storiae fi-*
nam Apostolis commissam eandem esse cum *nis ac sco-*
ea quam Petrus doctrinam vitæ nuncupat. *phus.*
Ioh. 6. 68. & Zacharias scientiam salutis dicit.
Luc. 1. 77. quam quum nostro seculo Deus in
mundum veluti denuo reuocarit, nobisquæ ex
immensa misericordia dederit, eam audiendi
facultatem, suppliciter petamus, ne in nostram
condemnationem factum sit, (quemadmo-
dum hodie proh dolor! maxima pars homi-
num est huius contemptus rea) sed ad eius glo-
riam ac nostram ædificationem ac salutem æ-
ternam. Amen.

HOMILIA DECIMA- quinta.

Iohan. 20.

22. *Et quum hæc dixisset, afflauit eos, & dixit
eis, Accipite Spiritum sanctum.*

23. *Si quorum remiseritis peccata, remittuntur
eis: si quorum retinueritis, retenta sunt.*

*Omnia ve-
ra Sacra-
menta con-
stant signis
& Deo insti-
tutis in hunc
vsu extra
ordinariū,
& rebus
significatis,
& Dei in-
stitutione
verbo eius
separata.*

RERVM naturalium & terrena-
rum cōmunem vsu solus Do-
minus institutione sacramentali
trāsferit in vsu prorsus spiritua-
lem ac celestem: velut exempli
gratia, aqua, natura sua maculis abstergendis
& eluendis propria, in vsu Baptismi adhibe-
tur ad nobis spiritualiter significādum & ap-
plicādum sanguinem preciosum Domini, cu-
ius effusione peccata nostra delentur, & natu-
ralis nostra corruptio lenius, paulatimque
corrigitur. Nec enim ista spōte nobis nisi do-
cente ac præeunte ipso Domino innotescerēt.
Quamobrem signa Sacramentalia forēt tan-
quam corpus sine anima, nisi addito verbo Sa-
cramentali (id est verbo quo nobis institutio
Domini declaratur.) Verissimum igitur ac cer-
tissimum istud est, vera omnia Sacramenta, si-
ue particularia, siue toti Ecclesiæ communia,
tribus ex rebus constare: primū ex signo, per
se re terrena & naturali, sed ad vsu spiritu-
alem applicato: deinde Re significata, quæ in se
tota spiritualis est, fidēque tantūm spirituali-
ter percipitur: tertio institutione, quæ nobis
per verbum sacramentale exponitur.

*Error eorū
qui Sacra-
menta con-
stituit, sine
verbo Dei.*

Hæc tria diligenter expēsa, nobis triplicem
gravissimum errorem detegunt illius quæ se
hodie dicit Ecclesiam Romanam. Primus in
eo quòd in Ecclesiam Christianam inuenerūt
quinque Sacramēta, quibus deest anima, pro-
indēque Sacramēta falsò nominantur, quum
nulla Sacramētali nitantur institutione. Nam
extrema

extrema vnctio quidem, cum miraculorū dono desit: præterquàm quòd verus illa vnctio signum recipiendæ valetudinis erat, Iacob. 5. 13. hæc verò vnctio Romana, solis animam efflantibus ac moribundis applicatur. Alter, quòd mille ritus excogitarunt, & mille ceremonias, partim quidem haustas ex Iudaismo, contra Dei expressam voluntatem: à quo totus ille Iudaicus ceremonialis cultus expressè in perpetuū sublatus est, vt cederet cultui magis simplici & spiritali in spiritu veritatis, teste Iohan. 4. 23. & 24. & Apostol. ad Coloss. 2. 20. & Gal. 5. 2. totaque itē epistola ad Hebræos: partim ex Paganismo: insigni cum audacia vel potius impietate, qua longè superatur factum illud filiorum Aaronis peregrinum ignem super altare offerētium: quam ob rem etiam repentè fuerunt absumpti igne à facie Domini prodeunte: partim etiam ex arbitrio & ex placito hominum effectas: quibus ceremoniis sic accumulatis, aliis quidem maxima ex parte ridiculis & inanibus: aliis superstitionis, aliis idololatriæ & impietatis plenis, obruta est & semisepulta puritas & vera simplicitas duorū Ecclesiæ Christianæ Sacramentorum: atque aded totus diuinus cultus profanatus & in micas gesticulationes est trāsformatus: & tamē illa sua somnia magnorum ac sublimium mysteriorum esse plena somniant.

Alter eorū error est, quòd verba Sacramentalia vtriusque Sacramēti Baptismi & sacrosacrae Cœnæ pronuntiant idiome peregrino, quod plerūque nō magis intelligūt auditores,

*Error in
prauo vsu
verbi Sacra-
mentaliss.*

quàm pronuntiantes aut recitantes, contra expressam Apostoli inhibitionem. 1. Cor. 14. 5. quò præsertim nulla ipsorù accedat interpretatio. Omitto sacrosanctæ Cœnæ integrâ abolitionē, quæ in Missam, & realem oblationem Iesu Christi pro viuis & mortuis est transformata. Nōne igitur perinde est ac si prorsus detruncassent & sustulissent verbum in horum Sacramentorum administratione? Et tamen Deus hoc ipsis nō omnino permisit, vt in mediis istis pollutionibus Ecclesia cōstituta, suas tamen in substantia veras exteriores notas retineret: nec eas quidem inutiles, quātumlibet defectuosas: tantisperdum adueniens diei sui lux nubes illas discuteret, quod singulari Dei fauore nostro sæculo factum conspiciamus.

*Refutantur
superiores
errores ex
Christifan-
dis & di-
ctis in hac
historia.*

Non ita se gessit Dominus in hoc quo de agimus facto, quæ fuit actio Sacramentalis ad obsequandum in suis discipulis Apostolatam, & Ecclesiæ Christianæ testificandum magis ac magis vsque ad sæculorù cōsummationē Apostolos verè fuisse nūrios ab ipso Domino missos, sua prædicatione & doctrina posituros Ecclesiæ fundamenta. Postquam enim Dominus suos discipulos afflauerit, simul exposuit quid à se factum esset, his verbis, Accipite sanctum Spiritum, quæ iam nobis explicanda supersunt. Hac igitur sancti Spiritus voce, ostendit in hac actione suum halitum ipsis Sacramentaliter significare se quemadmodum extrinsecus halitum eius ipsi recipiebant, ita intrinsecus ipsis sanctum suam Spiritum communi-
care,

care, minimè quidem, vt superiore sermone dictum est, aut quòd ad essentiam Deitatis, aut quòd ad substantiam personalem ipsius: sed quòd ad largitionem donorum excellentissimorum & effectorum quæ ad tanti muneris executionem requirebâtur: quæ proinde sunt in hoc negotio res significatæ Sacramentaliter hoc halitu, ex analogia & conueniētia huius signi cum hac re significata ac nominatim vocis spiritus huic vtrique rei conuenientis.

Ex eo verò quòd vocem illam addidit, Accipite, cōfirmatur quod etiã superiore sermone dixi, nempe signa sacramentalia, à Dei Filio instituta, non tantùm vt nudè ac simpliciter rerum spiritualium per ipsa designatarum memoriam restitent, sed etiam (quod præcipuum hac in re caput est) vt earundem re ipsa ac realiter faciant participes spiritualiter & per fidem omnes credentes illarum signa percipientes.

Verùm in hoc capite mirum in modum lussit spiritus erroris cum admiranda efficacia, Deo sua iudicia iustissima sic exerente. 2. Thes. 2. II. & 1. Timoth. 4. 1. Variè autem hic peccatum est.

Primùm in eo quòd quum agitur de communicatione rei significatæ, soli & vni Deo fuit reseruanda & attribuenda hæc interior operatio, solius Deitatis incommunicabiliter propria, spiritus hic mendax rationem inuenit homines (quos euehi sursum oportebat) occupandi, modò in admiratione excel-

*Significatio
& exhibitio
rei signifi-
cata à par-
te Domini
coherent in
separabili-
ter in Sacra-
mentis ritè
administra-
tis: sed non
semper à
parte homi-
num & vn-
de hoc con-
tingat.*

lentiæ ac dignitatis muneris commiffi Sacramentorum difpenfatoribus: modò in commẽdanda dignitate in quam hæ res terrenæ & in fe naturales euectæ funt, quum ex Domini inftituto confecrantur, id eft deftinantur & ordi-
nantur ad res cœleftes & fpirituales nobis repræfentandas. Atque hac ratione ftabiliontur & admittuntur duo maximè delectandi erro-
res idololatriæ & impietatis pleni, quos age ordine difcutiamus & refellamus.

*Duplex
fundam en-
tum erroris
eorum qui
volunt rei
fignificatæ
participa-
tionẽ pende-
re ab eo qui
Sacramen-
tum admi-
niftrat.*

Primus eft eorum qui cãtam detulerũt iis à quibus Sacramenta adminiftrantur, vt ab iis intrinsecum illorum effectum pẽdere voluerint, id eft rei fignificatæ participationem, vt quum præfupponunt (quod eft veriffimum) ea non poffe communicari fine virtute fancti Spiritus, & neminẽ dare poffe quod in fe non habet (quod nõ tamẽ vſque ad eò femper eft neceffarium) faliffimam ac perniciofiffimam inde conclufionem intulerint, nempe effectũ huius aõtionis Sacramentalis postulare, vt, is à quo Sacramentum adminiftratur ipſemet inſpiretur Spiritu fancto, & quidem cum re-
õta intentione faciendi, ac veluti creandi Sa-
cramentum ipſum: ex qua doõtrina duplex ite-
rum error intolerabilis naſcitur. Primus in eo quòd hac ratione virtus obſignandi in nobis participationem corporis & tanguinis Domini in faõrofancta Cœna, (õ idololatriam vel impietatem abominandam) tribuitur homini Sacramentum adminiftranti: qui proinde ad-
miniftrator in idolum, ac veluti nouum quen-
dam

dam Deum trāsformatur (licet tantum causæ
secundariæ efficientis habeatur loco) quādo-
quidem interior hæc operatio solius Deitatis
est in cōmunicabiliter propria. Error hic posi-
tus est in praua præsuppositionū aut præmis-
sorū applicatione. Verissimū enim illud quidē
est, applicationē rei significatæ prorsus à san-
cti Spiritus virtute manare: at non ideo tamē
quærenda in eo qui administrat Sacramen-
ta: sed in ipso et Spiritu sancto. Quapropter
gravis error & perniciosa permutatio, alterū
alteri substituere. Altera verò præsuppositio
vel præmissa, non est simpliciter & absolute
necessaria. Nam quid impedit quominus mu-
nus alicui per alium offeram, qui tamē ipse in
partem muneris minimè veniat? Similis igitur
error superiori. Nam isti homines præsup-
ponunt, ab eodem oportere dari rem signifi-
catam, à quo Sacramentum exterius, putà si-
gnum administratur: quod est, vti diximus fal-
sissimum. Hæc enim virtus in ipso vnico san-
cto Spiritu posita est, qui solus potest interior
operari, & eam quibus vult conferre: non ali-
ter ac in simplici Euangelij prædicatione, non
ipse Prædicator confert credentibus salutem,
quæ hoc verbo prædicato significatur: sed v-
nius Dei hoc opus est: vt nullæ sint aliæ hac in
parte Pastoris partes aut vires, quàm externo
sono deferendi ad nostras aures id quod ver-
bo illo quod annuntiat significatur. Et ideo
non dicit Apostolus Deū posuisse vel in Pau-
lo, vel in eius collegis, reconciliationem, sed

posuisse sermonem reconciliationis. 2. Cor. 5. 19.

*Quomodo
vox illa ad
ministro
vni intelli-
genda, quæ
verbi causa
sacramentorū
administrat
paribus attri-
bitur.*

Quum verò dicit Apostolus ministros esse Dei administratos, 1. Cor. 3. 9. non intelligit operationem internam esse partim à Deo, partim à ministro: sed diuersas duas operationes inter se distinctas considerat, putà externam ministri à Deo propterea instituti: & internā, vnius Dei propriam & peculiarem: quod ipsemet Apostolus exponit, quum ait, 1. Cor. 3. 7. Neque is qui plantat est aliquid, neque is qui rigat (en operationem externam) sed Deus qui dat augmentum, éstque hoc opus internum. Idem verò necessariò dicendum de Sacramentorum administratione disertissimis verbis ipse Iohannes Baptista docet, quum inquit. Equidem vos aqua baptizo in penitentiam, sed qui ponè me venit, is est qui baptizat spiritu & igne: neque pugnant ista cum iis quæ superius attigi, nimirum hanc vim à Spiritu Sancto procedere, quòd Spiritus Sanctus sit coessentialis virtus operatrix Patris ac Filij. Nequis autem excipiat baptismum Ioannis Baptistæ plurimùm à Iesu Christi baptismo differre, quæ in re pleriq; ex veteribus sunt hallucinati, Diuus Petrus expressè distinguit actionem externam Baptismi, qui hominum ministerio administratur, ab interna, quæ vnius Dei propria est. 1. Petr. 3. 21. Atque idem est iudicium de altero Sacrosanctæ Cænæ Sacramento: quandoquidem vnum & idem est vtrorūque genus, sicuti in scholis loquuntur

tur.

Alter error ex hac eadem falsa doctrina manans, non minus, est periculosus. Nam si (vt quidam docent, saltem in hostiæ consecratione) vt Sacramentum verè sit Sacramentum, suumque effectum eius administratio producat, oportet hanc consecrationem fieri ex sufficientia & intentione consecrantis, nemo verò potest hanc intentionem nosse nisi ex opinione, & ea incertissima (& quidem verisimiliter potius falsa quàm vera, si tum ignorantiam tum mores inspicias corruptissimos maximè partis sacrificulorum Romanorum, quales se hodie venditant,) nonne sequitur necessariò neminem posse consecratam ex ipsorum manibus hostiam accipere, nisi cum dubitatione & incertitudine? Quod si est, quàm, obsecro, rei significatæ potest esse particeps, Iesu Christi nimirum cum omnibus ipsius beneficiis, quando quidem quicquid fit sine fide peccatū est? Rom. 14. 23. Saltè igitur nostri Romani Catholici de se cogitèt, ac viderint quid Missis suis iuuentur, hoc posito & concesso legitimas esse, quod tamen secus est, siquidem omnis earum fructus à sufficientia & conscientia presbyterorum & sacrificulorum suorum pendet.

Quàm sit igitur modis omnibus perniciosus hic error cuius est conspicuum: qua in re tamen Spiritus ille mendax tantum potuit, vt olim magnus ille Cyprianus: verus Episcopus & martyr Domini, & magna pars Episcopo-

Alter eorū error, qui à dignitate & intentione administrantis vim Sacramenti dependere volunt.

Error Ecclesiarum Africanarum de Baptismo ab hæreticis collato.

rum Africanorum ad hunc scopulum alliserint, censentes rebaptizandos eos qui ab hæreticis baptizati in Ecclesiam recipiebantur. Qui tamen error omnium etiam Catholicorum suffragiis dānatus est, vt ipsimet ore suo coarguantur.

*Vnus Deus
potest mira-
cula præ-
stare &
virtu-
bus facere.*

Idē etiā de dono miraculorū dictū est, & de iis omnibus quę miraculosè facta sunt, id est de quibus aut etiam ἀντὶ φύσεως fidelium Dei seruorum opera & interuentu: putā nec propriis illorum viribus, nec aliunde acceptis immutatum aut retentum naturæ vel causarum secundarum ordinem, sed à Domino, accepta in tali negotio potestate interueniendi, & precibus ipsorum exauditis: natura vicissim extraordinariam Dei voluntatem sentiente per seruos eius patefactam, facta illa miracula, sola potestate & virtute incōmunicabili Creatoris solius Omnipotentis: vel ipso teste Petro Act. 3. 12. & 16. verbis expressissimis: quæ ad omnia miracula in vniuersum applicanda sunt: quemadmodum videmus etiam nunquam ab illis hoc donum in vsum vocatum sine ardētibus precibus, ad eam à quo, ad istud perficiendum opus, adhibebantur tanquam organa, secundum suam mensuram, non autem vt causæ efficientes. Quod si ita est in sanctis istis viris, idem necessariò fatendum est, Domino dante efficaciam Spiritui erroris. Matth. 24. 24. & 2. Thess. 2. 9.

*Vnus huius
doctrina
aduersus*

Quid aliud igitur esse dixerimus sanctorum mortuorum inuocationem, quàm meram idolola-

idololatriam, quæ tamen eò vsque progressa est vt sanctorum cuique priuata miracula tribuantur, etsi concederemus eos qui sua quiete iam fruuntur (de iis dictum putate de quorum fide & vitæ integritate constat ex certissimis testimoniis, non autem de omnibus iis qui in legendarum album relati sunt) res adhuc terrenas curate, atque inuocantium preces audire (quod tamen ipsis non magis attribui potest quàm quòd est Deo maximè proprium) aut ipsis ibi munus impositum esse Deum precandi pro iis à quibus in terris vt idola coluntur, & quidem eò vsque vt eorum ossa tantùm ex opinione adorentur.

*sanctorum
de functo-
rum inno-
cutores:*

Accedo iam ad eorù errorè qui lignis Sacramentalibus adhærètes grauius etiã peccât quàm ij de quibus hæctenus loquuti sumus. Nam quantò præstat homo cuiuscunque verbi sono aut re quapiam inanima ex se se & sensus & motus experte, qualia sunt in se signa Sacramentalia: aut etiam actio qua hoc vel illud fit ab homine: tantò etiam magis est ridiculus, superstitiosus & idololatra qui Sacramento- rum effectum tribuit aut verbo Sacramentali, aut signis, aut toti illi externæ actioni, quàm qui eadem attribuit homini hæc administranti. Et tamen hanc doctrinam hodierni Catholici Romani docent & admittunt, quam suo calculo nouissimum Conciliabulum Tridentinum confirmauit: nempe primùm vi ac virtute verborum sacramentalium quæ Sacrificus infusurrat, res quæ priùs erant simpliciter

*Error etiam
magis do-
testandus
eorum qui
aut verbis,
aut actio-
ni Sacra-
mentali tri-
bunt effe-
ctum Deo
vni in-
communicabiliter pro-
prium.*

naturales ac terrenæ, repenti fieri res sanctas & sacras: immo (quod attinet ad sacrosanctam Cœnam) panem & vinum euadere verum corpus & verum sanguinem essentialem & realem Iesu Christi: doctrinam sanè modis omnibus abominandam. Meta enim est Magia & incantatio vim ullam vllis vocibus aliam tribuere, à quocunque tandem proferatur, quàm res de quibus loquimur significandi. Nam quum ipse Dominus loquens, effecit quod loquebatur, veluti quum dixit, Remissa sunt tibi peccata tua, Surge & ambula: Fides tua te seruauit, & quum mare ac ventos alloquens iussit, Tacere & quiescere, Lazarumque iussit foràs exire, & malignos Spiritus eadem etiam iussit (quæ in scholis vocant verba operatoria) minimè putandum est verborum illorum sonitu hunc effectum productum. Etenim hæc virtus essentialiter & incò municabiliter vnus Deitatis est propria. Virtus itaque sic loquentis Domini hæc effecta produxit, cuius etiam vnus vi & mandato res naturales & terrenæ fiunt Sacramenta, id est signa visibilium, spiritualium & cælestium.

Error perniciosissimus de characterè quodam imaginario qui in anima nostra formatur simplici & pura actione baptismi.

Deinde somniat illi & docent in anima baptizatorum, aut eorum qui Confirmationem ipsorum, aut, quos vocant, Sacros ordines, recipiunt, formari aliquid quod Characterem dicunt, id est notam quandam sic insculptam vt perpetuò sit indelibilis, hac nimirum actione Baptismi, Confirmationis & suorum ordinum, nudè ac simpliciter in se considerata, quod

quod dicunt Opus operatum. Hoc verò prorsus idem est ac si quis dixerit nudam prædicationem remissionis peccatorum per Iesum Christum imprimere salutem in cordibus omnium quorum aures hic sonus verberat, licet tamen vim illius prædicationis non percipiant, aut si percipiunt, fidem tamen non adhibeant: quum tamè expressè dicatur, omnes eos qui non crediderint, & non baptizati fuerint, damnatum iri: quæ sanè doctrina nullum habet fundamentum, nec in sacris libris, nec in veterum Patrum scriptis, sed à quodam Papa Innocentio huius nominis tertio est excogitata, qui licet Innocentius nomine, re ipsa tamen fuit nequissimus, primus auctor Decretalium, multorùmque in orbe Christiano maiorum causa, ac sanè quomodo Scriptura niteretur error qui attribuit alterius actioni seu suali & externæ (vt ipsis concedamus suam Confirmationem, & ordines esse Sacramèta) effectum in istorum cerebro effectum, quod, si verum esset, vnus esset Dei proprium: quod nec doceri, nec credi potest sine idololatria nõ minùs manifesta quàm si hominis loquētis & operantis viribus illa tribuerentur.

Agnosco igitur, & quidem libens agnosco externam actionem Baptismi non esse fabulam, sed sacram actionem & utilitatis maximæ. Verùm tota vis posita est in eo, vt qui baptizatur, de Dei erga se favore doceatur, sibique applicet, ac, cum beata virgine Maria, dicat in corde suo, Fiat mihi secundum ver-

Verus character per baptismum interio rem cum exteriore coniunctum in cordibus creditium baptizatorum

bum tuum. Tum enim proculdubio res significata datur ipsi & obsignatur, remissio peccatorum & Spiritus regenerationis incrementum, qui verus est verorum Dei filiorum character. 1. Iohan. 3. 10. & 19.

Non sunt à se inuicem diuellendi, sed tantum distinguendi tam Dominus intus docens à ministro exterius operante, ex Dei mandato, quam Signum Sacramentale à re significata.

Veritatem igitur tot erroribus opposites dicemus, fidos Dei seruos quum aut Dei verbum annuntiant, aut Sacramenta administrant, nihil nisi extrinsecus operari posse, vt qui plantant & rigant tantum, vim autem internam prorsus ab eo solo manare cuius mandato & iussu plantant & rigant, & qui solus dat vim augescendi & crescendi iis quæ sic plantata rigatæque sunt. 1. Corinth. 3. 7. At loquente ipso Domino, sicut in hac historia factum interius, tum non fuerunt duo operatores. Nam vnus & idem Magister intus effecit quod verbo suo exterius significauit, simul dispositis & præparatis discipulorum cordibus ad hoc donum vera viæque fide suscipiendum.

Error eorum qui signis plus minusve quam par sit attribuant.

Quæ si distinctio inter Dominum & seruos accuratè intelligeretur ab iis de quibus loquutus sum, à detestandis illis idololatriis recessuros arbitror, nec attributuros Sacramentis quæ vni Deo incommunicabiliter vt maximè propria conueniunt: nec vicissim Sacramentis adempturos quæ sunt illis propria, quod faciunt Anabaptistæ & similes, quibus Sacramenta nihil aliud sunt quam memoriale quoddam & exterior tellera Christianismi, non animaduertentes Apostolam etiam de Circumcisione loquentem,

tem, non simpliciter dicere illam fuisse notam, qua Iudæi à reliquis nationibus discernentur, sed expressè pronūtiare. Ro. 4. 11. illā fuisse sigillū iustitiæ & fidei: quemadmodum etiam Baptismus non simpliciter Lauacrum appellatur: sed Lauacrum Regenerationis. Tit. 3. 5. & Apostolus non simpliciter etiam dicit panem quem frangimus, & poculum cui benedicimus (id est quod cum gratiarum actione capimus) actionem esse Christianis propriam, sed expressè monet esse communicationem corporis & sanguinis Domini: sic tamen ut quæ propria signorum sunt signis attribuat, & vicissim rei significatæ quod illi proprium est.

Veruntamen nonnunquam, (non quidem ut hæc confundantur, sed ut ostēdatur illas oportere tantūm distingui nō separari, nec Dei ipsius, nec etiā credentium respectu) rei significatæ nomē tribuitur signo, veluti quū panis Cœnæ vocatur corpus Iesu Christi pro nobis traditi: & potius sacrosanctæ Cœnæ, immo & poculū quo ille cōtinetur, dicitur Sāguis Iesu Christi pro nobis fusus. Itidē eadēque profusus ratione, rei ipsius significatæ effecta nonnunquam tribuūtur signo, veluti quū baptimus vocatur Lauaciū regenerationis, & vinū Cœnæ dicitur cōmunicatio corporis & sanguinis Domini: quemadmodum etiam Apostolus longè vltèrius progressus, nihil tamen minus cogitans quam Timotheo tribuere, quod est vnius & solius Iesu Christi propriū,

Cur nonnunquam nomen effectū rei significatæ tribuatur signis: quod à vera causa manans instrumento tribuatur.

Timotheum dicit seruaturum eos qui ipsum audiuerint I. Tim. 4.16. tribuens instrumento quod est Causæ proprium: quemadmodum etiam quum Fidei Iustificatio tribuitur: quo sensu sunt intelligendæ similes phrasæ crebrò apud Patres occurrentes, quibus Transsubstantiatores & Consubstantiatores abutuntur.

Hanc actionem factam semel à Christo: & Apostolatus propriam ridiculè applicari in consecratione Sacrificulorum Romanorum: sicut & alia quadam istiusmodi stulta imitatione factorum Iesu Christi.

Sed præter superiora illa, Catholicorum eorundem tum ætatis nostræ tum præteritæ, grauissimum alium errorem attendite. Nam quum hoc à Christo gestum sit semel, ac nominatim vt Apostolatus authoritatem conciliaret, ob multas superiùs à nobis expositas rationes: boni isti viri non erubuerunt hoc ad suorum omnium sacrificulorum Consecrationem transferre, adiectis tamen rasura & inunctione sua, cum aliis non paucis ceremoniis, quas ex arbitrio suo confixerunt: adeò vt quemadmodum Iesus Christus suos Apostolos afflauit, & dixit eis, Accipite Spiritum Sanctum, ecce Dominum Episcopum portatium, aut Magnum Episcopi Vicarium, qui Domini nostri halitum fædo & impuro suo ore imitatus, & miseros illos Missificos his verbis afflatus, Accipite Spiritum Sanctum, repèntè creat Sacrificos. Quasi verò Iesus Christus ad hanc historiam adiecerit, Hoc facite, quod in Sacrosanctæ Cœnæ institutione factum ab illo conspiciamus. Hic verò quid magis miremur, an istorum inuentores, an nimis credulos homines iis quæ non imitatione Iesu Christi dicenda sunt, sed mimica tã-

tam

tum & histrionica gesticulatio? Ex hoc fonte manavit Quadragesima, quòd videlicet Christus quadraginta dies ieiunavit, dum se ad muneris, quod in hunc orbē impleturus venerat, executionem præparat. Quòd verò Christus cæcum natum sanaturus lutum salivæ suæ fecit, à purissima sanctissimâque sua humanitate manâte, vt virtutem suam diuinam adumbraret, qua credentium mentes illuminat, en etiâ sacrificulum in Baptismi Sacramento salivam suam impuram admiscentem. Quòd verò Christus surdo facultatem audiendi collaturus, immisit suos digitos in ipsius aures, his verbis eum compellans, *Hepphata*, idest, *Aperire*, idem scilicet istos imitari & pronuntiare par est baptismum conferentes, non magis eorum quæ dicunt faciuntve gnaros, quàm qui omnium ignarissimi, Tibi verò Deus Opt. Max. gratias agimus immortales, qui nos ex istiusmodi densissimis tenebris eduxisti, precamurque vt eandem gratiam ac misericordiam populis omnibus ac nationibus orbis terrarum largiaris, apertis oculis & auribus etiam maximè cæcorum & surdorum per sancti tui Spiritus vim & efficaciam.

Supereit excutiendus nobis in hac historia vsus Apostolis commissi muneris: qui præcipuus ex illo referendus est: quem Iesus Christus paucissimis quidem verbis docuit, sed quibus continetur omnis fructus quem ex totius sacrosancti Euangelij ministerio percipimus. Hunc igitur ad duo capita præcipua reduce-

mus, primum exposita verborum istorum retentionis ac remissionis peccatorum significatione: ac deinceps qualis sit hæc potestas, cui & quomodo detur, quisve sit eius vsus legitimus, considerantes ex opposito quantus quàmque detestandus rei tam pretiosæ hæctenus abusus fuerit.

*Remissio
peccatorum
continet
necessario
integram i-
psorum a-
bolitionem,
cum Culpe
tum etiam
Pœna.*

Posita igitur recta expositione vocis Peccati, quo cõtinetur quilibet animi môtus, deinde quilibet consensus, ac tandem quælibet actio Dei Legi repugnans. 1. Iohan. 3. 4. vocẽ Remittendi in hoc negotio dicimus idem esse ac Condonare vel Absolvere: cui opponitur vox Retinendi, quæ idem est ac Debitorem sibi deuinctum tenere, quemadmodum hac etiam Debitorum voce, peccatores intelliguntur: & Debiti nomine peccata computantur, Matth. 16. quæ nos coram Dei tribunali reos æternæ maledictionis, præter alias omnes pœnas temporarias faciunt. Nos igitur in hoc negotio duo consideramus effecta peccati, nempe primùm culpam quæ est instar syngraphæ aduersum nos ob signatæ, deinde Pœnam, illius syngraphæ debitum: quæ duo diuelli non possunt, quandoquidem culpa necessariò gignit pœnam meritam; & nulla pœna est merita sine culpa. Si Christus igitur verè nos redemit, vtrunque aboleuerit necesse est. Nam qui non est amplius reus (id est in quo culpa est abolita) meritò puniri amplius iustè non potest: nec is iustè pœnã effugere qui sit adhuc reus. Denique vel stupidissimos istos omnium
hominum

hominum oportet fateri, eum aduersus quem obligatio manet adhuc integra soluendo obnoxium: & contra syngrapha deleta, debitorem esse solutum. Hac de causa postquam Apostolus dixisset Deum nobis nostras offensas ac delicta condonare, quo fidem illius rei faciat, addit deletum fuisse quod aduersus nos erat chirographum, affixum cruci per sanguinem ipsius: Coloss. 2. 13. & 14. 1. Petr. 1. 2. Idem Apostolus Rom. 5... testatur nos fide iustificatos (id est liberos & a Christo solutos apprehenso per fidei instrumentum) pacem habere in conscientis: sed falsissimum hoc esset, si qua ex parte rei adhuc teneremur, ac proinde pœnæ peccati obnoxij, ex quo sensu in nobis oritur conscientia perturbatio. Quibus probè intellectis ex contrario perspicuum est quid hac phrasi Retinendi peccata significetur, nempe sibi semper deuinctum debitorem retinere.

Aduersus ista quidam excipiunt, quod sanè inficiari nemo potest, nempe, primam Mortem esse per peccatum in mundum ingressam. Rom. 5. 12. cuius ipsa pœna est. Itaque si creditibus Deus Culpam remittens planè reconciliatur, qui sit quòd Morti primæ credentes non minus obnoxij sunt, quàm ceteri omnes peccatores? Aio verò proculdubio Mortem primam & secundam à primo parète nostro manasse, si primam eius originem consideres: unde in omnibus deinceps hominibus actualiū peccatorū quodlibet genus producitur, quorum minimum est morte prima & secūda di-

Mors primæ creditibus non est proprie pœna peccati sed potius Dei donum non paruum.

gnissimum: quæ omnia delentur Iesu Christi sanguine & obedientia non minùs quàm ipsa Culpa. Mors prima tamè remanet, sed immutata prorsus natura per hanc reconciliationè: vt quæ non ampliùs à furore Dei, sed ab eiusdem bonitate proueniat, suos ex huius vitæ caducæ miseris educentis, quos iam tum, animæ quidem respectu, faciat æternæ vitæ felicitatisque participes. Corpus verò quòd attinet, tantùm abest vt hac animæ separatione dâni quicquam patiatur, vt contrà animæ peccandi instrumentum sic esse desinat: & illa putrefactio sit illi ad vitam spiritualem præparatio, quod pulchrè Apostolus pluribus explicat. 1. Cor. 15. Mors igitur prima, quæ natura sua in maximis pœnis peccati recensenda est, credètibis fit Dei donum, quo misera & calamitosa ipsorum natura in longè meliorem statum mutatur, quem & ipsi cum Apostolo votis omnibus experunt. 2. Cor. 5. 2. & Philip. 1. 23. Ad reliquas autem obiectiones in hoc ipsum caput deinceps respondebitur.

*Quomodo
in sola ve-
ra Christiana
religio-
ne disca-
mus Deum
suis omnia
condonare
quidem ex
gratia, sed
pœnas se-
uerissimas
exigere à
sponsore.*

Remissio porrò qua debitorem suum Creditor ita soluit, vt ab eo nihil ampliùs possit repetere, aut à sola creditoris gratia procedit, aut quòd ipsi plenè satisfactum sit, siue à debitore, siue ab alio quolibet eius nomine. Iam igitur considerandum nobis vtra ratione coram Deo absolua mur: qua in re Religionum omnes species præter vnicam verè Christianã irritæ sunt, nullòque nixè fundamento. Nam si Deum imaginamur ita nobis debita nostra remittere,

remittete vel cōdonare vt pro ipsis nulla fiat satisfactio, & quidem pœnæ illi respondens quam culpa meretur, sequeretur Deum illum, aut nō esse peccatorum iustum vindicem, aut si punit tantum ex parte, tātundem ei de summa & perfecta iustitia sua & iudicij seueritate decedere: ac proinde non esse Deum perfectum, sed qualem eum Epicurei fingunt: nempe aut non iudicem mundi: aut Deum ex parte tantum, ac proinde non Deum, quandoquidē in verum Deum nulla prorsus cadit imperfectio. Sed contrā, si requiritur ad liberationem solutio ad vltimum quadrantem, primū, (quandoquidem peccatum ex eius qui eo læsus est maiestate est æstimandum, læsus autem est Deus æternus, immensæ Maiestatis ac iræ & indignationis in vitium) quis hoc pretium tandem obtulerit? Quis hoc debitum exsoluere meditabitur, vt illud implere possit? Quis vel condignè se potest apparare ad hoc preuiū offerendum? Verūm tamen vt dixi oportere summè iustum esse Deum in iudicando, sic oportet vicissim ipsum summè clementem esse in misericordia, vt verus esse Deus comperiat. Ecquis igitur tam repugnantia cōciliabit? Sola Christiana Religio, quę sola nouit vnicū quendam tertium idoneum ac sufficientem vadem ac spōsorem omnium debitorum, qui quærunt & obrinent in ipso suam apocham & à chirographo liberationem, Iesum Christum putā, verum Deū, ac proinde satis datorem idoneum apud Deum Patrem suū: & per-

solutorem in natura humana quã assumpsit, ut sua sanctitate quicquid est vitij ac corruptionis in natura nostra prorsus aboleret, ut obedientia sua perfectissima in ea humana natura, nostræ rebellionis omnem culpam regeret: ac tandem peccatis nostris debitas pœnas laeret, ad vltimum vsque denarium, supra lignum, in quo pro nobis est crucifixus. En quomodo in hac pro nobis ab hoc tertio facta solutione, hinc quidem in summa iudiciorum Dei seueritas in peccatores sit omnibus maximè conspicua: inde verò immensa quoque & ineffabilis quædam perfectissima misericordia, in eos qui tantum beneficium vera fide amplectuntur. Nempe is ipse Deus est qui ex sua immensa misericordia Filium vnicum suum nobis spòsorem est largitus, qui corpus pro corpore interponeret, & animam pro anima. Is ipse solus est qui perseverãs in hac infinita bonitate, hunc sponsorem nobis annuntiat, offert & donat per Euangelij prædicationem, & suorum Sacramentorum administrationem: is ipse ex eadem gratia & bonitate singulari format in nobis instrumentum illud Fidei ad hoc donum recipiendum aptum: is denique est qui nos ipsos iustificatos tandem etiam in vltima illa & beatissima die glorificabit: In summa, in hoc vnico vero Euangelij arcano simul concurunt tũ summũ ac seuerissimum Dei iudicium, quatenus pretio redẽpti sumus tam magno tamque pretioso, Filij Dei nempe sanguine. I. Pet. 5. 18. tum eiusdem infinita Mi-
sericordia

sericordia, quatenus nobis hic Sponsor impu-
tatur in Remissionem omnium peccatorum,
& vitæ æternæ acquisitionem. 1. Thessal. 5.9.
Quæadmodum enim ipsius sanguis est solu-
tio pœnæ debitæ nostris peccatis, sic eiusdem
obedientia perfectissima, vnde immensi illi e-
ius dolores ac pœnæ, ius nobis acquirit ad vi-
tam æternam: ex ipsius Legis formula quæ
hæc est, Hæc fac & viues. Rom. 3. 30. Istud autē
eius vtrumque beneficium, Mors eius, in quâ,
& obedientia applicatur & imputatur per in-
strumentum fidei, ex formula gratuiti fœderis
Euangelij. Contrà verò ceteri omnes quorum
peccata retinentur, & permanēt debitores, rei
etiam æternæ maledictionis in eam vltimo
demum die præcipitandi permanent. Atque is
est harum vocum Remissionis ac Retentionis
peccatorum sensus.

Sequitur, ex proposita initio diuisione hu-
ius textus, considerandum penes quem sit po-
testas hunc nobis thesaurum largiendi: qua in
re prima fronte parum inesse difficultatis vi-
deretur, quum ipsa luce sit clarius potestatem
peccata condonandi penes eum esse qui læsus
est, ac proinde esse vnus Dei, quemadmodum
homines hominibus condonant. Hoc quū ad-
mitterent Pharisei, Marc. 2. 7. Iesum Christum
vt blasphemias loquutū accusarunt, quòd di-
xisset paralytico, Fili, remissa sunt tibi peccata
tua. Nam, inquebant, quis potest remittere
peccata nisi solus Deus? Sic ipse met apud E-
saia 43. 25. vociferatur, Ego sum, ego sum, qui

*Vnius Dei
Patris, Filij
& Spiri. S.
propria est
potestas pec-
cata condo-
nandi.*

deleo iniquitates tuas propter me. Meritò igitur à Patre quotidie flagitamus peccatorù remissionē, qui nobis ea per Filij sanguinē reconciliatus, gratis remittit. Filius etiam ipse nobis eadem condonat, quæ pro nobis in carne sua supra lignū sustulit, quotidieque nobis offert hanc remissionem per Euangelij sui prædicationem & Sacramentorum administrationē. Spiritus sanctus is etiam est à quo pendet hæc remissio, cuius proprium est nostras mētes illustrare, ac volūtatē renouare ad hoc arcanum intelligendum, & vera viuæque fide cōplectendum, quod in dies in nostris cordibus obgnat. Nihilominus tamen videmus apud Matth. 16. 19. his vocibus Clauium, Ligandi & Soluendi, hanc potestaté Apostolis fuisse promissam in D. Petri persona, pro se & sociis suis loquentis: & Ecclesiæ. Matth. 18. 18. & ipsis Apostolis hoc loco: quæ quum accuratiorem tractatam postulent, reiiciamus in proximum qui de ea sermo à nobis habebitur, Deo faciente, atque interim Deum supplices orabimus, vt tam pretiosam hanc doctrinam nostris mētibus insculpat, tam eorum quæ copiosius exposuimus, quàm doctrinæ Sacramentorum, vt tantum iis deferamus quantum ex Dei verbo docemur, ad Dei gloriam, & nostram salutē, ac peccatorum gratuitam remissionem, in Domino nostro Iesu Christo fidelium vnica spe & salute. Amen.

HOMILIA DECIMAS EXTA.

Iohan. 20.

22. Et quum hæc dixisset, afflauit eos, & dixit eis, Accipite Spiritum sanctum.

23. Si quorum remisieritis peccata, remittuntur eis: si quorum retinueritis, retenta sunt.

SUBSTITIMVS nuper in ea quaestione, quæ sit hæc in Apostolos collata potestas, remittendi vel retinendi peccata in terris cū certa promissione in cælis illud omne ratum fore. Vnde videri fortasse possit, Iudicium illud, siue Remissionis, siue Retentionis peccatorū, ab hominibus in terris initium capere, deinde in cælis à Domino perfici: quod quid aliud esset quàm verum ordinem euertere, ac hominibus iudicandi potestatem, Deo vero partes illud iudicium exequendi dare, quod ne cogitari quidē sine blasphemia potest? Contrarium igitur prorsus est statuendum. Nam, vt nuper diximus, solius Dei propria potestas est Remittere peccata, ac proinde Retinere & peccatores iusto iudicio damnare. Quoniam verò tribunal istud Dei supra cælos omnes, & hunc mundum eminent, homines autē in terris degunt: idcirco Deus in terris vtitur hominū ministerio quos elegit: nō quidem vt sententiā præscribant remissionis aut remissionis peccatorum (nam alioqui ser-

Recta & legitima sententia Remissionis aut Retentionis peccatorum fertur primum in cælis, deinde in terris pronuntiatur, & iterum in cælis habetur rata.

uos in folio suo collocaret, quum tamen illud immotum sit principium, Deum alteri cuiuspiam suam gloriam non dare. (Esa. 48. II.) sed potestate ipsis facta sententiam quam ipse dictauit pronuntiandi: & quidem ita ut velit homines persuasos esse, quæ sic in terris pronuntiantur à suis seruis, rata in cælis à se fieri, tam verè id quidem quàm si ore suo pronuntiasset.

*Quomodo
quis in ter-
ris senten-
tiam pronun-
tians per-
suasi sint
illam sibi
calitus esse
dictatam.*

Sin quærat hic quispiã, quomodo hæc sententia diceretur hominibus eam pronuntiaturis: aio non opus esse propterea ut vel ipse Dei filius è cælo descendat, sicuti descensurus est vltimo illo die, ad huius sententiæ integram & realem executionem: vel ut Spiritus Sanctus extraordinariè ministros in aurè alloquatur: sed præscriptum illis officium & fines suos tam in Verbo Legis quàm Euangelij: Legis nimirum in Retinendis peccatis, quatenus illa docet quid sit peccatum, & condemnationem mortis æternæ pronuntiat aduersus peccatores, Gal. 3. 10. & Rom. 5. 12. & 6. 23. Euangelij contra, quod docet, quicumque filio crediderit non periturum, sed vitam æternam consecuturum. Iohann. 3. 15. cui respondet quod Apostolis deinde dictum est, quicumque crediderit & baptizatus fuerit, cum seruatum iri: contra condemnatum quicumque non crediderit. Marc. 16. 16.

*Deo non o-
pus est ut
sua inquisi-
tione homi-
num ad a-*

Inde sequitur, quòd quemadmodum in terrenis iudiciis, iudices ex reis veritatem facti nosse nequeunt, nisi diligenti facta inquisitio-

ne, aut ipsius rei confessione, vt iuste vel absoluant vel condemnent: sic in hoc spiritali iudicio, superius factò à Domino supremoque Iudice, sed in terris pronuntiando ab iis quibus hoc munus est demandatum, minime quidè opus est inquisitione, eius qui superius sedet iudex respectu, qui melius quàm ipsi homines corda hominum nouit: sed iudicaturi in terris & sententiam pronuntiaturi, aut contrà aut secundum hunc vel illum, quò certiores sint de gratia aut condemnatione in cœlis facta, præscriptum ius à Domino quod sequantur habent, nempe vt de arbore ferant iudicium ex fructibus, & inde sententiam pronuntient.

Hæc porro sententia nonnunquam est simplex & absoluta, quum vel de facto constat, quantum hominibus licet, vel de statu & conscientia eius cum quo agitur, putà vtrum sit reus, necne: an si reus, agat seriam pœnitentiã, vt debet, vtrum credat, necne. Ex his enim fructibus arbor discernitur. Nonnunquam autem, quum subest iusta dubitandi occasio, hæc sententia certa quadam conditione pronuntiatur, putà & absolutionis in cœlo, si cum quibus est negotium seriò pœnituerint & crediderint: vel condemnationis, nisi pœnitentiam egerint & crediderint: quam sententiam apud se vel absolutos vel condemnatos oportet seriò meditari. En igitur cur duplex sit istiusmodi à Deo latarum sententiarum species, quæ à pastoribus & ministris verbi diuini com-

*absoluen-
dum aut
condemnan-
dum pecca-
torem in cœ-
lo. Sed vt in
terris ferat-
ur senten-
tia confor-
mis ei quæ
in cœlis iu-
dicata est,
causa cogni-
tione opus
est, quam
fieri par est
quomodo
& à quibus
est manda-
tum.*

*Quod sit
fundamen-
tum senten-
tiarum quæ
in terris pro-
nuntiantur,
quarum al-
iæ simpli-
ces & ab-
solutæ, aliæ
cum condi-
tione, aliæ
generales
& indefini-
tæ, aliæ cer-
tis quibus-
dam pecu-
liares.*

missis ipsis ouibus proponuntur. Nam aliæ sunt indefinitæ cum apposita conditione, sicut fit in ordinariis concionibus ad vniuersum gregem: quæ Euangelij prædicatio nihil aliud est quàm publica declaratio, & denuntiatio Pastoris nomine Domini, ad suas oues & auditores, qua verè & ex animo pœnitentiam agentibus, viuâque fide Domini mortem & passionem amplectentibus omnia in vniuersum, & singula seorsim peccata ipsis à Deo condonari testatur vt iam coram Dei tribunali à iudicio Dei liberi & immunes censeantur: vt contrà, non agentibus pœnitentiam, & simulatè Christum amplectentibus, peccata retineri, & perpetuæ maledictioni reo addici. Hic verò postulat ouium officium vt se ipsas iudicent, an ita sint apud se affectæ vt de præterito dent gloriam Deo, corque illud verè contritum & abiectum offerant, Psalm. 51. 19. & in primis, an remissionē illam peccatorum oblatam Euangelij prædicatione vera fide amplectantur: Deoque respondere paratæ sint quod olim Angelo Sancta Virgo, Fiat mihi, Domine, secundum verbū tuum Luc. 1. 38. & quemadmodum Domino pater ille Lunatici respondit, Credo, Domine: succurre incredulitati meæ. Marc. 9. 24. cum certo proposito vitæ melius in posterum instruendæ. Quod si fiat, minime dubium est quin is cui Deus cor istud largitus est, domum absolutus & liber reuertatur: sin aliter, quin reus & suis peccatis obstrictus, etiam ille domum redeat,

vt non

vt non opus sit Pastorem peculiariter aliam sententiam pronuntiare condemnationis aut absolutionis. Nam si peccator pœnitens istud beneficium à Deo sine vlllo intermedio consequitur, quod expressè de misero illo publicano Lucas prædicat. 18. 14. multò magis Pastore peccatores sic alloquente eius nomine à quo missus est, etsi hanc sententiam in genere tantùm protulit, conscientia peccatoris pœnitentis habet quo nitatur & consolationē apud se percipiat: quod de se Dauid ipse testatur pluribus psalmis, sed psalmo præsertim. 32. 3.

Iudicij verè quod de priuatis statuitur peculiaris quædam est cognitio, & specialis ac luculentior declaratio. Tota res tamen eodem redit, quòd sit vna Lex ex qua impœnitentibus peccata retinentur, & vnicum Euangelium, per quod pœnitentibus & credentibus peccata remittuntur eodem ministerio: seu ad plures indefinitè sermo dirigatur, seu cum priuato quopiam sit negotium, & absolutè pronuntietur sententia. Hæc autem in triplici agendi sunt differentia. Primùm locum sibi vendicant admonitiones priuatæ, pro varietate circumstantiarum, rerum ac personarum, Pastorum officio hoc postulante, vt singulis suis ouibus inuigilent, seu monendis & arguendis, seu etiam consolandis. Ezechiel. 33. 8. & 9. Act. 20. 20. 2. Corinth. II. 29. vbi, quocunque modo affectus sit qui admonetur, nunquam frustra Pastor pœnitenti & credenti remissionem peccatorum annuntiat:

Prima species Ecclesiastici iudicij quod priuatis pronuntietur à Pastoribus studiosis salutarum sibi commissarum ouium.

nec contrà peruicaci & incredulo condemna-
tionem. Et hoc præsertim locum habet in æ-
grorum visitatione, quo tempore maximè Pa-
storem oportet ægrum ad pœnitentiam, & re-
missionis peccatorû certitudinem disponere.

*Secunda spe-
cies Eccle-
siastici iudi-
cij, pro aut
contra pri-
uatos post
causa cogni-
tionē coram
ceteris Senio-
rum legiti-
mè ad hoc
munus ele-
ctorum.*

Deinde priuatis istis iudiciis locus est in iu-
risdictione & disciplina Ecclesiastica quam
Dominus instituit in Ecclesia Christiana,
Matth. 18. 17. & 18. ad exemplum eorû quæ sub
Lege antiquitus decreta fuerant & in vſu e-
rant, Ioh. 9. 22. & 12. 42. & 19. 2. Igitur officium
cætus illius, qui Ecclesiam repræsentat, ex ver-
bi Ministris compositus, & Senioribus legiti-
mè ex ipso populo electis, quos propterea Pau-
lus Gubernatores nominat 1. Cor. 12. 28. est, vt
post diligentem inquisitionem eorû quæ cum
Ecclesiæ offendiculo, facta sunt, sedulâ nauent
operam, tum vt peccator pœnitentiam agat,
tum vt scandalum tollatur, ne forte paululo
fermenti tota massa fermentetur 1. Cor. 5. 5. &
6. Apostolorum exemplum sequuti, pœniten-
tiam agentibus consolationis medicinam ap-
plicent, & deuiam ac aberratè ouem in gre-
gem renocent. 2. Cor. 2. 6. & 7. prout facti ra-
tio postulabit: contrà contumaces ac contem-
ptores illius quæ in terris est Ecclesiæ excin-
dant, vt pudore tandem, si fieri potest, ingre-
gem reducantur, seriam peccatorum pœni-
tentiam agentes, sicut Apostoli docuerunt &
factitarunt. 1. Cor. 5. 6. & 12. & 2. Theſſal. 3. 4.
6. 14. 1. Timoth. 1. 19. & 2. Iohann. vers. 10. &
12. totaque vetus Ecclesia nemine refragante.

Fateor

Fateor tamen iam pridem hanc disciplinam in horrendam & detestandam tyrannidē immuratā fuisse. Sed hæc tamē iurisdictio & disciplina Ecclesiastica fuit nihilo magis abolenda quàm Verbi Divini prædicatio, quòd ea nonnunquam falsi Pastores abutantur ad hæreses invehendas. Vos verò perditionis perturbatores Ecclesiæ, qui eius rectam institutionem pro viribus impedire conamini, alij quidem planè damnatis Consistoriis & qualibet Ecclesiastica censura: alij quod merè est Ecclesiasticum & spirituale ad magistratus civiles transferentes: alij ab hac disciplina remouètes eos qui ex populo legitimè sunt ad hoc munus vocati (quod Ecclesiæ voci planè repugnat, quæ huic cœtui Seniorū cõpetit. Mat. 18. 18.) alij prohibentes ne profligatæ istius tyrannidis, qua tandē Ecclesia in tantā desolationē deuenit fundamenta conuellantur: vos, inquā, omnes instrumenta Satanæ, mutuas operas in tam perditam causa tuenda conferentes, tandem aliquando coram Filij Dei tribunali sentietis, an vobis licuerit eius in terris tribunal euertere: ac quicquid vestris cõsiliis vel professis ipsius Euāgelij hostibus longè deterioribus moliamini, tamen quod fuerit in terris ligatum, cõperietur in cœlo fuisse ligatum: & similiter solutum, quod ita solutum fuerit, ut rata sit ipsius Domini hac de re sententia, Matth. 18. 18. tandemque vestro periculo experiemini quid sit cum eo bellū suscepisse qui vester Index est ac futurus est.

*Abusum
disciplina
& iurisdi-
ctionis Ec-
clesiasticæ
oportet cor-
rigi, eius le-
gitimo &
necessario
usu renoca-
to.*

Tertia species privatarum sententiarum in administratione Baptismi & sacrosanctæ Cœnæ.

Tertia species privatarum istius administrationis posita est in Sacramentorum administratione, quæ singulis distribuuntur, non autem generaliter & indefinitè, ut verbû Dei in ordinaria verbi prædicatione. Idè adultiores olim in Ecclesia vetere priusquàm Baptismo in Ecclesiâ reciperentur, Catechumeni erât, ac doctrinæ Christianæ capita præcipua docebâtur, nec antè admittebantur nisi facta expressa stipulatione suæ in Deum fidei, Diaboli abnegatione & omnium quæ essent Evangelio contraria, quod à Philippo videmus observatum in Eunucho illo, de quo fit in Actis Apostolorum mentio. Act. 8. 37. quod Petrus etiam respexit. I. Pet. 3. 21. vnde profecta sunt ista quæ Romana Ecclesia hodierna retinuit, Credis? Credo. Abrenuntias? Abrenuntio: qui tamen error crassissimus præter tot tantisque abusus & pollutiones lingua peregrina inuectas, pessimèque ad infantium Baptismû traductas, haudquaquam nunc primùm cœpit. Idè etiam examè & expressa professio fidei requiritur in singulis antequam ad sacrosanctam Cœnam admittantur. Quod si examen à Pastoribus in huiusmodi negotio sapius iteraretur, non modò ad officium excitarentur qui tradidisse deprehenderentur obliuioni quæ prius didicerât & professi fuerât: sed etiam obuiam iretur multis pollutionibus quibus hæc sancta communio cõtaminatur & ita Dei terribilis & extraordinaria pronocatur, ut loquitur Apostolus I. Cor. II. 30. Nam dum iubet singulos seipso

probare,

probare, nō vult Pastores ab officio suas oves probandi deterrere, sicuti quidam somniant. Hoc verò casu minimè dubium est, quin qui vera pœnitentia & fide amplectitur verbum tã Legis quã Euangelij à Pastore fideliter propositum, & Sacramenta sic percipit, sit etiam in cœlis solitus, contrà verò qui secus faxit suũ chirographum, suæque condemnationis meritum coram tribunali veniat ob signaturus.

Igitur sacrosancto ministerio commissum est in terris munus declarandæ sententiæ, quæ primùm conficitur & dictatur in cœlis verbo Domini diligenti interim adhibita differentia inter eũ qui solus remittit aut retinet peccata, qui solus absoluit aut condemnat: & eos quos in terris delegit, vt in iis causam hanc coram hominibus excutiant & examinent, sententiãque in cœlis ratam habendam pronuntiant.

Ex supradictis etiam apparet hos in terris Domini Legatos sua functione, cuius sunt præscripti fines tam verbo Legis & Euangelij, quàm æquo & bono in illius dispensatione, sic abutentes, tum in re ipsa tum in iure, nihil legitimè administrare, ac proinde non propterea debere turbari hominum conscientias. Et hoc Dominus expressè docuit suos Apostolos quum latam à Pharisæis aduersus se suosque discipulos sententiam excommunicationis audiuisset. Iohã. 16.2. & Marth. 15.12. & 14. quemadmodum hodie per Dei gratiam, nō modò nos non mouët

*Dem indi-
cat in cœlo
& eius ser-
ni senten-
tiã in terris
pronuntiant.*

*Lata in ter-
ris iudicia
præterant
cõtra formam
præscri-
ptam commis-
sionis iis
qui vocati
sunt ad ea
proferenda,
propterea irri-
ta sunt &
nullius effe-
ctum.*

pseudo Ecclesiæ illius Romanæ excommunicationum fulmina. vt cōtrā, quū ab istiusmodi hominibus anathemate ferimur, præsertim quod ab eorum idololatriis secessionem fecerimus, certissimum inde capiamus argumentum lætandi in Domino, quemadmodum ipse nos admonet, Matth. 5. 11. & 12. & Apostoli nobis sunt exemplo. Act. 5. 41.

*Quomodo
& quousque
in Apostolos
colata hac
historia potest
transferatur
ad Pastores
& seniores
in Ecclesiis
constitutos
post Apostolorum
tempora.*

Sed quidam hic superest scrupulus. Nam si Apostolatus hæc actio propria est, ac proinde ipsorum Apostolorum (quod sæpius in huius hystoriæ expositione exposuimus) quæri non immeritò potest, quomodo nos hanc potestatem ad omnes Pastores, qui sunt, fuerūt, & ad finem vsque sæculorum futuri sunt extendamus. Facilis respōsio, quiddam esse proprium Apostolatus functioni, sicut satis copiosè docuimus in huius hystoriæ explicatione, veluti quòd ipsius ore Filij Dei missi sunt architecti futuri & primi fundatores Ecclesiæ Christianæ in vniuersum mūdum, & quidem cum extraordinaria omnium donorum sancti Spiritus abundantia & auctoritate omni exceptione maiore, quam ob causam etiam Dominus ad ipsorum vocationem addidit sacramentalem halitum oris sui. Fuerunt igitur hæc Apostolatus & Apostolorum sic propria, vt nullum in istis potuerint ac debuerint successorem habere, ob eas causas quas in huius hystoriæ explicatione satis copiosè declarauimus. Sed cōsiderata generaliter functione administrandi tum verbi prædicationem, tum

Sacra-

Sacramenta & disciplinam Ecclesiasticā, hæc commissio data est etiam à Pastoribus, Evangelistis putà, Pastoribus, Doctoribus & Senioribus, qui hoc munus alij aliis succedentes inuicem sustinerent: quam ob rem disertissimis verbis præsentem suam opem sacro illi ministerio promisit vsque ad mundi consummationem, non autem simpliciter tantum Apostolis, qui vitæ suæ curriculū breui decurrerunt. Marc. 28. 20.

Habetis veri Christianismi summam, cui si vellē ex diametro opponere, & sigillatim pluribus persequi quæ sunt in Ecclesiam Dei inuenta per illam horrendam apostasiam ab Apostolo prædictā. 2. Thell. 2. 3. & in Apocalypsi copiosè declaratam, vix mihi singula persequenti annus suffecerit, vel totos dies à primo solis ortu ad occasum vsque in eodem argumento versanti. Breuiter tamen summa capita perstringam, quò meliùs dignoscamus ex quantis abyssis Dominus summa sua, immo immensa misericordia, eruerit, & tam pretiosum istum thesaurum pluris facere discamus. Accipite igitur quid hæc in re spiritus erroris promouerit, iusto Dei iudicio, quale per Prophetā Esaiam erat minatus, Esa. 29. 14. & quò totum terrarum orbem hodie punit. Primum quòd ad hanc Remissionis peccatorum vocem (in qua tota nōstra fides & spes est positā) videte quomodo sensim per cuniculos eius fundamenta sint tentata. Nam non modò ab initio statim distinctum, sed separatum est

Falsò remissionem peccatorum separari à remissionem culpæ.

chirographū ab eo ad quod per chirographū obligamur, id est Culpa à Pœna: ac proinde si meritum Iesu Christi solam culpam delet, sanè ex parte truncatur, & Deus etiam arguitur iniustitiæ, si solutionem petat ab iis quorum chirographum deletum sit: en denique Iesu Christi perpeffiones proisus inanes, aut saltem hætenus nos adiuuantes vt valere faciant pretium quod nos ipsi pro nostra liberatione soluimus: veluti cibus quilibet sale cõditur vt saporem ac gustum suauiolem recipiat. Sed, obsecro, num magis euidenter potuerunt nostræ salutis fundamenta conuelli, & Iesum Christū suo illo nomine saluffico Iesu spoliare? & quidem etiam Prophetis & Apostolis veluti mendacium impingere?

*Responso
ad eorum
obiectiones
qui sanguinem Iesu
Christi miscent cum
Pœnis quibus Deus
nonnunquã
eos castigat quibus
peccata con-
donant.*

At qui sic separant Remissionem Pœnæ à Culpæ remissione, volũtque superesse solutionem aliquam iis quorum tamen deletū est chirographū, Coloss. 2. 14. præter ea quæ sunt à me refatata superius, de morte prima, in qua manent qui à morte secunda liberati sunt, Dauidis exemplo tueri suum errorem conantur, cui quum peccatum esset condonatum à Deo expressè per Nathanem Prophetã, 2. Sam. 1. 2. 13. & 14. tamen maximis pœnis, tum ipse, tum eius posteritas fuerũt obnoxij, cuiusmodi plurima exempla possunt adduci, quum quotidie videamus vel optimos quosque Deique timètes castigari variis pœnis, etsi Dei filij sint, Deoque proinde reconciliati. Respondemus primũm tatũm agi hac exceptione de pœnis, quæ

quæ ad hâc vitâ spectant: illâque proinde non iuuari eos qui Purgatorium statuunt, in quo post hunc mūdum pro peccatis in illo admisis satisfiat. Deinde non mirum esse, quum vel maximè pœnitentes & credentes tanta laborent imperfectione, si facta cum ipsis reconciliatio, non producit in anima aut corpore dignos effectus plenæ cum Deo reconciliationis. Nam (vt Dauidis exēplum expendamus) tātum abest vt pœnæ quas post peccati remissionē sustinuit ab vlllo defectu recōciliationis manarint, aut ab vllis aduersus ipsum iræ Dei reliquiis: vt contrâ sic ista contingere ex singulari in suum seruum reconciliatum amore voluerit: quem nouit his pœnis opus habere, vt magis magisque peccatorum seriam pœnitentiâ agere disceret, essentque tam ipsi quàm posteris, & toti populo, velut quoddam amuletum, quo à talibus peccatis, siue leuioribus siue grauioribus sibi cauere discerent: quas sanè rationes quis meritò dixerit ab ira Dei proficisci, tanquam non planè reconciliati, quum contrâ perspicua sint testimonia beneuolentiæ ipsius, quam temperat prout expedire nouit eius saluti cui peccata sunt ex gratia sua cōdonata? Denique quum nostris propter peccata pœnis, quæcunque tādem illæ sint, Deo nihil decedat nec accedat, nonne meritò dicendos censemus amentes eos qui satisfactionis nomen ipsis attribuūt? Itaque tam pretiosum istud nomen propriū est ac peculiare soli obedientiæ qua culpa nostræ rebellionis deletur,

& passionibus quibus satisficit pœnis, quas eramus meriti, solius, inquam, eius obedientiæ & passionibus qui in hoc datus est, ex mèta & imensa Patris & ipsius etiam voluntate, Deitate ipsius infinita dante vim infinitam pœnæ illi quam in humanitate sua passus est.

Falsa imaginatio duplicis pœnitent: &, alterius ante, alterius post baptismū.

Deinde quòd pœnitentia (quam melius respicientiam ac Conuersionem dixerimus ex viâ Scripturæ) individuo nexu cum promissione remissionis peccatorum cohæreat, duplicem aduersarij nostri pœnitentiam faciūt, vnâ ante baptismum, quæ hodie tantum ad Turcas & Iudæos spectaret, & cui tamen plurimum attribuunt, admittentes in ea, sed suo more facta, Pœnam & Culpam deleri. Alterâ, quæ Culpam respiciat, quam à Baptismo contrahimus, quæ propterea grauiores pœnas meretur: & hic proinde Remissionem Culpæ separant à pœna, vt omnes Christiani corâ Deo totidem peccatorum rei fiât quot à Baptismo suo peccata committunt. At diligenter legât & relegant Bibliorum volumine quicquid cõtinetur, vnica Conuersionis hominibus necessariæ speciem inuenient: quæ, coram Deo, consistit primùm in corde illo contrito & vulnerato sensu iræ Dei aduersus peccatum: deinde in apprehensione diuinæ misericordiæ, cuius nullum aliud obiectum est, nisi vnicus preciosus ille sanguis Domini nostri Iesu Christi, qui tulit supra lignum peccata nostra, id est peccatis nostris pœnas debitas, quem nostræ conscientiæ vulneribus applicemus, quæ non alio

alio quàm fidei instrumento curari possunt.

Tertio vera Conuersio consistit in sincera *Falsatio confessionis*
 peccatorum agnitione, primùm & maximè a- *& agnitio-*
 pud eum qui solus præcipuè offenditur, vt Da- *nis peccato-*
 uid ipse loquitur, Psalm. 51. 6. & ad illius mise- *rum que*
 ri Publicani exemplum, Luc. 18. 14. deinde *in vera con-*
 quantum fieri potest apud eos qui læsi sunt, si- *uersione*
 ue priuati illi sint Matth. 18. 15. & 16. siue Eccle- *Christiana*
 sia in genere, facto quoprià quod offendiculū *requiritur.*
 ingens secū trahat. Cuius exemplum insignè
 præbèt nobis ipse Dauid & Ezechias, aliique
 ipsis similes: qui non tantùm peccatum priua-
 tim agnouerunt & cōfessi sunt, sed etiam mo-
 numentis in æuū omne tradiderunt: cuius-
 modi exemplum etiam notandum est, non v-
 nius aut alterius rātū, sed totius eorum mul-
 titudinis qui Ephesi Magiæ sese addixerant:
 Act. 19. 19. Hic verò spiritus erroris pedetētim
 hoc promouit, vt primum sublatum sit discrimen
 inter confessionem peccatorum coram
 Deo communem & Christianis omnibus ne-
 cessariam, omnibus horis ac momentis, & eā
 quæ propria est & specialis iis qui ob scanda-
 lum admissum legitima Ecclesiæ censura ex-
 communicati, peccata publicè confitentur in
 Ecclesia & Christianorum cœtu, petentes se
 in cœtum fidelium recipi ac redintegrari: (quod
 sub Lege fuerat institutum & vsitatum in sa-
 crificiis quæ pro peccatis offerebantur:) præ-
 terea sublatum sit discrimen inter fraternam
 peccatorum agnitionem, siue priuatim, siue
 corā testibus, quod ipse Dominus præscripsit

apud Matth. 18. 15. & 19. & eam quæ priuatorū est, aliorum ad alios inuicem. Hæ species igitur confessionum hac falsa doctrina confunduntur sub cōmuni nomine Pœnitentiæ, hoc excepto quòd vltimam speciem parui faciunt. Nam præterquàm quòd, pro cœtu Pastorum & Seniorum, substituerunt monstrum illud Officialitatis, aut Episcopalis Curia, cōpositæ ex procuratoribus & tabulis, in qua de Christo & eius Euangelio ne quòd quidem, sed vtriusque horrendissimus contemptus, excommunicationes fiunt & redimuntur numerata certa pecunia, & quidem tam absurda ratione cuncta geruntur, vt vix futurū æuum sibi persuaderi patiatur mundum sic potuisse decipi, multòque minus credat Deum tanta patientia sanctæ suæ disciplinæ contemptores tulisse. Denique vt totam istam suo quidem respectu fabulam, sed Dei, horrendam tragediam, claudant: ad pleniorē absolutionem, substituerunt Presbyterum quempiam Confessorem omnium, quæ vocant, ordinariorum peccatorum: eorum verò quæ reseruata dicunt, Pœnitentiarium, ac tandem summum Episcopum, à quo etiam typis excusa prostant pretia quorumlibet maximorum grauissimorumque peccatorum: vt coram hominibus tam effrænis impudentia magis sit conspicua, quos non pudet omnibus in genere peccatoribus pro Deo Presbyterum substituere: excommunicatis verò, pro Ecclesia, Pœnitentiarium.

Quarto,

Quartò, quò nonnihil huius persolutionis apprehensionem subleuarent quam ad satisfactionem per Iesum Christum præstitam adiici volunt: abusi peccatorum inæqualitate, primùm falsissimam & perniciosissimam peccatorum distinctionem commenti sunt. Nam alia quidem esse venialia, dicunt digna condemnatione, sed leuis alicuius pœnæ temporariæ, quæ non propriè Iesu Christi sanguine, sed quibusdam aculeis & morsu conscientiæ, & detestandæ & abominandæ aquæ suæ lustralis aspersione deleantur. Alia verò mortalia, id est æterna damnatione digna, quibus vt satisfiat, accipite, quam nobis isti monetam cuderint, in qua primus nummus est morsus conscientiæ, & ægritudo illa quam specioso nomine & proprio vocant Contritionem, sed quam deinceps adulterant falsa imagine, quum meritoriam & satisfactoriam apud Deum faciant, cum Iesu Christi sanguine tamen coniunctam, vt hæc omnia suum pondus habeant.

*Falsa dē-
stinctio pec-
catorum in
venialia &
mortalia.*

Alter nummus est auricularis apud Presbyterum Confessio, & quidem omnium sigillatim peccatorum, omnium se absolui cupientium, qua nulla maior conscientiæ carnificina excogitari potest.

*Adulterina
moneta
qua Deo
satisfiat.*

Tertius, Absolutio quam Presbyter ille pronūtiat: de qua deinceps agemus sigillatim.

Quatta, satisfactio: & quidem apud Deum pro peccatis cōfessis, de qua sumus etiam pluribus paulò post dicturi, hæc pauca si addide-

rimus hoc loco, nempe verè à Deo bonos istos & egregios scilicet Pastores excæcatos esse, in eo saltem quòd contra omnem ordinem & rationem etiam doctrinæ suæ, Absolutio præcedit Satisfactionem pœnitentialem: vt causam dicere nequeât quin absolutiones omnes istiusmodi sint conditionales, ac proinde incertæ, & irritæ.

Ignis æternus inferorum mutatus in ignem purgatorij ad tempus.

Denique annon hac moneta satisfacit, vt solventes demum liberentur? Minimè Gentium. Nam qui alienis peccatis viuunt, vt de Leuitico Sacerdotio scriptura loquitur, Hosee 4. 8. nimia conficerentur macie, nisi miseras oculos attonderent, immo & excoriarent, quas etiam mortuas laniare non erubescunt. Alia itaque hoc ordianda tela. Nempe pro innumeris peccatis, quæ non recensita pœnas æternas mererentur, & ad obliuendam Absolutionem acceptam in hoc mundo à Presbytero, ecce quid (si fidem ipsis adhibemus) Dominus in gratiam peccatorum eorum animabus præstiterit: nimirum, ignem illum æternum qui nunquã extinguitur (quod fateamur) mutatum in ignem aliũ, cuius minorem quidẽ faciunt ardorem quàm ignis inferorum, sed tantò ardentiorẽ igne naturali in his terris, quantum inter se differunt ignis iste naturalis, & ignis simulachrum: deinde, inquit, pœnæ æternæ, mutantur in has pœnas temporarias in hoc igne, quod Purgatorium dicunt, in quo miseras animas oportet torreri, donec à viuentibus sit ad vltimum quadrantem pro ipsis satisfactum.

factum. Nam merendi status simul cum hac vita desinit.

Sin quærat aliquis, vbi sit hoc Purgatorium hærent dubij, sed tamen ita nodum secât, vt de eo nõ inquirédū anxie dicât. Sin vltèrius quærat, quod sit vnicique peccato mortali temporis spatium præfixum, non æqualis omnibus illius est æstimation, & in genere nõ est etiam de illo curiosius inquirendum. Nihilominus tamen verisimilior æstimation est annorum mille, in quodlibet peccatum admissum aduersus vnumquodque decem mādatorum: deinde mille isti anni supputandi sunt ex ordine præcepti aduersus quod erit peccatum: ac proinde sola concupiscentia decimo decalogi præcepto condemnata, decem milliū annorum pœnam sustinebit, quòd sit illud decimum Legis mandatum: idololatria verò tantum duorum millium, & ita deinceps. En, obsecro, eximiam Theologiam, & summam cōsolationem quam ex hac doctrina secum auferunt ex hoc mundo excedentes. Nescio verò, an omnes hodie istam æstimationem approbent, sed tamen nihil in medium adfero, quod non palàm à bonis ipsorum ministris publicè sit prædicatum. Et proculdubio talem ipsorū æstimationem esse necesse est, quū suas indulgentias in myriadam myriadas & ampliùs extendant.

Veruntamen ne fortè animæ miseræ desperent, & nihilominus ignis ille, quo feruet eorū olla, foueatur, ecce remedium in promptu.

Æstimatione temporis satisfactio nis pro quolibet peccato in Purgatorio.

Supplementum disceptatione superius dicta solutione.

Magnus enim ille Clauiger, primū (vt ex alieno corio lata secat lora, & suos suorūq; satellitū loculos egregiè farcit) ecce fundit generales Indulgentias & Remissiones generales absolutorias à Culpa & Pœna: ecce iubilæa & indulgentias istiusmodi priuatas: en etiam indulgentias ex cuiusque voto vanales: & istis adde peregrinationes: vota huius aut illius rei in pœnas temporarias, cuiusmodi sunt ieiunia & eleemosynæ: adde præterea missas & tot cultus pro defunctis: adde denique & præcipuè tamen sanctorum sanctarūque merita, quæ distribuuntur ex hoc Ecclesiæ thesauro ab eo qui clauium cœli penesse potestatem esse mentitur, & quidem auctoritatem Angelis imperandi: cuius rei fidem facito quondam missum exēplar ab illo Papa Leone decimo, & aliis deinceps ipso nihilo melioribus. Denique horum omnium finis est, bonorum istorū Sacrificulorū qui sic manus iniecerunt in sceptra & coronas Regum, vita lautissima, postquam miseris animas suis somniis depastas in locum illum torrendas præcipites dederūt, & viuos gementes, & his vētribus affatim omnia suppeditantes, cantionibus pascunt ac demulcent.

*Potestas v-
nino Dei
propria in-
communicabiliter, ad
presbyteros
& quidem
falsos trans-
lata.*

Verūm quòd absolutionem presbyteri hic in Purgatorium ingressus præcedat, huic etiā oportuit aliquid substerni fundamentum hāc nimirum historiam, qua nititur sacramentum quod fingunt pœnitentiæ, quòd ad absolutionem & satisfactionem pœnitentialem. Et quidem

dem ita se hîc gesserunt, vt primû, sicuti superius explicauimus, suo illi Sacramento ordinû suæ hierarchiæ applicuerint hanc actionē Sacramentalem, quam ostendimus fuisse propriã & specialem Apostolatus, non minus quàm missionem Spiritus die Pentecostes: deinde vt sic abusi sint iis quæ hoc loco de sacrosancti puri verbi Dei ministerij auctoritate, de Sacramentorum administratione, & de iurisdictione Ecclesiastica dicuntur, vt transformarint in potestatem absolutam, quæ in presbyteros, quos voluerint, conferatur, non ad declarandam sententiã in cœlis latam & dictatam ex verbi Diuini regula & præscripto, & secundum pœnitentis fidem: sed suo arbitrio constitutam, vt pro voluntate sua claudant & aperiant, absoluant & condemnent, certa verborum formula lingua peregrina & ignota. Atque hæc omnia quis non videret coniuncta esse cum horrêda deprauatione & abolitione meriti Domini & veræ resipiscentiæ, siue illius causas consideres siue etiam effecta? Sed qui cumulus est abominationis, attédite, quæso, quas satisfactiones pœnitentiales illi vocent. Népe repetitas quasdam precatiunculas, quibus Pater noster aut Aue Maria occinitur coram idolo quopiam, aut certa quædam ieiunia, vota, aut meritorias peregrinationes. Et, vt huic abominationi nihil desit, priuatas quasdam Missas præscribunt submissas vel altas, sæpius in Patris istius Confessoris commodum: ro- uidem profecto (quod sine horrore dicere nō

possum) abnegationes & abolitiones oblationis semel factæ realiter & personaliter à Iesu Christo in cruce in vitam æternam & omnium credentium salutem, quot isti fingunt oblationes corporis & sanguinis essentialis Iesu Christi Deo Patri, actuales & reales, pro viuentium & mortuorum redemptione.

*Conclusio
est ac tanta
rum abomi-
nationum.*

Quid verò nos ad hæc tandem dicturi sumus? Deus Optime Maxime, Pater, Fili, & Spiritus Sancte, gratias immortales agimus tibi pro tanto tuo beneficio, quòd mētes nostras illustrare dignatus sis ad istas abominationes cognoscēdas, & in cordibus formare studiū illas detestandi: ac supplices abs te petimus vt profædis illis abominationibus tuā veritatē magis magisque nostris in mentibus insculpas, vt in ea viuamus & moriamur, & quū nostro sæculo veluti cœlitus eam iterum in terras demiseris, in tenebris adhuc versantes eadē tua gratia digneris illuminare, dissipatis ipsorum tenebris. Miseram tuam veram Ecclesiam & intus & foris ab erroris spiritu protege: nec iratus respice quid hominū mereatur animus ingratus, tantam tuam lucem respuentium & in cœlū illā relegantiū, sed Sancti tui nominis cognitionē in illis adauge, & insuper illos vera fide & resipiscētia imbue. Peccatorum nostrorum obliuiscere, sanctarūque tuarū promissionū memor, quos honore sancti tui ministerij dignatus es cum lato vera sapientia, zelo, discretionē, & aliis istiusmodi donis necessariis ad tuæ domus instaurationem: hostiū tuorum

tuorum qui tum in Oriente tum in Occidente sedent regnum ac solium euertere: tuorum electorum numerum imple, tibi que quicquid contrarium est destruens, citò veni Domine, tuis hostibus sub pedes tuos substratis os occlusurus, tuisque fidelibus seruis, à quibus in æternum lauderis, aperturus. Amen.

HOMILIA DECIMASEPTIMA.

Iohan. 20.

24. *Thomas autem unus ex duodecim, qui dicitur Didymus, non erat cum eis, quando venerat Iesus.*

25. *Dixerunt igitur ei alij discipuli, Vidimus Dominum. Ille vero dixit eis, Nisi videro in manibus eius vestigium clauorum, & immisero digitum meum in vestigium clauorum, & immisero manum meam in latus eius, nequaquam credam.*

26. *Octo ergo post diebus rursus erant discipuli eius intus, & Thomas cum eis: venit Iesus foribus clausis, & stetit in medio [ipsorum] & dixit, Pax vobis.*

27. *Deinde dixit Thomas, Infer digitum tuum huc, & vide manus meas, & profer manum tuam, & immitte in latus meum, & ne esto incredulus, sed credens.*

28. *Respondit autem Thomas, & dixit ei, Domine mi, & Deus mi.*

29. *Dicit ei Iesus, Quia vidisti me, Thomas, cre-*

didisti: beati qui non viderunt & crediderunt.

*Sūma vsus
pricipi
ex precedē
tibus mani
festationi-
bus referen
di.*

ACTENVS audiui mus quanta
quàmque stupēda fuerit omniū
Iesu Christi discipulorum incre-
dulitas, vt qui tā immemores fue-
rint eorum quæ toties Dominus
illos multò antè de sua tertio die resurrectione
futura præmonuerat, vt vix quæ oculis suis vi-
debant persuaderēt. Audiui mus etiā, quomo-
do Dominus hanc ipsorum indignitatem im-
mensa & solita sua misericordia ac bonitate
superans, suarum promissionum memor, vi-
uus ipsis coram ipse apparuerit, variis locis,
tēporibus, varióque his vel illis habitu & for-
ma, vt qui hos testes essent deinceps audituri
loquentes, tantò facilius agnoscerent minimè
fuisse testes adornatos, nec vllum dolum aut
fraudem subesse. Præterea sunt ab eo gesta hæc
omnia die ipso quo resurrexit, ne nimiùm diu
suspensos teneret eos qui se abiici prorsus me-
ruerant: & vt impleret quod prædixerat ipsis,
Iohan. 16. 16. fore nimirum vt paulisper eum
non viderent, & rursus paulò post reciperēt.

*Thoma in-
excusabile
peccatum
sanctò cer-
tius est te-
stimonium tā
resurrectioni-
nis Domini
quàm infi-
sæ eiusdē
sapientia,
patientia
& bonita.*

At quæ nobis explicanda iā historia super-
est, insignem inter reliquas omnes præcedētes
& subsequētes apparitionem cōtinet, quum
hic agatur de quodā ex eius domesticis discipu-
lis, qui nō infirmitate lapsus est vt cæteri, dum
hærent dubij: sed qui Mariæ Magdalene testimo-
nium aliarumque mulierum, Petri & duo-
rum illorum discipulorum respuit: immo de-
cem aliorum discipulorum affirmationem, as-
seueran-

seueratium se Domini pedes ad manus vidisse, non tantum igitur hic crassam & inexcusabilem incredulitatem aspiciamus, sed pertinaciam mirum in modum obfirmatam, cum quadam arrogantia coniunctam, quasi condiscipuli somniantent aut nimis hebetes essent. Quibus omnibus accedit obtiduum totum, quo pertinax iste potuit rem totam pensitare, sed sibi tamen similis remansit. Actandem non omittenda indigna discipulo immodestia, vel petulantia, quod Domino & Magistro suo legem audeat prescribere. Ecquis autem hic est tot errorum reus? Nempe vnus ex duodecim illis Domini familiaribus & domesticis discipulis, quem etiam oportuerat apprimè recordari quid illi nominatim Dominus respondisset, Iohā. 14. 5. & 6. Quis hinc igitur merito non miretur tantam Filij Dei patientiam, qui tot crimina discipuli sui tam leniter tolerarit? quis immensam bonitatem, qui tantum bonum tot malis rependerit? quis incomprehensibilem sapientiam, quod ex tam crassis erroribus discipuli ceperit occasione Ecclesiam suam certiore facienda de sua resurrectione usque in seculorum consummationem, testimoniis longè adhuc expressioribus quam superiora fuerint? & huc spectasse videtur Iohannes dilectus ille Domini discipulus, quum co Apostolorum omnium nomine loquens dicit. I. Iohan. I. I. se annuntiare sermonem vitæ, quod, inquit, audiuius, quod vidimus oculis nostris, & manus nostræ contractarunt de sermone vitæ nuntiamus.

*Vsus huius
exempli in
ordinario
verbi Dei
ministerio.*

Hinc igitur imitari Domini exemplum discamus in reuocandis in viam iis qui extra viam aberrarunt, sicut Apostolus admonet. 2. Tim. 2. 25. & 25. Vicissim autem qui parem lenitatē experiūtur, parem etiam agant pœnitentiā quā hic tam incredulus & pertinax tam repente mutatus egrit.

*Conciliatio
huius loci
de Thomæ
absentia
cum loco
Lucæ 24. 33.*

Cæterum priuſquā ad contextus expositionem accedamus, duæ hie nobis occurrunt excutiendæ difficultates: prior, quānam hæc Thomæ absentia conciliari possit cū eo quod est apud Lucam, Luc. 24. 33. vbi dicuntur duo illi discipuli, quibus Dominus apparuerat in via, abrupto itinere, Hierosolymam subito reuersi inuenisse vndecim discipulos, in vnum cum aliis coactos: quibus quum à se visa & audita narrarent, Dominus ipse repente superuenit, & stetit in medio ipsorum. Quidam igitur existimant Thomam tum quidem fuisse cum aliis præsentem, sed duobus illis discipulis quid in itinere sibi contigisset narrantibus ex indignatione, quòd illa fabulosa esse putaret, egressum fuisse. At quum eius rei nullam historia mentionem faciat, nec sit verisimilis, simplicius ac verius responderetur, à morte Domini vsque ad electionem Matthiæ, qui duodecimus in locum Iudæ surrogatus est. Act. 1. 26. hunc cœtum, ad quem plerunque reliqui omnes discipuli conueniebant Hierosolymis, vt sese mutuò consolarentur, vocatum fuisse, cœtum vndecim discipulorum, licet non omnes illi cœtui semper interessent.

Alterā

Altera difficultas cōsistit in eo, quòd in hac manifestatione Dominus expressè Apostolorum instituerat, etiam discipulis dato Spiritus sancti dono speciali cum sacramento particulari & speciali, quo gratia illa repræsentarentur: vnde videri possit Thomam, qui tūc abfuerit, in Apostolorum numero minimè recipiendum. Ac sanè verum illud esset si tum impleta fuisset Apostolorum missio: sed contrarium est conspicuum, tum ex ascensionis historia (in qua hæc ordinatio expressius notatur) tum maximè ex iis quæ die Pētecostes tam solenniter facta sunt, ex quo propriè duodecim illi Apostoli cæperunt munus suum exequi: quum disertè dicat Euangelista tunc temporis illos duodecim in vno & eodem loco fuisse coactos.

Responsio ad eos quos Thomæ Apostolorum in dubium, reuocant.

○ Hic verò quidā inquirunt curiosius in causam absentia Thomæ: quorum alij dicere aucti sunt Thomam iam inde à captura Domini fugisse lōgius aliis, quibus se tum demum adiunxerit quum discipulos à sua resurrectione Dominus esset alloquutus. Sed vt curiosa quæstio, falsa etiam & calumniosa responsio est. Et in has angustias redigi solent curiosi, quos etiam plerumque contingit hac ratione prophanos fieri. Itaque fit mihi verisimile huic discipulo sua quædam fuisse priuata negotia, quibus impeditus illi cœtui tum nō interfuerit, vt minimè necesse sit, & contra regulam charitatis. I. Cor. 13 5. suspicari voluisse ipsam socios deserere, quantumlibet esset in-

Quæstio curiosa de causa absentia Thomæ.

credulus: & non nihil indignationis ostendisset in verbis illis quæ ad cõdiscipulos habuerat, Iohã. 11. 16. quum ægrè Dominum Bethaniam sequutus, dixerat, Eamus & nos, vt cum ipso moriamur. Nec enim hoc animo affectus, eum ampliùs fuisset cum reliquis sequutus.

*Exemplum
in Thoma nõ
facile negli-
gendos sa-
cros cõsuetus.*

Verùm ex hoc exemplo discendum nobis, quantum peccet qui sæpissimè sacris cõsuetibus rem leuissimam sese priuant, quum potiùs in memoriam sit reuocanda illa tam pretiosa Domini sententia, omni exceptione maior, **Quærite primùm regnũ Dei: & cætera omnia vobis adiicientur.** Matth. 6. 33. Atque vtinam Deus singulis nostrũm concedat hanc gratiam, vt attentè meditemur ac perpendamus quæ in epuli parabola, Luc. 14. 18. dicuntur ab inuitatis interesse recusantibus, quum potiùs Deo nos vocanti protinus sit parendum: quandoquidem istud est certissimum & experientia comprobatum, semel sponte neglectæ cõsuetudinis, alterius, & tertix contemptum sequi, tandemque tam procul à via recedentes, vix in illam posse regredi: & sanè nimium frequentia & ordinaria sunt eorum exempla qui præcipientes in hac pericula feruntur.

Tot erratorum Thomæ origo, fortissimis exemplis esse debet.

Thomam igitur memorat historia nõ modo professum esse, tot testibus & testimoniis tam certis & indubitatis fidem se nõ adhibere, sed præterea mansurum in hac opinione, donec oculis suis contrarium doceretur. **Quid amplius? Parũ fidens oculis propriis, vult non tantum**

tantum manus & pedes tangere, sed notas clarorum in illis inspicere, quasi parum attentè condiscipuli ista cõsiderassent. Quid amplius? Etiam vult digitos in lateris vulnus immittere. Hæ verò circumstantiæ distinctè considerari debent, vt hoc exemplo discamus quousque sese dent præcipites qui sibi sapientissimi & fortissimi videntur dum sibi placent in defectibus: quod Petro contigisse videmus, qui à simplici negatione tandem in execrationem lapsus est. Quem sanè minimè dubium est tam profundè fuisse se immerfurum vt nunquam emergeret, nisi Dominus oculis clemètiæ suæ esset illū intuitus. Vnde verò tot errores Thomæ profluxerūt? Nempe, dum totus à sensibus pèderet, quos suæ fidei fundamētū sternerit, plurimum etiam sibi arrogabat: quæ duo vitia sunt maximæ hominum pestes, & secum alia infinita trahunt, tandèmq; multa quoque mala pariunt: cuius rei fidem faciunt maxima pars hæresæ^{or}, quarum huiusmodi ingenia in Ecclesiã omnibus sæculis fuerūt feracissima. Absit tamen propterea, licet fides nostra nitatur sola Dei Omnipotentia & veritate, non tantum nostros sensus & captum infinitis partibus superante, sed etiam omnem Angelorū intelligentiam, vt negemus tum intelligentiã nostram, tum sensus ipsos posse ac debere fidei nostræ inservire, tum in alium in nobis ipsis, quam fides nostra obiectum habet rem aliquam naturalem. Exempli gratia: quum de Domini nostri corporis veritate agitur, D. ij.

Iohannes. i. Iohan. i. i. asserit se illum auribus audiuisse, & oculis vidisse, ac propriis manibus attigisse. Et hoc eodē argumēto Dominus suos de sua resurrectione facit certiores. Luc. 24. 39. ac Thomas grauiter lapsus est condiscipulorum narrationi fide non adhibita, vt nō in eo quidem simpliciter peccarit quōd oculis suis optauit de resurrectionis veritate confirmari, sed quōd noluerit aliter credere quā oculis suis intuitus, atque ad eō clauorum etiā signum intueri voluerit, & ipsos digitos in latus immisos testes adhibere. Oculorum igitur iudicium, etsi est à sensibus, minimè tamē fuit in hoc articulo fidei reiiciendum. Sed quā tam fideles testes visa & audita narrarēt, Thomæ incredulitas nullo modo potest excusare. Atque ad eō si huic hystoriæ fidem hodie recusaremus adhibere, tōtque aliis in sacris comprehensis, quarum fidem faciūt Prophetarum & Apostolorum scripta, proculdubio eiusdē cum Thoma erroris rei tenemur.

Non imitatur incredulum Thomam quum petimus à Transsubstantiatoribus & Consubstantiatoribus, vt oculis nostris & manibus subiiciant Iesu Christi corpus sicut suā doctrinam

At quum hodie res est nobis cū iis qui persuadere nituntur, verum Iesu Christi corpus essentiale esse actualiter in tot hostiis quot cōsecrarint, vt Transsubstantiatores loquuntur, aut cū pane & vino sacrosanctæ Domini Cœnæ, vt loquuntur cum Consubstantiatoribus Vbiquitarij, nullam iniuriam ipsis facimus, nec fidem nostrā sensibus nostris subiicimus, etsi à sensuum veritate petimus aduersus eos argumenta. Nec enim de resurrectione cōtrovertitur, quam agnoscimus & fatemur, licet oculis

oculis nostris Iesum Christum non simus intuiti: nec de veritate corporis ipsius, quam etiam credimus ex narratione quã audiui-
 mus, conceptionis ipsius, natiuitatis, vite, mortis & resurrectionis, vt nullum aliud testimonium quàm quod Euangelistæ ferunt peramus: at quum de fidei articulo quem ipsi præsupponunt agatur, sed pugnante cum articulis veritatis, naturalis corporis Iesu Christi, quantumuis glorificati, & similiter Ascensioni & Reditui eiusdem vltimo die, non absurdum est quum iubemus eos oculis nostris exhibere corpus illud essentialē, quod aiunt, actualiter esse præses, aut in Missa, aut in sacrosancta Cœna, prius quàm nobis ita esse persuaderi patiamur, quandoquidem ipsemet Iesus Christus post resurrectionem, vsus est ad suæ præsentia testimonium & fidem argumento ducto ab eo quòd erat visibilis & palpabilis: argumento planè sophistico futuro, si corpus esse potest verum corpus non visibile nec palpabile. Atque hæc obiter hic dicta sunt, vt eorum ostendamus imperitiam & ineptias à quibus eiusdem incredulitatis atque Thomas arguimur.

Porro quòd ad vulnere illorum stigmata attinet, quum sit dilucidum, tam ex iis quæ superiore historia recitata sunt, tum ex iis quæ deinceps Thomæ Dominus est dicturus, verè illum à resurrectione stigmata illa in suscitato corpore retinuisse, non video equidem hoc loco nos vlla vrgeri necessitate, qua sit confu-

à nobis volun recipi.

Quid sit verè, similiter nobis dicitur dñ de Domini nostri Iesu Christi stigmatibus eius corpori post resurrectionem in-

giendum ad aliquam extraordinariam dispensationem, quemadmodum quum edit ac bibit vnà cum discipulis à resurrectione, aut absurdum esse (saluo tamen aliorum iudicio, quum hic non agiterur quæstio de articulis fidei fundamentalibus) dicere cicatrices illas quæ totidem sunt impressa testimonia victoriæ quam de suis omnibus & nostris hostibus reportauit, non modò nullam deformitatem attulisse corpori Domini glorioso, sed in illo fuisse glorificatas modo & gloriâ nobis ineffabili, immo & Angelis ipsis, quem admodum & reliquam ipsius corpus, quum frustra no dicatur, quod noster Euangelista desumpsit ex Zacharia cap. 12. 10. & ad lateris Domini perfessionē transtulit, fore vt vltimo die videant eum à quibus perforatus est: licet ea perfossio cuius meminit Propheta & conqueritur lôgè aliud quàm illius lanceæ vulnus aspiciat, nempe linguarum blasphemarum aculeos, quibus in cruce pendentem Dominum lancinarunt.

*Horrenda
inter ceteras
blasphemia.*

Quid hic verò de abominâdis & plus quàm detestandis istis hominibus dicturus sum, qui non erubescunt inter suas blasphemias, Domini vulnera exprimere, vulnera, inquam, Domini, ex quibus pretiosus ille Domini sanguis profluxit, quo solo peccata nostra delentur! O ora virulenta! ô impuras linguas! vsque adeò-ne bonum ac patientem esse Dominum vt ista vobis condonet? Sed progrediamur, nam hæc animus meminisse horret, quæ nemo qui verum Christianismi sensum

sum ac gustū habet audire sine horrore potest. Vos verò Magistratus, ad quos tantorum criminum notitia venit, nisi pœnas exigatis flagitiis illis condignas, mementote tamen Deum memorem futurum, ac vobis summum exitium imminere. Moneo, hortor, corā Deo obtestor.

Eia igitur, fratres, vt textum nostram repetamus, spiritualiter & religiosè faciamus, quæ hic Thomas tā absurdè, tāq; irreuerenter dixit. Hæc, inquam, Domini vulnera dies ac noctes meditemur, quæ peccata nostra Iesu Christo magis ac verius inflixerunt & impresserunt quàm ipsorum carnificum manus à quibus cruci affixus est, & quorum liuore sanati sumus Esa. 53. 4. & 5. vt oculis ea fidei intueamur tanquam adhuc stillantia nostræ redemptionis sanguinem: & nominatim latus illud perfossum, è quo tanquam vero vitæ fonte sanguis ille propitiationis, & aqua illa nostri lauacti defluerunt: minimè quidem digitum in illud immissuri, aut manum, sed nos totos immerfuri, tum anima tum corpore, quo toti aspergamur, perfundamur, & imbuamur intrinsecus, vt Patri gratiæ & misericordiæ gratifimus, coram cuius tribunali nemo potest hoc sanguine non aspersus gratiam consequi. I. Petri. 1. 2. Sic, inquam, hæc vulnera sunt consideranda & meditanda, non autem ad cruces ligneas aut lapideas idolomaniam exercendo, collatis in Cruces honoribus qui soli crucifixo debentur.

*Spiritualis
& religiosa
consideratio
vulnerum
Domini nostri
Iesu
Christi Tho-
ma facta op-
posita. &
superstitio-
sis crucifixo-
rum idolo-
latris.*

*Oppositio
maximorū
& indignis-
simorum er-
ratorū Tho-
mæ & cle-
mentia ac
benignitatis
Domini tan-
tò magis ad-
miranda.*

Et hætenus quidem esto dictum de Tho-
ma procul aberrante à recta via, iam superest
vt quanta gratia Dominus sit illum dignatus
consideremus. Primùm igitur octiduum inte-
realapsum fuisse dicitur, in quo diem primum
efficit ille dies quo Iesus Christus apparuerat,
& octauum is quo Thomam alloquutus est,
qua circumstantiâ Thomæ peccata grauior-
ra sunt, & quæ contrà bonitatem & clemen-
tiâ miserentis magnopere commenaâr, sicuti
iam superiùs docuimus, vt illa repeti non o-
pus sit. Itaque nostra historia memorat Iesum
Christum iterum in medio discipulorum ste-
tisse, prorsus inexpectatum, quam ingressus
esset ianuis clausis: & eandem quam antea fe-
cerat, salutem ipsis dixisse: quo facto sic affe-
ctus est is qui reus incredulitatis peragebatur,
vt sponte culpam agnouerit, reipsa conui-
ctus. Nam quam Iesum Christum hoc modo
conspiceret ingressum, qui tamen, vt docui-
mus in historia superiore, nihil detrahebat de
vera essentia & natura veri corporis, sed erat
ipsius Deitatis testimonium euidentissimum:
& ex Domini nostri Iesu Christi sermone co-
gnosceret ipsum licet corpore absentem, ta-
men, vt verū Deum & *καρδιον πάσις*, ipsissima
Thomæ verba scire, minimè dubium est, quin
Dominus etiam illi cum culpæ agnitione in
animum immiserit remedium, nempe agni-
tionem veram Domini, qua primùm reipsa
verum esse Deum agnosceret: (ac longè qui-
dem meliùs quàm quum Petrus omnium no-
mine

mine respondit, Matth. 16. 16. aut quàm illi duo quos in via Dominus offenderat, Luc. 24. 19.) deinde verè suscitatum hominem, quem priùs in mortuorum numero tenebat.

His nobis igitur semper agnoscendum, primùm quod ait Apostolus, nos naturâ nostrâ non esse idoneos ad cogitandum de rebus Diuinis quibus nostræ salutis arcana continetur 2. Cor. 3. 5. Deinde quantus sit, etiam diligentissimorum, stupor, quum in nobis operari Deus incipit: tum, quàm sit necessarius, præsertim verbi Dei ministris, spiritus discretionis ad deuios in rectam viam reducidos, cuius exemplum singulare nobis proponitur 2. Samuel. 12. 2. et si propter circumstantiarum infinitam varietatem certæ quædam regulæ tradi non possint quæ omni tempore, loco & personis conueniant.

Triplex ad monitiono- bis ex his peccatis colligenda.

Verùm miretur forsan aliquis, Dominum permittere discipulo, immo & inuitare ad id quod per incredulitatem & pertinaciam optauerat. Sed facilis responsio, non per se vitiosum & damnandum desiderium tangendi palpandique Dominum (Nam si hoc esset, non prius Dominus vltro suos discipulos ad se tangendum & palpandum inuitasset Luc. 24. 39.) sed in incredulitate fuisse vitium, quam sanaturus Dominus, eò vsque sese dimittit, vt etiã eius quod petierat, illi potestatem faciat, & compellet eum istis verbis, Miser incredule, vide quò me demittam, ne ampliùs dubita de mea resurrectione, en me ipsum, en idem

Quomodo & cur Iesus Christus Thomam inuitarit ad id faciendũ quod illi incredulitas & pertinacia dictauerat.

quod ante fuit corpus: Igitur attentè me cōsidera, & digito ipso lateris mei vulnus diiudica, ne per hoc stet quominus in credentiū numero censearis. Ac proculdubio, licet nimis pudentum sit homines in dubium vocare veritatem eorum quæ Deus ipse pronuntiauit, tamen quanta lenitate & patientia Deum quotidie tolerate opus est eorum qui vel firmissimam fidem habere videtur infirmitatem: vnde sæpe factum legimus in vetere historia vt Dominus sese accommodarit signum aliquod postulāribus promissionum ipsius testimonium, vt Gedeoni Iud. 6. 17. & 36. atque adeò Regi Achazo succensuerit nullum signū flagitanti, Esa. 7. 11. quemadmodum contra dare signa flagitanti nationi quam dicit adulteram & notham recusauit: quæ dissimilitudo non debet esse noua cuiquam. Nam Dominus qui cordium scrutator est, operatur hac in parte prout expedire nouit, in iudicium aut misericordiam, erga eos quibuscum illi negotium est.

Verissimilius est Thomam conspexisse & Dominum confusum fuisse & exclamentur eius vulnere non attigisse.

Hic verò queri potest, an Thomas tum præsentia tum verbis Domini conuictus tamen perrexit, digitum in lateris vulnus, vt inuitabatur, immittere. Aio nullam horum in textu fieri mentionem, deinde Dominū deinceps illi suam incredulitatem exprobantem, quòd credere nolisset ipsum rediuuam nisi ipsemet oculis intuitus, esset nullam facere tactus istius mentionem: vt, meo quidem iudicio, sit verissimilius, Thomam in se confusum & cul-

& culpam agnoscentem, statim exclamasse & veniam deprecatum esse, potius quàm in proposito perrexisse, quod summæ fuisset pertinaciæ testimonium, licet ad id inuitare videretur eum Dominus, non id eum sanè facere iubens, sed potius pudore mouendo suffundens. Verùm enimvero quicquid acciderit, hoc exemplo docemur in quæ præcipitia ferantur, qui sibi nimium indulgent, & quid de sensu nostro naturali possimus expectare, nisi à Spiritu sancto melius erudiatur.

Sequitur apud historiam, Thomam ex tam profundo veterno suscitatum exclamasse, vocésque abruptas edidisse, quibus quo effectū loquutus sit, exprimitur, ac proinde variè quoque suppleri solent. Nam quidam has voces interpretantur, vt exclamationem indefinitam, quæ non in Iesum Christum propriè, sed in Deum in genere feratur, quod ferè contingit repentino casu quopiam deprehensis. Verùm hæc expositio manifesta est huius textus deprauatio, ab Arrianis rectum sensum loquorū, quibus Iesu Christi Deitas probatur peruertentibus excogitata. Manifestum igitur est de Christo propriè Thomam hæc dixisse, seu voces has interpreteremur quasi dixerit, Tu es Dominus meus & Deus meus: siue, O mi Domine, & mi Deus, quam phrasin expressit Græco sermone Apostolus. Thomas igitur Dominum suum agnouit non, minùs verum hominem à resurrectione quàm ante, quum Dominum vocat eodem nomine quo solebāt

Exclamatio Thomæ paucis complectitur quicquid nobis credendum est tam de duabus in Christo naturis, quàm de unitate personæ & officio Iesu Christi aduersas quoslibet hereticos.

cum ante mortem appellare & non aliò. Ioh.
 13.13. At longè deinde ulterius progressus est,
 tanquam verum Deum adorans: vt vno mo-
 mèto Spiritus sanctus in hoc viro mirabili ef-
 ficacia sit operatus, quem de incredulo & tã
 insulsa sentiète de Iesu Christo, quem nõ alio
 quàm mortui hominis habebat, tam eximium
 & peritum reddidit Theologum, vt rota no-
 stræ salutis summa in tres articulos hic rediga-
 tûr, quatuor istis vocibus comprehensos. Vox
 enim illa *Domini*, Iesum Christû non tantûm
 designat & agnoscit verû hominem, sed etiam
 officij ipsius respectu verum illum promissum
 Messiam cui Pater dedit omnem potestatem
 in cœlo & terra, & in suos electos in primis,
 quorum ipse sit caput, etiam secundum suam
 carnem: & hæc quidem Thomas sæpius audi-
 uerat à Domino suo, sed nondû hætenus ani-
 mo perceperat, Iohan. 5.27. Ne verò videatur
 idololatra, talem Dominum agnoscens, assur-
 git ad eius Deitatem, cuius præter tot testimo-
 nia quæ prius non animaduertenterat, duo cer-
 tissima ipsi occurrebãt indicia. Prius quòd ia-
 nuis clausis esset ingressus. Alterum, quod su-
 scitatum ac rediuuium videret propria virtu-
 te, quod facturum ipsum alias ex eo sæpius au-
 dierat. Iohann. 10.18. quæ potentia propria est
 & incommunicabilis vnus veri æterni Dei
 Iehouæ. Rom. 1.4. Itaque in his pauculis voci-
 bus iam habemus quid nobis credendum sit,
 tum de duabus naturis in vnica persona con-
 iunctis, tum de officio Mediatoris & Seruato-
 ris in

ris in vitam æternam. Modus superest quo facti boni fiamus participes, quem iterata vox illa, *Mens* nobis indicat: nempe tantum eorum esse proprium, qui vera & viua fide ipso apprehenso, sicut ipse virtute sancti sui Spiritus se ipsis adiungit, soli possunt cum fiducia clamare, Abba, Pater. Galat. 4.6. in hoc Filio qui non solum est Dominus, sed eorum Dominus: ac non solum Deus, sed ipsorum Deus: qualem beatitatem Propheta prædicat, Psal. 33.12. Beata gens cui Iehoua Deus eius: populus quem elegit in hæreditatem sibi. Hæc itaque breuis & dilucida confessio tanquam fulmine capita percutit omnium hæreticorum, aberrantium ab illa fide & confessione, quæ personam & officium Filij Dei solius nostri Liberatoris agnoscit & profitetur.

Iterum igitur aio, Dominum hic ratum experientia fecisse tritum illud ac verissimum de Deo dictum. Exiguo momento multa Deum operari: vnde nostræ segnitiei & stuporis nimium frequentis merito pudere nos oportet, ac veluti stimulari & pudore suffundi. Verum tamē Thomam oportuit magno suo commodo cæsurae alicui subiici, ne nimium efferretur, sicut conspicuum est ex Domini respõso, cui grata & accepta fuit hæc confessio, certiorémque fecit discipulum illi eòsque esse condonatum culpam, vt de incredulo & æterna maledictione digno, beatus factus sit, minimè quidem vlla tam subitæ mutationis vel confessionis merito, sed quoniam credidit, & h. c.

*Cur Christi
stus tantæ
benignitati
admiscuerit
quandam
reprehensio
nem.*

fide suum Dominum & Deum amplexus est. Censuram autem adiicit Dominus, nimium in dubitando fuisse pertinacem, quem oportuerat credere, licet oculis propriis non fuisset illum intuitus: quādo quidem prater ceterorū, à quibus conspectus fuerat, testimonium, memoria ipsum oportuerat reperere quæ toties tum illi tum reliquis inculcauerat, de sua tertio die futura resurrectione: à quibus Domini verbis ipsum & alios prorsus pendere decuerat. Et hanc quidem censuram & paternam reprehensionem verisimile est non in vnus tantum Thomæ gratiam additam à Domino fuisse, sed ceteros etiam discipulos in illius partem venire voluisse.

Iesu Christi humanitas est verè naturalis, cum omnibus eius proprietatibus essentialibus: sed tam fructus qui ad nos inde redit, quā modus eum percipiendi est omnino spiritalis.

Quæ deinceps sequuntur admodum necessariam doctrinam continent, quibus docemur nostræ salutis mysterium ita niti hac vera humanitate Iesu Christi, in qua peccata nostra tulit supra lignum, & cuius oblatione reconciliamur: vt tamen omnis fructus quem ex ea percipimus sit spiritalis & cœlestis, ac modus etiam per quem fimus illius participes. Nam hac redemptione deducimur in cœlum, & ad felicitatem illam spiritualem & æternam solis Dei filiis promissam tum corpore tum anima possidendam. Modus autem quo ad eam peruenitur, consistit quidem in verbi prædicatione externa quæ fit ore hominū, & in auditorum aures fertur, sicut reliquæ voces sensibus hominum explicandis, & fatendum est aduersus Phariseos illos Anabaptistas & Libertinos,

bertinos, & istius farinae homines minimè separandam esse Spiritus Dei virtutè ab hoc verbo externo, in iis in quibus ipsi visum est operari: licet etiam extraordinariè possit scientiã ac fidem quibusdam infundere, sicuti cum discipulis egit die Pentecostes, ac deinceps cum Paulo, & aliis quibus voluit: sed tamen Apostolicum illud stat immotum, nempe fidem, esse ex auditu, & auditum per prædicationem verbi Dei. Quoniam verò naturâ cæcas habemus intellectus aures, quæque dicuntur nobis inutilia sunt nisi primùm intelligantur, & in eius usum, cui dicuntur, cedant: ac neutrum fieri potest nisi sola Creatoris virtute, dantis nobis aures ad audiendum, & illuminantis oculos nostri intellectus, ac formantis in nobis per veram fidè applicationè huius Euangelij bene intellecti, Act. 16. 14. Ephes. 1. 18. sequitur totum hunc modum esse spiritualè, siue nos homines simplici verbo Euangelij alloquãtur, siue Sacramentorum accedat administratio: quorum exteriori administrationi, non minus quàm pronuntiationi verbi Euangelij quicunque vim ullam tribuunt virtutis illius spiritualis & vni Deo propriæ, à qua profus pendet, detestandæ idololatriæ & magiæ rei sunt. Itaque quò Dominus discipulorum suorum & reliquorum fidelium vsque ad secundum suum aduentum cogitationem auerrat à præsentia corporis sui essentialis in terris (è quibus erat breui supra cælos omnes ascensurus, quibus contineatur vsque ad vltimum diem,

Act. 3. 21.) docet eos qui licet suis oculis eum non viderint, crediderint tamen in ipsum, discipulorum, & in primis Thomae, incredulitatem non imitantes, fore beatos, & hac in parte maiore laude dignos quam qui non crediderint in ipsum nisi oculis conspexerint, quod ipse Dominus Petrus agnouit. 1. Petr. 1. 8. Quem errorem discipulorum Iesus Christus ut emendaret diserte & mature premonuerat discipulos expedire ipsis ut corpore ab ipsis abiret. Iohann. 16. 7. & Apostolus, minime quidem negaturus aut transformaturus humanitatem Iesu Christi, sed ut raram faceret quod dixi superius (nempe rectam eius cognitionem & apprehensionem spiritualem esse, nostrisque sensibus hac in parte non esse instrumenta illius) dicit, etiam si Iesum Christum nouerimus secundum carnem (id est, visus sit & cognitus ad tempus ut sensibus videtur & cognoscuntur homines) non tamen nouimus amplius secundum carnem, id est vlla sensuum apprehensione. 2. Corinth. 15. 16. Neque verò pugnant ista cum iis quae Iesus Christus dicit Luc. 10. 23. suos alloquutus discipulos, nempe beatos ipsorum oculos qui viderent quae videbant. Iesus enim Christus his verbis comparationem instituit suae manifestationis in carne, cum tempore Prophetarum, qui sub figuris tantum & umbris Legalibus eum erant intuiti & eminus conspicati, Hebr. 11. 13. Praeterea sic discipulos allocutus non simpliciter inhaeret oculorum visioni sensuali, quae parum profuit exterius tantum illum conspicientibus

cientibus, sed gratiam coniungit qua Deus discipulos afficiebat, ut oculis exterius intuerentur ipsum, & interius eundem auditu no- uissent oculis fidei, quibus datū erat eius ver- ba percipere, sicut ipse loquitur. Luc. 8 10.

Iraque meritò possumus hic cæcitatē eorū deplorare, qui hanc Iesu Christi sententiā in mediū adferunt, ut sese & alios in errore cōfir- mēt cōmentitiæ illius realis præsentiaē corpo- ris essentialis Iesu Christi in terris, alij quidē in suis hostiis per Transsubstantiationem: alij in pane & vino sacrosanctæ Cœnæ per Con- substantiationem; atque hi, si Deo placet, in- credulitatem eandem nobis cum Thoma ex- probrant; nimium peruersè & impudenter nos calumniati. Nam; Dei gratia, nullus est in Christianorum symbolo fidei articulus quem non ut verissimum admittamus, et si ni- hil eorum quæ credimus in oculos vnquā in- currerit. Ac proinde meritò sumus in eorum numero confendi quos Iesus Christus beatos pronuntiat, ut qui crediderimus quod non vi- dimus. Verùm poscimus à Transsubstantiato- ribus & Consubstantiatoribus ut doceant nos istis vocibus, Credendi quod non videris, ho- minibus licere quidlibet cōminisci, cui sit ad- hibēda fides tanquam vnicæ Dei veritati: aut priusquam incredulitatis nos condemnent, ostendant Iesum Christum præditum esse ve- ro corpore, eoque tamen, quod neque in a- spectū cadere, neque manibus cōtrectari pos- sit, aut vlla corporis dimensione circūscripti,

*Falsò hic lo-
cus adfertur
ad confir-
manda som-
nia Trans-
substantiato-
rum & Cœn-
substantia-
tionem.*

& in cœlos ascendere perinde esse atque ex ex visibili factum esse inuisibilem: ac è cœlis ultimo die reuerti, idem esse atque ex inuisibili fieri visibilem: denique Iesum Christū habere corpus non corpus: & vt vno verbo dicā, pro Christianis oportet nos in miseros illos Euty-chianos transformari, qui confundunt proprietates essentialis duarum naturarum: atque adeo sensu communi priuatos, duas contradictorias simul & in eodem subiecto veras facientes: quod tā in vera Theologia, suis principiis nixa, falsum est, quàm in communi ratione, & omnibus humanis scientiis.

Vfus generalis totius superioris historiae.

Denique vt hanc historiam concludamus, hinc quidem agnoscamus quàm sit misera nostra natura vel in ipsis regenitis: & quò vsque prolabamur dum nobis ipsis indulgemus, vt de incredulis pertinaces euadamus, nostræque perditionis instrumenta, nisi miraculosè pereuntibus Deus opem ferat. Inde verò consideremus quàm magna sit & quàm infinita patiētia & misericordia Dei nostri & veri Patris, oues aberrantes & se fugientes requirētis, & nunquam nisi repertis, & in gregem reductis quiescentis. Sed quò tantæ beneficentiæ fiamus participes, supplices eum precemur, vt eius simplici verbo fiamus dociles, liberè peccata confitentis & bonitatem eius magnificè prædicantes & extollentes, ac denique amplectamur vera viuæque fide hūc articulū resurrectionis Domini, à qua nostra salus depēdet, ac pleam tandem fruitionem corpo-
re &

te & anima, eorum quæ Deus nobis credendi sperandique gratiã fecit expectemus. Amen.

HOMILIA DECIMA OCTAVA.

Ioh. 20.

30. *Multa verò alia signa edidit Iesus in discipulorum suorum conspectu, quæ non sunt scripta in hoc libro.*

31. *Hæc autem scripta sunt, ut credatis Iesum esse Christum Filium Dei, & ut credentes, vitam habeatis per nomen eius.*

Cap. 21.

1. *Postea patefecit se rursus Iesus discipulis ad mare Tiberiadis, patefecit autem sic.*

2. *Erant simul Simon Petrus & Thomas qui dicitur Didymus, & Nathanael qui erat ex Caperna Galilea, & filij Zebedæi, aliq̃ue ex discipulis eius duo.*

3. *Dicit eis Simon Petrus, A beo piscatum. Dicunt ei, Inus & nos tecum, Profecti sunt, & ascenderunt in nauigiũ statim, & illa nocte nihil ceperunt.*

4. *Mane autem iam exorto stetit Iesus ad litus: non tamen cognouerunt discipuli Iesum esse.*

5. *Dicit igitur eis Iesus, Pueri, nunquid obsonij habetis? Responderunt ei, Non.*

6. *At ille dicit eis, Iacite rete in dexteram nauigij partem, & inuenietis. Fecerunt ergo, & non amplius valebant illud trahere præ multitudinem piscium.*

E. ij.

7. Dicit ergo discipulus ille quem diligebat Iesus, Petro, Dominus est. Simon ergo Petrus quum audisset Dominum esse, amiculum succinxit (erat enim nudus) & abiicit se in mare.

8. Alij verò discipuli nauigio venerunt (non enim longè aberant à terra, sed circiter cubitis ducentis) trahentes rete [plenum] piscium.

9. Vt autem descenderunt in terram, vident prunas positas, & piscem impositum, & panem.

10. Dicit eis Iesus, Adferre ex piscibus quos modo cœpistis.

11. Ascendit Simon Petrus, & traxit rete in terram plenum magnis piscibus, centum quinquaginta tribus: & quum tot essent non est fissum rete.

12. Dicit eis Iesus, Venite, prandete. Nullus autem discipulorum audebat eum interrogare, Tu quis es? quum scirent Dominum esse.

13. Venit ergo Iesus, & accepit panem, & dat eis, & piscem similiter.

14. Hac iam tertia vice patefecit sese Iesus discipulis suis, quum resurrexisset à mortuis.

Cur Dominus toties
& tam expressè dome-
sticus suis
discipulis
apparuerit,

ACTENVS Euangelistæ nobis recitarūt quomodo Iesus Christus eodem suæ resurrectionis die, & iterū octiduo post, discipulis suis videndū & agnoscendam se præbuerit, tum vndecim illis præcipuè, tum præter eos aliquot aliis ex quo primo die vsque ad vltimum eius ascensum in cælos triginta octo interfluxerunt dies. Act. 1. 3. quorum spatio minimè dubitandum est quin sese multis

multis conspiciendum præbuerit, & variis locis, quemadmodum Apostolus testatur. I. Cor. 15. 5. 6. & 7. quæ apparitiones quum non sint sigillatim ab Euangelistis præscriptæ, quemadmodum superiores, & quæ proximè sequitur, noster Euangelista hic duos illos priores versiculos contextus quem explicandum legimus, interiecit, ut qui de aliis apparitionibus mentionem audirét fieri, quàm de iis quæ scriptis erant mandatæ, minimè putarent fuisse confictas. Sin quærat aliquis, cur igitur sequentem recitare, & quidem pluribus voluerit: aio propter quasdam insignes circumstantias factum id esse, quæ maximè propriæ fuerunt Apostolati, sicut deinceps visuri sumus. Adde fuisse tertiam, quæ si non omnibus illis duodecim, saltem eorum parti maximè contigit, ut quos oporteret maximè præ reliquis de Domini resurrectione certiores fieri, quam toti mundo patefacere, & persuadere, non tantùm ex aliorum audita narratione, sed cuius ipsi testes essent oculati.

Verisimile fit etiam apparitionem illâ, quæ sequenti capite continentur, fuisse velut ultimam, & ascensionis ipsius diei proximam: & interim Euangelistam ostendere voluisse nobis finem & usum omnium præcedentium manifestationum, quæ in vrbe Hierusalem contingerat, quarum hæc postrema fuit finis & clausula: atque etiam veluti conclusio totius historiarum eorum quæ Iesus Christus dixit & fecit in hoc mundo, in illū diem vsque quò à nobis

*Cur hæc conclusio-
nem Euan-
gelistæ su-
perioribus manifesta-
tionibus sub-
iecerit.*

hinc in cœlos abiit. Et hoc quidem nominatim monitum volui, ad prophanorum quorundam hominum audaciam arguendâ, quos non puduit scribere hos duos versiculos in Euangelistæ contextum irrepsisse, aut hoc loco transpositos, qui sub finem sequentis capituli melius inferi posse videantur.

*Quæ signa
coniuncta
sunt à
Iu Chri-
sto cum his
apparitioni-
bus.*

Ut autem ad nostri contextus expositionem reuertamur, Euangelista non dixit simpliciter Dominum alias multoties discipulis apparuisse, sed alia multa signa edidisse in discipulorum suorum conspectu: quod meo quidem iudicio, multi perperam exposuerunt, quasi Dominus, quum Thomam est alloquutus, tunc alia multa extraordinariè fecisset præter ingressum illum ianuis clausis, quòdque Thomam sic alloquutus, ostenderat non opus esse sibi quopiam ex quo disceret, quid se absente homines dicerent, cogitarent, ac facerent, verum certè diuinitatis testimonium, quod noster Euangelista diligenter obseruauit, iam inde ab ipso tempore primi miraculi, Iohan. 2.24. fuisse animaduersum à Nathanaële. Iohan. 1.49. & 50. Hec igitur potius ad alias apparitiones, quæ, ut diximus, spatio dierum illorum triginta octo contigerunt, referenda sunt, & aliorum etiam quam vndecim discipulorum respectu. Phraus autem illa loquendi docemur Domino in illis suis apparitionibus non fuisse propositum simpliciter docere suam animam iterum hac resurrectione coaluisse cum hoc ipso corpore quod crucifixum & sepultum fuerat

fuerat: sed etiam monere discipulos minimè se redituum esse rursus cum ipsis in terris victurum vt antea: sed cœlorum possessionem accepturum, ibique vitam longè ab hac terrestri diuersam, cœlestem nimirum & æternam victurum, licet in quadragesimum vsque diem integram ac plenam eius possessionem reiecerit, & hoc ipsorum infirmitati concesserit, vt cum ipsis ederet ac biberet. Quamobrem cùm his apparitionibus semper addidit testimonia tam suæ Deitatis quàm nouarum qualitarum eius vitæ, cuius per resurrectionem erat possessionem adeptus: veluti cùm ipsis tam repetè apparuit, itidèmsque disparuit: quum tenuit ipsorum oculos, vt ex facie non agnouerint, & cætera id genus, quæ noster Euangelista voce illa signorum designauit.

Quò referenda sunt quæ noster addit Euangelista nempe fructus & vsus articuli resurrectionis Domini satis comprobatæ, tam præcedentibus apparitionibus, quàm ea quæ sequenti capite describitur: & tribus capitibus ea comprehendimus. Primum, vt Iesum illum credamus esse Messiam & Christum promissam in Lege & Prophetis: quod verum non esset, nisi propter nostras offensas esset mortuus, & suscitatus propter iustificationem nostri, Rom. 4.25. Alterum, esse ipsum verum Dei Filium, & verum Deum, vt verus homo est, quod hæc historia clarè patefecit, præter ea quæ tota vita sua dixerat & fecerat. Tertiū horum omnium finem esse, vt reipsa solus sit & agnoscat verus Ie-

*Summa fructus
qui quæritur
ex resurrectione
colliguntur.*

sus, id est vnicus Seruator omnium in ipso cre-
dentiom, & nullus alius, nec in totum, nec ex
parte.

Et horum quidem Euangelistæ verba satis,
perspicuam fidem faciunt, ac proinde vel so-
lus hic locus plurimum valet ad refellenda
quæcunque spiritus erroris potuit ac poterit
vnquam aduersus veram Deitatem dogmata
fingere, vel contra veram vnionem duarum
naturarum in vnica persona, vel contra offi-
cium huius vnici nostri Mediatoris aut Re-
demptoris: à quibus hæresibus vrinam Deus
nos vnà cum tota sua Ecclesia semper, hoc præ-
sertim corruptissimo seculo, defendat & as-
serat.

*Falsissima
& impu-
dentissima
applicatio
huius histo-
riæ ad pri-
matum Ro-
manum.*

Accedamus ad sequentem historiam, cuius
partes duæ sunt, vna eorum quæ ante cibum,
altera eorum quæ post cibum contigerunt,
quarum vtramque noster Euangelista copio-
sè persecutus est habita ratione circumstantia-
rum omniū, tum temporis, tum loci, tum per-
sonarū, tum singulorū dictorū factorūque:
quorum omniū idem est finis atque superio-
rum in genere: sed nominatim, quædam conti-
nēt propria & specialia duobus ex illo nume-
ro duodenorum discipulis, Petro & Iohanni,
dilecto discipulo, quod ex ipsa contextus se-
rie satis est cōspicuum: at non ex opinione fal-
sissima eorum qui sibi & aliis persuaserunt sua
somnia, putà Christum, quemadmodū in prio-
re illa superiore apparitione, absente Thoma,
suos Apostolos instituerat, sic hac tertia ma-
nifesta-

nifestatione generalem & vniuersalem in terris vicarium ordinasse, qui suo nomine totam Ecclesiam regeret & administraret, perpetua successione, quorū primus Petrus electus sit, ex promissione Petro facta. Matth. 16. 18. cū illi clauēs Regni cælorum se daturū, suamque Ecclesiam super ipsum ædificaturum, pollicetur. O impudens mendacium! totique historiæ Euangelicæ & Actorum Apostolicorum tam contrarium, vt non indigeat vlla refutatione, nisi spiritus erroris vis & efficacia sic paulatim inualuisset, vt pedetentim huic substrato fundamento sedem illā abominationis superstruxerit. Sed ista pluribus persequendi locus erit cōmodior, in huius historiæ parte secūda.

Vt dicamus igitur de priore parte, primū occurrit quædam difficultas, quam alibi iam attigimus & explicuimus, quid nimirum impulerit discipulos ad eundem in Galilæā, contra Domini mandatum, quum primò ipsis apparuisset, Luc. 24. 49. quo iuebantur manere Hierosolymis, donec induti fuissent virtute ex alto: quod demum die Pentecostes impletum est. Respondimus vocem illam Manendi idem significare atque domicilium & habitationem habere, non autem certo cuidam loco sic adhærere vt ne mouere inde te vsquam possis. Ac proculdubio statim perfecto illo in Galilæam itinere, manifestatione Domini quæ hic recensetur, discipuli Hierosolyman confestim redierunt, vt facilè colligitur ex iis quæ Luc. 24. 50. memorantur. Ve-

*Quomodo
et qua oc-
cassione hi
discipuli su-
sciperint il-
lud iter in
Galilæam,
quum tamē
Hierosoly-
mis manere
iussi essent.*

rum tamen urgente quopiam negotio septem hi discipuli videntur ad hoc iter suscipiendum impulsī. Quòd verò saltem ex isto numero quinque discipulorum quatuor erant Galilæa oriundi, Simon Petrus, duo filij Zebedæi & Natanaël Iohann. 1.44. Matth. 4.18. & 21. & statim atque venerunt in Galilæam piscari cœperunt, facile colligitur discipulos Hierosolymis quadam penuriâ laborâtes, hos vel propter priuata negotia, vel ab aliis missos (qui secundum Domini mandatum Hierosolymis manebant) in patriam excurrisse, sibi victum aut necessaria quæsituros. Quamobrè non leui iniuria grauentur hos discipulos, qui existimarent ipsos oblitos Legationis illius cuius à Domino munus acceperant, (iam tum etiam ipsis data sui Spiritus abundantia, rantisper dum expectant reliquorum implementationem) Apostolatui renuntiasse ad pristinam artem reuersuros: futura illa discessione valde contraria illi animi non temerariæ sed sanctissimæ alacritati, qua vocatè ipsos Dominum erant sequuti, & deinceps perrexerât, quam ob rem etiam à Domino laudantur, Matth. 19.27. & 28. quum præsertim capto Domino sic diffugissent, Matth. 26.56. vt nihilominus omnes in vnum coacti sint ac coierint in vrbe Hierusalem, sicut in historiâ primi diei Dominicæ resurrectionis audiuius.

*Quomodo
quòd Deo
dabimus of
ficiam, sit*

Quod verò hi discipuli rebus suis consuluerunt ad piscationem reuersi, nihil præter officium ipsos fecisse dicimus, eo quo diximus modo.

do. Primùm enim istud in genere dici potest ac debet, Euangelio non aboleri officia œconomica graduum societatis humanæ: sed contrà eò vsque confirmari vt doceat mutuum officium omnium in familia graduum, & dicatur ij deteriores infidelibus, & fidem abnegasse, si qui domesticis non prouident, 1. Tim. 5. 8. Verùm hæc adiicienda, Dominum ostendere modum qui sit adhibendus in huius domesticæ rei cura: is autem positus est in paucis istis vocibus, Quærite primùm regnum Dei, & cætera omnia vobis adiicientur. Nam si ab istis factum erit initium, (contrà quàm solet vulgus hominum) prospera omnia futura sunt, quòd zelo gloriæ Dei duce, vera sapientia regatur omnes cogitationes & actiones eorum qui ad hunc scopum collimant, à quo fecerint initium, & in quo pede indefesso perrexerint. Ex qua scientia discitur, quid cuique facto sit opus, quum primum illud caput, quod officiū nos docet erga Deum pulchrè conuenit cum secundo, quod ad officium erga homines spectat. Contrà, quid agendum istis inter se tam malè cõsistentibus, vt alterū alteri cedere sit necesse. Sic Abrahamus quum Deo parère & in patria remanere nõ posset, patria sua & reliquis omnibus posthabitis ducem Dominū secutus est. Et ne remotiora exempla quæramus, quum nec Andreas, nec Petrus, nec filij Zebedæi possent Iesum Christum, vt iuebantur sequi, & artem suam simul exercere, illam vt Christum sequerentur abiecerunt: sic

proximis officij debiti regula in cuiusque vocatione: duobus istis inter se coherentibus. Nam alioqui vel tantillum discrepantibus vt Deus offendatur, cessat omnis mutui officij obligatio.

Matthæus telonium reliquit: quam ipse deinceps Dominus omnibus ipsum secuturis regulam præscripsit. Matth. 19. 29. & quidè expressis verbis, Luc. 9. 62. quod ipsemet suo docuerat exemplo, inde ab ætatis anno duodecimo, Luc. 2. 49. & deinceps, ex quo directè munus suum exequi cœpit. Luc. 2. 4. & iterum respondens iis à quibus interpellabatur & dicentibus illum quærì à patre & fratribus. Matth. 12. 46. 58. Hic verò quo à Satanæ fraudibus nobis caueamus, sæpè maxima vita regentis obtentu virtutum, duo sunt nobis præcipuè consideranda. Primùm, vt alterum alteri cedat ob causam sanctam, iustam & necessariam. Alterum vt bono & recto fundamento nixa conscientia cedamus iis quibus cedimus: qua in re Iesu Christi & Apostolorum ipsius exēplar nobis proponamus imitandū, quo nullū aut hac in re aut in vlla alia tutius habere vel expetere possumus ac debemus. Itaque Iesus Christus dum adueniret tempus quo totus incumbere debebat in susceptum à se officium Mediatoris inter Deum & homines, mansit cum matre sancta Virgine, & Iosepho, qui pater eius habebatur ab ignatis mysterij nostræ salutis, & erat ipsis subiectus, Luc. 2. 51. etsi maturè præmonitos voluit, non fore hunc illius statum diuturnum. Et hoc ipsum eis reipsa confirmavit, à primo miraculo quod edidit in Cana Galilææ: à quo tempore non destitit obambulare, velut abiecta omni matris & omnium aliarum istiusmodi rerū cura. Act. 10. 37. & 38. quū
non

non habeat, inquit, Filius hominis vllum locū vbi caput inclinet, id est proprium in quo maneat domicilium. Luc. 9. 58. quod nimirum vtrumque simul, vt antea, non posset officium implere.

Nihilominus tamē patet ex historia, Iesum Christum, quem falsò sibi patronum vendicāt, Mendici illi Monachi fratres, certū quoddā habuisse domicilium, primū Nazarethę, deinde verò Capernaumi. Matth. 4. 13. vbi minime dubium est quin eius curā habuerit, cuius ne in agone quidem horrendæ mortis memoriam deposuit. Matth. 19. 26. Quapropter quod Dominus dicit apud Lucam 14. 26. de odio habendis patre vel matre, vxore, liberis, fratribus & sororibus, vitæque propria propter ipsum, non simpliciter intelligenda sunt, quasi odio habēdi sint quos Deus & sensus communis nos amare iubent, nisi deteriores esse volumus infidelibus. 1. Timoth. 5. Verū his dictis exprimitur, officio nostræ vocationis erga Deum oportere quælibet alia officia quibus alij aliis deuincimur, atque ad eò nobis ipsis naturaliter, lōgè postponi, & quidem huc vsque vt parui faciamus sine vlla exceptione, quæcunque nos à Dei cultu possunt auertere: quo nomine tantopere laudatū Leui legimus, vt etiam sacerdotium adeptus sit, Exod. 33. 29. quod figurata locutione Dominus significat, Matth. 16. 23. & Apostolus explicat perspicuè & dilucidè. 1. Cor. 7. 29. & 31. Sic domestici Domini discipuli statim à prima vo-

*Quomodo
intelligen-
dum Domi-
ni manda-
tum de pa-
tre, matre,
vxore, libe-
ris ad se-
quendum
Dominum,
relinquen-
dis.*

catione familias reliquerunt: & quasi non habentes fuerunt: nec enim manere domi poterant, & eum à quo vocabantur continuò sectari. Neque verò tamen dubitandum est, quin ij qui patrem aut matrem, aut familiam habebant, semper testati sint, quatum fieri potuit ac debuit, sic tamen ut ne Christi vnquam ab oculis, ut ita dicam, recederent, Iesum Christum non abolere mutua officia, quæ natura ipsa dicitur, & Lex ipsa Mosaica prescribent, quam sua traditione Pharisei peruertebant. Marc. 7. 11. & 12. Ita verò se rem habere vel ex eo patet, quòd Apostoli fungentes officio; cui omnia, ut par erat postponebant, uxores etiam suas circumducerent. Quid si dixerimus hos discipulos oblatam occasionem arripientes, ac prouidentes quid sibi legatione illa muneris Dominus imposuisset (etià nondum planè commissum sibi munus intelligebant) hoc iter suscepisse familias inuisuros, & illis prouisuros, nihil absurdum, nihilque non valde verisimile dixerimus. Quid igitur istud factum habet commune cum Vocis Monasticis, & Medicorum illorum ordine, qui non quidem ut apes illæ mellificæ, sed ut mulsæ liguriunt & heluantur pinguisima quæque & omnia suo contactu fœdant, nec tamen erubescunt impuram illam & otiosam vitam suam, vitam Apostolicam nominare? Nam quòd ad eos qui concionantur, præterquam quòd verè sunt attracti Baalam, ut eos Prophetæ vocant, à quo ad munus istud, nisi à spiritu confusionis vocati sunt?

sunt? An enim ignorant, veteres Monachos, hodiernis dissimillimos, pro Laicis & priuatis hominibus habitos fuisse, atque adeò monachum manibus non laborantem fuisse profure habitum?

Sed præter superiora illa Christianis omnibus communia, quatenus quemque Christianum oportet res omnes secundum suam vocationem, officio quod Deo debet postponere, notandum istud diligenter hic Apostolos dici piscatum rediisse, quod fortasse parum conueniens eorum muneri videri possit, etsi non ea mente ut in posterum piscatoriam artem exercerent. Ac sanè si quis Ecclesiasticus, ut nostri Catholici Romani loquuntur, hodie manibus suis opus aliquod mechanicum exercuerit, magnam admiserit piaculum, etiã ab Officialibus puniendum. Et, ut quod res est fatear, adeò quidam pingue aqualiculum & propeso sexqui pede extantem habent, ut non opus sit eos laborare. At longè maius piaculum fuerit, quo vel totus orbis concutiat, si fortè contingeret eum, qui euectus est in tam sublimem dignitatis gradum, euentura DD. Petri & Pauli successione, faceret quod hic Petrum, propter allatas à nobis superius rationes, fecisse legimus: multò magis si sequeretur exemplum Apostoli in medio sanctissimi & laboriosissimi sui Apostolatus cursu, victum sibi & quibusdam qui cum ipso erant manibus paratis. Act. 18.3. & 20.34.

Quorum hæc verò dicat aliquis? Annon

*Quousque
& quomodo
labor
manuum
& sacrosan-
ctum mini-
sterium non
simpliciter
inter se pu-
gnant.*

*Coelitus
obiectum*

*biu sponde
tur.*

enim oportet vocationum esse distinctionem? qui seruiunt altari, de altari viuere? sacrosanctum ministerium esse in honore & pretio? Paucis ad hæc omnia respōdeo, munus administrandi Verbum Domini naturâ suâ & subiecti respectu quâu lōgissimè differre ab huius mundi negotiis: quamobrem etiam Dominus noster rogatus eriscundæ familiæ iudex esse recusauit, Luc. 12. 14. ac de terrenis Dominationibus loquens, non modò illas distinxit, sed etiam aliter quàm sub Lege separauit. Matth. 20. 25. Adde munus istud tã onerosum esse, vt strenuissimus & gnauissimus quisque, multis tamen parasangis ab eo, vt illud obeat distet, licet omnibus huius vitæ negotiis vacuus. Admitto cum Apostolo spiritualium sementem facientes, posse nihilo inferiore iure metere carnalia, quàm mercedem postulare mercenarij. 1. Cor. 9. 11. Agnosco Domino deberi in sancto suorum maximè fidelium seruatorum ministerio maiorem reuerentiam quàm vlli terreno Regi vel Principi à subditis debeat, ex ipsius Domini verbis. Matth. 10. 40. teste etiam horrenda illa vindicta qua Prophetæ quondam vltus est cōtemptum, 2. Reg. 2. 23. Hæc, inquam, omnia, lubens admitto, & aio eos qui inexcusanda malitia & ingratitude, miseros Pastores in eam necessitatem adigūt, vt manu sibi victum quærāt, indignos esse nomine Christianorum: & multò magis eos qui Dominum in sacrosancto suorum seruatorum ministerio contemnunt. Absit tamē inde concludam

eludam, laborem vel ingenij, vel manuum, cū
 ministerio proflus non posse conuenire, mo-
 dō non is sit labor quō à ministerij exercitio
 ministri auertantur, aut illius laboris cui in-
 cumbitur naturā aut indiscretionē, aut alio
 quolibet affectu sacrosancto ministerio con-
 trario. Nam contrā Pastorem in has angustias
 redactum, & à ministerio nō recedentem, aīo
 laude summa dignissimum. Itidem dico posse
 quempiam legitimè vocari ad sacrosanctum
 ministerium, aut ab arte mechanica, aut ab of-
 ficina, aut ab aratro, sicut olim Elizæus. i. Reg.
 19. 19. aut sicut Amos ille bubulcus, & agrestes
 ficus colligens. Quod tamen sic dictū putate,
 vt quum res bene sunt cōstitutæ, literatos ho-
 mines & eruditos, & aliūde bono testimonio
 ornatos illis præferri posse ac debere, tāquam
 magis idoneos nemo dubitet. At quum ordo
 in manifestam confusionem trāsformatus est;
 sicuti Domini temporibus cōtigit, quum ab-
 iectos illos piscatores elegit, & tabernaculo-
 rum opificem ad mundi totius superbiam de-
 bellandam: ac ij qui Architectorum & ædifi-
 cantium titulo gloriantur præfracti sunt, &
 domus Domini destructores sunt, quis Do-
 minum impeditet quominus eligat quos li-
 bebic, & hominum vilissimos & abiectis-
 simos quosque, ad superbiam mundi de-
 primendam & confundendam, mittat? i. Co-
 rinth. i. vers. 26? Nam, quum sic ipsi visum
 est, mulieres elegit quibus homines pudore
 suffunderentur, & mirabilia in medio populi

sui operaretur, teste Debora. Iud. 4. 5. & Holda. 2. Reg. 22. 14. Benedictus verò Dominus Deus noster, qui nostris temporibus in multis regionibus & regnis idem effecit, per multos fidissimos & excellētissimos seruos suos, quos nemo, nisi immeritò, spiritu alio quàm Dei ductos fuisse dixerit: vt non propterea tamen liceat vlli sacrosanctum ordinem, ex Dei verbo institutum de vocationibus & mediis ordinariis violare.

Nemo magis superius dictorū reus quàm Catholicī Romanī qui nobis eadē obiciunt.

Contra, quānam, obsecro, magis impudenter abutuntur obiectionibus hæctenus allatis quàm qui non erubescunt eas nobis opponere. Nam si vocationem spiritualem oportet distingui à dominationibus & occupationibus temporariis, ne cum iis misceantur, vnde fit vt boni isti Pastores abusi munerum spiritualiū obtentu ad inuadēdas Dominationes & Principatus huius mundi, sola spiritualitatis huius nomina & laruam retinuerint, vt temporalē potestatem, Regibus ac Principibus ereptam sibi reseruent? Quā fit quòd ipsis intolerandum videtur, vllum de Ecclesiasticorum cœtu, quem vocant, mechanicam vllam artem exercere, & tamen ambiunt primos gradus dominationum terrenarum, & iisdem honoribus coli volunt? Et quo iure cultum altaris iactitant, quem maxima pars illorum ignorat, ac de quo nunquam cogitauit? & cuius etiam maximam partem eorum pudet? Quo iure de altari Domini gloriantur, quod in altare Damasi transformarunt? Nam Christianorum altare

altare ministerij respectu pulpitem est veritas. Honorem verò sacro ministerio debitum quòd attinet, præterquàm quòd propriè consistit in eo, vt fideles sese tum verbis tum re ipsa ex animo præbeant morigeros iis quæ à fidelibus Domini seruis eius nomine proponuntur, deinde in externa quadam reuerentia & honore, què meritò sibi vendicat tam sanctū & eximiū munus in quo Dei Filius repræsentatur, proh dolor! nōne tristi & infauita experiētia doctose esse nos oportet maius in excessu quàm in defectu esse periculum? Et hoc saltē decebat ex ipsius Petri exemplo. Act. 10. 25. & 26. Reuerendissimos illos didicisse, & monstrū illud in primis, quod crepidam suam maximis quibúsque Imperatoribus osculandam porrigere non erubescit, vino scortationum inebriatis, donec Deus meliorem illis mentē reddiderit.

Sed ad historiam reuertamur, in qua dicuntur hi omnes, inuitante Petro, piscationi operam dedisse, & ita quidem vt quum totam noctem laborassent, nihil tamen cœperint: quæ fuit ad sequens miraculum præparatio, quo Dominus voluit hanc apparitionem insigniorem esse: sicut etiam eo quòd paratum prandium tam extraordinario modo repererunt: tum quòd rete non scissum est, licet plenum cētum quinquaginta tribus magnis piscibus: ex quibus eruenda sunt nobis plurima capita doctrinæ & consolationis, omissis allegoriis quas nullo fundamento quidam hic innu-

rum horum piscium somniarunt.

*Extraordi-
naria pis-
catione Ie-
sus Chri-
stus suam
Deitatem
probanit.*

Primum igitur consideremus hoc miracu-
lo Dominum testatum fecisse nō modò mor-
tem de sua potentia nihil detraxisse, vt iam
contrà ingrederetur in possessionem summæ
illius potentiaë & dominationis quam in cœ-
lo & in terra, exuta infirmitate carnis, adeptus
est. Nam iubente Domino rete ipsos in dextrâ
nauigij partem iacere, virtute Domini pisces
in rete delapsi sunt morem ei gerentes, quæ
diuina Iesu Christi virtus simili miraculo iam
antea facta fuerat conspicua. Luc. 5. 4. & 8.

*Non fortui-
tò labitur
præda in
venatorum
cassis.*

Hinc verò discendum nobis in genere, licet
Dominus homini in animalia terrena domi-
nationem permiserit, quam auctoritatem Do-
minus à diluio renouauit & ampliauit, facta
homini potestate illis in victum vtendi. Gen.
9. 2. & 3. sibi tamen primo Deum eorum pro-
prietatem reseruasse: deinde summam rerum
omnium creaturarum dispositionem, quarum
ne minima quidē in terram decidit sine Crea-
toris speciali voluntate & decreto. Matth. 10.
29. Non igitur tenere aut fortuitò, sed singu-
lari Dei bonitate & liberalitate præda cadit in
venatoris casses: quod pulchrè Iacobus didi-
cerat, qui à patre interrogatus, quānam ita re-
pentè inuenisset quod ipse venationem arbi-
trabatur, Iehoua Deus tuus, inquit, fecit vt mi-
lli occurreret. Genes. 27. 20. Idem Petro quo-
que ad didrachma persoluendum, ex Domini
mandato contigerat. Matth. 17. 27.

*Quanti-
tas*

Quotiescunque contingit igitur onustas
mensas

mēſas bonis Dei rebus creatis nos intueri, ſaltem cōſiderare tunc nos oporteret, aues in aëre volantes, piſces in aquis natantes, tot animalia in terris repentia, nec in forum, nec in manus noſtras, nec in menſas fortuitò venire: ſed nobis liberali manu Dei noſtri concedi & immitti. Quæ cōſideratio doceret nos etiam earundem uſum rectum in omni ſobrietate cum gratiarum actione: ſicuti contrà parum de hac liberalitate & donatoris egregia volūrate cogitantes dona illa ſic in ſeipſis retinēt, & ſenſus omnes occupant, vt rectus eorum uſus in deſtandum abuſum & condemnacionem vertatur, Deo tandem illam ingraticudinem vindicante,

*fructus ex
hac doctri-
na ſit nobis
colligendus.*

Multò magis quum de Dei donis ſpiritualibus & cœleſtibus agitur, quis aliande ſibi cōtingere gloriabitur quàm ſingulari & ſpeciali Dei liberalitate, omnium bonorum auctore & donatore. Iacob. 1. 17. diſtributore, 1. Cor. 12. 11. & direttore? Philip. 2. 13. Et huc quidem maximè Dominus hoc miraculo reſpexit, quo diſcipulis per hanc ſimilitudinem piſcium piſcationis repræſentauit, quantum in hominum piſcatione, quam erat ipſis pollicitus. Marc. 1. 17. promouerent.

*Dominus
factis ſuis
Apoſtoliſ
hominum
piſcatori-
bus de pi-
ſcium piſca-
toribus, no-
bis in hoc
miraculo
repreſen-
tat verum
exemplar
Eccleſiæ
Chriſtiane.*

Dominus itaque de piſcatoribus olim piſcium factis hominū piſcatoribus in hoc miraculo expreſſit verum exēplar Eccleſiæ Chriſtiane ex huius mundi lacu vniuerſo colligendæ ipſorum reti, verbi inquam adminiſtratione mox ipſis committēda. En igitur coram

*Allegorica
generalis
expoſitio
huius mira-
culi.*

ipsummet auctorem & magistrum totius huius piscationis: en operarios præcipuos quibus primum & potissimum vsus est: en denique pisces hac piscatione collectos & ab aliis segregatos qui in hoc lacu sorbēt iniquitatem vt aquam. Iob. 15. 16. id est, credentiū coagmentationum, quæ tres partes vna copulatę faciūt corpus illud mysticum, cuius vnicum caput est Christus, suis omnibus membris dans vitam & motum, in quibus alij quidem ductores sunt, alij sinunt se duci, quæ quidem ad nostram ædificationem hic nobis distinctè consideranda sunt.

Observationes de Domino prout variè apparuit.

Hic vnus itaque Magister & Dominus, aliquandiu versatus in hoc lacu, & verus piscator, qui alios omnes piscatores piscatus est, adueniente tempore quo ex hoc lacu recessurus erat in altum illud & firmum folium, apparuit in hac manifestatione non supra lacum in lacu, vt alias Mat. 14. 25. sed ad littus, representans, vt dixi, thronum illum pacatum & supra cælos omnes euectum, ad quem portum tendunt piscatores, in quo cum is quos erunt piscari placida quies fruantur. Itaq; summus hic piscator & Magister ostensurus se ab illis recedere, minimè quidem ipsos deserturum, sed contrà, quemadmodum ex solo gratuito Patris decreto descenderat in mundum, quo tempore minimè omnium expectabatur, ita cælitus gubernaturum & rectorum, tam ipsos piscatores quàm quos ipsi piscarentur: & quidē ita coactos & cōseruatos in exiguo & imbelli

ret

reti in specie, tuiturum in mediis huius lacus tempestatibus & procellis, & ad optatū portum tandem deducturum, in quo paratum ab ipso solo prandium nanciscantur, sicuti præmonuerat Iohan. 14. 2. & 3. & Patrem rogauerat. Iohan. 17. 24. quorum omnium causa vnica ipsius eadem infinita & gratuita bonitas. Quibus autem instrumentis ista perficiuntur? Exteriore verbi sui sono, & interna sua virtute & efficacia diuina, qua piscatores hos de ipso tunc non cogitantes excitauit & afflauit: quemadmodum quum orbem terrarum Euāgelicæ tubæ clangore percelluit, missis vndiquaque piscatoribus istis, verè tantum abfuit vt ab hominibus expectaretur, vt contrà præcipui inter discipulos maximè fluctuarent, Luc. 24. 21. & familiarissimis vix tum eius reditus tum hoc omne mysteriū persuaderi poterit.

De piscatoribus verò notandum, primùm hic illos nobis exhiberi terrena qualitate piscatorum piscium, vt alia cœlestis nobis significetur piscatorum hominum ad salutem. Obseruandum deinde cœtum istum, qui septem hominum fuit, quorum quatuor ex Apostolorum erant numero qui spiritualis ædificij sub illo capite architecti erant futuri: tres reliqui ex discipulorum aliorum, Dominum voluisse nobis velut antè oculos ponere duos ordines operatorum, quorum opera erat in hoc opere suo promouendo deinceps vsurus: suscitatis ex numero reliquorū suorum discipulorū

Observationes allegorice de piscatoribus.

iis qui Apostolis sese adiunxerant, tum vt ma-
 teriam præpararent, cuius rei habemus exem-
 pla. Act. 8. 4. 5. & 14. & 11. 19. & 20. 21. tum vt ab-
 solueret quæ Apostoli non poterant eodẽ te-
 nore perficere: ad quod opus vsi sunt iis ma-
 ximè qui se comitabantur, veluti Timotheo
 1. Tim. 1. 3. & Tit. 1. 5. & aliis quos D. Lucas no-
 minat Euangelistas, Act. 11. 8. & Apostolus E-
 phes. 4. 11. & ita distinctè solent Euangelistæ vo-
 cari. Tertio notanda hic electio Domini, tam
 quatuor illorum ex vndecim familiarium di-
 scipulorum numero, qui totum Apostolorum
 cœtum repræsentarent, quàm trium aliorum
 qui Euangelistas: nempe inter Apostolos pri-
 mum tres illos eosdem quos suæ transfigura-
 tionis in monte testes elegerat. Matth. 17. 1. & a-
 gonis extremi sub horâ qua captus est, Matth.
 26. 37. & quos nominatim coram aliis Apосто-
 lis commendarat, Petrum putà Matth. 16. 18. &
 duos Zebedæi filios Marc. 3. 17. quorum alte-
 rum amore speciali cõplexus est, alterũ verò,
 Iacobũ nempe, dignatus est ea gratia, vt cœtus
 illius sui primitias oblationis esse voluerit.
 Act. 12. 2. Quibus hic Thomã adici Dominũ
 voluisse sit verisimile, ne prior eius culpa eius-
 dẽ Apostolatui præiudiciũ adferret; sicut ean-
 dem ob causam, vt in hac historia videbimus,
 Dominus Petrum in pristinum statũ restituit,
 tribus cõfessionibus totidem abnegationibus
 oppositis. Tres verò reliquos quòd attinet, no-
 bis satis sit Nathanaelem, qui solus ex tribus
 illis nominatur, etsi non fuit ex illorum duo-
 decim

decim domesticorum numero, testimonia retulisse omnium hominum excellentissimū, Iohan. I. 47. Hic verò cauēdus nobis astus Saranæ, de quo paulò post dicturi sumus, quasi hæc donorum inæqualitas, gradum aliquem superiorem aut inferiorem constitueret in yno & eodem æquali Apostolatu, aut Evangelistæ functione, à qua cogitatione fidelissimi Dei serui procul fuerunt remoti, memoria repetentes doctrinam sui Magistri, Luc. 22. 25. vel ipsa Petri doctrina teste, à quo spiritum mendacem præueniente Domini Ecclesia maturè de hac ipsa re præmonita est. I. Pet. 5. 3.

Quarto loco notandum, istos pisces nō habere singulos singulas naues, sed in vna & eadem omnes nauis fuisse, non eodem tamen omnes loco: ac non habere singulos suū proprium rete, sed vnicum, quod quisque iacit suo loco, tum in iaciendo tum in extrahendo mutuo consensu. Istis igitur aio nobis repræsentari vnitatem tam Ecclesiæ (licet ex variis membris collectæ) quàm Apostolatus; & Evangelicæ doctrinæ, sicut vnus Deus est, vnus Christus, vna fides & vnum baptisma. Cæterū apparitio hæc tā subita & inopinata eius qui totius huius operis initium est, tum efficientis causæ respectu, tum formæ exterioris & interioris, tum materiæ, tum denique omnium istorū finis, monere debuit hos pisces maximum esse discrimen inter Apostolatum, & munera quæ vitæ huius propria sunt, quorum aut plerunque labor inanis est & irritus, aut

*Omnes hi
piscatores
sunt in vna
& eadem
nauis, &
vnum rete
iaciunt &
extrahunt
vno consen-
su.*

saltem similis est auræ statim euanescentis: ac
 proinde prorsus hanc piscatoriam abiiciendâ,
 vt alteri toti vacarét seridò magis quàm haec-
 nus, quandoquidem præter id quod iam erant
 experiri & fassi in prima professione, Luc. 22.
 36. ipsis suis oculis intuebantur hoc miracu-
 lo, Dominum tãtopere ipsorû obediētiz be-
 nedixisse, cõcessa tam extraordinaria piscium
 captura, quæ sanè non ab ipsarum iudustria,
 nõ à labore processerat, sed ab eius vnus gra-
 tia, cuius mandato rete proiecerant, cum hac
 conditione, *Et inuenietis.* Hoc ipsum prodesse
 debuit ipsis, & sine dubio valde profuit in A-
 postolatus exercendo munere quod nõ ex sue
 voluntatis arbitrio dispensarent, quasi Domi-
 nus magnis illis & tam excellentibus promissis.
 Iohan. 20. 21. & 23. absolutam illis potesta-
 rem tribuisset: & probaturus esset quicquid i-
 psi probauissent: sed contrà præterquã quodd
 ipsis commissi muneris executionem prorsus
 oportuit pendere & regi ab huius summi Ma-
 gistri voluntate verbo eius expresso, priuatis
 etiam admonitionibus, quum sic ipsi videretur,
 regeretur, quibus sine exceptione morem
 gererent, cuiusmodi specialia multa nobis e-
 xēpla proponuntur. Act. 13. 2. & 16. 6. & 9. & 21.
 13. Præterea miraculo illo sunt edocti, & nos
 hodie docemur, quæ vera sit obedientia, nē-
 pe quæ in vnicum Domini præceptum fertur,
 perspicuum id quidē & probè intellectum: ac
 deinceps conuenientiam inseparabilem inter
 Domini mādaturum & huius retis iactum. Inde
 vicissim

vicissim discendum nobis quantum discrepet tam vera obedientia fidelium, à vanis & stultis deuotionibus, quàm veri Pastores, (in quorum rete qui dilabatur felicissimi sunt) à falsis, quorum rete lethale cane peius & angue fugiendum est.

De piscibus verò coactis in istud rete, si bruta hæc animalcula, quæ sola Dei ipsis incognita prouidentia impulit in istud rete, ex Dei uoluntate ceciderunt, quid iis fiet quibus hæc gratiã Deus concessit, nõ tantum vt ratione & intelligentia præditi sint, sed aures etiam habeant ad eum audiendam & cognoscendum à quo in hoc rete conuocantur & cõcluduntur, minime quidem in piscatorum usus, qui captos à se pisces consumunt ac deuorant, sed ad verã vitam, vnã cum piscatoribus, adducendi, ab huius mundi sordibus separati, vt Dominus pari similitudine torum istud adumbrat. Mat. 13.48.49. & 50. & sicuti sunt intelligenda quæ de puro frumento in aream Domini colligendo scripta sunt, Matth. 3.12? Annõ igitur ipsos tantò promptiores & dociliores esse decet, vt veluti faciant impetum in ipsum, Matth. 11.12. siquidem qui vitam in eo profundit, reperit? Matth. 10.38. Verum parũ est istis piscibus rete subiisse, nisi in eo permaneant, donec ad littus trahantur: quæ constantia quum grauiter oppugnetur eorum trepidatione qui resiliunt, hostium potentiam cõferentes cum viribus admodum exiguis, aut potiùs nullis horum ita miserè conclusorum piscium, confugiendum

Observationes allegorice de piscibus.

nobis est ad eius inuictam Omnipotentiam, qui piscatoribus & piscibus eam valde clare & perspicue pollicetur, qui capi se sinunt ab eo aduersus quem nullus dolus, nec vis vlla, quidquam potest: quum expressè pollicitus sit qui est ipsa veritas, se nullum foras eiectionum eorū quos Pater ipsi dedit, Iohā. 6 37. qui nimirum ita sunt cum veris credētibus, vt sint ex eorum numero, ac proinde in hac fidelium coagmentatione manent. 1. Iohan. 2. 19.

*Temerariū
Petri ingenium mutatum est à
Domino in
zelum ardentissimū
ad suos
etiam confirmandos.*

Cæterum quedam peculiaria sunt huius historię capita non leuiter prætereunda. Nam Petrus quidem vt consuetam hic alacritatem & promptitudinem erga socios ostēdit, quòd auctor ipsis huius piscationis fuerit, idem etiā præstitit in illa priore hominum piscatione, quum die Pentecostes tam intrepidè sermonem aggressus est inter $\sigma\omega\omega\alpha\pi\epsilon\sigma\omicron\lambda\gamma\epsilon\varsigma$, Act. 2. 14. non ambitione sanè, sed quòd Dominus immutato naturali eius impetu temerario, Mar. 16. 22. & Luc. 22. 33. & 9. 33. in feruentissimum zelum & singularem constantiam & magnanimitatem, etiā ipsius ad reliquos discipulos cōfirmandos opera voluit vti, Luc. 32. 24. Hic idem ardor eum impulit, sicut aliàs nonnunquam, Matth. 14. 29. vt sancta quadam impatientia præuenire socios dum studet in lacum se proiecerit, natando ad Dominum accursurus, quum non sit verisimile, si vt aliàs super aquas ambulasset, id Euangelistā silentio fuisse præteriturum. Præterea notandum eū fuisse veluti primum & præcipuum in extrahendo

rete

rete ex aquis quod ex II. versu colligi posse videtur.

Esto igitur, Petrus agnosceatur singularibus donis à Domino præditus præ reliquis Apostolis, quem etiã ipsi, teste tota Lucæ historia Apostolica, plurimi fecerunt, & honore debito coluerunt. Quin etiam admittamus actionibus Ecclesiasticis illũ sæpè præfuisse, & eadem administrasse. Nam reuera in omnibus consultationibus, ad vitandam *αὐτοκρατορίαν*, oportet aliquem præire qui rem ordiatur & cõcludat, & in Domo Dei præsertim ordine fieri omnia par est. I. Cor. 14. 40. At non omnis ordo gradus est: nec propterea vnquam reperias Deum Petrum in socios vllam aut habuisse, aut sibi arrogasse, auctoritatem, quorum vnus fuit communis & indiuisus Apostolatus, tantum abest vt speciali ratione Iesu Christi vicarius, fuerit præ aliis, aut vniuersalis Ecclesiæ caput quod sine blasphemia dici non potest, detestanda potiùs quàm refutanda.

Verùm, vt Petrus ardentior in exequendo, non tamen in agnoscendo magistro fuit acutior. Nam discipulus dilectus Petrũ prior admonuit: qua in re conspicimus dona sua Deũ cuique, prout ipsi libuerit, admetiri, I. Cor. 12. quo loco Paulus hãc materiam pluribus persequitur: rectam vsum docet tum huius vniuersalitatũ, tum inæqualitatũ, quemadmodũ etiam Ephes. 4. 11. & 12. & 16. quo nimirũ quũ huius corporis Ecclesiæ, cuius Iesus Christus est vnicum caput singula peculiarem suam

Dona Dei singularia in Petro ex singulari Deibonitate nihil habent commune cum falsissimã & blasphemã de dominatione, quæ illi tribuitur.

Necessaria est donorum Dei inæqualitas ad totius corporis augmentũ. Sed singulis membris nõ statim in ordine magnæ reuolũ inuehitur confusio.

functionem habeant, & mutuas operas omnia propter hanc diuersitatem & inæqualitatem requirant, vsus etiam & fructus in huius corporis vsum & incrementum. At quum hic ordo sanctissimus pedetentim tam miserè deformatus sit, minimè mirum est si miserum istud corpus monstruosum & informe à capite ad calces, effectum, à natia & vera sua forma dignosci non potest. Nihilominus tamen Dominus istius corporis lacera membra semper conseruauit, donec diuina virtute paulatim coalescant, vt passim aliquod iam istius vnionis sentiamus effectum, prout operariorū suorū laboribus benedicit, vt verus iā eius vultus incipiat iis apparere, quos huius sæculi princeps nō prorsus excaecauit, sicut Paulus loquitur, 2. Cor. 4. 3. & 4. tantisper dum pergat Dominus pro immensa sua misericordia suum inimicum oris sui Spiritu prorsus conficere, 2. Thess. 2. 8.

*Cur agnitū
Dominum
discipuli nō
ausi sunt vl-
tro compellere.
Et
quousque
nobis imi-
tandus hic
timor inter-
rogandi Do-
minū quum
sefe nobis
offert.*

Quædam porrò superest in hoc textu nobis difficultas, cur nimirum quum non eò vsque discipulorū oculi retinerentur à Domino quin ab ipsis agnosceretur, nō tamen ausi sint eum interrogare. Sed quum disertis verbis Euangelista dicat, illos seruisse esse Dominum, satis apertè nos docet discipulos, minimè dubitantes quin sciret Dominus se ab illis agnosci, & tamen se ab illo non audirent compellari, retētos fuisse Magistri reuerentia, ne sermonē ipsi priores ordirentur: quum tamen sit extra omne dubium Dominum tādē apertè & planè se illis

illis patefecisse, ac eosdem docuisse & pro more confirmasse: licet non quæcunque Iesus Christus dixit fecitue scriptis tradita sint ab Evangelista, cuiusrei deinceps rationem reddit. Nihilominus tamen, quâdoquidem nostra fides est ex auditu, & auditus præsupponit doctrinam, siue nos prior Dominus alloquatur, siue mentem iniiciat illum interrogandi, ex horum discipulorum silêtio duo nobis extrema fugienda discamus. Nam hinc quidem diligêter est nobis cauenda, in salutis nostræ negotio, negligentia, aut in indignitate & insufficientia desperatio, quin diligentiam adhibeamus in fide nostra confirmanda, diligenti rerum credendarum inquisitione, quòd facilius ad nostræ salutis portum appellamus. Quemadmodum enim nemo satis potest virium suarû naturaliû impotentiam agnoscere: sic contrâ sperâda sunt omnia nobis ab eo à quo sumus cõditi vt ipsum agnoscamus, colamus & veneremur: cui sancta etiam importunitas grata est, Luc. 18. 5. & 7. quum vt ait Dominus, violêti regnum cœlorum rapiant. Matth. 11. 12. & hoc quidem nobis adumbravit illa Iacobi cû Angelo lucta, Genes. 32. 26. & Mosis oratio, Exod. 32. 10. & 32. quemadmodum etiam pulsantibus aperiturum se pollicetur. Inde verò Dominus omnes immundos & pollutos suæ domus limine arcet, pollutos, inquam, exterioribus pollutionibus Lege interdictis. Quâtò magis igitur hypocritas? superbos & suis imaginariis meritis inflatos? prophanos & contem-

ptores aduersus quos iam dicta sententia est horrenda, Psal. 30. Inter duo extrema media est sancta audacia, gratuitis Domini nixa vobis, & blandis inuitationibus, Venite ad me omnes qui fatigati estis & onerati, & ego faciam vt quiescatis, Matth. 12. 28. Inuoca me in die tribulationis, & eruam te, Psal. 50. 15. Petite & dabitur vobis, pulsate & aperietur, Luc. 11, 19. & similibus tota passim Scriptura, modò cor illud contritum adferamus, Psal. 51. 19. & Abrahama dictam imitemur, Gen. 28. 18. quod nos etiam edocet totus egregius ille Psal. 95. illius vnus nixi merito in quo solo grati sumus: Ephes. 1. 6. Denique demittenda & deicienda capita. si volumus extolli, & in inferos vsque descendendum, si cupimus in caelos vsque euehi. Quicumque verò sic preparatus os Domini interrogabit, vbi nos ille alloquitur; nempe in sacrosancto suo verbo quod in Ecclesia proponitur, nunquam responso vacuus abiit.

*Conclusio
principiorum
fructuum
quos ex hac
historia nos
par est percipere.*

Denique vt hunc locum absoluam, hæc historia nobis à Dei Filio relinquitur iustar thesauri inæstimabilis, non tantum ex quo hauriamus tertium quoddam testimonium resurrectionis ipsius & virtutis expressius quàm superiora omnia: sed ex quo discamus vnde sacrosanctum ministerium pèdeat: quomodo qui ad id vocati sunt, sese gerere debeant, mutuas operas cõferentes: quomodo Dominus tam piscatores quàm piscandi rationem & piscatos tueatur ac regat, quò confugiamus omnes.

omnes ad hoc rete, extra quod nulla est salus: cæteris hominibus in huius mundi aquarum gurgitibus & voraginibus sese mergentibus, & in vltimum exitium ruentibus: ac simus in eorum piscium numero de quibus in hâc sententiâ Dominus alibi loquitur, Matth. 13. 47. quum non concludantur in hoc rete vt præda fiant ac deuorentur, instar ciborum corruptibilium huius mundi: sed contrâ vt piscatores cum piscibus offerantur illi qui semel seipso, id est beatitate & felicitate, quam ipse nobis solus acquisiuit, tum piscatores ipsos, tum etiam pisces pascet, quod alia talætorum similitudine declaratur, Matth. 18. & longè clariùs in similitudine sementis collectionis, Matth. 13. 8. & 23. Vtinam verò Deus nobis hâc gratiam concedat, quibus Dei Filius iterum veluti renascens datus est, eruris ex tam immensa & profunda idololatriæ & superstitionis abyfso, datis etiam nobis tam peritis piscatoribus, à quibus ex tā variis nationibus collecti sumus, veluti nostris oculis intuemur, vt in eius Ecclesiam confugientes sub sanctæ ipsius tutelæ prouidentia, tandem ad beatam illam diem perueniamus, in qua simul omnes tam piscatores quàm capti hac piscatione pisces Domini & Magistri nostri æternæ gloriæ coheredes fiamus. Amen.

HOMILIA DE CIMANONA.

Ioh. 21.

15. *Quum ergo prandissent, dicit Simoni Petro Iesus, Simon, fili Iona, diligis me plus quàm hi? Dicit ei, Certè, Domine, tu nosti quòd amem te. Dicit Pasce agnos meos.*

16. *Dicit ei rursum secundo, Simon, fili Iona, diligis me? Ait illi, Certè, Domine, tu nosti quòd amem te. Dicit ei, Pasce oves meas.*

17. *Dicit ei tertio, Simon, fili Iona, amas me? Tristitia fuit affectus Petrus, quòd tertio dixisset ipsi, Amas me. Dixit q̄ ei, Domine, tu omnia nosti, tu nosti quòd amem te. Dicit ei Iesus, Pasce oves meas.*

*Quàm reli-
quis omni-
bus functio-
nibus sit o-
nerosus sa-
cro sancti
ministerij
munus, &
quanto stu-
dio suos di-
scipulos Do-
minus insti-
tuerit.*

ATENTE nobis humanæ vitæ munia & functiones omnes considerantibus, & earum cum sacro sancto ministerio Euangelij collationem instituentibus apparebit, hanc tantò illis onerosiorem & ponderosiorē quantum libra est vncia ponderosior: siue consideremus eam in se, quatenus statum conscientiaē respicit & vitæ cœlestis, quum reliquæ res humanas & caducas ac fluxas tractent: siue eos quibuscum est ipsi negotiū cōtumaces & refractarios Euāgelicæ doctrinæ, Rom. 8. 7. & 2. Cor. 3. 5. siue Satanæ futores ac machinationes occultas, speciatim aduersus
eos

eos qui ad eius opera dissoluenda & eius imperium euertendum missi sunt, siue malignū animum & desperatā rabiem satellitū, quibus huius mundi Princeps abutitur: siue denique perpendamus quid ferat Domini præceptum, Renuntiandi sibi ipsi, quæ propria Christianorum est conditio, & qua in re decet istos operarios aliis exemplo præire. Non abs re igitur Dominus, quum penè per quadriennium eos erudiuisset, quorum opera volebat uti, velut architectorum in ponēdis fundamentis huius ædificij. 1. Cor. 3. 10. se tam studiosè illis à sua resurrectione patefecit, & priuatim de rebus ad functionem suam pertinētibus instituit, sicut, ex superioribus historiis didicimus, & in ea nominatim quam in manibus habemus, cuius quum prior pars sit à nobis exposita, ad alteram transeamus. Hoc autē ab illa priore differt ista posterior, quòd hæc sit propria & peculiaris Petro, licet singulos ex ea fructum percipere necesse sit: quum propterea Dominus hæc omnia dici ac fieri non priuatim & in occulto, sed palàm, videntibus & audientibus sex aliis testibus, fideliter rem totam reliquis narraturis voluerit. En autem huius occasionem:

Vidimus in historia passionis Domini, Petrum, qui tantum sibi virium arrogabat, tam abiecti animi fuisse ut terrena abnegatione Dominum negaret, ancillarum & famulorum voce perterritus, ad execrationem vsque: corde tamen aliud sentiente: ut lapsus sit infirmi-

*Applicatio
huius doctrinae
ad Petri personam.*

rate non odio, nec apostasia à Domino priùs apud se meditata: vidimus etiã à grauiore lapsu renocatũ à Domino, statim excessisse domo Caiaphæ & amarè stetit: seque cæteris discipulis adiunxisse: restatũque etiam inter reliquos discipulos se nihil minùs quàm Dominum obliuioni tradidisse, quem ipse Dominus etiam pristinæ Apostolatus dignitati restituit. Ex quibus liquidò constat, veram eius pœnitentiam fuisse Domino gratam & acceptam, ac proinde coram Deo deletum eius lapsum, licet grauissimum, sit nobis conspicuũ.

*Iesu Christi
scopus in
hac histo-
ria non fuit
eligendi Pa-
pam, & to-
tius Ecclesię
Christiana
caput, sed
suum Apo-
stolatum
vidintegrã-
di.*

Non immeritò miretur igitur quispiã, quĩnam Dominus, quum nũquam parcat ex parte tantũ, sed peccata pœnitentiam agẽtium dicatur in maris profundum proiicere, ne vnquam veniant in eius cõspectum Miche. 7.19: iam vulnus istud refricare velle videatur. Idcirco spiritus mendacis conductitia mancipia libenter persuaserint, Dominum vti priùs Apostolatum instituerat cap. 20.21. nunc etiam in hac manifestatione in D. Petri persona (veluti ratum facitenẽ quod erat ipsi pollicitus,) Matth. 16.18. Petrum instituisse & declarasse Apostolum suum & vicarium in vniuersam terrarum orbem. Ad quorum argumenta singula, quæ sibi ex hac historia vñ sunt eruere, paulò post respondebimus. Notãdum interim ex interrogationibus quibus discipulum suũ Dominus cõpellat, vel omnium oculis perspicuè subiici, quemadmodum veteres interpretes hæc in re nobiscũ consentiunt Domini-

(scopum)

scopum fuisse, quum discipuli sui præ cæteris omnibus opera vellet uti, eundem in pristinum statum redintegrare: & suâ diuina prudentia rem istam sic administrasse, ut tres illæ abiurationes recte sint tribus expressis solennibus & publicis confessionibus: minimè quidem quasi non prius illi condonato lapsu, sed quò Petrus ipse in obeûdo suo munere triplici quadam redintegrationis forma confirmatior esset, & discipuli, totaque etiam Ecclesia, lapsum illum sic rectum intelligeret. ut in posterum nõ exprobareret, nec de eius vocatione vel doctrina dubitaret, aut notam vllam ei inureret. Quibus ut par est positis, iam ad nostri contextus expositionem accedamus, & quomodo ad hunc omnia scopum referantur, demonstremus.

Dominus igitur post cibum prior ipse Petrum vltro compellauit, ut ab eius sola & unica bonitate fauorem hunc esse profectum norimus, tam primæ vocationis discipuli, quam eorum omnium quæ deinceps illâ secuta sunt: nisi fortè dicatur, Petrû bene vsum priore gratia, Dominum ad secundam ipsi cõferendam inuitasse: quod nobis libèter persuaserint, qui docent bona regeneratorum opera esse meritoria cõtinuationis aut ampliatiõis fauoris Dei: cui, saltè in hoc exẽplo, opinioni nullus locus est. Ac proculdubio verû istud reperitur in nemine: minimè quidẽ quòd Dominus nõ augeat dona sua in iis qui prioribus fideliter vtuntur. Mat. 25. 23. sed quòd hoc augmentũ

*Sola Dei
gratia est
initium, me-
dium & fi-
nis salutis
electorum.*

ab eadem gratia gratuita promanet, non autē ab vllō cuiuslibet bene operantis merito, vel ipsa teste Ecclesia, Psal. 44. 4. & 115. 5.

*Exemplar
perfectissi-
mum eius
cura quam
pastores o-
portet gere-
re suarum
omnium, & ma-
ximè aberrā-
tium, duo ta-
mē extrema
fugientes.*

Eodem exemplo docemur etiam, fidos Dei seruos exemplū solius veri pastoris in hoc sacrosancto ministerio imitatos, oportere tanta cura & studio deuias oues in viā reducere (immo etiam quorū deplorata esse videtur salus) vt primū, si fieri potest, lapsus eorum praeueniāt: quōd ipse Dominus Petri lapsum praeueniēs docuit. Mat. 26, 34. & quale pastoris officium describitur, Ezech. 33. 8. Quo si nihil promouerint, nō tamen desinant aberrantē insequi, donec inuentā, si fieri potest, & in humeros iniectā, in gregē reducāt. Ideo dicebat Apostolus ille fidelis, Quis offenditur quin ego vrar? 2. Cor. 11. 29. At hic extrema duo cauēda, Nā vt quidam aded sunt seueri ac tetrici vt miferos peccatores statim in inferos detrudant: contra quidam aded sunt mites ac faciles vt quā scalpere & fricare scabiē oportebat, palpent & mulceant. Sin quærat aliquis, quis hic modus adhibendus, aio duo hic maximè requiri ad huius medicinæ temperamentum, morbi nimirum veram notitiam, vt nec minor quàm sit efficiatur, nec aded grauis vt eū æger immedicabilē existimet. Deinde cognoscendus laborantis status, ne videatur empiricorum similes, eandem omnibus medicinam propinantiū, aut sutorū cuiuslibet pedi eundem calceū aptantiū. Quamobrē singularis à Pastoribus diligentia & cura requiritur, & talis cū
ouibus

ouibus cōmunicatio, vt omnes ex nomine cognoscant, quantū fieri potest ac debet. Ioh. 10. 3. Ad quod officiū faciendū, nemo satis ardentē potest à Domino spiritū discretionis petere. 1. Cor. 12. 10. ne sacrosanctū ministeriū iudicio nostro leui vel seueriori subiiciamus: sed ingenium nostrum contrā subiiciamus & accommodemus ad ædificationem singulorum, siue consolemur, siue corripiamus.

In hunc vsū sacrarum historiarū accurata lectio est necessaria, inter quas hæc in primis ostendit non admittendos in Ecclesiæ administrationem eos qui peccatis omnibus vnā priuatam admonitionem sufficere volunt, abutentes Domini verbis de priuatis & occultis lapsibus, Matth. 18. 35. nullum discrimen constituentēs inter publica peccata cum offendiculo Ecclesiæ, & priuatos lapsus: nec inter admonitiones pastorales & Ecclesiasticas, id est quæ fiunt cum cognitione & iudicio seniorum in cœtu, quem hodie vocant, Consistoriali. Scimus enim quid contrā Paulus statuerit, 1. Timoth. 5. 20. & quod in hoc ipso Petro exemplum statuerit, Galat. 2. 11. & 14. Porro si discipulum suum, cuius culpa fuerat tam momentanea, quique tam multis modis suam pœnitentiam testatus erat, Dominus tamen iterum examini subiecit, & eò adduxit, vt contraria peccato confessione condemnaret, & quidem in tali cœtu, quo quæso fundamento offendiculorum plenam vitam agentes de censuris Ecclesiasticis con-

*Eorum qui
qualibet
peccata pri
uatim repre
hendi vel
lent.*

quererentur, quum ne cogitauerint quidem de culpæ suæ agnitione? Quin etiam quibus hanc Deus gratiam concessit, vt serio peccatorum sensu afficiantur, & omnibus effectis suam illam *μετάνοιαν* testentur (si verè & ex animò cupiunt offendiculum suum aboleri & in ædificationem eorum quos offenderint immutari, immò totius Ecclesiæ) magnopere falluntur, & in seiplos peccant, nisi patiantur secum agi, quemadmodum Dominum hic egisse cum suo discipulo videmus, vt Deo sua laus vbique tribuatur.

Nunquam obliuisci debemus peccatorum, quoniam Deus ipse est obliuiscens.

En igitur quomodo hic se cum insigni moderatione Dominus gesserit (qui nobis proponitur in te simili tanquam exemplar perfectissimum) ita Simonem alloquutus, Simon, fili Ionæ, diligis me plus quam isti? Et hoc quidem non ignorans quærit, sed sui discipuli conscientiam, & moderatè tamen vellicaturus: omnino Petro sibi in memoriam reuocante, vltimis illis vocibus admonito, quã temerè & parùm circumspèctè verba illa profudisset, Matth. 26. 33. *Etiã si omnes offenderint in te, ego non offendar.* Attamen iam hic lapsus illi condonatus erat. Hinc itaque discamus singulis momentis Deum orare vt nostros lapsus omnino tradat obliuioni. Verùm quum ex memoria nostra tã facilè effluant eius erga nos beneficia, sanè opus est nobis aures ab ipso vellicari, immo stimulis admotis nos excitari, vt eorum memoriã recolamus, atque adeò vt refricet iam obductas cicatrices: nos

verò

verò vicissim oportet exemplum imitatos magnorum illorum Dei seruorum, putà Danie-
 lis, Dan. 9. 5. & nostri Apostoli 1. Timoth. 1. 13.
 & 15. & 1. Corinth. 15. 9. nunquam peccatorum
 licet condonatorum obliuisci: quo fiet vt tum
 in tanto beneficio agnoscendo simus diligen-
 tiores, tum in cauendo magis solliciti ne rur-
 sum in eadem præcipites feramur. Quoniam
 verò plerunque secus facimus, sciendum à Deo
 nos magnam gratiam consequi, quum eorum
 quæ obliuioni tradideramus memoriam refri-
 cat, siue percussa intus tantum nostra consci-
 tia: siue per alios, qualescunque sint, & quocum-
 que tandem affectu ducantur admonita. Tan-
 tum abest igitur vt nobis recalcitrandum sit,
 vt contra Deo gloriam dare nos oporteat, Pe-
 tri exemplum sequutos, & gratias agere quod
 non patiatur nos veterno sopitos interire,
 licet plerunque per quos excitamur, parum
 sint de nostra vel salute vel consolatione sol-
 liciti, tantum abest vt occasionem habea-
 mus conquerendi, quum per eos admonemur
 quibus animarum nostrarum cura commissa
 est. Quod verò quidam patiuntur quidem scal-
 pro suorum vulnerum cicatrices scalpi, sed
 secundam manum ac multò minus tertiam
 ferre possunt, delicatulos istos velim ex Do-
 mino sic cum vno ex dilectissimis ipsis disci-
 pulis agere discere, quid hic sibi faciendum sit.
 Tum enim dicitur quidem Petrus apud se
 contristatus, sed non aduersus Magistrum
 suum exacerbatus. Quamobrem tristitia

illa nihil aliud fuit, nisi ægrotudo quædam animi, quòd tum Domino, tum suis condiscipulis nimis magnum argumentum præbisset ter illum interrogandi, priùs quàm verbis eius acquiesceret: vt hic inter præcipuos fructus ipsius Resipiscentiæ non immeritò sit numerandus, tantùm abest vt noxium illi fuerit istud tertio repetitum examen.

*Exemplum
modi qui est
adhibendus
in peniten-
tiam agen-
tium exami-
ne.*

Vicissim verò considerandus nobis in hoc examine modus què Dominus adhibuit, nullis additis ad discipuli pœnitentis responsa verbis acrioribus aut exprobrationibus, sed contrà, quòd discipulum indigere consolatione potius & consolatione cognosceret, quàm vllò acerbiorè medicamèto, respòlis eius acquieuit, etsi voluit illa sæpius iterari: & quòd maius est sua gratia ter crexit: quemadmodum terna abnegatione prius exciderat: quod tam ipsi quàm eius sociis ac toti Ecclesiæ debuit prodesse vsque ad sæculorù consummationem.

*Quàm; ne-
cesse sit cor
nostrù exami-
nari,
Deum amet
necne.*

Itaque Petri respòsiones sunt sigillatim expendendæ, & Domini vicissim in singulas conclusiones. Sed priùs hic excutiendæ Domini sic Petrum compellentis interrogationes. *Simon, fili Iona, amas me?* Quæ tapè minimè sunt sciscitantis verba, ita ne se res habeat, necne, sed cum quem alloquebatur excitantis ad seriò de iis cogitandum, & elicienda ex eius ore quæ præsentibus condiscipulis inseruirent. Atque ô vtinam hæc Iesu Christi

Christi verba singulis hōris ac momentis nostri cordis aures ferirēt. Deúsque nobis hanc gratiam concederet, vt cum Petro sincerè possemus respondere, veriti ne fortè ante ipsius tribunal stantes non interrogemur an ipsum amemus, nec-ne, sed condemnationem auferamus prout ipsum vel amauerimus, vel amare simulauerimus. Nam, obsecro, quo magis vrgemur. Neque verò nobis solis hæc admonitio debet inseruire, quòd habere pacem in conscientiiis nequeamus, nisi de Dei amore certi simus: & vicissim nostra in Deum charitas sit testimonium eius erga nos dilectionis, velut effectum nos ad cognitionem causæ suæ deducit: sed iis omnibus qui ad functiones aliquas, priuatas aut publicas vocantur, si modò felicem aliquem ex ipsis exitum expectamus. Est enim illud fixum ratumque, Deum comitantem eos à quibus amatur, etiam benedicturum viis ipsorum, vt de Iosepho dicitur, Genes. 39. vers. 21. & 23. contrà verò maledicturum improbis & omnibus ipsorum operibus. Hoc igitur primum esto caput obseruandum in iis qui ad publicas functiones vocantur, immo & in omnibus negotiis, vt ad eas pij ac religiosi homines promoueantur, quatenus illa prouideri possunt, vt Dapid pulchrè cecinit in eximio illo Psalm. 101. nec tamen bene semper ad vsum reuocauit. In primis autem quum agitur de sacrosancto ministerio, locus esse debet huic obserua-

tioni. Nam quò pluribus donis quispiam ornatus est, velut scientiæ & aliorum donorum, eò maior adhibenda cautio in istiusmodi homine vocando ad tale munus, nisi Dei amor dona illa comiteretur & exorner, qui solus est vera amussis ad quam bona omnis conscientia est examinanda. Id ipsum nos Christus in hac historia docet, suum Apostolũ, & tertio quidem interrogans priusquã in Apostolatũ redintegret: quemadmodum etiam Spiritus sanctus nos docturus notat quibus discernantur ij quorum animo Dei timor & charitas insedit, & radices altas egit ab impiis & Dei contemptoribus, elegantem descriptionem proposuit. 1. Tim. 3. & Tit. 1.

Cur Petrus non ad interrogatã Dominis interrogatio nem responderit.

Accedamus igitur ad Petri responsiones, quarum duæ priores fuerunt, Etiam Domine, tu nosti quòd amem te: tertia verò, Domine tu omnia nosti: tu nosti quòd amem te. Videmus autem Petrum semel atque iterum non ad integram interrogationem respondisse, quippe Dominus non tantum ex Petro quesiverat, an ipsum amaret, sed addiderat, *Plus quàm alij discipuli.* Intellexerat sanè causam Petrus cur istud adderetur, nempe quòd memoriam illi refricaret quàm temerè prius iactasset se non tantum sequi Magistrum paratum, & pro illo vitam profunderè: sed etiam addidisse, cessantibus aut contrariis facientibus reliquis, se tamen perfecturum. Maluit igitur Petrus hanc culpam tacendo fateri quàm ulterius respondere. Alteri verò parti sic respondet, ut quum animad-

animaduerteret Dominum non dixisse, Méne amasti, sed An me amas, & his verbis eius resipiscentiam satis clarè admittere, velut arripuerit Domini verba. Præterea, dum facit Dominum suæ responsionis iudicem, ostendit se Iesum Christum non tantum vt verum hominem à mortuis suscitatum, sed etiam verum Deum ac cordium scrutatorem agnoscere.

Ne verò nobis persuaderi sinamus Petrum hic de se profiteri perfectum amorem Domini, qui de nullo mortalium dici potest, excepto Domino nostro Iesu Christo: sed amorem sincerum discernere à ficto & simulato his verbis voluisse: quæ de nostra fide & spe & aliis omnibus donis, quæ Sp.S. Dei Filius largitur, sunt etiam intelligenda.

Hoc Petrus testatur facturum, se ex animo loquutum ostendit, quum dictorum suorum iudicem eum constituit qui falli nescius est: facile quidem dictum verbum, & quo verè Deo debitus honor redditur, & in veritatis folio Deus collocatur, sed de quo serid cogitandum prius esset quàm efferendum. Nam qui rem falsam aut incertam affirmare & cõprobare nititur his verbis, Deus scit (quod nimium frequenter in ore omnes habent) licet alia iurifurandi formula non accedat, horrenda se blasphemia polluit, Dominum abominanda impietate transformans, in omni mendacij & falsitatis auctorem. Et si verò nobis hic sermo non excidat, tamen oportet

Multum inter se differunt sincerus & omnino perfectum.

Maximus ac nimium frequens abusus horum verborum, Deus scit.

nos singulis horis & momentis sciētes Deum
audire, videre & nosse omnes nostras cogita-
tiones: quarum, quum illi placuerit, & iudex
& vindex futurus sit, ita coram ipso præser-
tim tantāque cū sinceritate ambulare, ut cor-
de non aliud premamus quàm quod ore
profitemur, & contrā Domini præsentia cor
nostrum & os cum recta bonāque conscien-
tia regat.

*Hoc Iesu
Christi: re-
spōso totius
Evangelij
ministrerū
continetur.*

Iam Domini paucorum quidem verborum
responsum, sed admirandæ bonitatis plenum
audiamus. Nam præterquā quòd suæ pristinæ
dignitati tribus repetitis interrogationibus
restituatur vnū ex suis præcipuis discipulis, qui
ab eadē toties repetita abnegatione exciderat,
his pauculis verbis totius sacrosancti ministe-
rij summā cōplexus est, tā eorū quibus admini-
stratur respectu, quā qui illud administrat: in-
gēs sanè thesaurus, lōgè ipso cælo ac terra, to-
tāq; præsentī vita pretiosior, qui pauculis istis
verbis continetur, *Pasce oves meas, & Pasce
meos agnos.* Et quidē hic quatuor verba sunt
tantū, sed apud Euāgelistæ Græcū textū, quin-
que: vox enim Pascendi respōdet duabus Græ-
cis *βόωνεν* & *προβάωνεν*, quorū illud significat
simpliciter pascere, hoc verò quiddā
amplius significat, nempe totius gregis guber-
nationem & administrationem.

*Vnde Pa-
scendi vox
pro Guber-
nare cœpe-
rit usurpari.* Quòd ad Pascendi vocabulū attinet, quod
huic voci *Pastus* respōdet, quo Domini Verbum
intelligitur: & vocem *Gregis*, quæ tribuitur
sancto Ecclesiæ cœtui, sacra Scriptura, atque
ad eò

adeò veteres historiæ omnium nationũ fidem nobis faciunt, agriculturam, quæ posita est in terra colenda & pecorum cura, fuisse hominũ primas artes, donec primũ ad commodũ & vtilitatem hominum, deinde etiam ad luxum multæ aliæ inuentę sunt, & quotidie inueniuntur, aliæ quidem vtilis ac necessarię, aliæ verò superfluę, & tantũ iis commodę, qui vt sese oblectent tanquam ad voluptates tãtũ nati, otiosam vitam ex pãuperum laboribus agũt.

Verũ tamen, vox illa Pascendi, quũ de munere dicitur docendi salutis doctrinam, docet primum ad hoc munus electũ, non ad delicias aut otium vocari, sed contrã ad perpetuũ corporis & ingenij studiũ ac laborẽ. Deinde licet respectu rerũ earũ de quibus agit, & scopi ad quẽ collimat, rerũ omniũ humanarũ dignitatẽ hoc munus lögẽ superet, tamẽ à mũdo haberi non tantũ abiectissimum & vilissimum, sed etiam maximẽ exosum esse, & persecutorũ crudelitati vehementer obnoxiiũ: adeò vt nõ magis istis pastoribus & eorum ouibus cõueniat cũ mundo, quàm inter se cõueniunt lupi, leones, tigres, & aliæ istiusmodi feræ, & boni pastores cũ suis gregibus. Huius rei fidẽ tota Ecclesię veteris historia facit: quã ob causam Dominus cum verò Christianismo crucem coniunxit: tum Pastorum, tum etiam ouium respectu, qua de re sumus paulò post pluribus acturi. In præsentia verò diligentius nobis expendendę voces Pattoris & pascendi.

Primũ igitur verus & vnicus huius Ecclesię *Iesua Chri-*

*Vocella
Pascendi no-
tatũ huius
muneris pã-
dus & il-
lius contem-
ptus homi-
num huius
seculi respice-
nt.*

*stus proprie
verus &
unicus est
pastor huius
gregis.*

Pastor esto Dei Filius Iesus Christus, in quo hœ-
oues electæ sunt ab æterno, ex Patris benepla-
cito. Ephes. 1. 4. & 5. à quo suo tempore voca-
tur. Ephes. 1. 9. Esa. 54. 13. Ioh. 6. 45. sicut suos A-
postolos elegit immediatè, Iohan. 20. 21. & dat
Pastores & doctores ad coagmētationem san-
ctorum. Ephes. 4. 11. & 12. per ostium intrantes,
quæ legitima est Electio, cuius regula nobis
proponitur. 1. Tim. 3. 2. 3. 4. & Tit. 1. 7. 8. 9.

*Quod sit ve-
rorum Pa-
storū opus.*

Quodnā verò Pastorū istorū opus est? Lo-
qui ipsos oportet. Ad hoc enim missi sunt, sub
maledictionis pœna, si secus faxint, Rom. 1. 14.
1. Cor. 9. 16. & sic opponuntur canibus mutis,
Esa. 56. 11. At quod verbū ipsorū esse oportet?
Verbum reconciliationis, 2. Cor. 5. 18. omnium
Dei arcanorū dispēsatio. 1. Cor. 4. 1. nēpe Iesus
Christus pro nobis crucifixus, 1. Cor. 2. 2. Et
hāc quidē ipsorū orationē, quæ salutis doctri-
na profertur, nullo verborū apparatu, nulla fu-
cata eloquētia, nec humana sapiētia, simplicē
esse opōrtet, eius vnus virtute nixā, qui ea quæ
stulta sunt in mūdo elegit, vt pudefaciat sapiē-
tes, & quæ sunt infirma in mundo, vt pudefa-
ciat robusta. 1. Cor. 1. 27. & 2. 1. 4. Verbum istud
præterea singulis applicandum & distribu-
endum, non ieiunè aut frigidè, sed ita propolita
doctrina, vt cōtradicētes cōuincantur, Tit. 1. 9.
& morum obedientia vt aberrantes à recto,
corriganter, 2. Tim. 3. 16. vt nihil subterfugiat
eorum quæ conducunt, Act. 20. 20. sermonem
prædicent tempestiuè, intempestiuè: instēt, ar-
guant, obiurgēt, exhortentur cū omni lenitate
& do-

& doctrina. 2. Tim. 4. 2. Et, quod maius est, Pastorem oportet non tantum in genere sui gregis curam gerere, sed etiam nosse singulas oves, & nominatim cōpellare, Ioh. 10. 3. publice & per singulas domos, nocte & die, Act. 20. 31. oves aberrantes requirere, Matt. 18. 12. mularum vulnera ligare, laborantes confirmare, Ezech. 33. 16. Quemadmodum autem pascua hæc ad aquas limpidas esse oportet, sic Pastorem gregi suo morum exemplo præire decet, 1. Pet. 5. 3. Denique postulat boni Pastoris officium ut tanto suas oves amore complectatur, ut vitam pro ipsis sit paratus exponere, ad boni Pastoris illius exemplum. Ioh. 10. 12. alioquin hoc munere prorsus illi abstinendum.

In primis autem istud obseruandum est, eum qui propriè solus & verus Pastor est, non dixisse Petro, Pasce tuas oves, aut tuos agnos, sed, Pasce meas oves, & meos agnos: & ita fecisse testatum, se nec vendere nec permittere suas illas oves aut agnos Pastorum arbitrio, sed se usum lactis ipsarum concedentem ipsis, 1. Cor. 9. 7. & quidem moderatè, 1. Tim. 6. tradere tantum custodiendas, quarum reddenda sit ratio: quando quidem certis finibus potestas circumscripita sit, quam ampliari vel restringi nefas sit, ut loquitur Dominus apud Ezechiel. 33. tantum abest ut dominium in illas acceperint. Hoc ipse Paulus testatur 2. Cor. 1. 24. & Dominus Petrus. 1. Petr. 5. 3. immo summus ille noster Dominus Pastor Pastorum & vniuersi gregis, eò usque se demisit, quatenus se ministrum cir-

*Pastores
sunt magni
illius Pasto-
ris & Do-
mini procu-
ratores.*

cuncisionis agnōuit, vt sapiūs palàm profes-
sus sit, se nihil ouibus proponere quod non à
Patre prius accepisset.

*Diligentif-
simos quos-
que Pasto-
res oportet
maximum
defectum
agnoscere.*

His omnibus sic, vt par est, ritè expensis, ni-
si perire volumus, nos, inquam, quibus Deus
hoc onus imposuit, eo nos honore afficiens vt
tanti tàmque pretiosi thesauri administratio-
nem nobis commiserit, quem tanti redemit,
quid ad hæc dicturi sumus? Dicam nō sine ma-
gno dolore. Nos omnium primos quàm plu-
rimorum defectuum ingenuè fateamur & a-
gnoscamus reos. Nam etsi per Dei gratiã verè
possumus affirmare, nos hæctenus puram ver-
bo Dei comprehensam veritatem prædicasse,
& etiamnum hodie prædicare, quid tamen
præstitisse nos dixerimus, si quæ nostræ partes
fuerint inspiciamus? Vbi zelus, vbi cura, vbi
studium pastorale? O Deus Optime condona,
ex immensa bonitate, nostros defectus: nobis
bonam & rectam conscientiam conserua: im-
ple nos tuę glorię zelo: in nobis adauge scien-
tiam, prudentiam, charitatem, constantiam
virtutésque similes ad tātum onus sustinendū
necessarias, denique nostris laboribus facilis
ac beneuolus benedicito. Vos verò, qui hodie
personam ouium sustinetis, Deo vestros pa-
stores assiduis precibus commendare ne desi-
nite, quò sic ab ipso regantur, vt ipsi bene vos
regant, vt tandem vltimo illo & maximo die,
summus & vnicus Pastor nos agnitos in verū
suum ouile recipiat, quotidie miseris suis oui-
bus ereptis è leonis rugientis faucibus, &
omnibus

omnibus mercenariis ac falsis Pastoribus, tandemque omnibus suis & nostris aduersariis. Et hæc quidem de Pastoris nomine hæctenus.

Ouium verò nomen quòd attinet, Dominus ipse est eius expositor, Ioh. 10. 27. hoc nomine vocans eos omnes qui vocem suam audiunt & sequuntur, vt vitam æternam det ipsis.

Ouium istud vocabulum strictius accipitur apud Deum quàm apud Pastores.

At quoniam multi ad conuiuium inuitantur, qui tamen non accedunt, quorù mentio fit in parabola, Luc. 14. 18. multòq; plures sunt vocati quàm electi, Mat. 22. 14. immo plerunque contingit Dominum mittere suos seruos ad eos qui magis indurantur eo verbo, vel ipsis Moyse & Aarone testibus, Exod. 7. 3. & 4. & Esa. 6. 9, & 10. & maxima parte Prophetarum: immo ipso teste Prophetarum omnium principe, quem scimus lapidè illum angularem ab architectis reiectum, & lapidem offendiculi populo, à quo tamen priore maximè decuerat ipsum agnosci, Luc. 2. 34. & Esa. 62. 2. idcirco quum agitur de sacrosancto ministerio, vox ista Ouis non est adèò angustè accipienda: sed Pastores oportet, Dei relinquentes prouidentia arcanam & intimam cognitionem verarum ouium à falsis, verbum prædicare promiscuè omnibus illud audire cupientibus: immo postulat ipsorum officij ratio vt eas quæ gustum omnem amiserunt etiam inuitent.

Hæ voces Ouium & Gregis aliter attributa sunt Prophetis Apostolis & Euangelistis, quàm hodie de Pastoribus, doctoribus & senioribus dicantur.

Et quidem hac in re certus quidam ordo est obseruandus. Primùm igitur non eadem est ratio vocationis Pastorum & Doctorum & Seniorum, atq; olim Prophetarum, Apostolorum

& Euangelistarum.

Nam Prophetæ quidem, quemadmodum immediatè vocabantur à Domino, sic ad hos vel illos loquebantur, vt Dei Spiritus ipsos dirigebat. Apostolis verò mūdus vniuersus fuit, velut prouincia, duce Spiritu Sancto, sic tamen officio suo defungentibus ne alter super alterius fundamento ædificaret. Euangelistæ verò nullum quidem certum locum fixum ac constitutum habuerunt, sed tamen non vt Apostoli hūc illūc excurrerunt, sed prouinciis inferuierunt, prout ab Apostolis in has vel illas mittebantur: quod satis conspicuum est ex Actis & epistolis Apostolicis. Pastoribus vero Doctoribus & Senioribus certæ quædam Ecclesiæ sunt assignatæ & priuatim commissæ, quod facile conspicitur ex Act. 20. 28. & 1. Pet. 5. 2. vt sic institutum ordinem nemini fas sit violare.

Quæ conuenientia inter oues naturales quadrupes & oues spirituales gregis Domini.

Deinde magna est obseruanda nobis differentia inter oues quadrupes, & eas de quibus hic agimus oues Dei Spiritu renatas. Ioh. 3. 6. capita sursum in loca cœlestia tollentes Colo. 3. 2. victum & pastum habentes è rore cœli, & ex vtero auroræ natas. Psal. 110. 3. Nihilominus quum Deo visum sit ita suos filios nuncupare nomine ouiuū, nō temerè prætereunda est conuenientia inter animalia illa quadrupedia, & veros Dei filios. Porro nemini mirū videri debet homines hūc à Deo remitti ad bestias, ex quibus officium suum discāt: quemadmodum ad asinos ablegamur, præsepe nostrum agniti.

turi. Es. 1. 3. & ad hirundines & istiusmodi aues
 vt salutis nostræ tempus agnoscamus. Ier. 8. 7.
 & ad passeris, quorum exemplo aduersus in-
 credulitatem & diffidentiam corroboremur.
 Matth. 6. 25. & 26. præter alia non pauca istius-
 modi Scripturæ loca. En cur etiam hoc loco,
 propterea quòd per peccatum nascimur, non
 ratione homines præditi, sed alij brutis ipsis
 stupidiore: alij, & quidem maxima pars, san-
 guinem aliorum plus quàm tigres aut leones
 sitientes, feri & indomiti homines, Dominus
 dicitur in suis operatus per suum spiritum, eos
 in oues transformare: quum hoc animal sit in-
 ter cætera mansuetum, simplex, placidum, tra-
 ctabile, non vehementer clamosum, nō mor-
 deat, non petat cornu vel ungulis, sed summæ
 utilitatis, ac nulli noxium: immo ne resistens
 quidem lanionibus iugulum petentibus: quæ
 omnes conditiones ad viuum nobis represen-
 tantur in omnibus sanctis viris, quorū historie
 conscriptæ sunt, & in primis in eo qui omnis
 perfectionis est exemplar, & quo nos oportet
 indui, Rom. 13. 14. qui mille modis indignissi-
 mis laceffitus & contumeliis proscissus, non
 modò malū malo nō repēdit, vt ad lanienam
 etiā ductus, ne os quidem ad destruendum a-
 peruerit, quin etiam pro iis seruandis precatus
 sit à quibus Cruci affigebatur, Luc. 23. 33. vt nō
 abs re clara voce hoc ediderit, Discite ex me,
 quòd mitis sim & humilis corde, Matth. 11. 33.
 Hæc igitur nobis in sacri simplicitas tātoperè
 commēdatur, non vt bestiis simus similes, sed

omni malitia vacui simus, & placido pacatòq; ingenio simus. Deniq; paciētia illa est magno-
pere nobis in sacris cōmendata. Accipite verò descriptionem in genere huius veri ouiuū gregis, Esa. II. 9. Non nocebunt & non occident in vniuerso monte sancto meo: quia repleta est terra scientia Domini. Et eòdem præterea capite Propheta, vers. 6. 7. & 8. vim & efficaciam monstraturus Spiritus Dei, futuram inter eos qui Christiani dicuntur, sic loquitur, Habitat lupus cum agno, & pardus cum hædo accubabit, vitulus & leo, & ovis simul morabuntur, & puer paruulus deducet eos. Vitulus & vrsus pascentur: simul requiescēt catuli eorum & leo quasi bos comedet paleas. Et delectabitur infans ab vberè super foramine aspidis: & in cauernam reguli, qui ab lactatus fuerit, manum suam mittet.

Detestandum prouerbium, Qui ouem simulat à lupo voratur.

En, inquam, veram imaginem verè Ecclesię re ipsa & nomine. Hic autem omnino cauendum falsissimum & perniciosissimum illud prouerbium, Qui ouem simulat à lupo deuoratur. Nam contra quotquot de hoc mundo sunt, velut in vnguibus & faucibus magni illius Leonis prædę inhiantis, & animas ac corpora illorū vorātis versantur, quibus si parcit ad tempus, cōsultò id facit, vt alios cū aliis cōmittat, & mutuæ lanienæ exponat, ac cū ipsis, tanquam cum muribus feles, colludat. Vnica autem hominibus via est ex eius faucibus sese eripiendi, si fiant oues eius gregis de quo hic agimus, sub magni Pastoris illius tutela & præsidio

fidio qui nullam vnquam perdidit à patre sibi commissam. Ioh. 6. 29. & 18. 9. licet eas mittat velut in medium luporum, Matth. 10. 16. sed sub tam tuto præsidio psal. 61. vt nulli tutiore loco sint quàm qui prorsus derelicti fuisse videbantur. Matth. 10. 38.

Sed quid ego sum ad ista dicturus? aut unde facturus initium? aut vbi desinam si quales sumus dicere tentauero: nòs, inquam, qui Ecclesiæ reformatæ nomen ementimur coràm Deo & hominibus. Nam obsecro, nonne maiore in dies infania laboramus? contumaces sumus? variis nostris concupiscentiis & voluptatibus inferuimus, & malitia & vitio pleni, digni quos omnes oderint, quum alij alios oderimus? Tit. 3. 3. alij alios lacerantes & deuorantes, Gal. 5. 15. Annon denique nostrarum virtutù hæc sunt insignia, iniustitia pleni, scortatores, impij, auari, maligni, inuidi, cædibus, rixis, toti ex fraudibus cõfuti, sycophantæ, obtrectatores, Deum odio habentes, iniuriosi, contumeliosi, superbi, insolentes, iactatores, malorum inuentores, rebelles parentibus, discordes, ἀσέπτοι, nūquam placabiles, sine misericordia, licet quid à nobis Deus postulet minimè nos lateat? An non verò Deus ista cœlitus intuetur? non cognoscit? non vindicabit, non sui iudicij tarditatem grauiore scueritate pensabit? Vulpes dolosæ & fraudulentæ, Læstrygones immanissimi, fœneratores, qui domos integras deuoratis, & miserorum egenorùmque sanguinem absorbetis: tigres ac

Applicatio huius doctrinæ ad maximam huius ouis partem.

leones, qui prædis vestris & rapto ciuitatem sanguine repleuistis & quotidie repletis: Vos etiam litigatores & litium fautores, quousque tandem Domini verbum & fideles eius seruos contemnetis? An expectabitis dum magnus ille pastor, qui hactenus nostrum stuporem & indurationem sua patientia superauit, virgam suam abscindat, sicut tandē fecit illi suo veteri populo? Zachar. 11. 9. An expectabimus donec ostio clauso nobis dicatur, Abite à me operarij iniquitatis, non noui vos, Matth. 7. 23. An expectabimus donec sedētem in folio iudicem aspicientes dicamus mōtibz, Montes, cadite super nos, abscondite nos à conspectu eius qui insidet throno, & ab ira agni? Luc. 23. 30; Apocal. 6. 16. Sed irriti tunc futuri sunt clamores. Tunc enim horrendum illud fulgur vltimò emittetur in contumaces & indomitos, Abite maledicti in ignem æternum, qui præparatus est Diabolo & eius Angelis. Ecquis autē non tremet leone rugiente? Amos. 3. 8. Ecquis nouit an hæc hodie vel hoc ipso momento euentura sint? An non enim, obsecro, nostris flagitiis ista promeruimus. Non cernimus, etiam ante portas, vel ab Oriente in Occidentem vsque tela sua ignea Dominū hinc inde vibrantē? Annon audimus nostris auribus ingentes securium ictus, quibus Dominus distringit, abscindit, euertit dēfissimarum sylvarum arbores? Interea tamen frōtem exporrigimus, & cœlū ipsum petimus audacia. At stabit immotus ille thronus, omnibus

in illum impingentibus, elisis & attritis. Agite igitur, nūquid satis aduersus Deum peccatum est? nunquid satis diu aduersus Deum fuimus contumaces? Serio tandem de istis cogitemus, Dei iudicia quisq; nostrum horreamus, in facies nostras procidamus, ac cū Daniele, lōgè meliore occasione dicamus, Peccauimus, iniquitatē fecimus, impiè egimus & contumaces fuimus, & recessimus, & declinauimus à mādatis tuis ac iudiciis. Non obediuimus seruis tuis Prophetis, qui loquuti sunt in nomine tuo, regibus nostris, principibus nostris, patribus nostris, omnique populo terræ. Tibi Domine iustitia, nobis autem cōfusio faciei, Daniel. 9. En fratres, qualē hodie nostrā orationē esse oporteat, aut nunquā: immò vereor ne fera nimis hęc pœnitentia futura sit. Quicquid autem contigerit, etsi ego cū meis collegis eandem meritò vobiscum pœnitentiam imploramus, coram Deo testamur hodie nos monendis vobis non defuisse, & animas nostras liberasse. Deus verò de nobis & vobis statuatur, sicut ipsi visum fuerit.

Supereft iam vt excutiamus fundamenta eorum qui, vt caput illud suum imaginarium, stabiliant, à quo reliquum corpus non minus fanaticum suum sensum ac motum trahit, hęc verba ex sua sententia detorquent: quasi Dominus prius institutis suis Apostolis Ioh. 20. 21. & 22. in ipforū omnium præsentia, iam in hoc minore cœtu Petrum declararet & ordinaret caput totius Ecclesiæ, & solum vni-

*Responsio
ad eorum
obiectiones
qui Papam
ex istis
stabilire
nituntur.*

*Prima ob-
iectio ex
verbis Pe-
tri, Pasce
oves meas.*

uerſalem vicarium repræſentantem in terris
Ieſum Chriſtum cum ſimilibus aliis multis
intolerandis blaſphemiis. Primùm igitur di-
cunt, nulli ex Apoſtoliſ alij quàm Petro di-
ctum, & quidem tribus repetitis vicibus, Paſ-
ce meas oves. At falſum hoc. Nam omnibus
Apoſtoliſ dictum eſt, primum quidem quum
iſtis apparuit eodem ſuæ reſurrecciónis die,
Luc. 24. 47. & 78. & iterum eadem ipſa hora,
Ioh. 20. 21. ac tertio tandem quum in cœlos
aſcenderet, Matth 28. 19. Marc. 16. 9. Act. 1. 8. &
quidem uſus longè amplioribus dilucidiori-
bus & diſertioribus verbis. Sed ut iſta relin-
quamus, quid ad D. Petrum in tantam digni-
tatem euehendũ iuuat in medium id adferre,
quod potiùs illi foret ignominioſum, niſi te-
ctũ eſſet immẽſa Præceptoris bonitate & mi-
ſericordia, quũ citra controuerſiã tertio repe-
tita illa interrogatione Dominus illi tres ab-
negationes exprobrarit, quas deinceps triplici
cõfeſſione eluit, quã ex ore Petri elicuit, toties
illo in Apoſtolatus ſui munere redintegrato?

*Secunda
inſtitia ex
nominibus:
Ouium &
agnorum.*

Deinde dicunt hac ouium voce intelligen-
das Eccleſias peculiareſ cum ipſarum Paſto-
ribus & Prælatiſ ut loquũtur, à quibus gignũ-
tur Agni, id eſt ſinguli fideleſ diſtinctè conſi-
derati, ad eò ut, ſi fideſ iſtiſ adhibeatur, reli-
qui etiam Apoſtoli, Petro ſubiiciãtur. At quiſ
hanc iſtiſ allegoriam cõceſſerit? Cuiuſ enim
ſatiſ notum eſt in tota ſcriptura, Chriſtianoſ
omneſ intelligi nomine Ouium, quæ expreſſè
diſtinguntur à ſuiſ Paſtoribuſ & Conducto-
ribuſ:

ribus: vt iterum hæ Oues discernantur in eas quæ iam ad aliquam cognitionem peruenerunt, & eas quæ adhuc tenellæ sunt & lactentes velut agni. Qua distinctione Dominus docet quanta cura & diligentia veros pastores oporteat incûbere in verbo Domini singulis dissecâdo & distribuêdo, 2. Tim. 2. 15. lacte nimirum adhuc infantibus, & cibo solidiore iis qui concoquendi illius & digerendi facultatē habent, 1. Cor. 3. 2. & Heb. 5. 12. Ac proculdubio valde istud mirandum esset, si tam vera esset hæc expositio quàm falsa est & ridicula, Dominum à discipulis toties interrogatum, quis maior esset inter ipsos futurus, nō recordatum tunc ipsis Petrum nominare, quū contrā disertissimis verbis doceat, nullum inter ipsos fore dominatum, Matth. 20. 25. Marc. 10. 42. Luc. 22. 25. & contentos esse oportere præsentia spirituali sua, qui verè summus Pastor est & eminent tã inter ipsos quàm totam Ecclesiam vsque ad seculorū consummatōnē.

Verùm, excipiunt aduersarij, nonne fatis abundè & perspicuè Dominus Petrum designauit caput vniuersale suæ Ecclesiæ in hoc mundo, quum promisit se daturum illi clauēs Regni cœlorum, & suam Ecclesiam super hanc petram superstructurū? Matth. 16. 18. At quoties admonuit ipsos ac docuit, tum rationibus tum adductis Scripturę locis, tum testimoniis veterum, quemadmodum tunc Petrus respōderat, & fidei cōfessionem illam ediderat non priuato suo tantùm, sed sociorum reliquorum

Tertta exceptio aduersariorū de hac histo. ia cum promissio- ne Petro facta collata, Matth. 16. 18.

nomine: sic etiã has clauēs, id est potestatem ligandi & soluendi, ac proinde, vt Christus est optimus horum verborum interpret, potestatem remittendi & retinendi peccata in nomine & voluntate eius cuius vnus hoc ius est, Luc. 5.21. tum nõ vni Petro fuisse promissam, sed omnibus Apostolis, quæ post resurrectionem potestas in ipsos collata est. Ioh. 20.23. & Marc. 16.15. & 16. & in Apostolorum persona, omnibus veris pastoribus legitimè vocatis: simul vnum corpus cõstituentibus, quo Ecclesiæ vnitas repræsentatur, quemadmodũ vnus est Deus, vnus Christus, vnum sacrosanctum Ministerium, vna fides, vna spes, & vna salus? Nam veteres Patres, etiam quos iam aliquatenus Episcopus ille Romanus fallebat, id ipsum obseruarunt, donec pro Ecclesiæ totius vnitate Apostolus vniuersalis Ecclesię obtrusus est. Et tamen Dominus velut tantum errorem præcaueret, pro eo quod hanc sanctam auctoritatem pollicitus Petro dixerat, Dabo tibi clauēs, in illarum traditione dixit vnà omnibus, Mitto vos vt Pater me misit, & Accipite Sp.S. & Itē & docete omnes nationes, nulla Petri præ cæteris Apostolis facta nominatim mētionē. Quòd autem ad Ecclesiæ fundationem attinet, quis non videt Dominum his verbis, Tu es Petra, & super hanc petram ædificabo Ecclesiã meam distinxisse suũ Apostolũ omnium nomine loquutũ, à cõfessione quã ediderat, his verbis, Tu es Christus, Filius Dei viuentis? Quũ igitur istud ædificiũ nullo

alio quàm Iesu Christo niti possit, Ephe. 2. 20.
 & 1. Pet. 2. 6. quemadmodum ipse Paulus di-
 fertè docet, nullū aliud poni posse fundamen-
 tum quàm vnicum Iesum Christum, perspi-
 cum est Dominum eo loco Petrum alloquu-
 tum esse vt repræsentantem totam Ecclesiam
 in ea confessione quam ediderat. Quid am-
 plius? si huius administrationis summa posita
 est in Verbi prædicatione, & Sacramentorum
 administratione, vbi tandem inueniemus re-
 liquos Apostolos Petri scholam adiisse ab i-
 pso docendos, aut Petrum sibi talem aliquem
 in socios dominatum arrogasse? Contrà Hie-
 rosolymis accusatus, & quidem iniuriâ, nonne
 coram Ecclesia facti sui rationem reddit, Act.
 11. 3. & 17. Annon eorundem consilio in Sama-
 riam ipsum cum Iohanne mittentibus obse-
 quitur? Ac quanta Pauli fuisset arrogantia, re-
 prehendentis ipsum Antiochiæ & quidē co-
 ram omnibus? Gal. 2. 11. & 14. Quorsum etiam
 Petrus de sibi commissa functione maximam
 orbis partem truncasset, Gentes nimirum, cō-
 tentus vt plurimum Euangelio circūcisionis,
 vt Paulus erat præputij, sicut inter eos conue-
 nisse videmus, Gal. 2. 7. & 9. & Dominum i-
 ipsum ore proprio præscripsisse talem Paulo
 functionem? Act. 9. 15. & 26. 17. Denique vt i-
 stis concedamus falsò ab ipsis excogitatâ Pe-
 tri in reliquos eminentiam, vnde tãdem pro-
 babunt eam ad successores transiisse, & Romę
 potiùs quàm alterius vrbs cuiuspiã propriam
 esse? Ac denique, si se ita res habet, quo iure

Romanus Episcopus, modò Petri, modò Pauli
 ut libuerit, successorem dicet? Sed quid pluri-
 bus immoramur in istis refutandis quæ nulla
 ratione nec specie rationis nituntur? Paucis i-
 gitur rem totam absoluo, Successorem Petri,
 superioribus omnibus datis & concessis, dici-
 mus oportere non tantùm cathedram, sed Pe-
 tri doctrinam ostentare, quum Dominus sua-
 rum ouium & agnorũ curam minimè ligneo
 vel lapideo pulpito, sed in illo sedentibus ad
 hoc munus exercendum commiserit.

*Quarta
 exceptio
 aduersarin-
 rum ex ver-
 bis Christi
 ad Petrum
 indefinitis.*

Denique qui caput istud vniuersale tuen-
 tur, hac ratione nituntur, quòd Dominus Pe-
 trum alloquutus non dixit, Pasce meas Oues
 in Oriente vel Occidente, vel alio quouis lo-
 co, sed indefinitè, Pasce meas Oues: vnde infe-
 runt Petrum hęc designatum fuisse pastorem
 omnium Ecclesiarũ sine exceptione. Sed præ-
 ter quàm quòd iam diximus, hæc si ita essent,
 tamè Petro fore tantum illa propria, quando-
 quidem nec hoc loco nec alibi fit vlla mentio
 vel Petri successoris, vel Romæ, vel vllius alte-
 rius vrbs: viros istos bonos saltem affici pu-
 dore oporteret, inter ea quæ indefinitè dicta
 sunt, ab iis quæ vniuersaliter, non distinguen-
 tes, nimium impudente sophismate. Ex istis i-
 gitur Iesu Christi verbis, verè quidem conclu-
 di potest Diui Petri Apostolatum, non fuisse
 in vlla natione regione vel vrbe conclusum: ac
 proinde ipsum Apostolatu suo ab iis spoliari
 qui de Apostolo faciunt Pastorem vel Epi-
 scopum, primum Antiochenum (quod est fal-
 sissimum

fiffimum) deinde Romanum: specioso fanè
 pretextu, quòd Roma terrarum maximæ par-
 ti dominaretur. Verùm, quod maius est, quæ
 hîc indefinitè dicuntur, alibi vniuersaliter tam
 Petro quàm sociis ac collegis eius his verbis
 committuntur, *Ite, & docete omnes nationes,*
Matth. 28. 19. & In vniuersum orbẽ terrarum
profecti, prædicate Euangelium omni crea-
turæ, Marc. 16. 15. quæ si coniungantur cum
iis quæ hic indefinitè dicuntur Petro, satis di-
lucidè patefacient, vnum & idem omnium ef-
se munus Apostolorum, eundem Apostola-
tum, nulli certo loco astrictum, sed in vniuer-
sum orbem indiuisè: ad quos deinceps Paulus
decimus tertius accessit, quorum omnium v-
na fuit dignitas & authoritas ministerialis:
tredecim illos viros sic regente Sancto Spiri-
tu, & quocunque locorum ipsi placuit, mit-
tente, vt nullus eorum falcẽ in alienam mes-
sem miserit, sed fidelem omnes operam hinc
inde, prout à Domino vocati sunt, strenuè na-
uauerint. Nihilominus tamen Apostolatus
Petri Iudæis maximè dicatus fuit, & Pauli Gẽ-
tibus, absque vlla æmulatione, auso tamen D.
Paulo, Deo gloriam tribuẽte, de se prædicare,
se ampliùs quàm illos omnes laborasse, I. Co-
rin. 15. 10. Quid verò futurum putamus si cõ-
parationem instituamus summi & solius ca-
pitis veræ Ecclesiæ cum fictitio illo & imagi-
nario Vicario, & satellitibus eius, aut tota illa
hierarchia, cum veris pastoribus re & nomi-
ne? Sed hâc materiam desino pluribus in præ-

sentia persequi.

*Vsus gene-
ralis &
præcipuus
superioris
doctrinæ.*

Hanc igitur illis cloacam relinquentes, quibus tam bene olet, Deum precemur ut ex immensa sua gratia tam eximia documenta quæ hac historia continentur altiùs animis nostris infigat, & in primis ut pro immensa sua misericordia fratrum nostrorum reliquias ex illa Babylone eripiat, tot populorum in vltimam perditionem, pastorum inopia, ruentium miseris, ac pro immensa rapacium luporum & mercenariorum multitudine, fideles seruos in messem suam immittat, quibus in dies benedicat, ac tueatur, donec plenitudo temporum adueniat quæ constituit, ut cum ipso viuamus & regnemus in æternum. Amen.

HOMILIA VICESIMA.

Ioh. 21.

18 *Amen, amen dico tibi, quum esses iunior, cingebas te, & ibas quò volebas: quum autem senueris extends manus tuas, & alius te cinget, & transferet quò noles.*

19 *Hoc autem dixit, significans qua morte glorificaturus esset Deum. Et quum hoc dixisset, dicit ei, Sequere me.*

20 *Conuersus Petrus videt illum discipulũ quem diligebat Iesus, sequentem, qui & ipse recubuerat in cœna illa super pectus eius, & dixerat, Domine quis est ille qui te prodiit?*

21 *Hunc ergo quum vidisset Petrus, dicit Iesu, Domine, bic autem quid?*

22. *Dicit*

22 Dicit ei Iesus, Si velim eum manere donec veniam, quid ad te, tu me sequere.

23 Exijt ergo sermo iste inter fratres, discipulum illum non moriturum: sed non dixerat ei Iesus, Non morietur: sed, Si eum velim manere donec veniam quid ad te.

24 Hic est discipulus ille qui de his testatur, & hæc scripsit, & scimus verum esse testimonium eius.

25 Sunt autem & alia multa quæ fecit Iesus, quæ si scribantur sigillatim, ne mūdum quidem ipsum opinor capturum eos qui scriberentur libros. Amen.

DERITI medici plerunque consueverunt primū ab ægrotis morbos depellere, deinde hoc non contenti diætā aut modum viuendi præscribere, vt in posterum morbos caueant. Idem præstitit Dominus erga discipulum, postquam collapsus erexisset, ac monuisset sibi in posterum à simili lapsu caueret, non futura pari cōditione, quādoquidem mortem effugerat. quam triplici Domini abnegatione merebatur: sed iam seriò agendum, & re ipsa comprobandum pluris ab ipso Magistri gloriam fieri quàm propriam vitam. Quapropter maturè se ad hoc certamen accingeret, fide & Constantia munitus, quum antea sibi ipsi nimium confidens, vnus ancillulæ voce perterritus collapsus esset. Hic si quis excipiat medicum sic suum agrū

Ternis illis interrogacionibus et responsionibus Dominus non tantum discipulo suome derivoluit, sed in posterum etiam ne caderet prouidere.

alloquentem, ac redituri periculi & mortis etiam inde sequuturæ præmonentem parùm gratam illi medicinã adhibere visum iri. Aio, verum illud quidem esse in hac morborũ specie sanitatem lædentium, & Mortis quæ vitam eripit, sed non in ea Mortis specie quam hic discipulus erat passurus, qua contrã ad veram vitam & sanitatem aditus patefit. Denique licet Dominus absolutè loquatur, non conditionaliter, vt forte Medicus ægrum pristinæ valetudini restitutum moneret fore, vt ni sibi caueat, & diætã præscriptã obseruet, in morbum immedicabilem recidat: tamen hæc admonitio Domini valde fuit vtilis, immo necessaria prorsus huic discipulo, ex veteris illius ac triti prouerbij vsu, tela præuisa minus nocere. Qua ex re percipimus quãtã curæ Domino sit salus miserorum peccatorum pœnitentiam agentium, quos alioqui sua gratia indignos poterat reiicere, aut ex parte tantùm illis providere: quæ pluribus mox persequemur.

Quomodo figurato sermone Dominus vsus sit.

Denique Dominus maturè discipulum admonet qua via sit illi deinceps incedendum, vsus aptissima phrasi loquendi, petita à Iudæorum vestimentorum ritu, qui togis longioribus, sicut Orientales populi penè omnes utebantur, vt quoties se ad iter accingerent vestes succingerent. Hic est igitur verborum Iesu Christi sensus, Haftenus succingebas te, & ibas quo volebas, sed veniet tempus quo te alius cinget, id est corpus tuum & brachia vinciet te ad suum, nõ ad tuum arbitrium, ductu-

rus:

rus: sic indicans ipsum non morte naturali, sed carnificum manibus moriturum. Neque verò dubitandum quin ita contigerit, cuius fidem faciant multi ex veteribus; nominatim etiam cruci affixum memorantes, quò spectare videtur etiam illa verba, fore ut manus extendat. Nolim autem hac de re contendere, licet scriptores in circumstantiis plurimum inter se discrepent. Quòd verò de Apostolo, & quidem maximè Iudæorum, factus est Episcopus Romanus, manifesta est falsitas, quum præsertim velint ipsum sedisse, ut loquuntur, Antiochiæ septem annis, & Romæ 25. quod cum temporum supputatione, & Actorum historia non magis conuenire potest, quàm luci cum tenebris.

His itaque partim incertissimis narrationibus, partim falsissimis omissis, redeamus ad verba Domini, in quibus illud nõ leuiter prætereundum, moneri Petrum hæc illi euentura quum senuisset. Ac reuera à morte Domini ad decimum quartū & vltimū vsq; annū Imperij Neronis, in quē reicitur mors D. Petri & D. Pauli, intercesserunt anni circiter triginta sex aut triginta septē. Fuit autem hæc præmonitio valde utilis & necessaria Petro, ut primùm sciret satis otij de illis cogitādi sibi à Domino cōcedi: deinde ut hanc à mūdo suorum laborum mercedem expectaret: tum ut in mediis illis laboribus & periculis quibuscum oportebat eum luctari, Dei præsentis auxilio fretus ad tempus illud vsque præfixum impavidus per-

*Cur Domi-
nus expres-
serit id Pe-
tro euentu-
rum quum
senuisset.*

staret. Verumtamen in genere tantum de istis præmonuit discipulum, ut quemadmodum certo sciret se quicquid aduersus eum molirentur aduersarij, tamē ad longæuam ætatem peruerturum (cuius eximium habemus exemplum Actorum 12.) sic vicissim perpetuò sibi, quum eam ætatem attigisset, caueret & paratus ad obsequium esset.

Hæc verba, Quò noles. indicant mortem vilitatem. quã minime fuisset Petrus electus data sibi optione: ut nihilominus sponte mortem obierit pro Domino.

Sed quædam occurrit difficultas in verbis Domini, ducendum nimirum quo nollet. Nam quæ ad Apostolum inde redit gloria si mortē inuitus, passus est? Nec enim ipsa mors Domini Patri grata, qui solum hilarem datorem diligit: nec nostra reconciliatio fuisset, nisi cum perfecta obedientia coniuncta ad mortem usque Crucis. Magna verò fieret illi iniuria, qui flagris cæsus à Concilio cum sociis, cum tanto tamen gaudio recessit, quòd digni habitis essent qui pro nomine Iesu contumelia afficerentur, si quis eum suspicaretur aliter affectum fuisse vltimo pro Christo supplicio afficiendum. Quamobrem falsissimus ille & plane ridiculus & barbarus tractatus de morte D. Petri & D. Pauli, nomine quidem Lini cuiusdam vulgatus, (quem Linum volūt primum à Petro Episcopum Romæ sedisse) sed ab imperito quopiam confictus ad libitum indignus est cui in fabulosa quadam narratione fides adhibeatur. Dicit enim Petrum, quum se quæri sciret, Romæque excederet in Iesum Christum incidisse, non quidem noctu per intellectualē visionem, ut apparuit Paulo, Act. 23. 11. & 27.

Historia falsissima de martyrio Dni Petri & Pauli, nomine Lini Episcopi Romanus edita.

33. nec in exstasi, vt eidē Apostolo, Act. 22. 17. & 2. Cor. 12. 2. sed media luce, quē Petrus conspectū sine aliis, vltro citrōq; habitis sermonibus interrogarit, Domine quo abis? (quę narratio prorsus repugnat Apostoli verbis, Act. 3. 1.) Dominū verò respōdisse. Romā proficiscor iterum crucifigendus: quo tanquam oraculo Petrum admonitum, & quasi mortem metuēs fugeret reprehēsum, in vrbem rediisse, statimque apprehensum cruci fuisse affixum. En, inquam, fabulam quæ peregrinam huic loco quem tractamus expositionem adferret, & in eum fortassis etiam sensum est excogitata. Verum tamen, quamlibet inepta & ridicula, tamē admissa est, cum aliis infinitis istiusmodi ridiculis fabulis, & adeò quidem vt etiamnum hodie Romæ ostendatur locus in quo id gestum affirmant, ante portam Latinam, quam vocāt, adeò fuerunt quidam audaces in confingendis istiusmodi mendaciis, alij adeò faciles & stolidi in iisdem recipiendis, etsi mendacij satis eos arguat idem Apostolus D. Petrus, quum ait Act. 3. 21. Iesum Christum contineri cœlis oportere, nimirum secundum corpus, vsque ad rerum omnium instaurationem: quemadmodum etiam Angeli postquam in cœlum ascēdisset fuerant discipulos alloquuti, & fidei nostræ articulo congruenter, quo credimus vltimo die futurum eius ad nos è cœlis reditum, & non antè. At non mirum est hanc realem & actualem apparitionem ab iis excogitatam, qui sibi persuadent ipsum essentialiter & rea-

liter esse in tot hostiis quot consecrauerint, & quidem in locis infinitis eodem momento. At pro tam indignis commentis, non dubium est quin Dominus istis verbis, Quò noles, intellexerit vincula & violentam mortem, quam opponit plenè libertati quo libet proficiscèdi; ac non tãquam Apostolus inuitus ad mortem raperetur, quum sit extra omne dubium, ipsum libentissimè, sicuti diximus, mortem obiisse. Nihilominus tamen nō tantum quatenus natura mortem abhorret, sed etiam quatenus in maximè perfectis supersunt reliquæ infirmitatis, ex quibus nascitur illa lucta inter carnem & spiritum, non dubium est quin voluntas etiam obsequentissimorum Dei seruorum mixta sit aliqua carnis repugnantia, licet superate carnem in ea lucta spiritu: cuius rei fidem nobis facit illa tristis Apostoli, quantumlibet strenui, fortis & magnanimi & victoris lamentatio, his verbis, Non quod volo hoc ago, sed quod odi, hoc facio. Rom. 7.15.

Diuersitas fuit sed bene composita, & nullo modo repugnans inter voluntatem Iesu Christi ad mortem pro nobis properantis, & diuinam Patris & suam ipsius voluntatem.

Quinimo, Dominus ipse, quod longè maius est, cum horrore præsentiscens non tantum dolores in cruce perferendos, (vt quidam arbitrati sunt) sed maximè horrorem iudicij Dei Patris sui, aduersus peccata nostra quæ in se susceperat (qui longè maior fuit animæ cruciatus quàm crucis, & cuius respectu pro nobis factus maledictio dicitur, quatenus nimirum pro nobis fideiusserat, Gal. 3.13.) supplex Deum patrem deprecatus est, vt si fieri posset, hunc calicem non biberet, additis tamen istis vocibus,

vocibus, verumtamen non vt ego volo, sed vt tu. Absit tamen Christo vllam carnis in se luctam tribuamus. Quapropter pro eo quod sanctissimi quique homines non modò diuersitatem sentiunt inter voluntatem carnis & voluntatem spiritus, sed etiam maximam contradictionem & repugnantiam, ac proinde vitiosam imperfectionem admixtam bonæ voluntati, diuersitas tantùm & ad momentum fuit in Iesu Christo, inter apprehensionem sensualem, & volūtatem Patris sui suamq; ipsius, quatenus est Patri coëssentialis & coæternus Deus, sine peccato tamē, aut vlla imperfectione. Hęc autem differentia nobis sedulò est obseruanda, tum vt intelligamus quousque Dei filius sese pro nobis exinaniuerit, tum etiam vt ei nihilominus nihil tribuatur, quod aliquid de ipsius perfectissima perfectione & ab omni macula pura detrahat.

Nos verò ex hac phrasi loquendi, tanquam ore proprio filij Dei dictata sententia, de vno ex Apostolis ipsis præstātissimo, in excellentissimis Dei seruorum sanctissimorū operibus aliquid vitij semper inesse discamus. Nā, obsecro, quæ maior obedientia, vel quæ maior dilectio potest esse cuiusquam mortalium ea quam testati sunt fidelissimi Dei serui, dirrissimos quosque cruciatus, quibus Satan & satellites eius sæuierunt, libenter & summa cum alacritate tolerantes, ad Dei & Domini nostri Iesu Christi filij eius gloriam promovendam? Quamobrem etiam Martyrum no-

*Etiam in
martyrū,
obedientia
vel maxi-
ma subest
aliquid vitij.*

mine, idest testium Domini designantur. Nihilominus in spontanea illa voluntate, etiam fuit Nolle quod maximè volebant, vt loquitur tam strenuus athleta de se Paulus Apostolus, aduersus seipsum his verbis exclamans, *Delector Lege Dei quòd ad hominem interiorem: sed video aliam legem in membris meis rebellātem legi mentis & captiuum reddentem me legi peccati quæ est in membris meis:* per legem mentis intelligens sanctum illud propositum quo se in Dei obsequium quatenus eius Spiritu regeneritus, submittebat: legem autē membrorū vocans reliquias naturæ corruptæ, tum cupiditatum inde nascentium resistentes adhuc ei quod erat in ipso spirituale, licet tamen in ipso victore Spiritu.

*Abusus in
tolerandus
ex Marty-
rum passio-
nibus inue-
nitur*

Quānam igitur erit meritorium, & æterna vita condignum, quod reliquiis carnis aduersus spiritum pugnantis est mixtum, disertissimis verbis Apostolo pronuntiante, nihil eorum quæ patimur respōdere gloriæ quam expectamus? Ac si nulla fuerunt merita martyribus pro seipsis, quānā aliis acquisierint? Quis tabellio contractum istum stipulatus est? Et tamē hodierni nostri Romani Catholici, docent, Martyres non tantum ex condigno promeritos gloriam, in quam absit negemus eos receptos, sed, quod maius est, sanguinem eorum cum Iesu Christi sanguine miscent ad salutem viuentium, reliquias ipsorū venerantiū & ipsos inuocantium: & quidem eo deueniunt impudentiæ, vt quorundam morborum ipsis

ipsis sanationem attribuant. Annon verò manifesta hæc est impietas & abominanda idololatria, licet iam dudum altas radices egerit, quòd non adhibitus sit modus in laudandis martyribus in cœtibus iis qui annuatim ad ipsorum sepulchra conueniebant, incipientibus Ecclesiis à persecutionū cœtu respirare? Et hæc prorsus ἀπίστα meritò viderentur, nisi legēdæ illæ aureæ, quas vocāt, istiusmodi fabulis ridiculis & prodigiosis essent refertæ; atque adeò nisi Spiritus erroris efficacia fuissēt hæcenus imperitæ multitudinis hebetatē mētes, eorum desperata malitia, quos verè hodie, si aliàs vnquā, dicere possumus cū Osea, populi peccata comedentes vehemēter saginari. Os. 4.8.

Sed aiunt, qui in Dei maximè admiranda opera inquirunt, quid opus erat fideles Dei seruos ita cruciari, quandoquidem, qui ex cruciatibus eos liberat etiā, eos poterat arcere? O stolidos & amentes homines! quis vnquam sine pugna victoriam reportauit? Fateor igitur, pati quidem iustum, sed patiēdo iustum vincere, adiiciendum dico, atque adeo si conferantur quæ præsentī tempore perpetimur cum gloria in nobis olim retegenda, longo à se illa interuallo dissidere, vel Apostolo teste: Rom. 8.18. Quis igitur iure meritoque de Domino conqueretur, quandoquidem qui tormentis sic excruciantur leui afflictione & momentanea in æternū summæ gloriæ pōdus transeunt, 2. Cor. 4.17. & carnifices illi ac persecutores cōdignam suis flagitiis, pœnā pen-

*Copiosè respondetur
iis qui conqueruntur à
Domino
coniūctam
crucē cum
sacrosancti
Euangelii
professione.*

dēt æterni exitij, à præfente Domino & potēte ipsius gloria? 2. 1. heff. 1.9. An verò æquum foret feruos alia via fieri participes summæ illius gloriæ & felicitatis quàm qua Dominus ad eandem peruenit, nimirum vt in hac vita persequutionem patientes mox cum eodem glorificentur, vt in passionibus & gloria fiant Dei filio conformes, Rom. 8. 28. 2. Tim. 2. 12. Ac proculdubio tantum abest vt de Domino cōquerantur, quos ipsi visum est stigmatibus suis decorare, vt contrà sibi ducant non paruo honori quoscunque pro Christo cruciatus & contumelias sustinēt, prout etiam admonētur à Domino, Mat. 5. 11. & 12. Act. 5. 4. quū singulis electis datum quidem sit in ipsum credere, sed non etiam omnibus pati pro eo in quem crediderunt, Philip. 1. 29. Tormētorum autem vim & magnitudinem quòd attinet (quorum vel solus metus has voces istis admirātorum operū Dei subducti supercilij carptoribus & momis extorquet) nonne ipsa experientia omnium seculorum docuit, inuicta constantia tot filiorū Dei, cuiuslibet sexus & ætatis, Deū, sine cuius arbitrio & permissione nec huius mundi princeps, nec satellites ipsius sese mouere, nedum vt suam carnificinam exercere possint, nunquam passum esse nec passurum etiam suos supra vires tentari? 1. Cor. 10. 13. Ita suos Apostolos exercuit primum carcere & comminationibus, Act. 4. 21. dein flagris, Act. 5. 4. antequam lapidibus illos & sanguinis effusioni exponeret, Act. 7. 59. Nec enim agimus de

de falsis & abominādis stigmatibus execrandi illius idoli, quod Sancti Francisci nomen præ se fert: at reales & actuales sunt passiones, quas fides nunquàm irrita comitatur, & spes quæ nūquam pudefacit, quibus fit vt minimè quidem imaginariè, sed re ipsa, in media cruciatuum acerbitate, dulcedine quadam innarrabili afficiantur: & in ipso dolorum & angoris æstu, gaudio quodam incredibili perfundantur, res inuisibiles & æternas spiritu contemplantes, & momentaneis angoribus opponentes, 2. Cor. 4. 18. adeò vt vitam in ipsa quantumvis cruenta & sæua morte reperiāt: ita tamen vt nihil cū stultis illis & profanis Philosophis habeant commune, qui homines ἀπαθείς esse voluerunt, obsecro, fratres, nonne hunc Domini fauorem hoc loco experimur, quandoquidem in tam horrendis totius orbis motibus & tempestatibus, immò in ipsis leonum faucibus versantes nos tamen hæcenus fouit, & fouet in schola sua, quos in tāto otio tamq; admiranda tranquillitate erudiat præ aliis tā multis populis & nationibus, vt ista vel ipsos nostros hostes infensissimos & capitalissimos admirari necesse sit, & ratum illud sit quod Propheta canit, Psal. 23. 5. At quorsum hanc lenitatem, nisi vt ipsi quando, vbi & quomodo cumque visum ei fuerit respondere parati simus? At verò nobis quid tanta discentium in hac schola negligentia, & contumacia minatur? Næ, maximam in plerisque omnium leuitatem & inconstantiam portedit, si nos ad cru-

cem vsque & sanguinem Dominus vocarit. Et hoc tamen honore dilectissimos suos affecit.

Nemo vere Christianus est nisi ad martyrium apparatus, cum Dei sumus, licet non omnes Deus hoc honore afficiat.

Verum enim verò, licet suorum infirmitati Dominus consulens, non omnes huic examini subiiciat: tamen singulos qui re ipsa Christiani esse volunt sic affectos esse par est, ut sponte suam vitam Domino, eius auxilio & gratia freti consecrent. Sed quorsum ista? Minimè sanè ut salutem in iis quæramus nostrâ, sed ut gloriæ & honori qui inde redit ad Deū seruiamus, cui promouendo reliquis omnibus sine exceptione posthabitis, omni cura & studio vacare nos oportet, si modò ex filiorum eius ad id creatorum numero sumus, Ephes. 1. 6. adeò quidem ut licet nulla nobis gloria seruetur in cœlis reposita, nec speraretur pretiosum illud conuiuium quo sponsus est amicos suos his verbis inuitaturus, Amici mei, edite, bibite, saturamini meis amoribus, dilecti mei, Cantic. 5. 1. tamen sola gloriæ illius cōsideratione (cuius virtus perficitur in eorum infirmitate qui patiuntur, superata nihilominus Satanæ & mundi totius potentia) debemus hanc crucem rebus omnibus antepone- re. Hoc ipsum nobis Euāgelista his verbis declarat, Dominum sic indicare voluisse discipulo qua morte esset ipsum glorificaturus. Nā licet, siue Deus sua iudicia exercent in improbos, siue sua immensa patientia toleret, propter iniquitates suas tandem eius furori destinatos, Rom. 9. 22. siue suis benedicat benedictionibus tēporariis aut spiritualibus, 1. Tim.

siue

que ipsos vt bonus pater castiget, Heb. 12. 6. in gloriam eius immensam & infinitam omnia illa cedant, tamen nunquam melius quàm in suorum infirmorum seruorum tentationibus & explorationibus glorificatur: siue potèntiam eius inuisibilem consideres, qua tantæ suorum imbecillitati vires sufficit: siue promissorum veritatem, fortissimis suis athleticis ita seruatis: siue denique terribilem & stupendam executionem qua ratas comminationes aduersus omnes istorum carnificum conatus facit: quibuscum miserrimè tunc agitur quum de Dei filiis triumphare sibi videntur.

Sequitur altera pars huius historiæ, qua cōtinetur alius inter Petrum & Dominum vltro citròque habitus sermo, de tertio tamen alio, nempe dilecto discipulo. Huic sermoni præbuit occasionem dictum illud Domini se, velut inde digressuri, in viam dantis, & Petrum sequi se iubentis, qui conspecto discipulo dilecto etiam sequente, Dominum interrogare cōpulsus est, an etiã discipulus ille sequeretur eos. Verùm ex Domini responso facile colligitur Petrum vltèrius spectasse, admiratum ita discipulum dilectum relinquere: ac memoria repetentem, vt verisimile est, aliàs (velut in trãsfignatione & agonia illa in horto) à Domino ipsum fuisse cum Iacobo fratre testem suorum istiusmodi arcanorum aduocatũ. Præterea Petrum auditis certaminibus quæ sibi sustinenda Dominus prædixerat, ac memorè eius quod hic nominatim exprimitur, ver. 20.

*Literalis
expositio
secundæ
partis hu-
ius histo-
riæ.*

nempe in vltima illa Domini cum discipulis Cœna discipulum illum dilectum à Domino rogatum, ex eo didicisse quod palam aliis de Iuda proditore noluerat indicare, ioh. 13. 24. & 26. & se solum à Domino iam vocari comitem, condiscipulo parem voluisse gratiam referre, ac sciscitatum quid illo tandem fieret: quam Petri curiositatem Dominus ita corripuit, vt de eo tamen aliquid illi Dominus indicarit, sicut suo loco sumus audituri, & rationem cur hanc historiam Euangelista hic inferi voluerit expensuri.

Petrus aliter intellexit quàm Dominus mādatum illud ipsum sequendi.

Petrus igitur Domini verba, quibus illū erat sequi iussus proprio & naturali sensu accepit: sed ex euētu satis apparet Domini mentē non simpliciter fuisse, vt Petrus hoc illum tempore sequeretur, sed longè vltèrius progressum, voluisse Petrum admonitum, ne in iis quę sibi imminere audiebat certaminibus, ita se gereret vt antè fecerat, sed contrā re ipsa testatum faceret, se non frustrā tertio repetiisse Dominum à se amari, atque ad eum eius in vita fortissimè & constantissimè profundenda exemplum imitaretur. Denique Dominus discipulo sic in memoriam reuocabat verba quę sæpe antea discipulis inculcarat, Matth. 10. 38. 16. 24, Marc. 8. 34, Luc. 9. 23. & 14. 27. Quisquis Crucem suam non tollit & me sequitur, non est me dignus.

Iesus Christus est solum & perfectum exemplar vltima Christiana.

Hinc igitur primū discamus quale sibi verè Christiani omnes exemplar debeāt proponere, & ad quem scopum omnes suas cogitationes,

tationes,

tationes, dicta factaq; dirigere in mediis huius vitæ procellis ac tempestatibus, quæcunq; sit particularis omnium vocatio, Iesum nempe Christum, solum veram & perfectam lucem, Ioh. 1. 9. qui luceat nobis in mediis huius mundi tenebris, & ita regat ne vnquam à recta via deflectamus.

Hic verò in primis duo capita nobis sum-
mopere sunt obseruanda, ne vnquam ad læ-
uam aut dextram deflectamus, qua de re mul-
toties à Domino monemur, Luc. 9. 62. néve
vnquam admota manu aratro retrogradia-
mur. Sic nonnulli, crucis ferēdæ tædio, paula-
tim à recta via deflectunt, siue quòd ad do-
ctrinam, siue quòd ad morum honestatem at-
tinet, cum lupis vlulantes, vnde tandem acci-
dit, nisi Deus illorum ex mera sua & speciali
gratia misereatur, vt nūquam in rectam viam
reuertantur. Sic in auia præcípites feruntur,
qui sibi nouas Dei colendi rationes, ἐθελοθρη-
σκείας, & vias regnum cœlorum adipiscendi
comminiscuntur: quales olim fuerunt Phari-
sæi, quibus successerunt egregiæ illæ regulæ
monachales, quibus tam multi passim spiritu
erroris excæcati sese vltrò subiiciunt. Alij,
Deo, scilicet, sapientiores, rationes nouas
ineunt conciliandi lucem cum tenebris, spe-
cioso Pacis & rerum indifferentium obten-
tu. Alij penitus, ad suum vomitum instar ca-
num, aut suum ad lutum relabuntur, 2. Petr.
2. 22. Alij viam eminus spectant, tandém-
que mundo excedūt, ignari quorsum aut quo

*Christum
sequuntur
nec ad læ-
uam nec
ad dextrā
deflectant,
nec etiam
retro aspi-
ciant aut
in viam
ram fa-
ciant.*

consilio à Deo in illum missi sint: quum contrà nos oporteat, si volumus in cursorum, & præmium auferentium haberi numero, τοῖς ἔμπαροῦεν ἐπεκλεινομένοις scopum versus ferri, Philip. 3. 13. nunquam benefaciendo segnescentes, 2. I Hess. 3. 13.

Iesus Christus nobis præiens etiã suum auxiliũ hoc iter in gressis pro mittit.

Istis omnibus opponenda sunt Iesu Christi Domini nostri hæc verba, Sequimini me, quæ non tantum dixit viam rectam nobis monstraturus, quandoquidem solus ipse est via, veritas & vita, Ioh. 14. 6. sed etiam vt freti virtute & præsidio tanti Ducis & iam victoris nobis præeuntis, veraque & inuicta arma suis militibus suppeditantis, sicut experientia iam inde ab initio seculorum testatum fecit, impauidi depugnemus.

Falsa Iesu Christi imitatio- nes.

Hic verò cauendus summopere Satanæ actus, qui verissimo illo & certissimo fundamento docens homines abuti, vitam videlicet Christianam positam esse in imitatione Domini nostri Iesu Christi, veri illius exemplaris & formulæ essentialis, miseris quibusdã idiotis sic illusit, vt persuaserit illis imitandum esse Iesum Christum in rebus quas nunquam fecit vt imitandas proponeret: & obliuionẽ inducens contrà rerum earum in quibus illum conuenit, secundum regulam & exemplum quod ipsemet suis præscripsit, imitari. Hinc si quibusdã ex ipsis veteribus credimus, promanauit institutio ieiunij quadragesimalis, specioso obtentu ieiunij illius quod semel in vita Dominus Iesus Christus ad sui muneris media-

Mediatoris plenam executionem se accingens celebravit, quadraginta dies & totidē noctes prorsus à cibo abstinens, non ad simile ieiunium fideles inuitaturus, sed hoc opere miraculoso probaturus Euangelij prædicationem, quam inchoabat, doctrinam esse manantem cœlitus non humanitus: simili quoque miraculo confirmata legis Mosaicæ doctrina: Exod. 24. 18. Hinc stolidus ille & impurus mos profluxit sputi in Baptismo additi, quò miraculum Iesu Christi quod Ioh. 9. 6. recitatur, isti hic imitentur: & alia item ridicula gesticulatio ex alio Domini miraculo hausta, Mar. 7. 34. Hinc ille valde ridiculus, & sæpe nō admodum acceptus halitus Suffraganeorum, & vicariorum in ordinatione presbyterorum, ex ridicula & ineptissima Iesu Christi imitatione, sicuti suprā docuimus, Ioh. 20. 22. Ac si infinitarum ceremoniarū primam originem inuestigemus, quibus puro Dei cultui nō modò nihil accessit honoris, sed reuera sensim adulteratus est & transformatus, ac tandem in horrendas idolomanias & impietatem desiit, inueniemus partim illas à Iudaismi reliquiis partim etiam ab Ethnicorum cloacis haustas. Ut autē vera Iesu Christi imitatio distingua- tur ab omnibus illis tam stupidis & indignis abusibus, teneamus omnia Iesu Christi dicta & facta quę suos voluit imitari, ad praxin perfectæ pietatis erga Deum, & veram ac perfectam charitatem, qua nos tota sua vita complexus est, reuocari. At quod propriū illi fuit

& peculiare Mediatoris & Redemptoris respectu, & quod etiam fecit vt Deus æternus, non sanè quidem nobis imitandum, sed potiùs in illo suspiciendum & adorandum.

*Quosque
sanctorum
viorum i-
mitanda
sunt exempla.*

Breuitè Iesus Christus est exemplar, ad quod oportet fideles in sua quemq; vocatione, priuata vel publica, sese tam veræ pietatis, quàm charitatis & mutux conuersationis respectu componere. Nō tamē diffitemur, in sacris historiis plurima per Dei gratiam, passim excellentissimorum Dei seruorum exempla nobis proponi diligenter consideranda & imitāda, quando quidem etiam nos ipsos, nisi in Dei maledictionem incurrere volumus, totius vitæ nostræ curriculo bono aliis vitæ & sanctimonię exemplo præire decet, Matth. 18. 7. & hanc ob causam Christiani filij Lucis nominantur, & luminaria in mundo splēdētia, Philip. 2. 15. At quoniam homines sunt perfectissimi quique, ac proinde peccatores (quod etiā dilectus ille discipulus admittit, se ipsum in eorum numero recensens, I. Ioh. 1. 8.) ideo, antequam nobis vllum proponamus cuiuscūque viri exemplum imitādum, siue eorum qui Spiritus Sancti in sacris præclaro testimonio sunt insignes, siue aliorū veterum aut neotericorum, vita functorum, aut adhuc viuētium, in primis eorum exempla sunt ad Lydium lapidem examināda, nempe, quòd ad doctrinā, Sacras Scripturas à Spiritu Sancto Prophetis & Apostolis dictatas: quòd ad vsum autem vitæ, Iesu Christi vitam exemplar vnicum dicimus

mus & regulam ad quam singulorum hominū facta & dicta exigantur, vt possimus eos imitari, quomodo & quatenus ipsimet imitatores Iesu Christi fuerunt, vt loquitur Apostolus, I. Cor. II. I.

Præter superiora, quum Dominus discipulum præmoneat de certaminibus ad mortem vsque tolerandis, obseruandum nobis est præter firmitatem nostram cum Iesu Christo, quæ posita est in eorum imitatione quæ Iesus Christus dixit & fecit, aliam præterea superesse membris cum capite conformitatem, quæ in communicatione passionum capitis huius & membrorum consistit, quibus cum iisdem hostibus communibus eandem veritatem oppugnantibus est negotium: minimè quidem quod adhuc in se hoc caput patiat, (quandoquidem plenam adeptus Christus victoriā in cælos ascendit, & ad Dei Patris dextram regnaturus sedit) sed quod adhuc in mēbris suis oppugnetur & persecutionem patiat, quod sibi ipsi factum imputat, Act. 9. 4. & Coloss. 1. 24. donec ex promissione Patris suos inter necione hostes deleuerit, & solidā ex iis victoriam reportarit, Psal. 8. 7. & IIo. I. quod ipsum Apostolus copiosè persequitur. I. Cor. 15. & Hebr. 10. 13. Idcirco Dei filiorum omnes passionum hoc nomine Crucis significantur, non quidem vt eo supplicij illius genus tantum designetur, quo tam ipse Dominus, quàm post ipsum aliquot alij sunt affecti, & nominatim Petrus (si vera sunt quæ de ipso sancti quidam

Alia cōformitas inter Iesum Christum & eius mēbra in communicatione passionum eius, aduersus eosdem hostes, & ob eandem causam.

viri olim memorię tradiderunt) sed quòd licet persecutiones & perpeſſiones, qualescūq; ſint, eiufdem omnes generis & menſurę non ſint, tamen ex eodem fonte & iisdem hoſtibus, odio nimirū & malitia Diaboli & mundi permanet. Sed hic nobis tria potiffimū capitane offendamus, ſcitu neceſſaria ſunt.

Prima differētia in conformitate paſſionum Ieſu Chriſti & membrorum ipſius.

Primum eſt, in hac conformitate ſuperiorū reſpectu, hęc Domini noſtri Ieſu Chriſti Crucem plurimum à Cruce cui Dei filij ſubiiciuntur differre. Ieſus enim Chriſtus iuſtus pro iniuſtis paſſus eſt, Dei reſpectu, tanquam ſponſor noſter ac fideiuſſor. Et ita quidem mors illa coniuncta fuit cum horrendo Dei furore aduerſus noſtra peccata, quibus exſoluendis ſe ſpōſorem Dominus noſter interpoſuerat. Cōtrā verò filij Dei percutiuntur, non irati Dei manu, ſed improborū manibus, Deo ſic permittente & volente, non quidem aut ex eorum malis aut incommodis voluptatem capiente, aut ipſis irascente: ſed illis contra velut ex amicorum numero ſelectis, quibus vtatur instrumentis ad virtutem ſuam & potentiam magis ac magis illuſtrandam, quum hoſtium ſuorum conatus omnes franguntur, eorū conſtantia quibus tamen nihil infirmius aut vilius mundus habet, 2. Cor. 12. 9. non ſecus, ac ſi quis magnanimus & ſtrenuus miles aduerſus Cataphractum militem luēturus, nō lanceam, non alia iſtiusmodi quibus alter eſt inſtructus arma corriperet, ſed eum proſtraturus & pudore verecūdięque ſuffuſurus virgam in ma-

nus

nus affumeret, veluti Dominus Moysen aduersus Pharaonē armavit, & Dauidē suum aduersus Goliathum, vt infinita alia istiusmodi exempla silentio præteream. Et ne procul ista repetamus, quot & quanta nostro seculo vidimus & videmus istiusmodi admiranda Domini opera? Nam, obsecro, quas alias copias, quos alios exercitus immani illi, & horrendæ bestię septem collibus insidenti, Monarcharū & potentissimorum orbis Dominorum viribus circumsepta, quàm vilissimos, & contemptissimos in hoc seculo homunciones Dominus opposuit? Et vt paucis omnia complectar, nonne acies gladiatorum nostris chartis est re-tusa? Nonne scriptis nostris ardentes illorum flāmæ extinctæ sunt, vbi, quando & quomodo Deo placuit, & adhuc ei placet? Sin excipiat aliquis, iustum interea pati: fateor, sed addendum, quæcunque iusti patiuntur in hoc mundo leuia esse, præ gloria æterna nobis hodie incomprehensibili, sed tamen has perpeffiones exceptura, 2. Cor. 4. 17. Adde præterea quoscunque cruciatus, aut quàm diuturnos ferant, prout admetiri tentationem ac explorationem Deo placet, magnum tamen illum Deum viuētem, qui nunquam suos finit tentari supra vires quas largitur, præsentem ipsis adesse, 1. Cor. 10. 13. Idcirco tantum abest, vt dirissimos quosque cruciatus passi, de Deo conquesti sint (qui tamē nec sensus nec mētis ac rationis expertes erant) vt contrà nunquā se beatiore existimarint, quàm quum in illis

passionibus versarentur, Act. 5. 41. Rom. 5. 3. Gal. 6. 14. quemadmodum ipse Dominus illos ante docuerat, Matth. 5. 12.

*Secunda
differentia
inter passio-
nes Iesu
Christi &
membro-
rum.*

Altera differentia, longè maioris etiã momenti, posita est in eo quòd Domini passiones sunt nostrorum omnium peccatorũ pretium & redemptio. At Martyres, vt præclare dixit olim quidam Episcopus Romanus, non dederunt, sed acceperunt coronas, & de constantia martyrum nata sunt exempla patientiæ, non autem dona iustitiæ. Nam mors ipsorum, personas eorum solas respexit, & nemo martyrum sua morte persoluit alterius debitum. Et, quemadmodum alius quidam ex vetustissimis celeberrimis doctoribus scripsit, etsi pro fratribus nostris moriamur, nullus tamen vnquam sanguis martyrum fusus est in remissionem peccatorum, vt pro nobis Iesus Christus sanguinẽ suum fudit. Nam in eo non proposuit nobis exemplum quod imitemur: sed gratiam dedit de qua gratias illi agamus.

*Martyres
gratis non
meritis co-
ronantur:
& qui ab-
usus tui ad-
mittantur.*

Tantum abest igitur vt Martyres suis passionibus acquisierint, aut meriti sint gloriam qua Deus eos coronauit, vt contrà nunquàm glorificandi fuerint, nisi primùm fuissent plenè & gratuitò iustificati, quòd fide apprehendissent eum in quo solo grati Deo facti sunt, Ephes. 1. 6. Ac proinde Iesus Christus non potest meliùs spoliari nomine Mediatoris & Redemptoris, quàm fictitio illo Ecclesię thesauro, quem vocant, qui tam falsis vel potiùs imaginariis mercibus tanto pretio diuenditis

viuunt

uiuunt : & hæc quidem hæctenus, ne hanc Camarinam amplius moueam.

Tertiò, ne tenebræ Lucis nomine vocetur, diligenter notandum est & in memoriam reuocandum, non omnem persecutionem, etiam ad mortem ipsam, contineri hac conformitate de qua hic agimus : sed tantum Iesu Christo fieri conformes in passionibus eos qui verè pro ipsius nomine persecutionem patientur, & ad eius gloriam tuendam & amplificandam : non simpliciter vocante Domino beatos eos qui persecutionem patientur, sed additis duabus his voculis, *pro Iustitia*. Item, *Propter me, mentiendo* : & Apostolus ait, *propter Iesum Christum* : & alibi non dicit simpliciter, nos pati & mori, sed addit, *cum illo*. Non igitur pœna, sed causa facit Martyres Domini per sui sanguinis effusionem, sicut ex veteribus quidam optimè dixerunt : ac proinde non veniunt in partem huius conformitatis, nec peccatorum nostrorum iustæ punitiones : neque stulti & temerarij pro qua doctrina patientur prorsus ignari : multoque minus martyres diaboli : cuiusmodi sunt pertinaces omnes & peruicaces hæretici, ad mortem vsque doceri se non ferentes : nec quicquid est infanorum & amentium illorum, qui Deo se & proximis inutiles reddunt, ac tandem sibi ipsis exitium adferunt, existimantes se rigidior quodam vitæ instituto quam comminiscuntur, posse vel pro peccatis suis coram Deo satisfacere, vel etiam, tum sibi, tum aliis Paradi-

Causa facit martyrem nõ pœna.

sum mereri. Qui non modò falsus error est, sed prorsus abominandus, vt qui, si non omnino, saltem ex parte, beneficium nostrę redemptionis aboleat.

*Membra
frons capiti
conformia
non minus
in gloria
quam pas-
sionibus.*

Denique, quòd facilè desponderemus animum, & vera sanctaque Dei filiorum cõstantia, fortitudo & magnanimitas, furor veriùs dici posse videretur, si tantùm in perfeffionibus Christo capiti conformes fieremus, altera pars huius conformitatis in eius gloria necessariò, etiam addenda est, dicente Apostolo, 2. Timoth. 2. Si cum eo mortui sumus, cum eo etiam viuemus: si toleramus cum eo, etiã cum eo regnabimus, secũdum illam Domini promissionem, Quicumque me confessus fuerit coram hominibus, confitebor eum etiam coram Deo Patre meo, Matth. 10. 32.

*Non modò
licet, sed et-
iam expe-
dit, de al-
terius statu
certi ali-
quid scire:
sed certis
quibusdã
conditioni-
bus & si-
nibus.*

Transeo ad illa Petri verba, *Hic verò quid?* quod si simpliciter exponamus, quasi Petrus tantùm sciscitaretur an dilectus discipulus etiam esset eum sequuturus, tum Dominus videretur non habuisse iustam occasionem eum tam asperè reprehendendi, nec etiam ad rem quæsitam respondisse. Longius igitur spectasse Petrum apparet, Dominumque vt *καρδιο-
γνώσκω* respondisse Petri cogitationi, quid nempe futurum esset dilecto discipulo, illius quæstionis occasione capta ex iis quæ de se prius audiuerat. Vnde nascitur quæstio, liceat ne de alterius facto nobis inquirere. Nam in eo grauiter Petrum fuisse lapsum extra dubiũ est, quandoquidem propterea Dominus eum,

& quidem cum quadam acrimonia reprehendit. Respondeo, non simpliciter prohibitum in alterius res inquirere: sed contra qui de se tantum cogitat, vix hominis nomine dignum esse, tantum abest vt Christiano dignus sit: sed non propterea tamen aut de re qualibet, aut de singulis inquirendum dicimus. Quamobrem inquirentes in aliena bono fundamento niti, & intra limites certos oportet contineri.

Itaque primum omnium inquirentem in aliena oportet esse tum de sua vocatione, tum de recto & sincero animo suo persuasum. Nā qui secus faxit, pessimo principio pessimum finem assequetur. Vocatio verò specialis aut generalis est. Generalis singulos homines obligat, sine exceptione, ad quærendam proximorum vtilitatem cum gloria Dei coniunctā: id est omnium eorum quos iuuare vel à quouis malo possunt eripere. Specialis vocatio vel publica est, qualis Pastorum suarum ouium, aut Magistratum suorum subditorum, respectu: vel priuata, vt patrum & matrum in familias, mariti & vxoris, herorum & seruorum, amicorum in amicos, vicini in vicinum, & alia istiusmodi iusta legitimaque vincula, quibus alij necessitudinis aliis mutuò deuinciuntur, ac proinde alij in alios inspicere & inquirere tenentur, siue cum authoritate & imperio (& quidem cum quadam coërcitione, quum ita vocatio flagitat) siue charitate & beneuolentia Christiana. Huiusmodi porrò inquisitiones non modò decent, sed etiam necessariæ

*In alios in-
quisituros
Vocationē
oportet ha-
bere vel ge-
neralē, vel
specialem:
priuatam
aut publi-
cā, cū recto
propósito
& sincero
animo.*

sunt, tam ad conscientias liberandas, quàm ad fouendam hominum societatem. At cum vocatione requiritur is quem secundo loco dixi, rectus & sincerus animus, ab omni opinione sui vacuus, & ambitione alienus ex aliorum censura sibi autoritatem parandi, multoque magis ab omni odio, & similibus passionibus, in quibus non vltimum locum Curiositas vocationis egressa limites obtinet.

*Deinde distinguenda
personae in
quas in-
quiritur.*

Deinde, magno studio distinguendae sunt personae in quas inquiritur, aut praesentis, aut praeteriti, aut futuri temporis respectu: minimè quidè vt *προσωπολήπται* simus, sed quòd praeter generalem vocationem & obligationem de qua loquutus sum, etiam specialiù habenda sit aliqua ratio, sine praedudicio tamè, statim alioquin inde multis ac infinitis confusionibus sequuturis: veluti si Magistratus quispiam in alterius ditionis quempiam inquirat, aut pastor in alienum gregem suam administrationem exerceat, aut maritus in alterius uxorem, aut pater in alterius familiam: aut denique alter in alterius vocationem particularem inuolet.

*Tertiò, considerandum
qua de re
inquiratur, & ca-
uendum ne
nimium in
credendo
leues se
uisus.*

Tertiò diligenter expendendum qua de re inquiratur: qua in re sepe grauissime peccatur. Multa sunt enim quorum inutilis cognitio, vel ad Dei gloriam, vel ad proximi salutem, quum profus sint inania. Alia quae potius occultanda, quàm scrutanda vel diuulganda. Alia quae nihil ad inquirentes attinent, & de quibus (si tales habentur vt silentio praeteriri nequeant) admoneri satis sit eos quibus illa cura demanda

data

data est. Alia sunt eiusmodi sua natura, vt in ea Dominus inquiri prohibeat, quæ sibi soli reseruauit: ac proinde quorû inquisitione scriptura vocat, Peccatû ariolorum, tam abominandum coram Domino, vt expressè declarat se tot populorû Chananæorum internecionem huic peccato tribuere, Deut. 18. 12. Ac proculdubio nõ modo sacra Scriptura passim istiusmodi sciscitationes oraculorum expressissimè & magnis cõminationibus, Exod. 22. 18. Leui. 19. 26. & 31. & 20. 6. & 2. & Deut. 18. per totum caput: sed etiam bonæ & sanctæ veteres leges imperiales, prohibent. Vnde igitur, obsecro, passim ista in orbe Christiano sic inualuerûnt, vt in ea non animaduertatur. Sed præter superiora in quibus peccatur grauissimè, quiddam est præterea magni momenti in quo non minùs grauiter peccatum ab iis qui nimium in credendo sunt faciles: vt ex auditis vel inquirant vel reprehendant: vel etiam temerè quod condemnandum est admittant: vel quod probandum reprobent: vnde infinitæ rixæ & contentiones ac inimicitia nascuntur: quo malo nos potissimum hîc, quod nõ sine ingenti dolore dico & piorum omnium, laboramus, vt immedicabilis morbus videatur.

Ex quibus omnibus infero, verum quidem illud esse, mutuò nos oportere de alijs esse sollicitos & curam alios aliorum habere, quod sine inquisitione fieri nequit: sed in hac potissimum, si qua alia re, postulandum à Domino Spiritum discretionis & sapientiæ, cum rectæ

Recta conscientia cū charitate coniuncta et spiritu discretionis docet quomodo in aliorum inquirendum sit.

conscientiæ integritate & vera charitate, & quidem maximè quod istius modi inquisitionibus Deus nos aut summi boni aut summi mali facit instrumenta. Quamobrem vtrumque summa diligentia cauendum extremum, ne istius demandatæ nobis prouinciæ administratio polluatur, vel dum officio desumus, vel vocationis limites excedimus. Quem ad finè referendæ sunt in sacra scriptura passim obuiè de harum rerum vsu legitimo admonitiones.

Natura Petri temeraria illi hic in duo non leuia peccata impulsit.

Si igitur vt ad contextum reuertamur, aliquis interroget, qua in re Petrus hic lapsus sit, aio lapsum, nō malo quidē affectu, sed curiositate manante à spiritu illo nimiū prōpto & sæpe nimiū temerario, qui deinceps cum tēpore in singularem & ardentem zelum in eodem est mutatus: vt mox dicemus. Duplex igitur fuit huius curiositatis error: prior quod quōd quum illū de se cogitare & iis quæ ipsi euentura Dominus prædixerat oporteret, de socio cogitat: alter quōd temerè & sine occasione quærit quod à nobis Dominus vult ignorari: nisi quum illa suis seruis extraordinariè reuelare dignatus est.

Lapsus eorum qui in alios inquirunt.

Prior lapsus ille sanè nimiū est nobis frequēs, vt in aliena potiùs inquiramus & peruideamus quàm in nostra: minimè quidē aliorum commodis magis quàm nostris studentes, sed ex vana & futili curiositate, qua deinceps aut de aliorum commodis liuor & inuidia, aut detectis in proximo quibusdam vitiis, opinio nostri nascitur, quasi meliores aliis sumus,

sumus, cernentes in alterius oculo festucam, sed in nostro trabem non animaduertentes, Matth. 7.3. aut frequens in ore omnium excusatio, non meliores nobis esse alios.

De altero verò, docemur non tantùm Do-
 mini verbo, Genes. 2.17. Heb. 9. 27. Rom. 5.12. *Deus visa*
 sed etiam experiētia quotidiana mortē sicuti *cursum no-*
 omnibus hominibus decreta est, sic etiā ean- *bis incogni-*
 dē incertā, putā quo modo, quāve hora cui- *tū esse vult*
 bet contingat, Deo volente nos ab vnica sua *summo no-*
 pendēre prouidētia: & hac incertitudine mo- *stro bono:*
 neri, semper nobis standū paratis, & inuigilā- *quem qui*
 dum, ignaris quando simus ad summū Iudicē *praeter aut*
 rapiendi: felice futuro seruo illo quem Domi- *pro se aut*
 nus repererit vigilantem & precantem. Neq; *pro alijs*
 verò sunt ista reiicienda in vltimum illum v- *praeter na-*
 niuersalis iudicij diem, sed etiam intelligenda *turales cau-*
 de vltimo die vitæ cuiusque: id docente Do- *tas scrutan-*
 mino, Matth. 24.42. & 25.13. Marc. 13.35. Luc. 12. *tur, gravis-*
 37. & 21. 36. Summo igitur nostro commodo *simè Deum*
 Deus voluit, & vult, nos scire & agnoscere *offendunt.*
 quanta sit vitæ nostræ breuitas & instabilitas,
 quod tamen nimium multi tradunt obliuioni,
 sic in hoc mundo vitam quasi semper in eo
 mansuri degentes, Psal. 49.12. Ideoq; Propheta
 Deum rogat vt vitæ nostræ breuitatem & in-
 constātiā semper eius cogitationi subiiciat.
 Psal. 39.5. & 90.12. Modum verò mortis & ho-
 ram nos latere sapientissimè voluit. Nam si
 mors iam iam imminens expectaretur, maxi-
 ma pars hominum tanto terrore percellere-
 tur, vt de hac vita traducenda minimè cogita-
 ret: sin autem longiùs abesse putaretur, pœni-

tentię locum superfuturum contemptores dicerent. Itaque ex gratia & speciali ratione Dominus aliquid de suę vitę cursu certis quibusdam amplius patefecit, veluti Mosi, Deuteron. 32. 49. & 50. & Elię. 2. Reg. 2. 3. Ezechię bis. Ef. 38. 1. & 5. Sic Dominus hoc loco Petro violentam mortem prædixerat, quum ad maturam ætatem peruenisset: qua manifestatione Petrum oportuit esse contentum, non autem socij sui, bonam, vt ita dicam, fortunam expiscari.

*Quot quã-
tisque hic
abusus.*

Itaque tenendum nobis, omnes istos ariolos, vates, Magos, & in primis Astrologos iudiciarios, & horoscoporum natiuitatum dispositores, quatenus audent rationum & observationum naturalium limites transilire, sua natura tamen incertissimarum, quasque nemo negauerit, licet certissimas & hominibus cognitissimas, sic tamen in Dei manu & potestate versari, vt earum effectus ex arbitrio suę voluntatis producat, aut retardet, ac denique prorsus transmutet. Qui verò confugiunt ad istiusmodi rerum futurarum prænuntios, horrendę profanationis & contumacię coram Deo rei sunt, in cuius secreta volunt penitiùs scrutari, dignissimęque grauissimis pœnis, si suo munere Magistratus fungerentur. Nam si simplex illa Petri curiositas quid socio suo euenturum esset sciscitantis, non ex astris, non ex diuinis aut ariolis, sed ex eo vno à quo fieri poterat certior, subasperam illã Domini correctionem meruit: quid iis futurũ est qui cœ-
los

los libèter penetrarint, arcana Dei scrutaturi, nobis immanem illam Gigantum audaciam ante oculos ponentes, de qua poëtarum scripta meminerunt, & his responsis plerunque freti res arduas & abominandas ac detestandas aggrediuntur, quorum nostro seculo nimium frequentia sunt exempla, adeò profani sunt homines & impietatis pleni?

Verum enim verò perpendamus in hoc facto singularem Dei sapientiam cum immensa misericordia coniunctam, discipulum quidem suum corripientis, sed eius lapsu tamen vtentis, in alterius commodum, immo & totius Ecclesię utilitatem, tam est modis omnibus in suis consiliis Dominus admirandus. Nam quum duo illi discipuli inter cæteros excellentibus donis essent ornati, & illorum opera Dominus sic esset vsurus in iaciēdis Ecclesię suę fundamentis, vt illius fuerint, quod ad ministerium, veluti columnę, Gal. 2. 9. Dominus quum præmonuisset se alterum nempe Petrum, morte violēta recepturū ad se, voluit eādē manifestatione & cōdem momento suam Ecclesiam consolari, fatis perspicuè pollicitus, se diu Ecclesię suę lumen illud alterum conseruaturum, discipulum nempe dilectum, cui propterea gratiam illam concessit, vt præter ternas suas epistolas, duos illos excellentes thesauros nobis præterea reliquerit, historiã nimirum Euangelicam, in qua multa complexus est ab aliis omissa: & præterea suam Apocalypsin, id est tot arcanorum reuelationem

Dominus ex immēsa sua bonitate Petri curiositate abusus est ad alterius discipuli indicandam vitę conditionem, ad Ecclesię suę consolationem.

in quam in seculorum vsque consummationem Ecclesia velut suam helicem intueatur: adeò vt huius libri respectu videatur ille discipulus adhuc in viuis esse, & cum mortalibus loqui, minimè quidem vt somniarunt qui Domini verba perperam interpretabantur: sed reuelationū illarum respectu. Nam Apocalypsin nulla iusta subest occasio, in dubium reuocandi.

*Quomodo
rata fuerint
qua de discipulo
Dominus eū
conditione
dixerat.*

Nec magis esse suspectum oportet quod de eius vita scriptum legimus in historia Ecclesiastica, nimirum ab suo reditu Ephesum ex insula Pathmos, in quam relegatus fuerat, Apoc. 19. vixisse ipsum vsque ad annum quartum Imperatoris Traiani, qui incidit in annum sexagesimum quartum à Dominicæ resurrectionis historia: quo tempore non dubium est quin mortuis reliquis Apostolis, Ecclesiæ sint eius præsentia valde recreatæ, valde illa sanè necessaria, vt testis oculatus audiretur eorum quæ ipse & socij eius docuerant & monumentis tradiderant de Domino nostro Iesu Christo, quod idem ipse minimè reticuit. I. Ioh. 1. 1. & 4. 6.

Fabulosa verò sunt & fictitia quæ temerè scriptis tradita à plerisque, sunt credita de sepultura & sepulchro ipsius, manaruntque à falsa illa opinione, ipsum mansurum in mundo vsque ad vltimum aduentum Domini, ac proinde nunquam moriturū: qui quidē error ex istis Domini verbis malè intellectis profuxit. Ac voluit noster Euangelista, de se loquutus

quutus in tertia persona, in hac historia fundamentum illius erroris detegere, in eo satis apertè declarans quam conscientiam in reliquis omnibus suis scriptis præ se tulerit, quātūmque ab omni ambitione fuerit alienus.

Quam difficile sit spiritū erroris cohibere ne serpat.

Sed quandoquidem hic error, frustra hoc de se Iohanne ferente testimonium, sic inualluit, vt non potuerit aboleri, & quidem eò usque; vt vix quadragesimus annus agatur ex quo quidā impostor & socius insignis illius nugatoris & Apostatæ Postelli, nuper mortui Lutetiæ, ausus est in Gallia palàm sese Iohannem illum Euangelistum resuscitatum profiteri, qui tandem apprehensus Tholosæ crematus est: quis miretur similes nugas infinitas, immo istiusmodi multa falsa & impia iisdem artibus Satanæ nata, nec minus temere & leuiter credita & monumentis conscripta in Ecclesiam sensim irrepisse.

Superfunt nobis explicanda verba illa quibus noster Euangelista totam hanc suam historiam Euangelicam claudere voluit, vt certò constaret Ecclesiæ ipsam fuisse certum: & occulatum testem eorum omnium quæ scriptis mandarat. Nam inde ab Apostolorum temporibus, Satan tantum potuerat apud suos fatellites, vt Apostolorum nomine multa falsissima somnia confingeret, passimque disseminaret, qua de re nos Apostolus præmonuit, 2. Theff. 2.3, & 3.17. quorum etiam maturè catalogum Ecclesia confecit, & deinceps in magnum Decretum inseruit, sub nomine Gela-

Ratio generalis qua Evangelista ad suam historiam veritatem asserendam impulsus est.

ſij Epifcopi Romani, anno Domini 495. Verumtamen non ideo malo iſti occurſum eſt. Nam ita ſunt hi libri damnati, vt nihilominus ab uſu qui in illis continentur inuecti ſint, ac pedetentim in Eccleſia ſic confirmati, vt vix hodie poſſint euelli. Sed præterea, præterquam quòd quædam iſtiusmodi ſcriptorum exemplaria in plurimis bibliothecis conſeruata ſunt, tantum potuit Satan noſtro ſeculo vt multos eorum typis etiam excuſos euulgaret, & quidem cum permiſſione & bona uenia Regum & Imperatorum peſſimis conſultoribus deceptorum: tanta hodie tamque eſfrænis eſt iſtorum hominum audacia paſſim impunita, quam Deus utinam, pro ſua miſericordia, compeſcat.

Due ſpecies rationes quibus Euangelista impulſus in Eccleſie commo- dum ita ſuam hiftoriam clauſit.

Verum noſter Euangelista uidetur duabus de cauſis ad hanc hiftoriam hoc teſtimonio claudendam impulſus. Prior eſt, quòd quum hiftoriam penè totam texuerit ex iis quæ partim alij tres Euangeliftæ, poſt quos ſcribere aggreſſus eſt, prorsus omiſerant, partim etiam ex parte tantum, metuendum eſſet ne id apud multos ſuſpectum foret. Altera, quòd quum veriſimile eſſet multa alia Ieſu Chriſti facta & dicta, non minùs iſtis uera, ſparſa fuiſſe inter fideles à quibuſdam, quemadmodum Apoſtolus ſententiæ cuiuſdam Domini meminit, quæ tamen in ſcriptis Euangelicis non extat, nempe, Beatius eſſe dare quàm accipere. Act. 20.35. & idem Apoſtolus trium apparitionum Ieſu Chriſti ab eius reſurrectione mentionem

facit

facit I. Cor. 15. quæ non memorantur ab Euangelistis, itaque vereretur ne hoc obtentu plurima in Ecclesiam mendacia irreperent (quod nihilominus magnis etiã editis voluminibus cõtingit) declarare cõstituit re vera non omnia Iesu Christi dicta vel facta sigillatim fuisse monumentis scriptorum tradita, quod admodum difficile, immo *αδύνατον* fuisset futurum: sed simul etiam docere ista quæ tã ipse quàm alij Euangelistæ scriptis, duce Sancto Spiritu, tradidisset sufficere fidelibus: quibus protestationibus alibi noster Euangelista etiam usus est, veluti Ioh. 19. 35. & 20. 30. quibus locis etiam rationem præscribit discernendi vera à falsis de rebus iis omnibus quæ de Iesu Christi factis vel dictis dici vel conscribi possent nequis imponi sibi patiatur.

Itaque vt sanctam istam doctrinam ad vsum nostrum referamus, hinc quidem discamus, primùm ex ratione quam Dominus sequutus est in reuocando & redintegrando discipulo, à quo tam malè fuerat agnitus, Dominum reuera ex sola sua immensa bonitate, sacrosancti verbi sui ministerij authorem, fundatorem, protectorem & promotorem esse. Deinde quantam diligẽtiam eos oporteat adhibere quibus hæc cura est demandata in rebus omnibus accuratè sigillatim expendendis, & iis maximè qui pœnitentiam agunt, siue in Ecclesiam introducendi sint, siue restituendi qui munus in ea publicum sustinere debent. Inde verò ex Petri responso, quàm dociles esse

*Usus. præ-
puorum hi
storia præ-
cedentis ca-
pitulum,*

deceat eos quos vocare Dominus dignatur. Discamus etiam quid illę, Pastorum & Ouium voces ferant: ac quàm sit necessarium omnibus hanc viam ingredientibus ad Crucem ferendã sese preparare. Precemur etiam Dominum, ex iis quę Petro dilectõque discipulo dicta superius, audiuiimus, ne suam vnquam Ecclesiam orbam relinquat, sed fidelibus ad se receptis Pastoribus, quando & quomodo voluerit, alios suscitet, qui cœptum ædificium promoveant, missis fidelibus Pastoribus & Doctoribus sibi inuicem succedentibus, quemadmodum se ad seculorum vsque consummationem suis adfuturum est pollicitus.

¶ Sed in genere, supplices Dominum oremus nobis gratiam largiatur verum & vnicum Iesum Christum, qualem ipsum nobis testes illi authentici depinxerunt & ad viuum expresse-
runt, Iesum Christum, inquam, propter offensas nostras traditum, & excitatum propter iustificationem nostri, amplectendi vera fide, quę coram Deo, Angelis & hominibus testetur, nos iam mortuos esse peccato, & ad iustitiam resurrexisse cum eo, per primam resurrectionem: secundam & vltimam expectantes, qua erit omnia omnibus, vt cum ipso viuamus & regnemus in æternam. Amen.

* *
*

F I N I S.

INDEX RERVM MEMORABILIVM
QVAE IN HIS HOMILIIS
continentur.

A

A brahamus sola fide iustificatus 69	<i>Amos ex bubulco propheta</i> 58
<i>Abrahami patriam relinquentis exemplum</i> 444	<i>Amor Dei omnibus vocationibus praire debet necessario</i> 475
<i>Achitophelis consilium turbatum</i> 163	<i>Anabaptistarum error de Sacramentis</i> 380
<i>Acoluthorum nomē solum in papatu</i> 327	<i>quomodo Angeli cum hominibus ederint ac biberint</i> 296
<i>Adami primi hominis creationis, cū secundi Adami qui est Christus, collatio</i> 35.36	<i>Angeli quomodo apparuerint hominibus</i> 277
<i>Adami lapsu in meliorem statū erigimur</i> 294	<i>Angeli cur primi resurrectionis nuntij</i> 61
<i>Administri Dei quomodo dicantur ministri</i> 374	<i>Angeli duo Mariā Magdalena apparent ad sepulchrum</i> 125
<i>in Aduersis quid Deo respondendum</i> 135	<i>Angeli lapsi Dei maiestatem horrent</i> 75
<i>Aduentus Domini non anxie scrutandus</i> 30.31	<i>Angelus quomodo dicatur Dei filius</i> 332
<i>Aetas vocandorum ad ministeriū canonibus praescripta</i> 350	<i>Angelorum opera Deus utitur in suis tutandis</i> 42
<i>Aetatum dispēsatio in Romana curia</i> 356	<i>Angelus resurrectionis nūtius</i> 41
<i>Afflictionibus cur exerceri fideles bonum sit</i> 134. & quomodo in ijs Deo respondendum 136	<i>Angelus saxum sepulchri reuolvens terret milites excubantes</i> 49
<i>Agricultura prima & praecipua ars hominum</i> 479	<i>Anima hominis immortalis</i> 5
<i>Amicitiae quanta vis</i> 137. & quousque progredi liceat 138	<i>Animalis vita quae</i> 244
<i>Amicitia vera exemplum</i> 109.	<i>Animis piorum & impiorum post separationem à corpore quid fiat</i> 8
III.133	<i>Apparitionū quantus abusus</i> 278
	<i>Apollos in Aquila familia eruditus</i> 174
	<i>Apostolica autoritas nihil habet commune cum usurpatione Ar-</i>

INDEX.

<i>tichristi</i>	334	<i>ter naturam substiterunt</i>	45
<i>Apostatas non esse qui à Roma- na Ecclesia recesserunt</i>	330	<i>Aqua solidata sub Christi pedibus</i>	179
<i>Apostolatus prima dignitas</i>	332.	<i>Aqua in vinum versa</i>	179
<i>secunda</i>	335.	<i>Aque signum in Baptismo</i>	369
<i>tertia</i>	339	<i>Arbitry humani qua vires</i>	215
<i>Apostolica vocatio qua sit, & quid illi cum alijs commune</i>	331	<i>Ariolorum peccatum</i>	523.526
<i>Apostoli prius piscatores vocati ad Apostolatam</i>	449	<i>Arrianorum error</i>	233
<i>Apostolorum vocatio</i>	58	<i>Artes multe inutiles</i>	479
<i>Apostolicum munus non fuit per- petuum</i>	316	<i>Ascendere & descendere Christus quomodo dicatur secundum v- tramque naturam</i>	146
<i>Apostolorum prima missio nõ fuit vocatio Apostolica</i>	331	<i>Asina Bileami loquuta</i>	ibid.
<i>Apostoli nullos habuerunt in A- postolatu successores</i>	337.338	<i>Ascensio Christi in cælos fuit rea- lis</i>	288
<i>Apostoli & Pastores ac Docto- res quomodo inter se differant</i>	335	<i>Astrologia iudiciaria non leue peccatum</i>	526
<i>Apostoli Hierosolymis coacti cõ- stantiæ exemplo sunt</i>	254	B.	
<i>Apostolicum munus fuit certis fi- nibus circumscriptum</i>	341	B arbaries non ferenda in ra- tione docendi in Ecclesia	249
<i>Apostolica vocatio suis finibus cir- cumscripta</i>	343	<i>Balsasar aspectu maiestatis Dei horruit</i>	79
<i>Apostoli per certos gradus eruditi & confirmati</i>	349	<i>Baptismus dicitur Lauacrum rege- nerationis</i>	381
<i>Apostolus simpliciter fuit creden- dum</i>	336	<i>Baptismi vis interior in quo posita</i>	379
<i>Apostoli sine exceptione fuerunt au- diendi</i>	344	<i>de Baptismo error Ecclesiarum A- fricanarum</i>	375
<i>Apostoli quomodo adhuc hodie ruinas Antichristorum repa- rent</i>	338	<i>Baptismi veterum qua formula</i>	398
<i>Apostolorum potestas</i>	340	<i>Baptisari super mortuos quid sit</i>	65
<i>Apostolorum in persecutione e- xempla imitanda</i>	256	<i>Benedictiones Dei omnes gratuite</i>	90
<i>Apparitiones Christi variæ</i>	436.	<i>Benedictionibus abutentes Dei in maledictiones sibi verti sentiunt</i>	93
<i>& que signa cum ijs coniuncta</i>	438	<i>Beneficia que à Deo in privatos conferuntur ad totam Ecclesiam referenda</i>	82
<i>Aque maris rubri & Iordanis præ-</i>		<i>Beræenses examinât Pauli doctri- nam</i>	336

INDEX.

Blasphemorum hominum acris reprehensio 422
Bonitatis Dei in suos exemplum 133

C.

Calore verbi Dei cur non omnes incalescant 250
Calumniatores Dei filiorum in seipsos malum accersunt 164
Canones de electionibus à Pontificijs abolentur 325
Canonici libri soli sunt à quibus fides niti debet 211
Carnis resurrectio cur credenda 6
Caro & spiritus in regentis adhuc luctantur inter se 292
Catechumeni olim qui dicti 398
de Charactere papistarum imaginario 378
Cherubini in arcam incumbentes 150
Castigatio & amor paternus mutuo coherent 135
Castigationum Dei finis 235.236
Causas secundas Deus moderatur 280
Censuras Ecclesiasticas varijs modis tollere quidam nituntur 397
Censurarum Ecclesiasticarum necessitas 471
Charitas in Deum & proximum quomodo concilianda 444
cur Christus caro factus est 17
Christi Deitas probatur 360
Christum ut hominem nosse non sufficit 192
Christi Humanitati quomodo in sese omnis honor debeat 16
quo sensu Christus Adorandus 14
quomodo Christus nobis communi-

cetur 20
Christus & Iohannis Baptista vitæ ratio confertur 66
Christi sese post resurrectionem patefacientis bonitas 62
cur Christus suam Resurrectionem per Angelos priores patefecerit 61
an Christus clauso sepulchro resurrexit 44.48
Christus sua vi resurrexit 233
Christus quomodo inter mortuos queratur 79
Christus ubi iam querendus 117
cur Christus sese prius patefecerit mulieribus quem Apostolis 261
Christus Mariae Magdalenee apparet 126
quomodo Christus alia forma dicatur apparuisse 180
quomodo Christus non sit agnitus nec voce nec vultu à discipulis illis duobus 179
cur Christus à resurrectione voluerit edere 295
Christus quomodo edit ac bibit à resurrectione 13
Christi apparitio ad Lacum 454
cur Christus non sit passus se à Maria Magdal. tangi 141
Christus cum quibus vestimentis apparuit 181
cur Christum agnitam discipuli non audeant interrogare 462
Christus in Galileam secessit 255
Christum habuisse certum quoddam domicilium 445
Christus quomodo adhuc patiat 515
Christus quomodo presens nobis est

INDEX.

<i>Cæna exhibeatur</i>	47	<i>Collegialium Ecclesiarum sacrilegia</i>	329
<i>Christus totius scriptura scopus quomodo considerandus</i>	306	<i>Communicatio nostra cum Christo quo fundamento nitatur 18. & in ea triplex error condemnatur 19. quomodo fiat</i>	20
<i>Christus quomodo præsens aut absens ab Ecclesia</i>	151	<i>Conciliatio quorundam locorum in historia Resurrectionis</i>	2
<i>Christum Papiſta quomodo non agnoscant Seruatorem</i>	310.311	<i>Concilium Tridentinum quale fuerit</i>	161
<i>Christianorum nomen quàm magnum & quàm pretiosum</i>	41	<i>Concilij definitionem aliquam expectantibus quid sit respondendum</i>	200
<i>Christianis quæ notitia salutis necessaria sit</i>	199	<i>Confessio & agnitio peccatorum pars pœnitentiæ</i>	405
<i>Christianorum aliorum erga alios officia</i>	82	<i>Confessor quis apud papiſtas</i>	406
<i>Cibos prophanâtes grauitè reprehenduntur</i>	240.241	<i>Conformitas filiorum Dei cù Christo in passionibus</i>	515
<i>Circumcisio fuit sigillum iustitiæ fidei</i>	381	<i>Conformitas membrorum cum capite in futura gloria</i>	520
<i>Cleopas à Domino reprehensus</i>	207	<i>Conformitas passionum Christi & membrorum</i>	516
<i>Cleopæ à Christo interrogati responsum</i>	180	<i>Coniunctio signorum & rei significata</i>	362.364.372
<i>Cleopæ magnus error de Christo 189.192.200</i>		<i>Conscientia cuiusque qua ratione confirmari possit</i>	87
<i>Cleopæ erroris de Christo cause 196</i>		<i>Conscientiæ terrores quantum malum 93. & quomodo sedentur ibid. & 94</i>	
<i>Cæna cur à Domino instituta</i>	328	<i>Consecratio qualis apud Pontificios</i>	325
<i>Cætuum sacrorum contemptus non leue peccatum</i>	418	<i>Consecratio sacrificulorum quo ritu fiat</i>	382
<i>Cognitionem salutis quantam singulos oporteat habere</i>	199	<i>Consilia hostium veritatis quomodo Deus frangat</i>	162.163
<i>de Cognitione Dei & salutis tres hominum species</i>	121	<i>Consilium malum consultori semper pessimum</i>	170
<i>Cognitio naturalis de Deo qualis</i>	302	<i>Consistoriorum multi hostes</i>	397
<i>Cognitio naturalis quàm imbecillis</i>	220	<i>Consolationes & reprehensiones quomodo</i>	
<i>Collationes mutua non contemnenda</i>	114		
<i>Collationes mutua sunt necessariae</i>	174		

INDEX.

quomodo temperanda	275	quos errores secum trahat	266.
Constantiæ singularis exemplum in			267
Apostolus	254	de Corporis Christi præsentia ubi-	
Consubstantiatorum doctrina fidei		quitararia	44.45
articuli conuellantur	363	Corporis Christi præsentia in terris	
Contemptoribus Euangelij pœne		quomodo refellatur	283
quales parata	317	à Corporis Christi veritate qui ar-	
Contemptus verbi reprehensio	144	ticuli fidei nostræ pendeant	286
Contentionum plurimarum origo			287
175		Corpora quæ Angeli assumerunt	
Conuersionis ad Deum una species		longè differunt à Christi corpore	
404. & quæ sit vera conuersio			206
ibid. & 405		Corpora etiam induunt maligni spi-	
Cor examinandum Deum-ne amet		ritus	277
474		Corde credere quid sit	216
Corporis Christi veritas 46. cu-		Corruptioni Christus non fuit ob-	
ius à terris absentia nihil detra-		noxius à qua per ipsum liberatio-	
hit veritati præsentia Sacramē-		nem speramus	69.70
talis	47	quæ de Custodibus & mulieribus	
Corporis sui veritatem quo argu-		ad sepulchrum aduentu dicuntur	
mento Christus probet	286	quomodo sint concilianda	157
Corporis Christi præsentia essen-		Credendi verbi obtentu suos errores	
tialis dogma quibus argumentis		quidam tuentur	433
conuellatur	289	Cruce Dei filijs necessaria	134.135
Corpus Christi circumscriptum e-		Cruce nomine quæ passiones noten-	
tiam à resurrectione	246	tur	515
Corpus Christi nobis in terris si		Cruce cum Euangelij professione cur	
præsens est monstrari, dum peti-		coniuncta	505
mus, non peccamus incredulitate		Culpa remissa non retineri pœnam	
420.421		à Domino	401
Corpus idem resurrexit quod fuit		Custodum ad sepulchrum calumnia	
crucifixum	287.288	nimis crassa detegitur	165
Corporis glorificati effugio non iu-		Custodes ad sepulchrum rem ut ge-	
uari ubiquitarios	46.47	sta est nuntiant	162
Corporis Christi in terris præsen-		Curiositas reprehendenda	225
tiam quærentes quantopere fallā-		Cypriani error de Baptismo	375
tur	245		
Corpus Christi licet glorificatum			
verum tamen corpus	288		
Corporis Christi omnipræsentia			

D.

David amentiam simulans
229

INDEX.

<i>David excitatus à Nathane</i>	127	<i>Doctrina docenda & applicanda</i>	
<i>Davidus exemplum castigati post remissionem peccati</i>	402	207.208	
<i>David fugiens ad Achis</i>	256	<i>Doctrina salutis è scripturis sacris haurienda</i>	210
<i>Deboræ extraordinaria vocatio</i>	58	<i>Doctrina salutis ut proponenda & recipienda</i>	343
<i>Dei maiestas omnibus tremenda</i>	74.75	<i>Dolus bonus</i>	227
<i>Deum & hominem oportuit esse Servatorem</i>	223	<i>Domini aliter loquentis quàm sentientis exemplum</i>	227
<i>abusus horum verborum, Deus scit</i>	477	<i>Dona Dei ad Ecclesie communionem & edificationem referenda</i>	82
<i>Dei placandi falsæ rationes</i>	94	<i>Dona Dei præsertim spiritualia ex eius singulari liberalitate</i>	452
<i>Deitas Christi non fuit initio à discipulis bene cognita</i>	232	<i>Dona Dei qualibet sine Dei charitate inutilia</i>	476
<i>quum Deus deserere videtur propius accedit nisi per nos steterit</i>	235	<i>Dona Dei inæqualia</i>	119
<i>Desperatio in suæ indignitatis agnitione fidei vitanda</i>	463	<i>Donorum inæqualitas nullum in Ecclesia facit gradum</i>	457
<i>Diaconi & subdiaconi ementiti in papatu</i>	327	<i>Donorum Dei inæqualitas necessaria ad augmentum Ecclesie</i>	461
<i>Dicere Domini est facere</i>	90	<i>Duobus discipulis Christus apparuit eodem suæ resurrectionis die</i>	171
<i>Diei resurrectionis Christi collatio cum prima die creationis mundi</i>	32.37	<i>Duorum discipulorum in via colloquium</i>	188
<i>Disciplina Ecclesiastica ministerij pars</i>	396	<i>Duo discipuli à Christo cur interrogentur quum nosset quid dicerent 184. responsum eorum absurdum</i>	185
<i>Discipline Ecclesiasticæ abusus</i>	397	E.	
<i>Discipulos suos quanto studio Christus docuerit</i>	466.467	<i>Ecclesia vera que</i>	330
<i>Disparitas Christi qualis fuerit 243. cur sub initium cibi</i>	244	<i>Ecclesie vox non ad solos Pastores restringenda</i>	199
<i>Disputationes religiose multum differunt à contentionibus</i>	175	<i>Ecclesie vera à falsa discernendi ratio</i>	309
<i>Doctores etiam discipulos esse oportet</i>	174	<i>an Ecclesia non possit errare</i>	195.
<i>Docendi modus Christi & Phariseorum opponitur</i>	247	199	
<i>Doctores omnes probandi</i>	345	<i>Ecclesie catholicæ nomē hodie papiſtæ mentiuntur</i>	195
		<i>Ecclesia</i>	

I N D E X.

<i>Ecclesia liberatio in Dei potentis manu</i>	50	<i>Exhortatio ad Ecclesias Christianas</i>	354
<i>Ecclesia veteris cōsuetudo sub persecutionum astu</i>	254	<i>Ezechie mors quomodo à Prophetia nuntietur</i>	227
<i>Ecclesia non desinit esse Ecclesia licet non eadem omnium de omnibus religionis capitibus opinio</i>	258	F.	
<i>Edere ac bibere post resurrectionem cur Christus voluerit</i>	295	<i>Fidelibus in mundo ut conuersandum</i>	354
<i>Electio legitima prima nota veri pastoris</i>	319	<i>Fides vera</i>	216.217
<i>Electiones in Papatu mutatae in nominationes, & abolitae</i>	324.325	<i>Fides nulla est implicita</i>	217
<i>Electio, Iustificatio & glorificatio inter se coherent</i>	100	<i>Fides historica, cui vera fides opponitur</i>	343
<i>Electorum salus tota est à Domino</i>	469	<i>Fides quo niti debet fundamento</i>	297
<i>Eloquentia humana non simpliciter damnanda</i>	249	<i>Fides fidelium non est implicita, nec vicaria</i>	141
<i>Episcoporum luxus reprehensio</i>	67	<i>Fides articulos qua re oporteat niti</i>	76.77
<i>Episcopi portatui</i>	326	<i>Fidei articulos certis principijs niti</i>	221
<i>Euangeliste qui fuerint</i>	336	<i>sine Fide, ac cognitione nemo seruat</i>	198.199
<i>Euangelium quid sit</i>	272	<i>Fides etiam maxima incredulitate permixta</i>	292
<i>Euangelium verum à falso quomodo discernatur</i>	309	<i>Fides cum sensu naturali non potest conciliari</i>	123.124
<i>Euangelium est stultitia sapientibus seculi</i>	204	<i>Fides aliquando interrumpitur</i>	100
<i>Euangelium doctrina est pacis</i>	273	<i>Filius hominis quomodo Christus vocetur</i>	148
<i>Euangelij veritas ex Prophetis impletur</i>	299	<i>Filius Dei Christus non est adoptiuus</i>	ibid.
<i>Euangelij predicatione terra concussa est</i>	39	<i>Fletus ac gemitus Dei filios in hac vita comitatur</i>	134
<i>Euangelium non est causa seditionum in mundo</i>	272.273	<i>Foribus clausis ingressus Christus quo miraculo</i>	266.268
<i>Euangelij quantus hodie contemptus</i>	187	<i>Fortuitum nihil</i>	452
<i>Examen instituendum à Pastoribus de suis ouibus</i>	398	<i>Fractio panis quid sit</i>	238
		<i>ex Fractioe panis Christus agnitus</i>	238.242
		<i>Fraternitas nostra cum Christo non à nostra dignitate sed Dei beni-</i>	

gnitate pandet	100	ab Apostolo	192
Fraternitas nostra cum Christo		Homo <i>uxoris</i> qualis	302
quàm pretiosa	151.152	Hominem & Deum oportuit no-	
Fraternitas cū Christo quàm pre-		strum Seruatorem esse	222
tiosa 101. & collatio cum seculi		quis Honor ministerio debeat	
vanitate	102	448.451	
Fratrū nomine quomodo nos Chri-		Hostibus Christi omnia metuen-	
stus dignetur	99.101	da	51
		Humanitate Christi vera tota no-	
G.		st. a salus nititur	430
in Galileam ire quomodo iu-			
beantur Apostoli	97		
cur Apostoli in Galileam iter su-		I.	
sceperint	442. & deinceps ad	I Annis clausis quomodo Christus	
446		ingressus dicatur 265.266.268	
Gaudium Dei filiorum propriū	133	Ieiunium quatuor temporum unde	
Generatio spiritualis Dei filiorum		326	
qualis sit	36	Ieiunium quadragesimale unde	512
Gentium vocatio	34	Iesu Christi missio cum Apostolo-	
Gloria corporis Christi non ademit		rum missione comparatur	340
illi proprietatem substantiæ	1246	Ignis cælestis proprietates	251
Glorificatio corporis Christi nihil		Ignis nomine cur pœna aeterna desi-	
in eius substantia mutauit	288	gnentur	8
Gratuita sunt omnia Dei dona		Ignis aeternus in ignem purgatorij	
90		mutatus	408
Gubernatores quos Paulus vocet		Ignorantiæ plus quàm scientia om-	
396		nibus inest	122
		Ignorantia non excusat	78
H.		Imitatio stulta factorum Christi	
Halitus suffraganeorū ex fal-		382.383	
sa imitatione Christi	513	Imitationes falsa factorū Christi	
qua conuenientia inter Halitum		512	
Christi & Spiritus dona	366.	Impatentia magnopere peccatur	
370		29	
Halitum Christi pontificij quàm		Impatiētia Dominum expellit	237
ridiculè imitentur	382	recte Imperandi scientia	85
quomodo Hierosolymis iussi Apo-		Importunitas sancta Deo grata	
stoli manere qui prius in Gali-		236	
leam ire iussi fuerant	346	Impositio manuum qualis apud Pō-	
Historiæ quomodo quoue iudicio		tificios	325
legendæ	153	Improborum successus ipsis sunt per-	
Homo Christus quomodo vocetur		niciosi	

INDEX.

<i>niciosi</i>	163	<i>tenda</i>	211
<i>Incredulitas quàm altas agat rades in nostris animis</i>	291	<i>Interpretationes falsa unde dignoscenda</i>	212
<i>Incrudelitas ex humana ratiocinatione manat</i>	204	<i>cur Interroget Christus ea que nouit</i>	184
<i>Incredulitatis causa 154. & remedia</i>	Ibid.	<i>Ioannes Apostolus Ecclesie commodo superuixit alijs Apostolis</i>	527
<i>Incredulitatem non excusat humana ratio</i>	203	<i>de Ioanne fictitia narrationes</i>	528
<i>Incredulitatem suam quàm stupendis rationibus homines foueant</i>	214	<i>Iona exemplum Niniuitis subuersionem prædicentis</i>	227
<i>Incredulitatis exemplū in ipsis Apostolis</i>	153	<i>Iosue exemplum fugam simulantis</i>	228
<i>Incredulitatem Apostolorum cur Dominus pedetentim correxerit</i>	293	<i>Iosue idem ac Iesus</i>	190
<i>ex Incredulitate Apostolorum quis fructus ad nos redeat</i>	294	<i>Israëlitæ Aegypto liberati eadem nocte qua prædictum erat 28. & Babylonica captiuitate</i>	Ibid.
<i>Incredulitas arcet Dominum ingredientem</i>	237	<i>Iudaorum hodie falsa religio</i>	309
<i>Incredulitas quanta difficultate tollatur</i>	235	<i>Iudicia Ecclesiastica qualia sint</i>	393. & eorum species 394. & 395. 396. 398. & quousque rata sint
<i>Indulgentia pape</i>	410	<i>Iustificatio nostra gratuita</i>	20. 21
<i>Infirmi quomodo tolerandi</i>	126	<i>Iustitia corruptio quanta</i>	168
<i>Infirmi-tatis humana exemplum</i>	63	<i>Iuuentutem pastorum obicientibus respondetur</i>	357
<i>Infirmi-tas filiorum Dei eius gloria illustrat</i>	516	<i>L.</i>	
<i>Ingressus Christi ianuis clausis</i>	279	L <i>aborem manuum dum damnant Pontificij tamen ipsimet dominationes inuadunt & regna</i>	450
<i>Innocentius Papa decretalium autor</i>	379	<i>Labor manuum & ministerium inter se non pugnant</i>	447
<i>Inquirere in alios num liceat</i>	520.	<i>Lapis angularis ab architectis reiectus</i>	194
<i>que ratio</i>	521. 522. 523	<i>Lapsibus fidelium Deus ad bonum finem utitur</i>	229
<i>Inquirentium in in alios lapsus</i>	524	<i>Lectorum larua in papatu</i>	327
<i>Inquisitio Hispanica</i>	161	<i>Lex Domini quibus det sapientiam</i>	306
<i>Inquisituri in alios uocationem habeant oportet</i>	521		
<i>Intelligentia carnis Deo non potest subiici</i>	120		
<i>Interpretatio scripturarum unde pe-</i>			

<i>Liberi arbitrii vires quales sint ho-</i> <i>mini reliquæ</i>	301.302	<i>Maria Magdalena vehemens in</i> <i>Christum studium</i>	137
<i>Ligandi & soluendi potestas A-</i> <i>postolu data quomodo in suces-</i> <i>sores translata</i>	400	<i>Maria Magdalene confidenter</i> <i>Angelos alloquitur</i>	127
<i>Linguarum cognitio in Ecclesia ne-</i> <i>cessaria</i>	352	<i>qua occasione Maria Angelos al-</i> <i>loquens retro se conuerterit</i>	129
<i>Lingua verus usus</i>	176	<i>Maria Magdalena fit Apostolorum</i> <i>apostola</i>	132
<i>Linteæ in sepulchro reposita</i>	117.	<i>Maria Magdalena non agnouit</i> <i>primò Christum</i>	129
	118.119	<i>Maria Magdalena munus com-</i> <i>missum quantum</i>	145
<i>Litium reprehensio</i>	110	<i>Maria Magdalena sensus quo-</i> <i>modo retenti à Christo</i>	180
<i>Lux spiritualis multas hoc mundo</i> <i>patitur Eclipses</i>	38	<i>Martyres gratis non meritis coro-</i> <i>nantur</i>	518
<i>Lux naturalis in nobis quid possit</i>	301	<i>Martyrum passiones non sunt me-</i> <i>ritoria</i>	504
<i>Lucis creatæ cum spirituali congruen-</i> <i>tia</i>	32.37	<i>Martyrum passiones</i>	518
<i>Lucis filiorum nomen expeditur</i>	37	<i>ad Martyrium esse paratos oportet</i> <i>verè Christianos</i>	508
<i>Lucis filij cur Christiani dicantur</i>	514	<i>Martyrem causa non pœna facit</i>	519
<i>Lucis naturalis quales sint vires</i>	183	<i>de Martyrio Petri fabula</i>	500
<i>M.</i>		<i>Martyrum inuocatio etiam in qui-</i> <i>busdam morbis quàm sit dete-</i> <i>standa</i>	505
<i>Macedoniani negarunt Dei-</i> <i>tatem Spiritus</i>	359	<i>Mediatoris officium soli Christo</i> <i>conuenit</i>	341
<i>Maieſtatis dinine varia effecta</i> <i>pro varijs subiectis</i>	74	<i>Medicos peritos Christus imitatur</i> <i>in Petro sanando</i>	497
<i>Manendi verbi significatio excuti-</i> <i>tur</i>	347	<i>Mendacium & simulatio quomodo</i> <i>differant</i>	226
<i>Maria virgini Christum prima ap-</i> <i>paruisse quulam impudenter con-</i> <i>ſingunt</i>	114.115	<i>Merita sanctorum Christi meritis</i> <i>ſubſtituuntur</i>	310
<i>Maria Magdalena qualis persona</i> <i>106. & circa eam varius error</i> <i>ibid.</i>		<i>an Mentiētes ludant operam</i>	170
<i>Maria Magdalena flens ad ſepul-</i> <i>chrum</i>	122.125	<i>de Meſſia error Indæoru</i>	200.201
<i>Maria Magdalena & aliarum</i> <i>mulierum ad ſepulchrum profe-</i> <i>ſſionis conciliatio</i>	106	<i>Meſſiam oportuiſſe pati</i>	224
		<i>Meſſias duos faciunt Rabini</i>	224
		<i>Metus varia ſpecies</i>	93.96
		<i>Milites</i>	

I N D E X.

<i>Milites ad Christi sepulchrum excubantes per omni</i>	48	<i>Mors piorum somno comparatur</i>	8
<i>Ministerium Evangelicum à Domino institutum</i>	313.314	<i>Mors secunda quid</i>	ibid.
<i>Ministerij totius summa</i>	478	<i>Mors animæ quid sit</i>	6
<i>Ministerij sacri functio quàm onerosa præ reliquis omnibus</i>	466	<i>Mortem hodie non propriè esse peccari pœnam</i>	385
<i>Ministerium Evangelicum maxime oppugnatur à Satana</i>	313	<i>quomodo Morti obnoxij quibus culpa peccatorum condonata est</i>	385
<i>Ministerij Deus auctor aliter quàm aliarum rerum</i>	314	<i>Mortui sumus in peccatis natura</i>	302
<i>Ministerium & labor manuum nõ pugnant inter se</i>	447	<i>inter Mortuos Christum querere quid sit</i>	79
<i>Ministerij contemptus in Deum fertur</i>	315	<i>Mortuorum cura</i>	64
<i>Ministri quomodo sint cooperarij cum Deo,</i>	374	<i>Mortuorum invocatores sunt idololatræ</i>	377
<i>Ministri opera distinguenda non separanda à vi interiore Spiritus</i>	380	<i>Mulierum incredulitas indigna quibus se Christus patefaceret</i>	62.63
<i>Ministri quomodo vocentur ex numero non literatorum</i>	356	<i>Mulierum error in Christo querendo</i>	84
<i>Miracula solus Deus potest facere</i>	376	<i>Mulierum ad sepulchrum venientium historica narratione quinquã concilianda</i>	4
<i>Miraculo factarum rerum à Deo consideratio</i>	179	<i>Mulierum ad sepulchrum venientium historie series</i>	54
<i>Miraculorum donum quomodo in Dei servos collatum</i>	376	<i>cur Mulieribus se prioribus Christus à resurrectione ostenderit</i>	57
<i>Misericordia Dei non abutendum ad peccata</i>	108	<i>Mulierum simplicitati Deus sua providentia succurrit</i>	70
<i>Missæ sacrificium</i>	328	<i>Mulieres ab Angelo reprehensæ</i>	78
<i>Missæ est abolitio Cænæ.</i>	370	<i>Mundi & rerum quæ in eo sunt vanitas</i>	102
<i>Missio Apostolorum cum Iesu Christi missione confertur.</i>	340	<i>Mundi prioris cum posteriore futuro collatio</i>	37
<i>Mortis Domini & eiusdem resurrectionis cum morte & resurrectione Ecclesiæ collatio</i>	50	N.	
<i>Mors Christi ignominiosa magna eius gloria</i>	206	<i>Natura due in Christo distincta remanserunt à resurrectione</i>	245
<i>Mors prior quid sit</i>	7	<i>Nazarenus quo sensu Christus dicitur</i>	192

<i>Naxarenum fuisse Christum intolera- nda ignorantia sacerdotes crediderunt</i>	189.190.191	<i>quomodo conciliandum</i>	443
<i>Negligentia in inquisitione rerum ad salutem pertinentium summo- pere cauenda</i>	463	<i>Officia monstrosa in papatu</i>	329
<i>Nestorianorum heresis</i>	148	<i>Omnipotētiam Dei multi suis som- nijs obtendunt</i>	283
<i>Nestorianorum error</i>	233	<i>Omnipotentia Dei malè obtendunt aduersarij</i>	363.364
<i>Nolle mortem Petri quomodo in- telligendum</i>	500	<i>Omnipotentia Christi bisariam consideranda</i>	11
<i>Nolle quoddam in voluntate Dei seruorum</i>	504	<i>Omnipræsentia corporis Christi quos secum errores trahat</i>	266.267
<i>Noua creatio idem cum Regenera- tione</i>	21	<i>Opera regeneratorum non mereri coram Deo</i>	469
<i>Novi Testamenti libri Greci & Latini in monasterijs conseruati</i>	352	<i>Opera fidelium optima tamen im- perfecta</i>	69
<i>Nuntij Papæ</i>	161	<i>ex Opinione falsa omnis religio na- scitur</i>	194
O		<i>Opinionum discrepantia in Eccle- sia ab Apostasia distinguenda</i>	259
O <i>bedientia Christi perfecta, ius nobis ad vitam acqui- ris</i>	389	<i>non quæuis Opinionum diuersitas à Deo nos separat</i>	260
<i>Obedientia prompta & alacris re- quiritur</i>	90	<i>Opum caducarum quātum studium</i>	187
<i>Obedientia filiorum Dei</i>	458	<i>Opus imperfectum Deus nunquam relinquit</i>	235
<i>Obedientia martyrum etiam imper- fecta</i>	503	<i>Ouem qui fit deuorari à lupis dete- stando prouerbio dicitur</i>	486
<i>Obedientia necessaria fidelibus</i>	85	<i>inter Oues quadrupedes & oves gre- gus Domini collatio</i>	484.485
<i>Obedientia vera quantum à deuo- tionibus stultis discrepet</i>	459	<i>Oues singulas exemplo Christi pa- stores noscunt</i>	139
<i>Obstetricum Aegyptiarum exem- plum</i>	218	<i>Oues suas Christus prior querit</i>	139.
<i>Occasiones omnes calumniarum vi- tandæ</i>	255	<i>& earum vicissim officium</i>	140
<i>Occursus Domini quomodo exci- piendus</i>	91	<i>Ouium & Gregus voces aliter Pro- phetis & Apostolis quàm ho- diernis pastoribus conueniunt</i>	483
<i>Officia œconomica non tolli Euan- gelio</i>	444.446	<i>Ouium huius gregus grauis reprehē- si</i>	487
<i>Officium erga Deum & proximos</i>		<i>Ouium diuersa ratio coram Deo & pastoribus</i>	483

INDEX.

<p>P. Pacem suis discipulis Christus quomodo precatus 271 Pacem adfert Christus quam pre- catur 274. nos alij aly tantum precamur Ibid. Pacem quomodo Christus adferat, quum se gladium adferre dicat 272. & 273 Panis & vinum in Cœna Domini 365 Panis baculus à Dei benedictione 240 Papæ autoritatem stabilire volen- tium rationibus respondetur 489 Papæ quanta autoritas tribuatur 310 Papæ & clerus suis ipsorū Cano- nibus excommunicantur 325 Papæ tyrannus ex vocatione A- postolica refellitur. 333-334 Papæ luxus & arrogantia quan- ta. 67 Papæ non vult iudicari licet ani- mas in inferos ducat. 326 Papæ tyrannidem stabilientiū ar- gumenta, que simul refutantur 489. 90. 91. & deinceps ad pag. usque 96 Paradisus quid sit. & collatio Pa- radisi in quo Adamus collatus fuit cum altero quem speramus 37 Papistas grauius aliis infidelibus peccare 310 Pascendi vox in Ecclesia quid si- gnificet 478. 479 Passiones Christi 287. & 518 Passio Christi & eiusdem resurre- ctionis victoria, sunt duo capita</p>	<p>totius salutis 307 in Passionibus Deus suis præsto ad- est 517 non quæuis Passio martyrii est 519 Passionum Christi & membrorum eius quæ conformitas 516 Passiones præsentis non respondent futuræ gloriæ 505 Pastor summus Christus cuius a- lij pastores sunt tantum serui 481 Pastorum munus quale 479 Pastores & Doctores à Deo quo- tidie mittuntur 316. quomodo ho- die audiendi 317 Pastoribus non indifferenter adhi- bendam fidem 190 Pastoribus intelligenda quæ alios docturi sunt 300 Pastorum autoritas circumscripta 481 Pastorum officium in sibi commissis ouibus regendis 121. 208. 209 de Pastoribus nõ malè quidem sen- tiendum, sed tamen eorum doctri- na probanda est 198 Pastores veri à falsis quomodo dis- cernendi 140. 196. 309. 319. 341 Pastorum & Doctorum verorum nota altera 345 Pastorum verorum quod sit opus 480. 481 Pastorum officium in docendo 86. 395 Pastoribus in reprehensionibus quid obseruandum 209. 210 Pastorum est singulas oues nosse 139 Pastorum in quærendis & medi- candis ouibus officium 470. 471 Pastorum in suas oues requisite vi- gilantiæ exemplar Christus 263</p>
--	---

I N D E X.

- quomodo Pastores quidam eligantur ex non eruditis 556.449
- Pastores quosque diligentissimos magnos defectus agnoscere par est 482
- Pastoribus necessaria non administrantes ingratisissimi 448
- quo sensu Pater dicatur Deus & caput Iesu Christi 148.149
- quo sensu Deus Pater noster dicatur 150
- Patienter Deus expectandus 29
- Pauli exemplum facientis malum quod non vult 504
- Pauli Apostoli exemplum in persecutione 88.89
- Paulus suas membranas sibi mitti postulat 174
- Peccatum quid sit 384
- Peccata omnia priuatim reprehendi debere docentes reprehenduntur 471
- pro Peccatis qua moneta pontificij Deo satisfaciant 407
- Peccatorum omnium non eadem coercio 471
- Peccatores Deus ad pœnitentiam prior inuitat 126.127
- Peccata condonandi penes quem sit potestas 389
- Peccatorum in venialia & mortalia falsa distinctio 407
- Peccata Deo nobis rememorante non conquerendum 473
- Peccati duo effecta, Culpa & pœna 384
- Peccatores qua lenitate in viam reuocandi 416
- de Peccatoribus etiam maximis nunquam desperandum 107
- Peccatorum nunquam oportet obliuisci licet Deus illa sit oblitus 472
- Pecunia omnia donat 169
- Pelagianorum error refellitur 301
- Perfectum & sincerum inter se differunt. 477
- Periculorum apprehensione quomodo non terreantur fideles 95. & 96
- Persecutionibus coguntur potius quàm dissipantur greges Domini 98
- Persecutionibus ingruentibus quid agendum 254.255. & 256
- Perseuerantia augetur in fidelibus Dei dona 113.
- Personæ in quas inquiretur distinguende 522
- Petentibus aperitur 464
- Petri & Iohannis collatio 119
- Petri ingenium temerarium in zelum mutatum 460
- Petro primatus falsissimè tribuitur 440.461
- Petrus publicè lapsum suum confessus 471
- de Petri morte tractatus fabulosus 500
- Petrum ducendum quo nolit quomodo intelligendum 500
- Petrus à Domino redintegratus in Apostolatu non factus vicarius Christi 468
- Petrus ad alteram interrogationis partem tantum respondit 479
- Petrus crucifixus ut quidam voluit 499
- Petrus senectutis promissionem accipit 499
- Philippus ab urbe Gaza Azothum

INDEX.

<i>thum transportatus</i>	245	<i>sia</i>	351.245.342
<i>Philippus Diaconus Euangelium annuntiat</i>	322	<i>Præsentia Christi in terris refellitur</i>	433.434
<i>Philosophorū placita multi etiam hodie ponunt religionis fundamenta summo errore</i>	205	<i>Præueniuntur à Deo homines</i>	90
<i>Pietas habet promissiones vitæ præsentis & futuræ</i>	92	<i>Precum prophanatio</i>	241
<i>Piscatione extraordinaria Christi Deitas probatur</i>	452	<i>Presbyter quis in papatu</i>	328
<i>Piscatores piscium facti piscatores hominum</i>	453	<i>Primatus Petri quibus rationibus stabiliat</i>	441
<i>de Piscatoribus allegorica expositio</i>	455	<i>Principio naturali Christus sui corporis veritatem probat</i>	285.286
<i>Piscatorum omnium vna nauis & vnum rete</i>	457	<i>Probatio singularum omniū sui ipsius non tollit pastorum officium</i>	399
<i>de Piscibus allegorica expositio</i>	459	<i>Promissionū diuinarū exitus quomodo expectandus</i>	281.282
<i>Pænis variis cur castigentur Dei filij</i>	402.403	<i>cur Promissum patris vocetur sanctus Spiritus</i>	358
<i>Pænitentia duplex ex pontificiorum sententia</i>	404.406	<i>Prophanorum grauis reprehensio</i>	240.241
<i>Pænitentia manat à Dei gratia</i>	126.127	<i>Prophætæ vox quomodo Christo cõueniat</i>	192. & ab alijs Prophe- tis quomodo discernendus
<i>Pænitentiã agentes quomodo examini subiçienti</i>	473		193
<i>Pænitentiarius quis sit apud Papiſtas</i>	406	<i>Prophætæ extraordinariè suscitati</i>	320
<i>Pontifex quam sibi auctoritatem arroget</i>	310	<i>Prophætarum & Apostolorū alia ratio quàm Pastorum & Doctorem</i>	483
<i>Pontificios grauius peccare quàm alios infideles</i>	309	<i>cur ex Prophe- tis Christus dicta sua confirmari</i>	210
<i>Portitorum solum nomen papatus retinuit</i>	327	<i>Prophætæ seruus quomodo iussus nullum in via salutare</i>	143
<i>Potentia Dei opponenda humane ratiocinationi</i>	280	<i>Prophætiarum impletio fidem facit implendorum</i>	199
<i>Præda non temerè cadit in casses venatorum</i>	452	<i>Prophætiarum veritas euentu confirmata</i>	298
<i>Prædicationis verbi tres part.</i>	332	<i>Prophætiarum collatio cum euentu necessaria est ad fidem fulciendam</i>	299
<i>Præsentia Christi qualis in Eccle-</i>		<i>Prouidentia Dei nec impediri nec retardari potest</i>	27.28.70
		<i>Prouidentia Dei in res omnes que-</i>	

I N D E X.

- modo consideranda 219
- Providētia Dei in praeueniēdis ho-*
stium suorum consilijs 162
- Prudentia & discretio non negli-*
genda 253
- Psalmorū cur Christus nominatim*
meminerit inter scripturas 298
- Pulchrum à bono nunquam distin-*
guendum 183
- Purgatorij fabula quaestiosa* 167
- Purgatorij institutio, locus, tēpus in*
eo pro singulis peccatis 408.409
- Q.
- Q***uadragesimale ieiuniū unde*
manavit 383.512
- Querentes Dominum nunquā fru-*
stra querunt 72.73
- Quatuor tempora quae dicta* 326
- R.
- R***atio naturalis perniciosa in*
nostrae salutis mysterio 205
- Ratio homines qualis sit* 215
- Ratio humana non bene iudicat de*
Dei operibus 279
- Rationibus humanis cōtumaces e-*
tia possunt praeter Scripturas con-
vinci 218. *ys Paulus utitur* 220
- Rebellionis nostrae exemplū* 63.290
- Redemptionis articulus per unicum*
Servatorē Deū & Patrem naturalib.
principijs etiam probatur 221
- Regeneratio nostra pedetētim per-*
ficitur, ut vitium adhuc virtuti
mixtum sit 292
- Regeneratio & Sanctificatio idem*
sunt 21. *& paulatim perficitur*
112.113
- Reges civiliter adorantur cum co-*
rona & sceptro 15
- Religiones aliae omnes praeter verā*
falsa fundamenta Dei placandi
ponunt 94
- Religio nova quae sit dicenda* 200
- Religionis fundamentum infirmis-*
simum Opinio aut rumor 190
- Religionis nostrae fundamenta Phi-*
losophis ludicra sunt 281
- mandatum Domini de Relinquē-*
dis patre matre & cat. quomodo
intelligendum 445
- Remissio peccatorum gratuita* 387.
388. *est alterum caput fructus E-*
uangelici 308. *cum resipiscencia*
semper cohaeret 108. *cuius propria*
sit 389.391
- Remissio peccatorum continet in se*
integram abolitionem peccatorū
culpaē & pœnae 384.401. *fieri nō*
potest sine inquisitione à pastori-
bus 393. *à pontificijs prorsus cor-*
rupta 401.402.403
- quomodo Remittantur peccata &*
puniantur eadem 386.387.388
- Remitterendi peccata potestas qua-*
tenus Apostolus data 391
- quomodo Remittantur aut reti-*
neantur peccata à Pastoribus 391
- Reprehensiones necessariae* 208
- Reprehensiones dulci & amaro tē-*
perandae 275
- Reprehensio grauis* 488
- Reprehensio contemptus verbi Dei*
316
- Resipiscencia non est in hominum*
arbitrio posita 108. *primum ca-*
put fructus quem ex Euangelio
percipimus 307. *nunquam sepa-*
randa à remissione peccatorū 108
- Resurrectionis historiae series* 3
- Resurrectionis vox tripliciter ac-*
cipitur

capitur 5.6 prima & secūda quid sunt	9	ni	359
Resurrectio Domini ad quam spe- ciem referatur	9.12	Sacramenta non sunt tantum me- moriale & tessera, sed oppa- ris 380. omnia tribus rebus constat 368. sine verbo sunt cor- pus sine anima 366. usus eorum quos sit 361. vis eorum interior non pendet à signis 377. nec ab administrantis dignitate vel in- tentione 372.373.375	in Sacramentis tripliciter erratum 368.369
Resurrectio Christi & eius Passio sunt summa capita salutis	307	Salutis initium medium & finis à Domino	459
Resurrectio Domini multū à priorū resurrectione differt 14. pluribus testimonijs testata 55. testimonia quæ papa quōcūq; contigerunt 39. cur per Angelos primū pate- facta 61. cur gradatim patefa- cta 171. cur non palam Hiero- solyms	54	Sanctificatio non uno momento perficitur in nobis 21. 22. non tranquillat propriè conscientias 22	Sanctificari cibi quomodo dican- tur 239
Resurrectionis Christi dies & hora	26	Sanctorum viatorum exempla quo- usque imstanda	514
Resurrectio Christi quo sensu patri tribuatur	234	Sanguis Christi est solutio pœnæ nobis debite	389
Resurrectio nõ ademit Christo pro- prietates corporis	287	Sapientia humana mali hominis est pessimum instrumentum	183
Resurrectionis Dom. fruct ⁹	23.439	Sapientissimorum plerumque fa- cta stultissima	183
Resurrectionis priorū & impiorum differentia	10	Satisfactiones publicæ quæ	410
Resurrectionis ultima doctrina vul- go credita	232	411	
Rhetorices artificio non est locus in docendo verbo	206.247.248	Shamgaris vocatio ex bubulco	68
Romana Ecclesia non pōt esse uni- uersalis 323. nec est Ecclesia	330	Sholarum Christianarum insti- tutio	351
Romani Iudeorum perfidiam ulti- sunt	164	de Sholarum deprauatione admo- nitio	353
S		Schola Geneuensis	356
Sacerdotum Leuiticorum in veritate Domini sepelienda collatio cum Papiisticis	159.194	Scientia salutis unde haurienda 121.367	
Sacramentum quid significet	361	Scientia certa salutis requiritur in fidelibus 173. & quæ hic extrema	M. ij.
Sacramenta solus Deus potest in- stituere	368		
Sacramenta quinque inuecta in Ecclesiam 368. & ritus peregri-			

INDEX.

fugienda	173	plex	247
Scientiarum inutilium quantum studium	187	Sermones futiles condemnandi	176
Scripta patrum ut legenda	304	Seruare se & alios Timotheū qua- modo dicat Apostolus	382
Scripturarum auctoritas unde pē- deat.	218	Seruator Christus qualis agnosca- tur à Pontificijs	310.311
Sacræ scripturæ mirabiliter con- seruatae	352	Seruatorem oportuisse Hominem es- se ac Deum	222
in Scripturis querendus Deus	303	Signa & res signatae quomodo inter se cohereant	361.364.372
in Scripturis sacris solis Christus querendus	121	Signa distinguenda non separanda à rebus significatis	380
de Scripturarū obscuritate 303.304 unde Scripturarum obscuritas in plerisque	305	Signorum & rerum signatarum a- nalogia	365
Scripturas sacras ab omnibus oportet cognosci	212	cur Signis tribuatur nonnunquam nomē rei significata. & cōtra	381
Scripturas non iactare sed proferrē doctores oportet	224	Significatarum rerum distinctio 362.364	
Scripturæ sibi inuicem testimonium ferunt	298	an Simulatè aliquid faciendū	226
Scripturas sufficere ad seipsas ex- plicandas	303	Simulatio, dissimulatio & menda- cium quomodo differant	226
Securis supernatans	545.179	Simulatio & dissimulatio quomodo de Deo dicatur	227.228
Semipelagianorum error refutatur 301		Societatis humane officia non tol- luntur Euangelio	443
Sensus naturalis non potest cum fi- de conciliari	123.124	Solus occasus allegorica exposit.	237
Sensus humani impediunt rerum diuinarum apprehensionem	284	nihil Spirituale in homine regenito non mixtum carne	292
Sensus corporis opus habent ut sin- gulis momentis à Deo regatur	182	Spiritualis vita que dicatur	7.244
Sensus nostri mouentur ex Dei vo- luntate	242	Spiritualis Sancti Deitas asseritur .359	
an Sepulchro clauso Christus re- surrexit	44.48	Spiritus Sanctus vocatur promissū patris	358
Sepulturæ cura, cur propria fidelium 64. & qui ritus	65.66	Spiritus Sancti communicatio te- stimonium Deitatis filij	360
Sequi se Christus quomodo iubeat singulos	512	Spiritum Sanctum quomodo Chri- stus dederit Apostolis, & eun- dem iubeat expectare ipsos Hie- rosolymis	348
Sermo Christi & ratio docēdi sim-		Spiritus S. non est personis alliga- tus,	

I N D E X.

tus, & quātopere in ea re fit peccatū & hodie peccetur 194.306
Spiritus Sanctus pro donis 358
Spiritus & carnis lucta in sanctis 292.504
de Spiritus apparitione quam discipuli sibi fingebant 277
Sputi in Baptismo additi ridiculus mos 513
Stephani morte Ecclesia creuit 98
de Stigmatibus Christi quid verisimiliter credendum 421
Sancti Sudarij idololatria 117
Suffraganeorum halitus 513

T.

T*empora Deo relinquenda* 30
quomodo Deus ex Tenebris nostros lucem eruat 185
Tenebræ hominum quantæ 235
Tenebris multis lux cælestis saepe opacatur 38. & 39
Tepor in rebus diuinis cauendus 90
Terra sementem excipiens non omnis eadem 116
Terra motus pendōte in cruce Domino & resurgente 40
Tertio die resurrexisse quomodo dicitur Dominus 16
Testimonij voce restringitur Apostolica vocatio 343
Theologia quid sit 297
Theologia Scholastica sigillis confertur quibus veritas sepeliatur 159
Theologia Scholastica qualis 352
Thomæ peccatum inexcusabile 414. 415. 419. 424
Thomas cur à Domino sit inuitatus ad id in quo peccarat 428
Thomæ confessio complectitur sum-

mam Christianismi 427. 428
de Thomæ absentia & Apostolatu quæstio curiosa 417
Timoris variae species 93 96. 264
Timor Dei à metu & pauore quantum differat 95. 96
Timor Dei remediū aduersus quolibet timorem 58
Transubstantiatorum infirma ratio ad præsentiam Vbiquitariam fulciendam 433
Transubstantiationis doctrina fidei articulos conuellit 363

V.

V*biquitariorum error quantus quāq; perniciosus* 44. 234. 246. 283
Vbiquitarij non iuuantur disparitione Christi 244
Vbiquitaria doctrina quos articulos fidei conuellit 266. 289
Vbiquitariorum doctrina seipsam refellit 267
Venalia omnia in curia Romana 167
Verbi administrationis tres partes 332
Verbis tribuere vim vllam intrinsecus est Magicum 377. 378
Verbo sua quomodo Christus operatus est 378
Verbum Dei non tantum audiendum sed meditandum est 173. 174. 177
quinam Verbo Dei non omnes afficiantur 250
Verbum externum à virtute Spiritus non separandum 430
Verbi Dei contemptus reprehensio

INDEX.

144.187		
<i>Verbū ἄραρον Pontificij pro Scri-</i>		<i>cantur conuenisse, quum tamen</i>
<i>pturu iactant</i>	305	<i>Thomas abfuerit</i>
<i>in Verbo Sacramentali error</i>	369	<i>362</i>
377		<i>Vnguentis se vngi Christus quo-</i>
<i>Veritatē obruere nitentes nihil pro-</i>		<i>modo passus sit</i>
<i>monent</i>	43.159	<i>66.68</i>
<i>Vespera primi diei quomodo intel-</i>		<i>Vocat Deus quosunque quomo-</i>
<i>legenda</i>	269	<i>docunque ipsi libet</i>
<i>quibus Vestimentis indutus Chri-</i>		<i>145.172</i>
<i>stus à resurrectione</i>	181	<i>Vocantem Deum ut oporteat sequi</i>
<i>Veterum scripta ut legenda</i>	304	<i>91.143.144</i>
<i>Vetus Testamentum mirabiliter</i>		<i>Vocatio legitima que</i>
<i>conseruatum</i>	352	<i>318</i>
<i>Vie Domini in suis operibus admi-</i>		<i>Vocatio ordinaria non temerè vio-</i>
<i>randa</i>	55	<i>landa</i>
<i>Violenti regnū cælorū rapiunt</i>	129	<i>59</i>
<i>Virga Moÿs in serpentē versa</i>	179	<i>Vocationi extraordinaria quando</i>
<i>Virginis Mariae idololatra</i>	311	<i>fit locus</i>
<i>Visionibus inopinatis homines ter-</i>		<i>59.320.321</i>
<i>reri soliti</i>	72.74	<i>Vocatio non debet fieri temere. 350</i>
<i>Vita prior & animalis quid dica-</i>		<i>in Vocatione quomodo quisque pos-</i>
<i>tur</i>	7	<i>sit conformari 87. quibus frau-</i>
<i>Vite humane cursum cur Deus ve-</i>		<i>dibus Satan à Vocatione sin-</i>
<i>lit nobis esse incognitum</i>	525	<i>gulos auertat</i>
<i>Vite humane breuitas quàm co-</i>		<i>86</i>
<i>gnitu nobis necessaria</i>	525	<i>Vocationem apud Pontificios nul-</i>
<i>Vndecim Apostoli quomodo di-</i>		<i>lam esse</i>
		<i>323</i>
		<i>Voluntas Christi à Patris volun-</i>
		<i>tate diuersa non contraria 502</i>
		<i>Voluntas Dei fundamentum fidei</i>
		<i>219</i>
		<i>Vnctio extrema papistica non est</i>
		<i>sacramentum</i>
		<i>368</i>
		<i>Vulnerum Domini religiosa con-</i>
		<i>sideratio</i>
		<i>42.</i>

F I N I S.

paired by J. MacDonald, MSc
v 1968

MS Covers removed + returned (= Lot M.
MS Strip on spine removed 150

